

Kriminal- vårdens nämnder

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

Övervakningsnämnden
utredningen

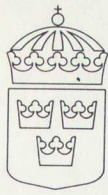
SOU 1975:16

Kriminal- vårdens nämnder

Betänkande av
övervakningsnämnd-
utredningen

SOU 1975:16

Statens offentliga utredningar
1975:16
Justitiedepartementet

Kriminalvårdens nämnder

Betänkande av övervakningsnämndutredningen
Stockholm 1975

Omslag Johan Hellbom
ISBN 91-38-02224-9
Göteborgs Offsettryckeri AB
Stockholm 1975

Till Statsrådet och chefen för justitiedepartementet

Den 29 juni 1973 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att utreda övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas uppgifter och organisation. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade Herr Statsrådet den 13 juli 1973 som sakkunnig hovrättslagmannen Sven Larsson.

Att som experter biträda den sakkunnige utsågs den 13 juli 1973 dåvarande skyddskonsulenten, numera kriminalvårdsdirektören Nils Althair-Cederberg, dåvarande anstaltsdirektören, numera avdelningsdirektören Per Colliander, dåvarande kanslirådet, numera departementsrådet Johan Leche och dåvarande hovrättsassessorn, numera lagmannen Ivan Odhammar.

Till sekreterare åt den sakkunnige förordnades den 22 augusti 1973 dåvarande hovrättsassessorn, numera byråchefen Lars Ählén och den 25 oktober 1974 hovrättsfiskalen Lars Noltorp.

Utredningen har antagit namnet övervakningsnämndutredningen.

Experterna har deltagit i samtliga förekommande frågor.

För att beaktas vid uppdragets fullgörande har till utredningen överlämnats

1) skrivelse den 17 oktober 1973 från kamratföreningen Club Futura vid fångvårdsanstalten Tillberga angående ändring av förfarandet vid utseende av ordförande och ersättare för ordförande i övervakningsnämnd,

2) skrivelse den 30 maj 1974 från Stockholms övervakarförening angående möjligheten att låta övervakare bli representerad i övervakningsnämnd,

3) skrivelse den 28 september 1971 från chefsåklagaren Bengt Öhman, Norrköping, angående tvångsåtgärder vid undanröjande av skyddstillsyn,

4) riksdagens skrivelse den 4 november 1971, nr 242, i anledning av motion om förlängning av tiden för omhändertagande enligt 28 kap. 11 § BrB.

Utredningen har med anledning av remiss avgett yttrande över socialutredningens principbetänkande Socialvården — Mål och medel (SOU 1974:39).

Sedan uppdraget slutförts får utredningen härmed överlämna sitt betänkande Kriminalvårdens nämnder.

Jönköping i juni 1975

Sven Larsson

/Lars Åhlén

Lars Noltorp

Innehåll

<i>Författningsförslag</i>	11
Förslag till lag om ändring i brottsbalken	11
Förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken	30
Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	31
Förslag till lag om ändring i lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet	34
Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m m	38
Förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)	40
Förslag till lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall	41
Förslag till kungörelse om ändring i instruktionen (1974:555) för kriminalvårdsverket	42
Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	46
Förslag till kungörelse om ändring i kungörelsen (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål	50
<i>Sammanfattning</i>	53
1 <i>Inledning</i>	59
1.1 Direktiven	59
1.2 Översynens uppläggning	61
2 <i>Allmänt om påföljderna</i>	65
2.1 Fängelse	65
2.2 Villkorlig dom och skyddstillsyn	67
2.3 Ungdomsfängelse	70
2.4 Internering	72
2.5 Åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet	75
3 <i>Allmänt om kriminalvårdens organisation</i>	77

4	<i>Kriminalvård i anstalt</i>	79
4.1	Befordran av dom till verkställighet m. m.	79
4.2	Beräkning av strafftid	80
4.3	Anstaltsbehandlingens utformning	81
4.3.1	Anstaltssystemet	81
4.3.2	Behandlingsplanering	82
4.3.3	Gemenskap och avskildhet	82
4.3.4	Brevväxling m. m.	83
4.3.5	Frigång	83
4.3.6	Permission m. m.	84
4.3.7	Disciplinär bestraffning	85
4.4	Frigivning	86
4.4.1	Villkorlig frigivning	86
4.4.2	Överförande till vård utom anstalt vid ungdomsfängelse	89
4.4.3	Överförande till vård utom anstalt vid internering	91
4.4.4	Upphörande av anstaltsbehandling vid skyddstillsyn	91
4.4.5	Utskrivning från arbetsanstalt	92
5	<i>Kriminalvård i frihet</i>	93
5.1	Övervakning	93
5.1.1	Ansaret för övervakningen	94
5.1.2	Den övervakades skyldigheter	94
5.1.3	Förordnande och entledigande av övervakare	95
5.1.4	Överflyttning av övervakning	95
5.1.5	Upphörande av övervakning	96
5.2	Ingripanden	96
5.2.1	Förordnande om övervakning	97
5.2.2	Särskild föreskrift	97
5.2.3	Förlängning av prøvotiden	97
5.2.4	Varning	97
5.2.5	Förverkande av villkorligt medgiven frihet	97
5.2.6	Anstaltsbehandling eller undanröjande av skyddstillsyn	98
5.2.7	Återintagning	98
5.2.8	Omhändertagande	98
5.3	Upphörande av påföljd	99
5.4	Yttrande i åtals- och påföljdsfrågor	101
5.5	Vissa övriga frivårdsfrågor	103
6	<i>Nämndernas organisation och förfarandet vid nämnderna</i>	105
6.1	Övervakningsnämnderna	105
6.2	De centrala nämnderna	109
6.2.1	Kriminalvårdsnämnden	109
6.2.2	Ungdomsfängelsenämnden	111
6.2.3	Interneringsnämnden	113
7	<i>Nordiska verkställighetslagen</i>	117
7.1	Verkställighet av frihetsstraff	117

7.2	Övervakning av villkorligt dömd m. m.	117
7.3	Övervakning av villkorligt frigiven m. m.	118
8	<i>Kostnader för nämndverksamheten</i>	119
9	<i>Överväganden och förslag</i>	121
9.1	Allmänna överväganden	121
9.1.1	Frigivningsfrågor	121
9.1.2	Frivårdsfrågor	131
9.2	Särskilda frågor rörande verksamheten	137
9.2.1	Delegation	137
9.2.2	Yttrande till domstolar och åklagare	139
9.2.3	Anstaltsbehandling m. m.	140
9.2.4	Samråd m. m.	144
9.3	Organisation	145
9.3.1	Huvudmannskapet	145
9.3.2	Lokala nämndorganisationen	147
9.3.3	Centrala nämndorganisationen	152
9.3.4	Nämndernas benämning	156
9.3.5	Förfarandet inför nämnderna	156
9.4	Indelningsfrågor	160
9.5	Genomförandet	169
9.6	Kostnader	171
10	<i>Specialmotivering till lagförslagen</i>	175

Bilagor

1	<i>Statistiska uppgifter</i>	189
1:1	Kriminalvårdsnämnden	189
1:2	Ungdomsfängelsenämnden	190
1:3	Interneringsnämnden	191
1:4	Övervakningsnämnderna	192
1:4:1	Frigivningsärenden	192
1:4:2	Frivårdsärenden; övervakning m. m.	195
1:4:3	Frivårdsärenden; ingripanden	197
2	<i>Fullföljd</i>	199
2:1	Besvär enligt BrB	199
2:1:1	Till fängelse dömda	199
2:1:2	Till skyddstillsyn dömda	200
2:1:3	Till ungdomsfängelse dömda	200
2:1:4	Till internering dömda	201
2:2	Besvär enligt KvaL och KvalK	202
2:3	Besvär enligt FrivårdsK	203
2:4	Besvär enligt asocialitetslagen	204
2:5	Besvär enligt nordiska verkställighetslagen	205

3	<i>Organisation</i>	207
3:1	Nuvarande organisation	207
3:2	Föreslagen organisation	207
4	<i>Kostnader</i>	209
4:1	Nuvarande kostnader för nämndorganisationen	209
4:2	Beräknade besparingar	211
5	<i>Indelning</i>	213
5:1	Gällande indelning	213
5:2	Kartor utvisande föreslagna indelningsändringar	221

Förkortningar

BrB	brottsbalken
BrP	lagen (1964:163) om införande av brottsbalken
InstrC	instruktionen (1965:633) för de centrala nämnderna inom kriminalvården
InstrÖ	instruktionen (1964:628) för övervakningsnämnderna
KvaL	lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt
KvalK	kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt
FrivårdsK	kungörelsen (1964:632) med vissa bestämmelser om vård i frihet av dem som dömts till påföljd för brott
Asocialitets- lagen	lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet
Asocialitets- kungörelsen	kungörelsen (1964:849) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet
Nordiska verkställig- hetslagen	lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.
Nordiska verkställig- hetskungö- relsen	kungörelsen (1963:194) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.

Författningsförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i brottsbalken

Härigenom förordnas i fråga om brottsbalken

dels att 26 kap. 9, 11, 12, 16, 18–20 och 22 §§, 28 kap. 3, 5, 7–9 och 11 §§, 29 kap. 5, 7–9, 11 och 12 §§, 30 kap. 6–8, 10–12, 14 och 15 §§, 37 kap. 1–11 §§ samt 38 kap. 3, 7, 10 och 12 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i 37 kap. skall införas nya bestämmelser, 5 a och b §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

9 §¹

Fråga om villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Om villkorlig frigivning beslutar kriminalvårdsnämnd. Om det ådömda fängelsestraffet är lägst två år, beslutar dock centralnämnden för kriminalvård om villkorlig frigivning innan två tredjedelar av tiden avtjänats.

Skall centralnämnden besluta om villkorlig frigivning enligt första stycket, äger nämnden uppdraga åt kriminalvårdsnämnd att närmare bestämma dag för frigivningen.

Skall kriminalvårdsnämnd besluta om villkorlig frigivning enligt första stycket eller på grund av bemyndigande enligt andra stycket, äger nämnden uppdraga åt skyddskonsulent eller, om anstal-

¹ Senaste lydelse 1974:205

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

ten är riksanstalt, åt styresmannen att närmare bestämma dag för frigivningen. Skyddskonsulents eller styresmans beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Skall centralnämnden besluta om villkorlig frigivning enligt första stycket, skall kriminalvårdsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till centralnämndens prövning.

11 §

Under prövotiden skall den frigivne stå under övervakning.

Finnes vid frigivningen eller senare att övervakning ej är erforderlig, må beslutas att övervakning icke skall äga rum. Så länge prövotiden varar, må den frigivne, när skäl äro därtill, ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av *övervakningsnämnd*.

Finnes vid frigivningen eller senare att övervakning ej är erforderlig, må beslutas att övervakning icke skall äga rum. Så länge prövotiden varar, må den frigivne, när skäl äro därtill, ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av *kriminalvårdsnämnd*. *Centralnämnden för kriminalvård må ock i beslut om villkorlig frigivning förordna, att övervakning icke skall äga rum.*

12 §¹

Övervakningen handhaves av *övervakningsnämnd*. Övervakare förordnas av *nämnden*. *Skyddskonsulent hos nämnden får dock förordna övervakare för tiden intill dess nämnden beslutat i frågan.*

Har till övervakare förordnats annan än skyddskonsulent hos övervakningsnämnden, skall övervakningen stå under överinseende av sådan konsulent.

Övervakningen handhaves av *skyddskonsulent*. Övervakare förordnas av *konsulenten*.

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

Föreskrift enligt 15 § meddelas av *övervakningsnämnden*.

Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleda därtill, må *övervakningsnämnden* ändra meddelad föreskrift, så ock meddela ny föreskrift.

Föreskrift enligt 15 § meddelas av *kriminalvårdsnämnden*. *Centralnämnden för kriminalvård må ock meddela sådan föreskrift i beslut om villkorlig frigivning.*

Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleda därtill, må *kriminalvårdsnämnden* ändra meddelad föreskrift, så ock meddela ny föreskrift.

18 §¹

Iakttagar den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *övervakningsnämnden*, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, besluta att varning skall meddelas den frigivne.

Iakttagar den frigivne icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *kriminalvårdsnämnden*, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 15 §, besluta att varning skall meddelas den frigivne.

19 §¹

Har villkorligt frigiven allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom annan åtgärd som *övervakningsnämnden* äger vidtaga, må nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

Har villkorligt frigiven allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom annan åtgärd som *kriminalvårdsnämnden* äger vidtaga, må nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad.

20 §¹

Åtgärd som avses i 18 § må ej beslutas efter prövotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § må meddelas även efter prövotidens utgång, därest frågan av *över-*

Åtgärd som avses i 18 § må ej beslutas efter prövotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § må meddelas även efter prövotidens utgång, därest frågan av *kri-*

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

vakningsnämnden upptagits dess-
förrinnan.

Föreslagen lydelse

minalvårdsnämnden upptagits
dessförrinnan.

22 §

Uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidtaga åtgärd som avses i 18 §, må övervakningsnämnden, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att den frigivne skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande.

Uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidtaga åtgärd för att den frigivne skall underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller har den frigivne under längre tid undandragit sig övervakning och saknas uppgift om var han uppehåller sig, må kriminalvårdsnämnden, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att den frigivne skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande. Sådant förordnande skall omprövas så ofta anledning därtill föreligger.

Kriminalvårdsnämnd äger uppdraga åt skyddskonsulent att besluta i fråga om verkställigheten av förordnande som sägs i första stycket. Meddelar skyddskonsulent beslut med stöd av sådant bemyndigande, skall han snarast underrätta kriminalvårdsnämnden därom.

Den som sålunda omhändertages må ej kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Efter provotidens utgång må den omhändertagne ej kvarhållas.

28 kap.

3 §¹

Har den tilltalade fyllt aderton år, må rätten, såframt det finnes erforderligt för hans tillrättaförande eller eljest, i domen förordna att i skyddstillsynen skall ingå behandling i anstalt. Sådan behandling skall,

¹ Senaste lydelse 1974:205

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

enligt vad därom bestämmes under behandlingens gång, pågå minst en månad och högst två månader. Sedan behandlingen pågått en månad skall den upphöra så snart fortsatt omhändertagande i anstalt ej kan anses erforderligt. Om behandlingen är i övrigt särskilt stadgat.

Om förhållandena påkalla det, äger rätten besluta att förordnande som i första stycket sägs skall gå i verkställighet utan hinder av att domen å skyddstillsyn icke vunnit laga kraft.

Beslut om upphörande av behandling enligt första stycket meddelas av den *övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör*.

Beslut om upphörande av behandling enligt första stycket meddelas av *kriminalvårdsnämnd*.

5 §¹

Skyddstillsyn skall vara förenad med övervakning från provotidens början.

Finnes övervakning icke längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. När skäl äro därtill, må den dömde ånyo ställas under övervakning.

Övervakning skall upphöra utan särskilt förordnande, när två år av provotiden har förflutit. Anses den dömde av särskilda skäl vara i behov av förlängd övervakning, må förordnas om övervakning för tiden därefter, dock längst till provotidens utgång.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av *övervakningsnämnd*.

Beslut enligt denna paragraf meddelas av *kriminalvårdsnämnd*.

7 §¹

Iakttagar den dömde icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger *övervakningsnämnden*, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas den dömde.

Iakttagar den dömde icke vad som åligger honom till följd av domen å skyddstillsyn, äger *kriminalvårdsnämnden*, utom att förordna om övervakning eller meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas den dömde.

Har den dömde allvarligt åsidosatt sina åligganden, äger kriminalvårdsnämnden, om den dömde fyllt aderton år, förordna att han skall undergå behandling enligt 3 §.

Åtgärd som avses i denna para-

Åtgärd som avses i denna para-

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

graf må ej av *övervakningsnämnden* beslutas efter provotidens utgång.

Föreslagen lydelse

graf må ej av *kriminalvårdsnämnden* beslutas efter provotidens utgång.

8 §¹

Har den dömda allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som *övervakningsnämnden* äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen *eller om behandling varom stadgas i 3 §*.

Har den dömda allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antagas att han icke skall låta sig rätta genom åtgärd som *kriminalvårdsnämnden* äger vidtaga, skall nämnden hos åklagare göra framställning att vid domstol föres talan om undanröjande av skyddstillsynen.

Talan som nu sagts skall anhängiggöras före provotidens utgång.

9 §¹

Undanröjes skyddstillsynen, skall rätten bestämma annan påföljd för brottet. Därvid skall skälig hänsyn tagas till vad den dömda undergått till följd av domen å skyddstillsyn samt till böter som enligt 2 § ådömts jämte skyddstillsynen; och må fängelse ådömas på kortare tid än för brottet är stadgat.

Finnes tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 § *eller, om den dömda fyllt aderton år, förordna att han skall undergå behandling enligt 3 §. Föres talan om sådan behandling, må i stället beslutas undanröjande av skyddstillsynen eller åtgärd som avses i 7 §*. Har provotiden utgått, må ej beslutas åtgärd som avses i 7 §.

Finnes tillräckliga skäl ej föreligga att undanröja skyddstillsynen, må rätten i stället besluta åtgärd som avses i 7 §. Har provotiden utgått, må ej beslutas åtgärd som avses i 7 § *första stycket*.

11 §

Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsynen eller om behandling enligt 3 § *eller åtgärd som avses i 7 §*, må *övervakningsnämnden* eller domstol vid vilken

Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsynen eller om behandling enligt 3 § *eller att vidtaga åtgärd för att den dömda skall underkasta sig läkarvård,*

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

föres talan enligt 8 §, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att den dömda skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande.

Föreslagen lydelse

nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller har den dömda under längre tid undandragit sig övervakning och saknas uppgift om var han uppehåller sig, må kriminalvårdsnämnden eller domstol vid vilken talan föres enligt 8 §, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att den dömda skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande. Sådant förordnande skall omprövas så ofta anledning därtill föreligger.

Kriminalvårdsnämnd äger uppdraga åt skyddskonsulent att besluta i fråga om verkställigheten av förordnande som sägs i första stycket. Meddelar skyddskonsulent beslut med stöd av sådant bemyndigande, skall han snarast underrätta kriminalvårdsnämnden därom.

Den som sålunda omhändertages må ej kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Efter prövotidens utgång må den omhändertagne ej kvarhållas.

29 kap.

5 §

Beslut om övergång till vård utom anstalt meddelas av ungdomsfängelsenämnden, som dock äger uppdraga åt den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör, att närmare bestämma dag för övergången.

Finner övervakningsnämnden att den dömda bör överföras till vård utom anstalt eller gör han själv ansökan därom, skall övervakningsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till ungdomsfängelsenämndens prövning.

Om övergång till vård utom anstalt beslutar kriminalvårdsnämnd.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

I fråga om vården utom anstalt skola bestämmelserna i 26 kap. 12–17 §§ äga motsvarande tillämpning. *Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § meddelas av ungdomsfängelsenämnden i beslut om vård utom anstalt.*

I fråga om vården utom anstalt skola bestämmelserna i 26 kap. 12–17 §§ äga motsvarande tillämpning.

8 §¹

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *övervakningsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

Iakttagar den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *kriminalvårdsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

9 §

Visar den som vårdas utom anstalt tredska att iakttaga vad som åligger honom eller finnes på grund av hans uppförande eller eljest att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår brott, må *ungdomsfängelsenämnden* förordna att han skall återintagas i anstalt.

Visar den som vårdas utom anstalt tredska att iakttaga vad som åligger honom eller finnes på grund av hans uppförande eller eljest att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår brott, må *kriminalvårdsnämnden* förordna att han skall återintagas i anstalt.

Den återintagne skall, när syftet med behandlingen bäst vinnes därigenom, ånyo överföras till vård utom anstalt.

11 §

Uppkommer fråga om att återintaga den dömd i anstalt eller att vidtaga åtgärd *som avses i 8 §*, må *övervakningsnämnden eller ungdomsfängelsenämnden*, såframt omständigheterna föranleda

Uppkommer fråga om att återintaga den dömd i anstalt eller att vidtaga åtgärd *för att han skall underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller har den dömd un-*

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

därtill, förordna att han skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande.

Föreslagen lydelse

der längre tid undandragit sig övervakning och saknas uppgift om var han uppehåller sig, må kriminalvårdsnämnden, såframt omständigheterna föranleder därtill, förordna att han skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande. Sådant förordnande skall omprövas så ofta anledning därtill föreligger.

Kriminalvårdsnämnd äger uppdraga åt skyddskonsulent att besluta i fråga om verkställigheten av förordnande som sägs i första stycket. Meddelar skyddskonsulent beslut med stöd av sådant bemyndigande, skall han snarast underrätta kriminalvårdsnämnden därom.

Den som sålunda omhändertages må ej kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Ej må den omhändertagne kvarhållas efter det den ådömda påföljden upphört.

12 §

Erfordras icke längre att den som vårdas utom anstalt står under övervakning, skall *ungdomsfängelsenämnden* förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande må dock icke, med mindre särskilda skäl äro därtill, meddelas förrän vården utom anstalt pågått under en sammanhängande tid av två år.

Meddelas ej förordnande som i första stycket sägs, upphör påföljden vid utgången av den tid som behandlingen längst må pågå.

Erfordras icke längre att den som vårdas utom anstalt står under övervakning, skall *kriminalvårdsnämnden* förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande må dock icke, med mindre särskilda skäl äro därtill, meddelas förrän vården utom anstalt pågått under en sammanhängande tid av två år.

30 kap.

6 §

Beslut om övergång till vård utom anstalt meddelas av interneringsnämnden, som dock äger

Om övergång till vård utom anstalt för den som ådömts internering beslutar kriminalvårdsnämnd.

Nuvarande lydelse

uppdraga åt den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör, att närmare bestämma dag för övergången.

Före utgången av minsta tiden och därefter minst var sjätte månad skall övervakningsnämnden pröva frågan om övergång till vård utom anstalt.

Finner övervakningsnämnden att den dömda bör överföras till vård utom anstalt eller gör han själv ansökan därom, skall övervakningsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till interneringsnämndens prövning.

Föreslagen lydelse

För den som ådömts internering med en minsta tid av lägst två år beslutar dock centralnämnden för kriminalvård.

Skall centralnämnden besluta om övergång till vård utom anstalt enligt första stycket äger nämnden uppdraga åt kriminalvårdsnämnd att närmare bestämma dag för övergången.

Skall centralnämnden besluta om övergång till vård utom anstalt enligt första stycket skall kriminalvårdsnämnden med eget yttrande hänskjuta frågan till centralnämndens prövning.

7 §¹

Befinnes att den dömda är i varaktigt behov av sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda och beredes honom efter utgången av minsta tiden sådan vård med stöd av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall eller 35 § lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, må *interneringsnämnden* förordna om interneringens upphörande.

Befinnes att den dömda är i varaktigt behov av sluten psykiatrisk vård eller vård i specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda och beredes honom efter utgången av minsta tiden sådan vård med stöd av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall eller 35 § lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, må *kriminalvårdsnämnden* förordna om interneringens upphörande.

8 §

Vård i anstalt må icke utan medgivande av domstol pågå under längre tid utöver minsta tiden än sammanlagt tre år eller, om minsta tiden är tre år eller däröver, sammanlagt fem år.

Medgivande som avses i första stycket skall lämnas, om det finnes påkallat för att förebygga fortsatt allvarlig brottslighet från den dömdes sida. Medgivandet skall avse förlängning med tre år; genom nytt medgivande kan tiden förlängas med tre år varje gång.

Talan om förlängning föres av riksåklagaren efter framställning av *interneringsnämnden*. Föres så-

Talan om förlängning föres av riksåklagaren efter framställning av *kriminalvårdsnämnden*. Föres

¹ Senaste lydelse 1967:942

Nuvarande lydelse

dan talan, må den dömda kvarhållas i anstalt i avbidan på att lagakraftäggande beslut av rätten föreligger.

Föreslagen lydelse

sådan talan, må den dömda kvarhållas i anstalt i avbidan på att lagakraftäggande beslut av rätten föreligger.

10 §

I fråga om vården utom anstalt skola bestämmelserna i 26 kap. 12–17 §§ äga motsvarande tillämpning. *Övervakare må ock förordnas och föreskrift enligt 26 kap. 15 § meddelas av interneringsnämnden* i beslut om vård utom anstalt.

I fråga om vården utom anstalt skola bestämmelserna i 26 kap. 12–17 §§ äga motsvarande tillämpning. *Föreskrift enligt 26 kap. 15 § må ock meddelas av centralnämnden för kriminalvård* i beslut om vård utom anstalt.

11 §¹

Iakttagare den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *övervakningsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

Iakttagare den som vårdas utom anstalt icke vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift eller anvisning som meddelats med stöd därav, äger *kriminalvårdsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 §, besluta att varning skall meddelas honom.

12 §

Visar den som vårdas utom anstalt tredska att iakttaga vad som åligger honom eller finnes på grund av hans uppförande eller eljest att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår brott, må *interneringsnämnden* besluta att han skall återintagas i anstalt.

Visar den som vårdas utom anstalt tredska att iakttaga vad som åligger honom eller finnes på grund av hans uppförande eller eljest att anstaltsvård är påkallad för att förebygga att han begår brott, må *kriminalvårdsnämnden* besluta att han skall återintagas i anstalt.

Den återintagne skall, när anstaltsvård icke längre finnes erforderlig, ånyo överföras till vård utom anstalt.

¹ Senaste lydelse 1973:918

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Uppkommer fråga om att återintaga den dömden i anstalt eller att vidtaga åtgärd som avses i 11 §, må övervakningsnämnden eller interneringsnämnden, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att han skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande.

Uppkommer fråga om att återintaga den dömden i anstalt eller att vidtaga åtgärd för att han skall underkasta sig läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling eller har den dömden under längre tid undandragit sig övervakning och saknas uppgift om var han uppehåller sig, må kriminalvårdsnämnden, såframt omständigheterna föranleda därtill, förordna att han skall på lämpligt sätt omhändertagas i avbidan på vidare förordnande. Sådant förordnande skall omprövas så ofta anledning därtill föreligger.

Kriminalvårdsnämnd äger uppdraga åt skyddskonsulent att besluta i fråga om verkställigheten av förordnande som sägs i första stycket. Meddelar skyddskonsulent beslut med stöd av sådant bemyndigande, skall han snarast underrätta kriminalvårdsnämnden därom.

Den som sålunda omhändertages må ej kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl äro därtill, må dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Ej må den omhändertagne kvarhållas efter det den ådömda påföljden upphört.

15 §

Erfordras icke längre att den som vårdas utom anstalt står under övervakning, skall interneringsnämnden förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande må dock icke, med mindre särskilda skäl äro därtill, meddelas förrän tre år förflutit efter det den dömden senast överfördes till vård utom anstalt.

Har den dömden under en sammanhängande tid av tre år stått under övervakning, skall nämnden pröva huruvida påföljden må upphöra; har övervakningen fortgått under fem år, skall påföljden upphöra.

Erfordras icke längre att den som vårdas utom anstalt står under övervakning, skall kriminalvårdsnämnden förordna att den ådömda påföljden skall upphöra. Sådant förordnande må dock icke, med mindre särskilda skäl äro därtill, meddelas förrän tre år förflutit efter det den dömden senast överfördes till vård utom anstalt.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

37 kap.

1 §¹

Övervakningsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets. För handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering må dock tillsättas särskilda övervakningsnämnder. Övervakningsnämnds verksamhetsområde bestämmes av regeringen.

Övervakningsnämnd består av fem ledamöter, om ej regeringen förordnar att viss nämnd skall hava flera ledamöter. Nämnden är beslutförför med ordförande och två ledamöter. I brådskanie fall, så ock i ärenden av mindre vikt äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Regeringen äger förordna att övervakningsnämnd skall arbeta å avdelningar. Om sådan avdelning skall i tillämpliga delar gälla vad om nämnd är stadgat.

Kriminalvårdsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera kommuner. Regeringen bestämmer om landets indelning i verksamhetsområden för kriminalvårdsnämnderna.

Kriminalvårdsnämnd består av ordförande, vice ordförande och tre andra ledamöter. Nämnden är beslutförför med ordförande eller vice ordförande och två ledamöter. I brådskanie fall äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Regeringen äger förordna att kriminalvårdsnämnd skall arbeta å avdelningar. Om sådan avdelning skall i tillämpliga delar gälla vad om nämnd är stadgat.

2 §¹

Regeringen förordnar ordförande i övervakningsnämnd samt ersättare som vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe. Vid förfall för både ordföranden och hans ersättare förordnas tillfällig ersättare av den hovrätt, inom vars domkrets nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. Ordföranden skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv; ersättaren skall vara lagfaren.

Övriga ledamöter och ersättare för dem utses av länsstyrelsen i

Regeringen förordnar ordförande och vice ordförande i kriminalvårdsnämnd. Vid förfall för både ordföranden och vice ordföranden förordnas tillfällig ersättare av kriminalvårdsstyrelsen. Ordföranden, vice ordföranden och tillfällig ersättare skola vara lagfarna och innehavare av ordinarie domartjänst.

Övriga ledamöter och ersättare för dem utses genom val. Val för-

¹ Senaste lydelse 1974:565.

Nuvarande lydelse

det län, inom vilket nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. De böra hava erfarenhet beträffande ungdomsvård eller arbetsförmedling eller eljest i allmänna värv.

Ledamot och annan än tillfällig ersättare utses för fem år. Avgår ledamot eller annan än tillfällig ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid. Tillfällig ersättare förordnas för högst sex månader.

För prövning, enligt vad nedan stadgas, av ärenden angående villkorlig frigivning skall finnas en särskild nämnd, kriminalvårdsnämnden. Denna skall bestå av en ledamot som är eller varit innehavare av domarämbete och som skall vara ordförande i nämnden samt ytterligare fyra ledamöter. Ersättare utses till det antal regeringen bestämmer. Regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare. Vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe av regeringen därtill utsedd ledamot eller ersättare som kunnat förordnas till ordförande.

Föreslagen lydelse

rättas av landstinget eller, om inom kriminalvårdsnämnds verksamhetsområde även finns kommun som ej ingår i landstingskommun, av landstinget och kommunfullmäktige med den fördelning dem emellan som länsstyrelsen bestämmer efter befolkningstalen. Ingår del av län i kriminalvårdsnämnds verksamhetsområde, fastställer regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer antalet ledamöter och ersättare för varje sådan del.

Ledamot och annan än tillfällig ersättare utses för tre år. Avgår ledamot eller annan än tillfällig ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid. Tillfällig ersättare förordnas för högst sex månader.

Då ledamot eller ersättare skall väljas skall kriminalvårdsnämnden göra anmälan därom till den som har att föranstalta om valet.

3 §¹

Valbar till ledamot eller ersättare i kriminalvårdsnämnd är myndig svensk medborgare, som är kyrkobokförd inom nämndens verksamhetsområde och som ej fyllt eller under mandatperioden fyller sjuttio år. Lagfaren domare, åklagare, polisman, kriminalvårdstjänsteman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta får ej väljas till ledamot eller ersättare.

Kriminalvårdsnämnd prövar självmant den valdes behörighet.

¹ Senaste lydelse 1974:565.

Nuvarande lydelse

Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses för fem år. Avgår ledamot eller ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid.

*Föreslagen lydelse*4 §¹

Ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden skola vardera bestå av en ledamot som är eller varit innehavare av domar- ämbete och som skall vara ordförande i nämnden och en ledamot som är psykiater, båda med särskilda ersättare som uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren, samt ytterligare tre ledamöter jämte ersättare till det antal regeringen bestämmer. Regeringen utser ordförande, övriga ledamöter och ersättare. Vid förfall för ordföranden tjänstgör i hans ställe av regeringen därtill utsedd ledamot eller ersättare som kunnat förordnas till ordförande.

Ordföranden må i brådskande fall, så ock i ärenden av mindre vikt ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses för fem år. Avgår ledamot eller ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid.

Centralnämnden för kriminalvård består av ordförande, vice ordförande och fem andra ledamöter. Ordföranden och vice ordföranden skola vara lagfarna och innehavare av ordinarie domartjänst. En ledamot skall vara läkare med socialmedicinsk eller psykiatrisk utbildning. För denne ledamot skall finnas särskild ersättare som uppfyller de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren. För övriga ledamöter skola finnas ersättare till det antal regeringen bestämmer. Regeringen utser ordförande, vice ordförande, övriga ledamöter och ersättare. Vid förfall för både ordföranden och vice ordföranden tjänstgör som ordförande av regeringen därtill utsedd ledamot eller ersättare som kunnat förordnas till ordförande.

Centralnämnden är beslutför när minst sex ledamöter äro närvarande. I brådskande fall äger ordföranden ensam besluta å nämndens vägnar. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden.

Ordförande, vice ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses för tre år. Avgår ledamot eller ersättare före tidens utgång, utses ny ledamot eller ersättare för återstående tid.

¹ Senaste lydelse 1974:565.

Nuvarande lydelse

Ledamot och ersättare i övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden skola hava avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skola gälla samma jäv som i fråga om domare; dock skall vad i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken sägs icke äga tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i övervakningsnämnd.

I fråga om beslut av nämnd som i första stycket sägs skall vad angående omröstning i brottmål i överrätt är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Föreslagen lydelse

5 §

Ledamot och ersättare i kriminalvårdsnämnd och centralnämnden för kriminalvård skola hava avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skola gälla samma jäv som i fråga om domare; dock skall vad i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken sägs icke äga tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i kriminalvårdsnämnd.

I fråga om beslut av nämnd som i första stycket sägs skall vad angående omröstning i brottmål i överrätt är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse. *Ordföranden skall dock säga sin mening först.*

5 a §

Fråga om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 §, upphörande av anstaltsbehandling enligt 28 kap. 3 §, vård utom anstalt enligt 29 kap. 5 § eller 30 kap. 6 § eller framställning om talan om förlängning av vården i anstalt enligt 30 kap. 8 § upptages av den kriminalvårdsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Fråga som avses i första stycket må kriminalvårdsnämnden upptaga endast efter framställning av styresmannen för anstalten eller den dömde.

5 b §

Fråga om åtgärd enligt 26 kap. 11, 15, 18, 19 och 22 §§, 28 kap. 5, 7, 8 och 11 §§, 29 kap. 8, 9, 11 och 12 §§ samt 30 kap. 7, 11, 12, 14 och 15 §§ upptages av den kriminalvårdsnämnd inom vars

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

verksamhetsområde skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömda är verksam.

Fråga som avses i första stycket och som ej gäller återintagning i anstalt enligt 29 kap. 9 § eller 30 kap. 12 § eller tillfälligt omhändertagande i samband med återintagning enligt 29 kap. 11 § eller 30 kap. 14 § må kriminalvårdsnämnden upptaga endast efter framställning av skyddskonsulenten eller den dömda.

6 §¹

Begär den dömda att bli muntligen hörd i ärende, som handlägges av *övervakningsnämnd*, skall tillfälle därtill beredas honom.

I ärende hos *kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden* bör, om det kan antagas vara till gagn och lämpligen kan ske, tillfälle beredas den dömda att bli muntligen hörd.

Begär den dömda att bli muntligen hörd i ärende, som handlägges av *kriminalvårdsnämnd*, skall tillfälle därtill beredas honom.

I ärende hos *centralnämnden för kriminalvård* bör, om det kan antagas vara till gagn och lämpligen kan ske, tillfälle beredas den dömda att bli muntligen hörd.

7 §²

Den som dömts till fängelse äger hos *kriminalvårdsnämnden* påkalla prövning av *övervakningsnämnds* beslut i ärende om villkorlig frigivning.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med *övervakningsnämnds* beslut angående övervakning enligt 26 kap. 11 §, förordnande av övervakare enligt 26 kap. 12 §, föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller 22 §, äger han hos *kriminalvårdsnämnden* påkalla prövning av beslutet.

Den som dömts till skyddstillsyn, fängelse, ungdomsfängelse eller internering äger påkalla prövning av *skyddskonsulents* beslut om förordnande av övervakare hos den *kriminalvårdsnämnd* inom vars verksamhetsområde skyddskonsulenten är verksam.

¹ Senaste lydelse 1971:570.

² Senaste lydelse 1973:918.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*8 §¹

Den som dömts till skyddstill-
syn må genom besvär hos hovrätt
föra talan mot övervaknings-
nämnds beslut angående övervak-
ning enligt 28 kap. 5 §, förord-
nande av övervakare enligt 28 kap.
6 §, åtgärd enligt 28 kap. 7 eller
11 § eller föreskrift som avses i 26
kap. 15 §. Besvärstiden räknas
från den dag då han erhöll del av
beslutet.

Den som dömts till fängelse
äger hos centralnämnden för kri-
minalvård påkalla prövning av
kriminalvårdsnämnds beslut i
ärende om villkorlig frigivning.
Vad som sagts nu äger motsva-
rande tillämpning beträffande den
som dömts till ungdomsfängelse
eller internering i fråga om krimi-
nalvårdsnämnds beslut i ärende
om övergång till vård utom anstalt
samt beträffande den som dömts
till skyddstillsyn med anstalts-
behandling i fråga om kriminal-
vårdsnämnds beslut i ärende om
upphörande av anstaltsbehandling.

9 §¹

Åtnöjes icke den som dömts till
ungdomsfängelse eller internering
med övervakningsnämnds beslut
om förordnande av övervakare en-
ligt 29 kap. 7 § eller 30 kap. 10 §
eller med nämndens beslut enligt
29 kap. 8 eller 11 § eller 30
kap. 11 eller 14 § eller angående
föreskrift som avses i 26 kap.
15 §, äger han hos ungdomsfäng-
elsenämnden eller internerings-
nämnden påkalla prövning av be-
slutet.

Den för vilken gäller provotid
eller som står under övervakning
enligt denna balk äger hos central-
nämnden för kriminalvård påkalla
prövning av kriminalvårdsnämnds
beslut angående övervakning en-
ligt 26 kap. 11 § eller 28 kap. 5 §,
föreskrift enligt 26 kap. 15 §, eller
åtgärd enligt 26 kap. 18, 19 eller
22 §, 28 kap. 7 eller 11 §, 29 kap.
8, 9, 11 eller 12 § samt 30 kap.
11, 12, 14 eller 15 §.

10 §

Övervakningsnämnds beslut
som avses i 7–9 §§ länder omedel-
bart till efterrättelse, såvida ej
annorlunda förordnas.

Skyddskonsulents och kriminal-
vårdsnämnds beslut som avses i
7–9 §§ länder omedelbart till
efterrättelse, såvida ej annorlunda
förordnas.

11 §

Talan må ej föras mot beslut
som enligt denna balk meddelas av

Talan må ej föras mot beslut
som enligt denna balk meddelas av

¹ Senaste lydelse 1973:918.

Nuvarande lydelse

övervakningsnämnd i andra fall än i 7–9 §§ sagts, av hovrätt enligt 8 § eller av kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden.

Föreslagen lydelse

skyddskonsulent i andra fall än i 7 § sagts, av kriminalvårdsnämnd i andra fall än som avses i 3, 8 eller 9 § eller av centralnämnden för kriminalvård.

38 kap.

3 §

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 5 § andra stycket eller 6 § upptages av den rätt som först avgjort det mål vari meddelats villkorlig dom.

Talan enligt 28 kap. 8 § väckes vid allmän underrätt, inom vars område den *övervakningsnämnd* som handhar övervakningen över den dömda är verksam.

Talan enligt 28 kap. 8 § väckes vid allmän underrätt, inom vars område den *skyddskonsulent* som handhar övervakningen över den dömda är verksam.

Talan enligt 30 kap. 8 § väckes vid den rätt som först avgjort det mål vari dömts till internering.

Mål som avses i denna paragraf må ock upptagas av domstol, där brottmål mot den dömda är anhängigt, eller av rätten i den ort, där den dömda mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

7 §

Uppkommer fråga om ådömande av internering, skall rätten, om det ej av särskild anledning finnes obehövt, inhämta yttrande av *interneringsnämnden*, huruvida sådan åtgärd bör vidtagas.

Uppkommer fråga om ådömande av internering, skall rätten, om det ej av särskild anledning finnes obehövt, inhämta yttrande av *centralnämnden för kriminalvård*, huruvida sådan åtgärd bör vidtagas.

Innan rätten enligt 34 kap. 1 § beslutar angående påföljd beträffande någon som dömts till ungdomsfängelse eller internering skall, om det finnes erforderligt, yttrande inhämtas från *ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden*. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i 34 kap. 12 §.

Innan rätten enligt 34 kap. 1 § beslutar angående påföljd beträffande någon som dömts till ungdomsfängelse eller internering skall, om det finnes erforderligt, yttrande inhämtas från *den kriminalvårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömda är verksam*. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i 34 kap. 12 §.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

Varning som beslutats av domstol eller *övervakningsnämnd* skall utan dröjsmål meddelas den dömda personligen. Kan varningen ej meddelas i samband med beslutet, må det överlämnas åt annan domstol eller *övervakningsnämnd* att meddela den.

Varning som beslutats av domstol eller *kriminalvårdsnämnd* skall utan dröjsmål meddelas den dömda personligen. Kan varningen ej meddelas i samband med beslutet, må det överlämnas åt annan domstol eller *kriminalvårdsnämnd* att meddela den.

12 §

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, *övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden och interneringsnämnden* handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande jämlikt 26 kap. 22 §, 28 kap. 11 §, 29 kap. 11 § eller 30 kap. 14 §.

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, *kriminalvårdsnämnd och centralnämnden för kriminalvård* handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande jämlikt 26 kap. 22 §, 28 kap. 11 §, 29 kap. 11 § eller 30 kap. 14 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptagits till prövning av övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden eller interneringsnämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden eller interneringsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

Löpande tjänstgöringstider för ledamöter och ersättare i kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden, interneringsnämnden och övervakningsnämnd upphör vid utgången av år 1976. Val av ledamot och ersättare i kriminalvårdsnämnd för tiden från och med år 1977 skall äga rum under år 1976. Valet förrättas av det under detta år nyvalda landstinget.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken**

Härigenom förordnas, att 16 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av år 1976.

Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptagits till prövning av övervakningsnämnd eller kriminalvårds-

nämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Häri genom förordnas i fråga om lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

dels att i 3, 31, 44 och 59 §§ orden 'Kungl. Maj:t' skall bytas ut mot 'regeringen',

dels att 54–58, 60 och 61 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

54 §

I frågor som avses i 33 och 34 §§ beslutar

1. den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör beträffande intagen som *undergår fängelse, dock med undantag för fall som avses i andra stycket,*

2. ungdomsfängelsenämnden *beträffande intagen som undergår ungdomsfängelse samt*

3. interneringsnämnden *beträffande intagen som undergår internering.*

Kriminalvårdsnämnden beslutar i frågor som avses i 33 och 34 §§ beträffande intagen som omfattas av förordnande enligt 16 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken.

I frågor som avses i 33 och 34 §§ beslutar

1. *kriminalvårdsnämnd beträffande intagen som dömts till fängelse kortare tid än två år eller som dömts till fängelse längre tid än två år men avtjänat två tredjedelar av strafftiden, beträffande intagen som dömts till ungdomsfängelse och beträffande intagen som dömts till internering med en minsta tid som ej uppgår till två år samt*

2. *centralnämnden för kriminalvård beträffande intagen som dömts till fängelse i lägst två år och inte avtjänat två tredjedelar av strafftiden och beträffande intagen som dömts till internering med en minsta tid av lägst två år.*

55 §

Kungl. Maj:t kan förordna att tillämpningen av 33 och 34 §§ får överflyttas från kriminalvårds-

Regeringen kan förordna att tillämpningen av 33 och 34 §§ får överflyttas från centralnämnden

Nuvarande lydelse

nämnden, ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden till den övervakningsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Har i fall som avses i första stycket övervakningsnämnden meddelat beslut, får den intagne påkalla prövning av beslutet hos den centrala nämnd från vilken tillämpningen överflyttats.

I annat fall än som sägs i andra stycket får intagen hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut i frågor som avses i 33 och 34 §§.

Föreslagen lydelse

för kriminalvård till den kriminalvårdsnämnd, till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Intagen får hos centralnämnden påkalla prövning av kriminalvårdsnämnds beslut i frågor som avses i 33 och 34 §§.

56 §

I frågor som avses i 35 § såvitt gäller tid för vistelse utanför anstalt enligt 33 eller 34 § beslutar ungdomsfängelsenämnden beträffande intagen som undergår ungdomsfängelse och interneringsnämnden beträffande intagen som undergår internering.

Fråga som avses i 54 § upptages av den kriminalvårdsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Fråga som avses i 54 § må kriminalvårdsnämnd eller centralnämnden för kriminalvård upptaga endast efter framställning av styresmannen för anstalten eller den dömde.

57 §

Övervakningsnämnds beslut enligt denna lag länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Mot ungdomsfängelsenämndens, interneringsnämndens och kriminalvårdsnämndens beslut enligt denna lag får talan ej föras.

Kriminalvårdsnämnds beslut enligt denna lag länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Mot beslut som enligt denna lag meddelas av centralnämnden för kriminalvård får talan ej föras.

58 §

Beslut enligt denna lag i annat fall än som avses i 54–56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Styrelsens beslut länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Beslut enligt denna lag i annat fall än som avses i 54 och 55 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

60 §

Kungl. Maj:t kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av *övervakningsnämnds* befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i 20 § andra stycket *samt i 35 och 39 §§.*

Regeringen kan förordna om överflyttning till tjänsteman inom kriminalvården av *kriminalvårdsnämnds* befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i annat fall än som avses i 20 § andra stycket.

61 §

Innebär förordnande enligt 60 § att styresman vid anstalt beslutar om disciplinär åtgärd enligt 47 §, skall styresmannens beslut lända till efterrättelse omedelbart, om denne ej annorlunda förordnar. Meddelar styresmannen förordnande enligt 47 § första stycket 3, skall *disciplinärendet i dess helhet* omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning.

Innebär förordnande enligt 60 § att styresman vid anstalt beslutar *i frågor som avses i 35 och 39 §§ såvitt gäller tid för vistelse utanför anstalt enligt 32, 33, 34 eller 37 §* eller om disciplinär åtgärd enligt 47 §, skall styresmannens beslut lända till efterrättelse omedelbart, om denne ej annorlunda förordnar. Meddelar styresman förordnande enligt 35 eller 39 § eller 47 § första stycket 3, skall *beslutet omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning. Detsamma gäller om styresmannen i samband med förordnande som nu sagts har meddelat beslut om disciplinär åtgärd enligt 47 § första stycket 1 eller 2.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptagits till prövning av övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden eller interneringsnämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden eller interneringsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

4 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet.

dels att i 27 § ordet 'Konungen' skall bytas ut mot 'regeringen',

dels att i 11, 12, 17 och 23 §§ ordet 'övervakningsnämnd' i olika böjningsformer skall bytas ut mot 'kriminalvårdsnämnd' i motsvarande form,

dels att 5, 13, 14, 21 och 24–26 §§ skall ha endan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas nya bestämmelser, 23 a och b §§, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*5 §¹

Förekommer anledning att någon, som fyllt tjugo år, för ett sådant asocialt liv som avses i 1 §, må förundersökning inledas för utredning rörande alla omständigheter av betydelse för sakens bedömning. Under förundersökningen skall i erforderlig utsträckning samråd ske med arbetsförmedling, nykterhetsnämnd, socialnämnd, barnavårdsnämnd och *övervakningsnämnd*.

Den som avses med utredningen skall, såvida icke anledning uppenbarligen saknas, undersökas av läkare. Av utlåtande över läkarundersökningen skall framgå, huruvida den undersökte är i behov av sluten psykiatrisk vård eller vård i vårdhem eller specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda.

Den som skall undergå läkarundersökning är pliktig att inställa sig å tid och ort som läkaren bestämmer. Uteblir han, må polismyndighet lämna handräckning för hans inställande.

Förekommer anledning att någon, som fyllt tjugo år, för ett sådant asocialt liv som avses i 1 §, må förundersökning inledas för utredning rörande alla omständigheter av betydelse för sakens bedömning. Under förundersökningen skall i erforderlig utsträckning samråd ske med arbetsförmedling, nykterhetsnämnd, socialnämnd, barnavårdsnämnd och *skyddskonsulent*.

13 §²

Talan enligt 12 § väckes vid allmän underrätt, inom vars område den *övervakningsnämnd* som handhar övervakningen är verksam. Vad i rättegångsbalken är

Talan enligt 12 § väckes vid allmän underrätt, inom vars område den *skyddskonsulent* som handhar övervakningen är verksam. Vad i rättegångsbalken är föreskrivet be-

¹ Senaste lydelse 1969:165.

² Senaste lydelse 1973:128.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

föreskrivet beträffande mål om allmänt åtal skall, i den mån ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar gälla, då vid domstol föres sådan talan.

träffande mål om allmänt åtal skall, i den mån ej annat följer av denna lag, i tillämpliga delar gälla, då vid domstol föres sådan talan.

Nämnd skall deltaga vid underrätts avgörande av fråga om förverkande av villkorligt anstånd. Vid avgörande av fråga, som avses i 12 § andra stycket, är rätten domför med en lagfaren domare.

Underrätt skall lämna den mot vilken talan föres tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom. Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Rättegångskostnad, som avses i 31 kap. 1 § rättegångsbalken, och kostnad för rättshjälp enligt 36 § rättshjälpslagen (1972:429) skall stanna å statsverket.

14 §

Den som intagits i arbetsanstalt må kvarhållas under en tid av högst två år.

Om utskrivning beslutar den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde arbetsanstalten hör.

Beslut om utskrivning meddelas av kriminalvårdsnämnd.

21 §

Misstänkes den beträffande vilken förordnats om intagning i arbetsanstalt att hava före prövotidens utgång eller slutlig utskrivning från anstalten begått brott, för vilket ej är stadgat svårare straff än fängelse i ett år, och hör brottet under allmänt åtal, skall åklagaren pröva huruvida åtal lämpligen bör ske.

Innan åtalsfrågan avgöres, skall åklagaren höra styresmannen för den arbetsanstalt, där den misstänkte är intagen, eller *övervakningsnämnd*, som handhar övervakning av honom enligt denna lag.

Innan åtalsfrågan avgöres, skall åklagaren höra styresmannen för den arbetsanstalt, där den misstänkte är intagen, eller *skyddskonsulent*, som handhar övervakning av honom enligt denna lag.

23 a §

Fråga om utskrivning beträffande i arbetsanstalt intagen upptages av den kriminalvårdsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Fråga som avses i första stycket må kriminalvårdsnämnden upptaga endast efter framställning av styresmannen för anstalten eller den dömde.

23 b §

Fråga om särskild föreskrift som avses i 10 eller 16 §, åtgärd enligt 11 §, 12 § andra stycket eller 17 § eller slutlig utskrivning av den som är villkorligt utskriven upptages av den kriminalvårdsnämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömde är verksam.

Fråga som avses i första stycket må kriminalvårdsnämnden upptaga endast efter framställning av skyddskonsulenten eller den dömde.

24 §

Den som erhållit villkorligt anstånd med verkställande av dom å intagning i arbetsanstalt må genom besvär hos hovrätt föra talan mot övervakningsnämnds beslut angående särskild föreskrift som avses i 10 § eller förlängning av prøvotiden enligt 11 § och mot beslut angående omhändertagande enligt 12 §. Besvärstiden räknas från den dag då han erhöll del av beslutet.

Den som intagits i arbetsanstalt äger hos den i 37 kap. 3 § brottsbalken omförmälda kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av övervakningsnämnds beslut i ärendet om utskrivning. Åtnöjes villkorligt utskriven icke med övervakningsnämndens beslut angå-

Åtnöjes icke den som erhållit villkorligt anstånd med verkställande av dom å intagning i arbetsanstalt eller den som intagits i eller villkorligt utskrivits från sådan anstalt med skyddskonsulents beslut om förordnande av övervakare, äger han hos den kriminalvårdsnämnd inom vars område skyddskonsulenten är verksam påkalla prövning av beslutet.

Den som erhållit villkorligt anstånd med verkställande av dom å intagning i arbetsanstalt eller den som intagits i eller villkorligt utskrivits från sådan anstalt, äger hos centralnämnden för kriminalvård påkalla prövning av kriminalvårdsnämnds beslut enligt denna

Nuvarande lydelse

ende särskild föreskrift som avses i 16 § eller förlängning av provotid, återintagning eller omhändertagande enligt 17 § eller slutlig utskrivning enligt 19 §, äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet.

Övervakningsnämnds beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

Föreslagen lydelse

lag, dock ej av beslut som avses i första stycket.

Kriminalvårdsnämnds och skyddskonsulents beslut enligt denna lag länder omedelbart till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas.

25 §

Talan må ej föras mot beslut som enligt denna lag meddelas av övervakningsnämnd i andra fall än i 24 § sägs eller av hovrätt eller kriminalvårdsnämnden enligt 24 §.

Talan må ej föras mot beslut som enligt denna lag meddelas av skyddskonsulent eller kriminalvårdsnämnd i andra fall än i 24 § sägs eller av centralnämnden för kriminalvård.

26 §

Det åligger polismyndighet att lämna handräckning åt domstol, övervakningsnämnd och kriminalvårdsnämnden för omhändertagande enligt 12 och 17 §§.

Det åligger polismyndighet att lämna handräckning åt domstol, kriminalvårdsnämnd och centralnämnden för kriminalvård för omhändertagande enligt 12 och 17 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptagits till prövning av övervakningsnämnd eller kriminalvårdsnämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.**

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.

dels att i 33 och 36 §§ ordet 'Konungen' skall bytas ut mot 'regeringen',

dels att i 12, 13, 19 och 20 §§ ordet 'övervakningsnämnd' i olika böjningsformer skall bytas ut mot 'kriminalvårdsnämnd' i motsvarande form,

dels att 11, 15, 18, 22, 25 och 27 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*11 §¹

I beslut om anordnande av övervakning skall *övervakningsnämnden* i den ort, där den dömda uppehåller sig eller kan antagas komma att uppehålla sig, utses att handhava övervakningen. Det åligger *övervakningsnämnden* att förordna övervakare för den dömda.

I beslut om anordnande av övervakning skall *skyddskonsulenten* i den ort, där den dömda uppehåller sig eller kan antagas komma att uppehålla sig, utses att handhava övervakningen. Det åligger *skyddskonsulenten* att förordna övervakare för den dömda.

15 §¹

Övervakning av den, som här i riket dömts till skyddstillsyn, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å skyddstillsynen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om skyddstillsynen beslutas här i riket, såframt den dömda här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den *övervakningsnämnd som vid tiden för överflyttningen handhade övervakningen*.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om skyddstillsynen beslutas här i riket, såframt den dömda här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den *kriminalvårdsnämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent, som vid tiden för överflyttningen handhade övervakningen, är verksam*.

¹ Senaste lydelse 1964:548

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*18 §¹

I beslut om anordnande av övervakning skall *övervakningsnämnden* i den ort, där den frigivne uppehåller sig eller kan antagas komma att uppehålla sig, utses att handhava övervakningen. Det åligger *övervakningsnämnden* att förordna övervakare för den frigivne.

I beslut om anordnande av övervakning skall *skyddskonsulenten* i den ort, där den frigivne uppehåller sig eller kan antagas komma att uppehålla sig, utses att handhava övervakningen. Det åligger *skyddskonsulenten* att förordna övervakare för den frigivne.

22 §¹

Övervakning av den, som här i riket villkorligt frigivits efter avtjänande av fängelse, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärendet om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den *övervakningsnämnd som vid tiden för överflyttningen handhade övervakningen*.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärendet om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den *kriminalvårdsnämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent, som vid tiden för överflyttningen handhade övervakningen, är verksam*.

25 §¹

Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 eller 17 § prövas av kriminalvårdsstyrelsen.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av kriminalvårdsstyrelsen i fall som avses i 3 och 8 §§ samt av *övervakningsnämnden* i fall som avses i 15 och 22 §§.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av kriminalvårdsstyrelsen i fall som avses i 3 och 8 §§ samt av *skyddskonsulenten* i fall som avses i 15 och 22 §§.

¹ Senaste lydelse 1964:548

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*27 §¹

Talan mot *övervakningsnämnds* beslut om *framställning enligt 15 § första stycket* eller om förklaring som avses i 19 § andra stycket föres genom besvär hos hovrätt. Detsamma gäller beträffande talan mot *övervakningsnämnds* beslut med stöd av 19 § första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken. Besvärstiden räknas från den dag den dömde erhöll del av beslutet. Över hovrättens beslut må klagan icke föras.

Atnöjes *villkorligt frigiven* icke med *övervakningsnämnds* beslut om framställning enligt 22 §, äger han hos *kriminalvårdsnämnden* påkalla prövning av beslutet. Talan må ej föras mot *kriminalvårdsnämndens* beslut.

Övervakningsnämnds beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Talan mot *kriminalvårdsnämnds* beslut om förklaring som avses i 19 § andra stycket föres genom besvär hos hovrätt. Detsamma gäller beträffande talan mot *kriminalvårdsnämnds* beslut med stöd av 19 § första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken. Besvärstiden räknas från den dag den dömde erhöll del av beslutet. Över hovrättens beslut må klagan icke föras.

Atnöjes *den dömde* icke med *skyddskonsulents* beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller 22 §, äger han hos *den kriminalvårdsnämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulenten är verksam* påkalla prövning av beslutet. Talan må ej föras mot *kriminalvårdsnämndens* beslut.

Kriminalvårdsnämnds och skyddskonsulents beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptagits till prövning av övervakningsnämnd eller kriminalvårdsnämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

6 Förslag till**Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)**

Häri genom förordnas i fråga om rättshjälpslagen (1972:429)

dels att i 3, 4, 18, 22, 25, 26, 40, 41, 43 och 45 §§ ordet 'Konungen' i

¹ Senaste lydelse 1974:916.

olika böjningsformer skall bytas ut mot 'regeringen' i motsvarande form, dels att 41 § skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §¹

Offentligt biträde kan förordnas i mål eller ärende

1. hos utskrivningsnämnd 26 kap. brottsbalken,

*13a. angående förordnande om
anstaltsbehandling med stöd av 28*

kap. 7 § brottsbalken,

14. angående återintagning längre än en vecka.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Ansökan om intagning får göras av make till den som ansökningen avser, om makarna sammanbo, av annan som stadigvarande sammanbor med honom eller av hans barn, fader, moder, syskon, förmyndare eller gode man. Ansökan får göras även av ordförande i socialnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd eller hälsovårdsnämnd eller av polismyndighet. Om kommunfullmäktige besluta det, äger socialnämnden uppdraga åt annan ledamot i nämnden än ordföranden eller åt tjänsteman i ledande ställning hos kommunen att göra ansökan om intagning.

Läkare vid sjukhus eller klinik, där sluten psykiatrisk vård icke meddelas, eller vid sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka eller specialistsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda eller rektor för särskola eller föreståndare för vårdhem för psykiskt utvecklingsstörda får göra ansökan i fråga om den för vars vård han svarar. Militär chef, dock lägst kompanichef eller motsvarande chef, får göra ansökan beträffande den som står under hans befäl.

I fråga om den som genom lagakraftvunnen dom dömts till

I fråga om den som genom lagakraftvunnen dom dömts till

¹ Senaste lydelse 1973:164

² Senaste lydelse 1974:581.

Nuvarande lydelse

skyddstillsyn eller som villkorligt frigivits från kriminalvårdsanstalt eller villkorligt utskrivits från arbetsanstalt eller som överförts till vård utom anstalt efter att ha dömts till ungdomsfängelse eller internering får ansökan göras av *ordföranden i den övervakningsnämnd under vars tillsyn han står.*

Beträffande den som är intagen i kriminalvårdsanstalt, arbetsanstalt, häkte, allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare eller ungdomsvårds-skola och vistas inom anstalten får ansökan göras endast av tjänsteman som har att sörja för den intagne. Sådan tjänsteman får i annat fall än som avses i tredje stycket göra ansökan även i fråga om den som vistas utom anstalten utan att vara slutligt utskriven därifrån.

Regeringen äger förordna om behörighet att vid krig eller krigsfara göra ansökan i fråga om den som tillhör krigsmakten.

Föreslagen lydelse

skyddstillsyn eller som villkorligt frigivits från kriminalvårdsanstalt eller villkorligt utskrivits från arbetsanstalt eller som överförts till vård utom anstalt efter att ha dömts till ungdomsfängelse eller internering får ansökan göras av *den skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömd.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1977.

8 Förslag till**Kungörelse om ändring i instruktionen (1974:555) för kriminalvårdsverket**

Härigenom förordnas i fråga om instruktionen (1974:555) för kriminalvårdsverket

dels att i 5, 6, 15, 31 och 32 §§ orden 'Kungl. Maj:t' skall utbytas mot 'regeringen',

dels att 1, 3, 7, 22, 25 och 34 §§ skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i instruktionen skall införas nya bestämmelser, 19 a–c §§, av nedan angivna lydelse,

dels att i instruktionen skall införas en ny rubrik närmast före 19 a § av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Allmänna verksstadgan (1965: 600) skall tillämpas på kriminalvårdsstyrelsen och, med undantag av 2, 3, 16 och 18 §§ samt i övrigt på det sätt som följer av denna instruktion, på kriminalvårdsregio-

*Föreslagen lydelse***1 §**

Allmänna verksstadgan (1965: 600) skall tillämpas på kriminalvårdsstyrelsen och, med undantag av 2, 3, 16 och 18 §§ samt i övrigt på det sätt som följer av denna instruktion, på *centralnämnden*

Nuvarande lydelse

nernas kanslier, kriminalvårdsanstalterna och skyddskonsulentorganisationen.

Chefskapet enligt verksstadgan utövas vid regionkansli av kriminalvårdsdirektören, vid anstalt av styresmannen och i skyddskonsulentdistrikt av skyddskonsulenten.

Myndighets befogenhet enligt 23 § statstjänstemannalagen den 3 juni 1965 (nr 274) utövas av styrelsen.

Befogenhet som enligt verksstadgan tillkommer myndighet utövas av styrelsen. Sådan befogenhet får styrelsen överlämna till kriminalvårdsdirektör, styresman eller skyddskonsulent, om annat ej följer av vad som sägs i denna instruktion.

Föreslagen lydelse

för *kriminalvård, kriminalvårdsnämnderna, kriminalvårdsregionernas kanslier, kriminalvårdsanstalterna och skyddskonsulentorganisationen.*

Befogenhet som enligt verksstadgan tillkommer myndighet utövas av styrelsen. Sådan befogenhet får styrelsen överlämna till *ordförande i centralnämnden och kriminalvårdsnämnd, kriminalvårdsdirektör, styresman eller skyddskonsulent, om annat ej följer av vad som sägs i denna instruktion.*

3 §

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om kriminalvård.

Styrelsen är chefsmyndighet för regionkanslierna, kriminalvårdsanstalterna och skyddskonsulentorganisationen.

Styrelsen är chefsmyndighet för *centralnämnden för kriminalvård, kriminalvårdsnämnderna, regionkanslierna, kriminalvårdsanstalterna och skyddskonsulentorganisationen.*

7 §

Generaldirektören är chef för styrelsen.

Inom styrelsen finns två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning. Avdelningen för vård och tillsyn består av en vårdbyrå och *tre* andra enheter. Avdelningen för arbete och utbildning består av en produktionsbyrå och fyra andra enheter.

Inom styrelsen finns två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning. Avdelningen för vård och tillsyn består av en vårdbyrå och *fyra* andra enheter, *varav en skall svara för kriminalvårdens nämnder.* Avdelningen för arbete och utbildning består av en produktionsbyrå och fyra andra enheter.

Nuvarande lydelse

Dessutom finns inom styrelsen en ekonomibyrå och en personalbyrå samt fyra andra enheter.

Varje avdelning förestås av en avdelningschef och varje byrå av en byråchef.

*Föreslagen lydelse**Kriminalvårdens nämnder.*

19 a §

Bestämmelser om sammansättning m. m. i fråga om centralnämnden för kriminalvård (centralnämnden) och kriminalvårdsnämnderna finns i 37 kap. brottsbalken.

19 b §

Centralnämndens sammanträden hålles i Norrköping. Nämnden får dock sammanträda på annan ort som finnes lämplig med hänsyn till nämndens arbete.

Centralnämndens kansli ingår i kriminalvårdsstyrelsen.

19 c §

Kriminalvårdsnämnds kansli ingår i skyddskonsulentorganisationen.

Kriminalvårdsnämnd biträdes av en sekreterare. Sekreteraren, som skall vara lagfaren och ha avlagt domared, förordnas av nämnden. Åklagare, polisman, kriminalvårdstjänsteman eller advokat eller den som eljest har till yrke att föra andras talan inför rätta får ej utses till sekreterare.

22 §

Kriminalvårdsdirektör skall under kriminalvårdsstyrelsen leda och ansvara för verksamheten vid de lokalanstalter och allmänna häkten samt i de skyddskonsulentdistrikt som hör till kriminalvårdsregionen.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Kriminalvårdsdirektören eller den han utser bör närvara vid kriminalvårdsnämnds sammanträden och deltaga i överläggningarna. Han får dock ej deltaga i besluten. Även i övrigt bör kriminalvårdsdirektören följa nämndernas arbete och samråda med dem i kriminalvårdsfrågor som berör deras verksamhetsområden.

25 §

Tjänsteman är skyldig att på kallelse infinna sig till överläggning hos kriminalvårdsstyrelsen och att tjänstgöra hos denna.

Tjänsteman är även skyldig att tjänstgöra som föredragande hos den *övervakningsnämnd*, till vars verksamhetsområde anstalten hör, samt att på kallelse infinna sig hos denna, *hos kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelnsnämnden och interneringsnämnden* för att lämna upplysningar.

Tjänsteman är även skyldig att tjänstgöra som föredragande hos den *kriminalvårdsnämnd*, till vars verksamhetsområde anstalten hör, samt att på kallelse infinna sig hos denna *och hos centralnämnden för kriminalvård* för att lämna upplysningar.

34 §

Talan mot beslut av kriminalvårdsdirektör, styresman eller skyddskonsulent föres hos styrelsen genom besvär, om annat ej är föreskrivet.

Talan mot beslut av *centralnämnden för kriminalvård, kriminalvårdsnämnd*, kriminalvårdsdirektör, styresman eller skyddskonsulent föres hos styrelsen genom besvär, om annat ej är föreskrivet.

I fråga om sådant beslut om eller förslag till tjänstetillsättning eller sådant beslut att icke tillsätta tjänst som tillkännages genom anslag räknas besvärstid från den dag då anslaget skedde hos den myndighet som meddelat beslutet eller avgivit förslaget. Detsamma gäller beslut om långtidsvikariat som tillsättes i samma ordning som tjänsten.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1977.

Genom kungörelsen upphäves instruktionen (1965:633) för de centrala nämnderna inom kriminalvården och instruktionen (1964:628) för övervakningsnämnderna.

9 Förslag till**Kungörelse om ändring i kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt**

Härigenom förordnas i fråga om kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

dels att i 1 § orden 'Kungl. Maj:t' skall utbytas mot 'regeringen',

dels att 12 och 36 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 13, 14, 15, 16, 18, 34, 35, 37, 39, 40 och 42 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***12 §**

I fråga om den som undergår fängelse på viss tid över fyra månader åligger det styresmannen att i god tid innan villkorlig frigivning tidigast kan ske underrätta övervakningsnämnden om de tider som avses i 20 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.

13 §

Skall intagen efter frigivningen stå under övervakning, skall övervakare förordnas i så god tid att han hinner utföra de förberedelser som fordras för uppdragets fullgörande. Beträffande den som är intagen i lokalanstalt skall förordnandet meddelas snarast möjligt efter intagningen i anstalten.

Vid riksanstalt åligger det styresmannen att i samråd med skyddskonsulent väcka fråga om förordnande av övervakare. Vid lokalanstalt ankommer motsvarande uppgift på vederbörande skyddskonsulent i samråd med styresmannen.

Till övervakare förordnas skyddskonsulent, assistent inom frivården eller annan lämplig person. Den dömde bör lämnas till-

Skall intagen efter frigivningen stå under övervakning, skall den skyddskonsulent inom vilkens distrikt anstalten är belägen förordna övervakare i så god tid att övervakaren hinner utföra de förberedelser som fordras för uppdragets fullgörande. Beträffande den som är intagen i lokalanstalt skall förordnandet meddelas snarast möjligt efter intagningen i anstalten.

Till övervakare förordnas assistent inom frivården eller annan lämplig person. Den dömde bör lämnas tillfälle att yttra sig angå-

Nuvarande lydelse

fälle att yttra sig angående valet av övervakare.

Övervakare skall beredas tillfälle att i erforderlig utsträckning besöka den intagne i anstalten. Den intagnes kontakter med övervakaren skall främjas.

Föreslagen lydelse

ende valet av övervakare.

14 §

Fråga om villkorlig frigivning prövas innan den intagne avtjänat två tredjedelar av strafftiden eller, om detta kommer att ha skett innan fyra månader avtjänats, före utgången av denna tid samt i övrigt så ofta anledning föreligger därtill.

Det åligger styresmannen att göra framställning om frigivningspermission enligt 33 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, vistelse utanför anstalt enligt 34 § samma lag, villkorlig frigivning eller överförande till vård utom anstalt så ofta anledning föreligger därtill.

Framställning om villkorlig frigivning skall alltid göras innan den intagne avtjänat två tredjedelar av strafftiden eller, om detta kommer att ha skett innan fyra månader avtjänats, före utgången av denna tid. I fråga om den som undergår internering skall framställning om överförande till vård utom anstalt ske före utgången av minsta tiden och därefter minst var sjätte månad.

15 §

Om den intagne efter villkorlig frigivning skall stå under övervakning, skall *övervakningsnämnden* innan han frigives besluta vilken *nämnd* som skall handha övervakningen. Är detta en annan nämnd, skall denna genast underrättas.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om överförande till vård utom anstalt.

Om den intagne efter villkorlig frigivning skall stå under övervakning, skall *kriminalvårdsnämnden* innan han frigives besluta vilken *skyddskonsulent* som skall handha övervakningen. Denne skall genast underrättas om beslutet.

Första stycket äger motsvarande tillämpning i fråga om överförande till vård utom anstalt.

16 §

Styresmannen skall så snart det kan ske underrätta såväl överva-

Styresmannen skall så snart det kan ske underrätta såväl överva-

Nuvarande lydelse

karen som den skyddskonsulent som skall *ha överinseendet över* övervakningen om tidpunkten för frigivning eller överförande till vård utom anstalt.

Föreslagen lydelse

karen som den skyddskonsulent som skall *handha* övervakningen om tidpunkten för frigivning eller överförande till vård utom anstalt.

18 §

Bestämmelserna i 11 och 13–17 §§ gäller i tillämpliga delar den som undergår behandling enligt 28 kap. 3 § brottsbalken.

Beträffande intagen som avses i första stycket åligger det styresmannen att *snarast underrätta övervakningsnämnden om den dag då den för anstaltsbehandlingen fastställda minsta tiden utgår.*

Beträffande intagen som avses i första stycket åligger det styresmannen att *göra framställning om anstaltsbehandlings upphörande så snart anledning föreligger därtill.*

34 §

Kriminalvårdsnämnden kan bemyndiga övervakningsnämnd att besluta i fråga om frigivningspermission enligt 33 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt eller vistelse utanför anstalt enligt 34 § samma lag för intagen som omfattas av förordnande enligt 16 § lagen (1963:163) om införande av brottsbalken.

Har bemyndigande enligt första stycket meddelats, kan övervakningsnämnden bemyndiga styresmannen vid anstalten att, i brådskande fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer, besluta i fråga som där avses.

Skall enligt 54 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt centralnämnden för kriminalvård besluta i fråga om frigivningspermission enligt 33 § eller vistelse utanför anstalt enligt 34 § samma lag, kan centralnämnden bemyndiga kriminalvårdsnämnden att besluta härom.

35 §

Övervakningsnämnd kan bemyndiga styresman vid anstalt att, beträffande annan till fängelse dömd intagen än sådan som avses i 34 §, i brådskande fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer, besluta i fråga som där avses.

Skall enligt 54 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt kriminalvårdsnämnd besluta i fråga om frigivningspermission enligt 33 § eller vistelse utanför anstalt enligt 34 § samma lag eller har bemyndigande enligt 34 § denna kungörelse meddelats, äger näm-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

den uppdraga åt skyddskonsulent eller, om anstalten är rixanstalt, styresmannen att, i brådska fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer, besluta härom. Sådant bemyndigande får dock ej avse återkallande av tillstånd till frigivningspermission eller till vistelse utanför anstalt.

36 §

Ungdomsfängelsevenämnden eller interneringsnämnden kan bemyndiga övervakningsnämnd att besluta i fråga om frigivningspermission enligt 33 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt eller vistelse utanför anstalt enligt 34 § samma lag beträffande intagen som undergår ungdomsfängelse eller internering. Har sådant bemyndigande meddelats äger bestämmelserna i 34 § andra stycket denna kungörelse motsvarande tillämpning.

37 §

Meddelar styresmannen beslut med stöd av bemyndigande enligt 34–36 §§, skall han snarast underrätta övervakningsnämnden därom.

Övervakningsnämnd skall snarast underrätta vederbörande centrala nämnd om beslut som övervakningsnämnden eller styresman meddelat med stöd av bemyndigande enligt 34 eller 36 §.

Meddelar styresmannen eller skyddskonsulenten beslut med stöd av bemyndigande enligt 35 §, skall han snarast underrätta kriminalvårdsnämnden därom.

Kriminalvårdsnämnd skall snarast underrätta centralnämnden för kriminalvård om beslut som kriminalvårdsnämnden, styresman eller skyddskonsulent meddelat med stöd av bemyndigande enligt 34 eller 35 §.

39 §

Beslut enligt 47 och 50 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt meddelas av styresmannen.

Beslut enligt 35, 39, 47 och 50 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt meddelas av styresmannen.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

40 §

Efter framställning av intagen eller eljest när anledning förekommer kan *övervakningsnämnden* ändra vad styresman beslutat i fall som avses i 34–36 §§.

Efter framställning av intagen eller eljest när anledning förekommer kan *kriminalvårdsnämnden* ändra vad styresman *eller skyddskonsulent* beslutat i fall som avses i 34 och 35 §§.

42 §

I annat fall än som avses i 39 eller 40 § kan regionchef ändra vad tjänsteman vid lokalanstalt beslutat med stöd av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt eller denna kungörelse.

Kriminalvårdsstyrelsen kan, i annat fall än som avses i 40 §, ändra vad tjänsteman inom kriminalvården beslutat med stöd av lagen om kriminalvård i anstalt eller denna kungörelse.

Om underställning av styresmans beslut enligt 47 § första stycket 3 lagen om kriminalvård i anstalt finns bestämmelse i 61 § samma lag.

Om underställning av styresmans beslut enligt 35 eller 39 § eller 47 § första stycket 3 lagen om kriminalvård i anstalt finns bestämmelse i 61 § samma lag.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1977. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla i ärenden som dessförinnan upptages till prövning av övervakningsnämnd, kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden. Därvid skall vad som föreskrives om övervakningsnämnd i stället avse kriminalvårdsnämnd och vad som föreskrives om kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

10 Förslag till**Kungörelse om ändring i kungörelsen (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål**

Härigenom förordnas att 4 § kungörelsen (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Misstänkes det att någon som dömts till ungdomsfängelse eller internering begått annat brott före

Misstänkes det att någon som dömts till ungdomsfängelse eller internering begått annat brott före

Nuvarande lydelse

domen eller efter domen men före påföljdens upphörande och hör brottet under allmänt åtal, skall åklagaren, om det ej finnes obehövt, inhämta yttrande från *ungdomsfängelsenämnden eller interneringsnämnden*, innan han beslutar huruvida åtal skall väckas.

Föreslagen lydelse

domen eller efter domen men före påföljdens upphörande och hör brottet under allmänt åtal, skall åklagaren, om det ej finnes obehövt, inhämta yttrande från *kriminalvårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde den skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömda är verksam*, innan han beslutar huruvida åtal skall väckas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1977.

Sammanfattning

Den nuvarande nämndorganisationen på kriminalvårdens område tillkom den 1 januari 1965 i samband med att BrB trädde i kraft. Under det decennium som gått sedan dess har vid olika tillfällen framhållits vikten av att en översyn av nämndernas uppgifter och organisation kommer till stånd. Utredningens uppdrag omfattar en sådan översyn. De förslag som nu läggs fram bör ses mot bakgrunden av den utveckling som ägt rum inom kriminalvården under senare år och de erfarenheter av nämndorganisationen som vunnits sedan dess tillkomst.

Utredningen har vid fullgörandet av sitt uppdrag lagt stor vikt vid att försöka åstadkomma en lämplig uppgiftsfördelning i frigivningsärenden. Förslagen i denna del berör huvudsakligen förhållandet mellan central och lokal nämnd. En annan huvuduppgift har varit att närmare bestämma de lokala nämndernas framtida roll i frivårdsarbetet. Utredningens ställningstaganden i den frågan innefattar i första hand en avgränsning av ansvarsområdena för å ena sidan de lokala nämnderna och å andra sidan skyddskonsulenter och regioncheferna. Utöver dessa båda huvudfrågor har utredningen ägnat stor uppmärksamhet åt de organisatoriska frågorna. Utredningen lägger fram förslag om huvudmannaskapet för nämnderna och föreslår genomgripande ändringar av nuvarande organisation.

Frigivningsfrågor

Utredningen har enligt sina direktiv till uppgift att undersöka huruvida de centrala nämndernas befattning med frigivningsärenden kan begränsas. Med beaktande av vad som gäller på flera andra områden inom rättsväsendet och förvaltningen har utredningen haft som utgångspunkt att prövningen av frigivningsfrågor i princip bör ligga på ett lokalt organ. Det enda skäl som enligt utredningens mening kan anses tala mot en sådan ordning är att den kan medföra vissa risker för oenhetlig tillämpning. Dessa risker bör emellertid inte överdrivas. Ett beslut av lokal nämnd kan alltid överklagas av den dömde om det gått honom emot. Någon besvärsmått för det allmänna finns visserligen inte och bör enligt utredningens mening inte heller införas. En enhetlig tillämpning bör istället främjas genom vidgad och allsidig information till de lokala nämnderna,

bl. a. om den praxis i frigivningsfrågor som utvecklas centralt. När det gäller brottslighet av sådan art att kravet på samhällsskydd och allmän laglydnad är särskilt framträdande, har utredningen dock funnit att den nuvarande centrala prövningen bör behållas.

Utredningen föreslår att frågor om villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden alltid skall prövas i första instans av lokal nämnd. I ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden skall den centrala prövningen däremot behållas beträffande intagna som ådömts fängelse i lägst två år. För internerade skall också en tvåårsgräns gälla. Beslut om övergång till vård utom anstalt skall alltså meddelas centralt om minsta tiden i domen bestämts till lägst två år. I fråga om ungdomsfängelse-klientelet skall beslut om övergång till vård utom anstalt alltid meddelas av lokal nämnd.

Frigivningspermission enligt 33 § KvaL har nära samband med frigivningen och utgör ett led i förberedelserna för denna. Utredningen föreslår att det organ som har befogenhet att i första instans avgöra frigivningsfrågan också skall bevilja frigivningspermission. Samma ståndpunkt intas i fråga om vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL.

Utredningen föreslår något vidgade möjligheter till delegation av beslutanderätten i frigivningsärenden. När frigivningsfråga prövas centralt i första instans, bör lokal nämnd alltid kunna bemyndigas att närmare bestämma den dag då den intagne får lämna anstalten. Denna möjlighet finns f. n. inte i fråga om fängelseklientelet. I ärenden om villkorlig frigivning finns också behov för lokal nämnd att kunna delegera sin beslutanderätt. Utredningen föreslår att delegation i sådana ärenden skall kunna ske från lokal nämnd till den som närmast har ansvaret för frigivningsförberedelserna, dvs. till skyddskonsulenten vid frigivning från lokalanstalt och till styresmannen vid frigivning från rixanstalt. Det är också i dessa fall fråga om ett bemyndigande att i varje särskilt fall närmare bestämma dagen för anstaltsvistelsens upphörande. Skyddskonsulent eller styresman får inte överflytta vad som sålunda delegerats till underställd personal. I ärenden om frigivningspermission och vistelse utanför anstalt föreslås att central nämnd även i fortsättningen skall kunna delegera beslutanderätten till lokal nämnd. Den lokala nämnden skall också — liksom i ärenden om villkorlig frigivning — kunna bemyndiga skyddskonsulent eller styresman för rixanstalt att bevilja frigivningspermission och vistelse utanför anstalt.

Frivårdsfrågor

Utredningen har funnit att en del uppgifter inom frivården som nu avgörs av central nämnd eller av domstol bör kunna övertas av de lokala nämnderna. Utredningen föreslår att lokal nämnd i fortsättningen skall besluta om återintagning i anstalt och upphörande av påföljden beträffande ungdomsfängelse- och interneringsklientelet samt om anstaltsbehandling under pågående skyddstillsyn. Vidare föreslås att de yttranden som nu avges av central nämnd i åtals- och påföljdsfrågor rörande ungdoms-

fängelseelever och internerade med ett undantag skall avgas av de lokala nämnderna. Undantaget gäller yttrande till domstol innan någon första gången döms till internering. Sådant yttrande skall även i fortsättningen avgas av central nämnd.

De förslag som utredningen lägger fram om de lokala nämndernas framtida roll i frivårdsarbetet föranleds av att deras nuvarande uppgift att leda frivården kommit alltmer i skymundan genom den kraftiga utbyggnad av skyddskonsulentorganisationen som skett under senare år och genom att regionchefernas ledning av frivårdsarbetet har markerats i samband med den nyligen genomförda kriminalvårdsreformen. Utredningen har funnit att åtminstone de större nämnderna inte har den nära kontakt med klienterna som behövs för att meningsfulla ledningsfunktioner skall kunna utövas. Åtskilliga nämnder har inte heller möjlighet att utöva någon egentlig tillsyn över frivården inom sitt verksamhetsområde. Förskjutningen inom kriminalvården mot ökad frivård medför emellertid ett starkt behov av effektiv ledning av frivårdsverksamheten. Övervakningsnämnderna saknar resurser att utöva en sådan ledningsfunktion. Deras nuvarande ansvar för ledningen av frivården bör därför enligt utredningens mening helt övertas av andra kriminalvårdsorgan.

Utredningen föreslår att de lokala nämnderna inte längre skall ha till uppgift att handha övervakningen av frivårdsklientelet eller att leda frivården. Det direkta ansvaret för övervakningen läggs i stället på skyddskonsulenter. Ledningen av frivården — med befogenhet att ge anvisningar och direktiv i frivårdsärenden — skall utövas av regioncheferna och i sista hand av kriminalvårdsstyrelsen. De lokala nämndernas befattning med frivårdsärenden begränsas alltså i stort sett till att meddela beslut om olika slags åtgärder som enligt bestämmelserna i BrB kan vidtas mot frivårdsklientelet. Skyddskonsulenternas självständiga ansvar markeras i dessa fall genom att nämnden inte får vidta någon åtgärd såvida inte konsulenten gjort framställning i ärendet. Nämndernas nuvarande skyldighet att hålla genomgångar av övervakningsfallen upphör. Fråga om övervakningens upphörande skall inte som f. n. prövas obligatoriskt efter ett år utan skyddskonsulenten skall aktualisera frågan så snart övervakning inte längre behövs. Vidare överförs en del rutinmässiga ärenden, t. ex. förordnande av övervakare, till skyddskonsulenten.

Samordnings- och insynsfrågor

Enligt direktiven bör utredningen undersöka om lokal nämnd kan ges ökade möjligheter att medverka vid planeringen av den verksamhet som utövas av olika kriminalvårdsorgan inom nämndens verksamhetsområde och att verka för samordning av kriminalvårdens och de sociala myndigheternas insatser. Den omständigheten att de lokala nämnderna inte längre skall leda frivårdsarbetet bör enligt utredningens mening inte medföra att de förlorar inflyandet på detta område. Nämndernas praxis i frigivnings- och frivårdsärenden kommer att få stor betydelse för frigiv-

nings- och frivårdsarbetets bedrivande. De erfarenheter som nämnderna gör i samband med prövningen av olika ärenden bör i största möjliga utsträckning tillgodogöras i det praktiska kriminalvårdsarbetet. Regioncheferna och styresmännen för riksanstalterna har ansvaret för planerings- och samordningsfrågor inom sina verksamhetsområden. Det bör därför ankomma på dem att tillse att nämndernas synpunkter på frigivnings- och frivårdsarbetet inhämtas. Nämnderna bör vidare informeras exempelvis om viktigare anslagsfrågor och i samband med olika reformer inom kriminalvårdens område. Genom ett sådant samrådsförfarande kan nämnderna tillföra kriminalvårdsorganen värdefullt beslutsunderlag och samtidigt bidra till att skapa förståelse för kriminalvårdens problem ute i samhället och påverka de allmänna principerna för kriminalvården. Utredningen framhåller också att det inte är förenligt med nämndernas ställning som domstolsliknande organ att ålägga dem ett allmänt ansvar för verksamheten vid anstalterna. Utredningen föreslår därför att de uppgifter nämnderna för närvarande har i detta avseende skall upphöra.

Organisationsfrågor

De centrala och lokala nämnderna fullgör i sin egenskap av administrativa myndigheter ett flertal viktiga uppgifter på kriminalvårdens område. I organisatoriskt hänseende är nämnderna inte inordnade i kriminalvårdsverket utan har en fristående ställning i förhållande till kriminalvårdsorganen. En viss organisatorisk anknytning till kriminalvårdsverket finns dock genom att personalen vid de centrala nämndernas kanslier är uppförd på kriminalvårdsstyrelsens personalstat och genom att de lokala nämnderna och skyddskonsulenterna med något undantag har gemensamma kanslier.

I utredningens direktiv framhålls att den oklarhet som råder rörande huvudmannaskapet för nämnderna är en allvarlig brist i det nuvarande systemet. Utredningens uppdrag omfattar en undersökning av huruvida huvudmannaskapet lämpligen bör läggas på kriminalvårdsstyrelsen. Utredningen har funnit att för nämndorganisationen skulle en sådan lösning innebära stora fördelar, inte minst genom att den skapar förutsättningar för att behovet av information och utbildning blir väl tillgodosett. Det bör i det sammanhanget särskilt framhållas att den föreslagna begränsningen av de centrala uppgifterna förutsätter en vidgad och allsidig information till de lokala nämnderna. Utredningen föreslår alltså att huvudmannaskapet för nämnderna läggs på kriminalvårdsstyrelsen.

Utredningens syn på de lokala nämndernas framtida ställning kräver också vissa organisatoriska ändringar. Utredningen föreslår att de lokala nämnderna skall bestå av ordförande, vice ordförande och tre andra ledamöter. Ordförande och vice ordförande skall utses av regeringen. De skall vara lagfarna och innehavare av ordinarie domartjänst. Övriga ledamöter skall inte som för närvarande utses med hänsyn till yrkeserfarenhet inom visst vårdområde. I stället skall ledamöter utan särskild

inriktning men med politisk förankring ingå i nämnden. Dessa ledamöter och ersättare för dem skall därför utses genom val. Valet skall förrättas av landstinget. I fråga om valbarhet skall i stort sett gälla samma villkor som för nämndeman i tingsrätt. Den som är kriminalvårdstjänsteman får dock inte utses till ledamot eller ersättare i nämnden. Mandattiden för ledamot och ersättare i nämnden skall vara tre år.

De föreslagna ändringarna i fråga om de lokala nämndernas arbetsuppgifter och ställning i organisationen medför enligt utredningen att den nuvarande benämningen, övervakningsnämnd, inte längre kan behållas. I stället bör benämningen kriminalvårdsnämnd användas.

Den föreslagna uppgiftsfördelningen mellan central och lokal instans innebär en betydande minskning av de centrala uppgifterna. I ärenden rörande ungdomsfängelseklientelet kommer den centrala prövningen att bli en ren besvärspövning. När det gäller fängelse- och interneringsklientelet kommer visserligen en del frigivningsfrågor även i fortsättningen att avgöras centralt i första instans men besvärspövningen torde också här bli den huvudsakliga uppgiften. Inte heller i frivårdsärenden kommer den centrala prövningen att i någon större utsträckning omfatta annat än besvärssärenden. Mot denna bakgrund har utredningen funnit att den nuvarande centrala nämndorganisationen bör ändras.

Utredningen föreslår att de tre nuvarande centrala nämnderna skall ersättas av en enda central nämnd. Nämnden skall kallas centralnämnden för kriminalvård. Den skall ha ställning som självständig myndighet men skall stå under kriminalvårdsstyrelsens huvudmannaskap. Centralnämnden skall bestå av ordförande, vice ordförande och fem andra ledamöter. Ledamöter och ersättare för dem skall utses av regeringen. Mandattiden skall vara tre år. Utredningen föreslår att ordföranden och vice ordföranden skall vara lagfarna och innehavare av ordinarie domartjänst. För övriga ledamöter och ersättare föreslås samma kompetenskrav för ledamot i central nämnd som nu gäller för ledamot och ersättare i ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden. Nämndens kansli skall organisatoriskt anknytas till kriminalvårdsstyrelsen, vilket innebär att det kommer att vara förlagt till Norrköping.

Utredningen har funnit att de nuvarande reglerna om fullföljd mot beslut av lokal nämnd är svåröverskådliga. Beslut som rör den som dömts till skyddstillsyn kan inom viss tid överklagas hos hovrätt. Överprövning av beslut rörande den som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering kan utan tidsbegränsning påkallas hos vederbörande centrala nämnd. Utredningen föreslår att hovrätten avskaffas som besvärinstans. Beslut av kriminalvårdsnämnd skall alltså prövas av centralnämnden. Talan behöver därvid inte föras inom viss tid. Skyddskonsulents beslut om förordnande av övervakare skall kunna överklagas hos kriminalvårdsnämnden. I överprövningsärende av sistnämnda slag skall talan inte kunna föras mot nämndens beslut.

Den föreslagna överflyttningen av uppgifter som nu handläggs centralt till de lokala nämnderna torde för flertalet av dem inte innebära någon nämnvärd ökning av arbetsbördan. Däremot kommer antalet frivårdsärenden att minska kraftigt för så gott som samtliga lokala nämnder.

Redan nu har vissa nämnder ett arbetsunderlag som knappast kan anses tillräckligt för att motivera en så kostnadskrävande organisation. För dessa nämnders del är det ofrånkomligt att minskningen av uppgifterna på frivårdssidan aktualiserar indelningsändringar. De beräkningar som utredningen har gjort med utgångspunkt från redovisningen av nämndverksamheten under år 1973 visar att ytterligare ett tiotal nämnder får otillräckligt arbetsunderlag, om utredningens förslag rörande nämndernas arbetsuppgifter genomförs. Beräkningarna är emellertid i en del fall osäkra, främst av den anledningen att det är svårt att bedöma omfattningen av frigivningsärenden innan den nya anstaltsorganisationen hunnit stabiliseras. De förslag om indelningsändringar som utredningen nu lägger fram präglas därför av viss försiktighet.

Utredningen föreslår att tolv nämnder skall upphöra genom sammanslagning med annan nämnd. Dessutom föreslås att avdelningsindelningen skall slopas i ett fall. I Stockholms-, Göteborgs- och Malmömrådena kan man enligt utredningens mening inte ta ställning till verksamhetsområdenas utformning förrän förslag föreligger om indelningen i skyddskon-sulentdistrikt. I Stockholmsregionen bör emellertid två nämnder och i Göteborgsregionen en nämnd upphöra genom sammanslagning med annan nämnd. Antalet nämnder minskar alltså enligt förslaget från 48 till 33. Utredningen föreslår också vissa gränsjusteringar, främst för att nämnds verksamhetsområde inte skall omfatta delar av två eller flera kriminalvårdsregioner eller län.

Genom att huvudmannaskapet för nämndorganisationen enligt förslaget skall läggas på kriminalvårdsstyrelsen blir det självfallet styrelsens uppgift att i fortsättningen svara för att nämndernas ledamöter och tjänstemän får behövlig information och utbildning. Utredningen understryker vikten av att dessa frågor ges hög prioritet. Också när det gäller nämndernas administrativa rutiner kommer ansvaret att ligga på kriminalvårdsstyrelsen.

De årliga kostnaderna för den nuvarande centrala och lokala nämndorganisationen uppgår till i det närmaste 5,8 milj. kr. Utredningen räknar med att de nu framlagda förslagen kommer att innebära årliga kostnadsbesparingar på cirka två milj. kr.

Utredningen anser att den föreslagna reformen bör kunna träda i kraft 1 januari 1977.

1 Inledning

1.1 Direktiven

Direktiven för övervakningsnämndutredningen återfinns i statsrådsprotokollet den 29 juni 1973. Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Geijer, redogjorde inledningsvis i korthet för övervakningsnämndernas och de centrala nämndernas arbetsuppgifter och organisation. I samband därmed erinrade statsrådet om att kriminalvårdsberedningen (SOU 1972:64), som inte haft tillfälle att själv bilda sig någon uppfattning om vare sig de centrala nämndernas eller övervakningsnämndernas verksamhet, funnit uppenbart att det borde göras en översyn av nämndernas uppgifter och organisation i belysning av den utveckling som har ägt rum sedan deras tillkomst. Statsrådet framhöll också att de centrala nämnderna liksom även vissa övervakningsnämnder i sina remissyttranden över beredningens betänkande tillstyrkt den föreslagna översynen samt att organisationsutredningen om kriminalvård i frihet (Ju stencil 1970:12) tagit upp en del frågor rörande övervakningsnämndernas verksamhet och bl. a. föreslagit att vissa övervakningsnämnders verksamhetsområden borde omregleras.

Mot denna bakgrund ansåg statsrådet – i överensstämmelse med vad han uttalat i 1973 års statsverksproposition – att de centrala nämndernas och övervakningsnämndernas arbetsformer och organisation borde bli föremål för en översyn och förordade att en särskild sakkunnig skulle tillkallas för detta uppdrag. Statsrådet anförde därvid följande.

Övervakningsnämnderna är betydelsefulla organ när det gäller att förverkliga samhällets kriminalpolitiska målsättning. Nämndernas lekmannainslag kan mot bakgrund av den praxis som tillämpas vid utseendet av ledamöterna antas medverka till att sprida förståelse för kriminalvårdens problem inom olika sektorer av samhället. Det är en viktig sida av nämndernas verksamhet. Det är därför angeläget att de bereds möjligheter att i större omfattning än hittills varit fallet påverka de allmänna principerna för kriminalvårdsarbetet. Att detta inte kunnat ske i någon större utsträckning torde åtminstone delvis bero på att nämndernas verksamhet i alltför stor utsträckning inriktats på behandling av individuella ärenden. Anledningen härtill kan bl. a. vara att det antal ärenden som kommit under nämndernas prövning blivit större än man från början haft anledning att räkna med. Speciellt gäller detta de nämnder som inom sitt område har en eller flera fängvårdsanstalter. För att ge nämndernas

arbete en mindre ensidig inriktning bör den sakkunnige därför undersöka i vilken utsträckning beslutsfunktionen i vissa ärenden kan delegeras till personal inom frivården eller på anstalterna eller överföras till andra myndigheter. I det sammanhanget bör också övervägas lämpligheten av att arbetsuppgifterna begränsas genom att för vissa typer av ärenden meddelas mera generella bestämmelser, som kan minska behoven av en individualiserad prövning.

Vid sina överväganden rörande övervakningsnämndernas arbetsuppgifter har den sakkunnige att beakta de av innevarande års riksdag godkända riktlinjerna för kriminalvårdens framtida utformning (JuU 1973:15, rskr 152). Vidare bör den sakkunnige beakta det i anslutning till dessa riktlinjer pågående lagstiftningsarbetet på kriminalvårdens område (prop. 1973:131 och Ds Ju 1973:9).

Den sakkunnige bör utröna huruvida förutsättningar finns att ge nämnderna ökade möjligheter att medverka vid planeringen av den verksamhet som utövas av olika kriminalvårdsorgan inom nämndernas verksamhetsområden och att verka för en samordning av kriminalvårdens och andra sociala myndigheters insatser. Härvid bör särskilt uppmärksammas önskvärdheten av en rationalisering av vårdarbetet.

En ofta återkommande anledning till kritik mot övervakningsnämndernas arbete har varit deras oenhetliga praxis. Delvis torde kritiken vara förfelad, eftersom man inte kan bortse från att övervakningsnämnderna har att göra en individualiserad bedömning av de olika ärendena. Å andra sidan kan olikheterna också bero på att nämnderna inte har en enhetlig syn på sitt uppdrag. Ledamöter i flera övervakningsnämnder har framhållit att detta i betydande utsträckning beror på bristande information och på otillräcklig inbördes kommunikation. Man har bl. a. starkt understrukit behovet av gemensamma överläggningar och informationsträffar.

Den sakkunnige bör närmare överväga lämpliga åtgärder för samråd och förbättrad information. Härvid bör särskilt beaktas att de av årets riksdag beslutade principerna för en ändrad regional indelning ger betydligt vidgade möjligheter för kriminalvårdens regionchefer att följa övervakningsnämndernas arbete. Med oförändrat antal nämnder torde det emellertid även i framtiden bli svårt för regioncheferna att kontinuerligt delta i nämndsammanträdena. Det stora antalet nämnder försvårar också gemensamma överläggningar av det slag som begärts av nämndledamöterna. Den sakkunnige bör därför överväga huruvida antalet nämnder kan begränsas i samband med att arbetsuppgifterna förändras på det sätt jag tidigare har antytt.

Den sakkunnige bör pröva i vad mån en ändring av arbetsuppgifterna och en minskning av antalet nämnder bör inverka på reglerna om övervakningsnämndernas sammansättning. De principer som ligger till grund för nu gällande bestämmelser bör dock inte överges. Som organisationsutredningen för kriminalvård i frihet har framhållit bör kriminalvårdstjänsteman inte kunna vara ledamot i övervakningsnämnd.

Om den sakkunnige finner sig böra förorda organisatoriska förändringar bör han närmare undersöka vilka personella förändringar en ny organisation kommer att kräva. Översynen bör också avse nämndernas administrativa rutiner. Den sakkunnige bör i detta hänseende samråda med domstolsväsendets organisationsnämnd och den av kriminalvårdsstyrelsen tillsatta arbetsgruppen rörande arbetsrutinerna vid frivårds-expeditionerna.

Behovet av utbildning för nämndernas ledamöter och tjänstemän bör närmare övervägas under utredningsarbetet. Härvid bör undersökas om en sådan utbildning kan inordnas i den verksamhet som bedrivs av kriminalvårdsstyrelsens utbildningssektion.

De centrala nämnderna har bl. a. till uppgift att garantera en viss likformighet vid tillämpningen av reglerna om villkorlig frigivning resp. reglerna om överförande till vård utom anstalt av dem som dömts till ungdomsfängelse eller internering. Vid sina avgöranden av hithörande ärenden är nämnderna bundna av ett formaliserat regelsystem, som lämnar föga utrymme för individuella hänsynstaganden. De intagna har begränsade möjligheter att personligen inställa sig för nämnden för att motivera sina framställningar och påverka behandlingen av sitt ärende. Dessa förhållanden har gett anledning till kritik. Emellertid måste beaktas att vissa typer av lagbrott är av sådan natur att krav på samhällsskydd och allmän laglydnad måste tillmätas särskilt stor vikt och att de individualpreventiva aspekterna följaktligen måste få en underordnad betydelse för bedömningen av utskrivningsfrågan. I sådana fall synes en central prövning uppenbart vara att föredra. I andra fall åter bör individuella hänsynstaganden kunna ges större spelrum. Detta låter sig emellertid svårigen göra inom ramen för ett system med central prövning. Det kan därför ifrågasättas om inte den nuvarande fördelningen av beslutanderätten mellan övervakningsnämnderna och de centrala nämnderna onödigtvis begränsar de förstnämndas beslutanderätt i fall av denna art.

Den sakkunnige bör därför överväga huruvida de centrala nämndernas befattning med utskrivningsärenden kan begränsas till de fall där med hänsyn till brottets karaktär allmänpreventiva synpunkter eller kravet på samhällsskydd är särskilt framträdande.

I ungdomsfängelse- och interneringsnämndernas arbetsuppgifter ingår att avge yttranden till åklagarmyndigheter och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor. Den sakkunnige bör överväga huruvida dessa uppgifter kan helt eller delvis övertas av övervakningsnämnd.

En mer genomgripande förändring av de centrala nämndernas arbetsuppgifter kan böra föranleda organisatoriska förändringar. Den sakkunnige bör överväga om en minskning av nämndernas arbetsuppgifter bör leda till att de ersätts av en enda central nämnd med uppgift att pröva besvär över övervakningsnämndernas beslut, att pröva frågor om utskrivning i det begränsade antal fall av nyss angiven art då en central prövning bör komma till stånd samt att i övrigt fullgöra sådana uppgifter på förevarande område som inte lämpligen kan anförtros annan myndighet. Vid utarbetande av förslag till central nämndorganisation bör den sakkunnige beakta de problem beträffande kriminalvårdsverkets representation i nämnden eller nämnderna som kan komma att uppstå i samband med verkets flyttning till Norrköping. Den sakkunnige skall även redovisa de förslag till ändringar av kansliorganisationen för de centrala nämnderna som föranleds av förslagen i övrigt rörande den centrala nämndorganisationen.

En allvarlig brist i det nuvarande systemet är den oklarhet som råder rörande huvudmannaskapet för övervakningsnämnderna och de centrala nämnderna. Den sakkunnige bör överväga om huvudmannaskapet lämpligen kan läggas på kriminalvårdsstyrelsen, dock med iakttagande av att förordnande av ordförande och ersättare för denne i central nämnd och övervakningsnämnd som hittills bör meddelas av Kungl. Maj:t.

Nu gällande bestämmelser om ersättning till ledamöter och tjänstemän i nämnderna ger utrymme för olika tolkningar. Den sakkunnige bör därför göra en översyn också av dessa ersättningsbestämmelser.

1.2 Översynens uppläggning

Utredningen har sett som sin huvuduppgift att undersöka om nämndverksamheten kan rationaliseras genom ändringar i arbetsfördelningen mellan

å ena sidan de centrala nämnderna och övervakningsnämnderna samt å andra sidan övervakningsnämnderna och de lokala kriminalvårdsorganen.

Den första etappen av utredningsarbetet ägnades åt en kartläggning av de centrala nämndernas verksamhet. I december 1973 hölls överläggningar med dessa nämnder. För att kunna kartlägga övervakningsnämndernas verksamhet gjorde utredningen i skrivelse den 14 februari 1974 till samtliga övervakningsnämnder vissa förfrågningar om nämndernas arbetsuppgifter och organisation. Nämnderna gavs också tillfälle att anföra synpunkter på lämpligheten av att flytta över vissa nuvarande uppgifter till personal inom frivården eller på anstalt eller till annat organ. Nämndernas svar och de statistiska uppgifter, som årligen lämnas i samband med nämndernas verksamhetsberättelse, ger bl. a. upplysning om den totala arbetsinsatsens fördelning på frigivnings- och frivårdsärenden samt om handlägningsformer, praxis m. m. (se *bilagorna 1:4:1–1:4:3*).

Under år 1974 har utredningen hållit överläggningar med representanter för åtalsrättskommittén, ungdomsfängelseutredningen och föreningen Sveriges skyddskonsulenter och skyddsassistenter. Utredningen har också deltagit i ett flertal regionala kriminalvårdskonferenser. Vid dessa överläggningar och konferenser har behandlats olika frågor rörande nämndernas verksamhet. Utredningen har också berett samtliga övervakningsnämnder tillfälle att sammanträffa med utredningen. Vid dessa överläggningar har främst behandlats frågan om arbetsfördelningen mellan de centrala nämnderna och övervakningsnämnderna samt mellan övervakningsnämnderna och skyddskonsulenterna. Nämnderna har också bidragit med värdefulla synpunkter på frågan om de i större utsträckning än f. n. bör ges möjlighet att medverka vid planeringen av den verksamhet som utövas av olika kriminalvårdsorgan och att verka för en samordning av kriminalvårdens och sociala myndigheters insatser.

När riktlinjerna för arbetsfördelningen mellan olika nivåer dragits upp, återstod för utredningens del att ta ställning till en rad organisatoriska frågor. Frågan om huvudmannaskapet för nämnderna sköts härvid i förgrunden. Utredningen fann också angeläget att klargöra det organisatoriska sambandet mellan å ena sidan övervakningsnämnderna och å andra sidan regioncheferna och skyddskonsulenterna.

I utredningens uppdrag ingår att ta ställning till om antalet övervakningsnämnder kan begränsas i samband med att deras arbetsuppgifter ändras. När det gäller indelningen i storstadsområdena har utredningen överlagt med utredningen om indelningsfrågor och arbetsformer inom kriminalvårdens frivårdsdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö. Därvid behandlades bl. a. frågan om det är nödvändigt att ha kvar principen att övervakningsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets.

Under utredningsarbetet har från olika håll tagits upp en del frågor som berör uppdraget. I skrivelser, som justitiedepartementet överlämnat till utredningen för att beaktas vid uppdragets fullgörande, har behandlats frågor om jäv beträffande ordförande och ersättare för ordförande i övervakningsnämnd, om övervakares representation i övervaknings-

nämnd, om tvångsåtgärder vid undanröjande av skyddstillsyn och om förlängning av tiden för omhändertagande enligt 28 kap. 11 § BrB. Från riksdagens ombudsmän har för kännedom överlämnats beslut och inspektionsprotokoll angående övervakningsnämnds genomgång av övervakningsfall, sekreterarfrågan, protokollföring, val av sammanträdesplats m. m. Frågor om övervakningsnämndernas debiteringspraxis har tagits upp i en promemoria som kriminalvårdsstyrelsen överlämnat till utredningen.

Vid riksdagsbehandlingen av prop. 1974:20 med förslag till ny lagstiftning om kriminalvård i anstalt m. m. framställdes vissa önskemål om ökad insyn i anstaltsverksamheten. I två motioner 1974:1605 och 1607 framhölls att insyn genom en särskild ombudsman eller nämnd genom sin blotta existens skulle bidra till att undanröja misstankar om godtycke eller hårdhet i behandlingen. I anslutning till motionerna uttalade justitieutskottet (JuU 1974:2 s. 55 och 56) att en ökad insyn skulle vara av stort värde inte enbart för de intagna utan även för anstaltspersonalen och att ett genomförande av motionsförslagen skulle kunna på sikt bidra till en större förståelse för kriminalvårdens problem och ett ökat förtroende för dess verksamhet. Utskottet ansåg att en närmare undersökning av frågan var väl motiverad och att vissa skäl talade för att en sådan undersökning borde anförtras övervakningsnämndutredningen.

Utredningens uppdrag omfattar också en översyn av övervakningsnämndernas administrativa rutiner. Enligt direktiven bör samråd härvid ske med domstolsväsendets organisationsnämnd och med en av kriminalvårdsstyrelsen tillsatt arbetsgrupp rörande arbetsrutinerna vid frivårds-expeditionerna. En av utredningens experter var fram till den 1 oktober 1974 anställd hos domstolsväsendets organisationsnämnd och ingår jämte en av de andra experterna i nämnda arbetsgrupp. De synpunkter som utredningen nu redovisar i fråga om nämndernas diarie- och protokollföring m. m. grundas i stort sett på arbetsgruppens överväganden rörande frivårdsexpeditionerna och den försöksverksamhet som gruppen bedrivit.

2 Allmänt om påföljderna

2.1 Fängelse

I 1864 års strafflag fanns två former av frihetsstraff, fängelse och straffarbete. Dessa straffarter löpte delvis parallellt. Frånsett konkurrensfall kunde nämligen fängelse förekomma på tid av minst en månad och högst två år och straffarbete på tid av minst två månader och högst tio år eller på livstid. När det gällde sättet för verkställigheten fanns emellertid betydande skillnader mellan de båda straffformerna. I motsats till straffarbetsfångar var fängelsefångar inte skyldiga att utföra något arbete och kunde i viss utsträckning skaffa sig underhåll och bekvämlighet. Straffarbetsstraffet var därför avsett för mera svårartade brott eller brottslingar. Det ansågs att skillnaden mellan dessa straffformer var så stor att man vid förening eller avräkning av straff måste ha en regel om att viss tids fängelse skulle anses motsvara straffarbete under hälften så lång tid.

Efter hand minskades emellertid skillnaden i fråga om verkställighetssättet mellan de båda straffformerna. Redan år 1906 infördes arbetsplikt för fängelsefångar. Under det reformarbete som ledde fram till 1945 års straffverkställighetsreform strävade man efter att inrikta verkställigheten på de dömdas resocialisering. Därmed lades grunden till att låta en differentiering av verkställigheten väsentligen ske efter behandlingsbehovet och oberoende av straffformen. Efter 1945 års reform upprätthölls en skillnad i fråga om verkställighetssättet mellan de båda straffformerna endast i några få avseenden, främst då att den som dömts till straffarbete som regel skulle avtjäna de tre första månaderna i slutan anstalt medan den till fängelse dömd omedelbart kunde intas i öppen anstalt.

I BrB finns endast ett allmänt frihetsstraff, nämligen fängelse. De minimi- och maximitider för tidsbestämt frihetsstraff som gällde enligt strafflagen, en månad resp. tio år, har behållits. Vidare kan enligt BrB fängelse ådömas på livstid. Fängelse får användas som gemensamt straff för flera brott, om fängelse kan följa på något av brotten. Liksom i äldre rätt finns i BrB regler om straffskärpning vid återfall och om inskränkning i möjligheten att döma unga lagöverträdare till frihetsstraff. Konkurrenssituationer behandlas liksom i fråga om övriga påföljder i 34 kap. Brb.

Bestämmelser om doms befordran till verkställighet, om beräkning av

strafftid och om verkställighet i anstalt är inte intagna i BrB. Dessa bestämmelser finns i stället i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m. och i KvaL.

Institutet villkorlig frigivning infördes i svensk rätt år 1906. Villkorlig frigivning kunde till en början komma i fråga endast för den som undergått straffarbete i minst två år men tillämpningsområdet vidgades högst betydligt genom reformer år 1918 och 1943.

Enligt 1943 års lag om villkorlig frigivning, som upphävdes vid BrB:s ikraftträdande, skulle villkorlig frigivning ske obligatoriskt när den dömda avtjänat fem sjättedelar av honom ådömt fängelse eller straffarbete. En förutsättning för sådan frigivning var dock att strafftiden var minst sex månader. Vid sidan av denna obligatoriska regel fanns en regel om fakultativ villkorlig frigivning. Enligt sistnämnda regel var frigivningen beroende av en prövning av förhållandena i det särskilda fallet och kunde, om den dömda avtjänat två tredjedelar av strafftiden, dock minst fyra månader, ske tidigare än enligt den obligatoriska regeln. En förutsättning för fakultativ villkorlig frigivning var att det med fog kunde antas att den dömda efter frigivningen skulle förhålla sig väl. Vid prövningen skulle beaktas brottets beskaffenhet, dess orsaker och omständigheterna vid detsamma, den dömdes tidigareandel, hans uppförande under fängelsetiden och sinnesinriktning vid den tidpunkt då frigivning ifrågasattes, hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada samt de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen. Beslut om villkorlig frigivning skulle meddelas av den s. k. förstärkta fängelsestyrelsen, dvs. styrelsen och två av Kungl. Maj:t utsedda sakkunniga av vilka den ene skulle vara eller ha varit innehavare av domarämbete. Vid varje fängelseanstalt fanns en anstaltsnämnd, som hade till uppgift bl. a. att avge yttrande över ansökan om fakultativ villkorlig frigivning.

I BrB behölls de båda formerna av villkorlig frigivning under en kortare tid. Av de i 1943 års lag särskilt angivna omständigheter som skulle beaktas vid prövningen av frågor om fakultativ villkorlig frigivning uteslöts emellertid de om brottets beskaffenhet, dess orsaker och omständigheterna vid detsamma samt den dömdes tidigareandel. Genom en lagändring år 1965 (prop. 1965:159, 1 LU 37, rskr 378) ändrades reglerna om villkorlig frigivning, främst i syfte att få till stånd bättre överensstämmelse med motsvarande regler i övriga nordiska länder. Ändringen innebar att den obligatoriska formen av villkorlig frigivning avskaffades. I fråga om den fakultativa formen, som således numera är den enda formen av villkorlig frigivning, gjordes den ändringen att villkorlig frigivning kan ske redan när halva den ådömda fängelsetiden har avtjänats, om särskilda skäl föreligger. Vidare tog man bort förutsättningen att frigivning skulle kunna antas främja den dömdes anpassning i samhället.

I samband med tillkomsten av KvaL ändrades den bestämmelse, 26 kap. 7 § BrB, som anger vad som skall särskilt beaktas vid prövning av frågor om villkorlig frigivning. Ändringen, som främst gjordes i syfte att få till stånd en bättre anpassning till det system för disciplinär bestraffning

av intagna som infördes genom lagen, innebär att de förhållanden i vilka den intagne kommer att försättas efter frigivningen skjuts i förgrunden. Till följd härav anges inte längre i lagtexten att man vid prövningen särskilt skall beakta den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesinriktning vid den tid då frigivningen ifrågasätts eller hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada.

Bestämmelserna om villkorlig frigivning, som finns i 26 kap. 6–24 §§ BrB, innebär sålunda att en prövning alltid skall ske i det enskilda fallet och att frigivning får äga rum sedan två tredjedelar av den ådömda fängelse tiden eller, om särskilda skäl föreligger, hälften av denna tid har avtjänats, dock aldrig förrän verkställigheten i anstalt har pågått minst fyra månader. Vid prövningen skall enligt 26 kap. 7 § BrB särskilt beaktas verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den dömda och förutsättningarna för hans anpassning i samhället med hänsyn till de förhållanden i vilka han kommer att försättas efter frigivningen. Prövningen av fråga om villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden gäller alltså inte så mycket om frigivning skall ske som när den skall äga rum. Endast i undantagsfall leder prövningen till att den dömda måste avtjäna hela strafftiden. Vid frigivning efter halva strafftiden måste också andra omständigheter än frigivningssituationen beaktas vid prövningen.

2.2 Villkorlig dom och skyddstillsyn

Institutet villkorlig dom infördes i svensk rätt år 1906. I förarbetena till 1906 års lag om villkorlig dom framhölls att syftet med det nya institutet var att inskränka användningen av korta frihetsstraff i sådana lindrigare fall, då man ansåg att rättelse skulle kunna vinnas på annat sätt.

Villkorlig dom kunde tillämpas endast i de fall då domstolen dömde till straffarbete på tid, som inte översteg tre månader, eller till fängelse, ej överstigande sex månader. Genom en reform år 1918 vidgades möjligheterna att använda villkorlig dom. Domstolarna fick möjlighet att villkorligt ådöma straffarbete ej över sex månader och fängelse ej över ett år. Reformen innebar också den nyheten, att den villkorligt dömda som regel skulle ställas under övervakning.

I en år 1939 antagen lag om villkorlig dom, som trädde i kraft först den 1 januari 1944, vidtogs viktiga ändringar som innebar en ytterligare utveckling av institutet. Den övre gränsen för användningen av villkorlig dom höjdes vid straffarbete till ett år och vid fängelse till två år. Domstolarna fick befogenhet att meddela särskilda föreskrifter i fråga om den dömdes livsföring under prövotiden. Liksom tidigare kunde domstolen bestämma visst straff i den villkorliga domen och bevilja anstånd med verkställigheten. Dessutom öppnades nu möjlighet att ge den villkorliga domen formen av sakerförklaring i förening med förordnande om villkorligt anstånd med straffs ådömande. I lagen rekommenderades villkorlig dom utan utsatt straff, om domstolen meddelade särskild föreskrift.

I samband med tillkomsten av 1939 års lag inrättades skyddskonsulentorganisationen. Skyddskonsulent skulle bl. a. ta befattning med övervakning, tillsyn och annan verksamhet i fråga om villkorligt dömda och villkorligt frigivna samt ägna sig åt eftervård av dem som utskrivits från anstalt för verkställighet av ungdomsfängelse, förvaring eller internering. Allmän underrätt skulle också i egenskap av övervakningsdomstol utöva tillsyn över de villkorligt dömda som ställts under övervakning. I fråga om övriga som ställts under övervakning utövades tillsynen av central myndighet. Enligt 1939 års lag kunde allmän underrätt tillsätta en särskild övervakningsnämnd för behandling av vissa frågor som ankom på övervakningsdomstol. Sådana övervakningsnämnder tillsattes i mycket begränsad omfattning.

Under tiden fram till BrB:s ikraftträdande genomfördes en del reformer på detta område, bl. a. infördes möjlighet för domstol att kombinera villkorlig dom med dagsböter. Institutet villkorlig dom hade således efter hand utvecklats till ett rikt nyanserat reaktionsmedel. Till sin sakliga innebörd kunde villkorlig dom vara mycket skiftande. I vissa fall var den endast en villkorlig påföljdseftergift, avsedd för tilltalade med god prognos som ansågs kunna slippa undan med den varning som den villkorliga domen utgjorde. I andra fall var den villkorliga domen förenad med övervakning och föreskrifter som kunde avsevärt inskränka den dömdes frihet. Den villkorliga domen kunde också i viss utsträckning – ofta då prognosen var långtifrån god – användas som ett medel för domstolen att få till stånd ett omhändertagande enligt någon socialrättslig vårdlag.

Under förarbetena till BrB framhölls att det var förenat med vissa olägenheter att till sin innebörd så vitt skilda åtgärder hade sammanförts inom ramen för villkorlig dom. Man betonade i synnerhet de psykologiskt ogynnsamma verkningarna av att benämningen villkorlig dom, som vunnit hävd som beteckning för villkorlig påföljdseftergift, kommit att användas även i sådana fall där en ingripande behandling kom till stånd. I BrB har därför det förutvarande institutet villkorlig dom delats upp på flera institut. Överlämnande till barnavård, nykterhetsvård och psykiatrisk vård har upptagits som självständiga påföljder. Överlämnande till sådan vård har därmed lösts från de förutsättningar som uppställs för meddelande av villkorlig dom. Dessutom har den tidigare villkorliga domen uppdelats i två väsentligt olika påföljder, nämligen villkorlig dom och skyddstillsyn.

Den nya villkorliga domen är avsedd för det klientel som avsågs när villkorlig dom infördes år 1906, dvs. tillfällighetsbrottslingar med god prognos. Den innebär i huvudsak att påföljden efterges under förutsättning att den dömd inte begår nytt brott under en prøvotid av två år. Påföljden kan inte förenas med övervakning och inte heller med annan särskild föreskrift än om tid och sätt för fullgörande av skadeståndsskyldighet på grund av brottet.

Skyddstillsyn enligt BrB har liksom den nya villkorliga domen utformats som en självständig påföljd och innebär alltså inte något anstånd med ådömande av påföljd eller med verkställighet av ådömd påföljd.

Avsikten är att skyddstillsyn skall vara en behandlingsform och som sådan ett motstycke till behandling i anstalt. Skyddstillsyn kan förenas med behandling i anstalt under en till två månaders tid.

Som förutsättning för skyddstillsyn gäller att övervakning behövs och att en mera ingripande påföljd än skyddstillsyn inte är påkallad. Övervakningen skall vara individualpreventivt motiverad. Skyddstillsyn får alltså inte ådömas endast för att den brottslige genom att ställas under övervakning skall drabbas av en kännbar reaktion. Saknas den individualpreventiva motiveringen måste annan påföljd väljas, t. ex. villkorlig dom i förening med böter. Kravet att någon mera ingripande åtgärd inte skall finnas påkallad innebär, såvitt avser de personliga förutsättningarna, att skyddstillsyn inte skall vara mindre ägnad än någon strängare påföljd att främja den dömdes anpassning i samhället. I lagtexten anges inte de omständigheter som är av särskild vikt vid denna bedömning. Det väsentliga är om en samlad bedömning av den tilltalades personliga förhållanden ger vid handen att han utan alltför stor risk för ny brottslighet kan lämnas i frihet och att övervakning och andra vårdåtgärder kan antas främja hans anpassning. Något krav på god prognos uppställs emellertid inte. Trots att prognosen är dålig kan skyddstillsyn alltså användas, om denna påföljd anses vara att föredra framför andra påföljder, som inte heller inger förhoppningar om ett gynnsamt resultat.

Som förutsättning för ådömande av skyddstillsyn uppställs också en nedre och övre gräns i fråga om brottets svårhet. Den nedre gränsen har bestämts så att på brottet eller något av dem skall kunna följa fängelse. Den övre gränsen innebär att, om minimum i straffskalan för brottet är fängelse i ett år eller däröver, skyddstillsyn får användas endast om synnerliga skäl är därtill. Det är inte avsett att domstolarna schablonmässigt skall, om de personliga förutsättningarna föreligger, tillämpa skyddstillsyn för brott med straffminimum som är lägre än ett år. Även under denna gräns skall allmänpreventiva hänsyn tas.

Skyddstillsyn är från början alltid förenad med övervakning och kan också vara förenad med särskilda föreskrifter av olika slag. Påföljden kan kombineras med böter och som förut nämnts kan domstolen förordna att i skyddstillsynen skall ingå behandling i anstalt. Kombinationen skyddstillsyn — anstaltsbehandling får dock tillämpas endast om den tilltalade fyllt 18 år vid tidpunkten för domen. Någon övre åldersgräns för kombinationens användbarhet har däremot inte uppställts.

Skyddstillsyn skall fortgå under en prøvotid av tre år. Prøvotid betecknar i detta sammanhang den tid under vilken påföljden pågår. Den börjar löpa från den dag då domen i vad angår påföljd för brottet genom nöjdförklaring eller eljest vinner laga kraft mot den dömd. Från och med prøvotidens början skall den dömd stå under övervakning. Om övervakning inte längre behövs, skall förordnas om dess upphörande. Upphör övervakningen, fortsätter likväl prøvotiden att löpa och de åligganden som följer med skyddstillsynen består alltså. Så länge prøvotiden varar kan den dömd på nytt ställas under övervakning. Frågan om fortsatt övervakning skall prövas snarast möjligt när den som dömts till skyddstillsyn har stått under övervakning i ett år. När två år av

prövotiden har förflutit, skall övervakningen upphöra utan särskilt förordnande. Anses den dömda av särskilda skäl vara i behov av övervakning även efter tvåårstidens utgång, får förordnande härom meddelas, dock längst till prövotidens utgång.

Om åtal väcks under prövotiden mot den som dömts till skyddstillsyn för brott som begåtts före eller efter domen till skyddstillsyn, skall fallet behandlas liksom andra konkurrensfall. Domstolen kan förordna att skyddstillsynen skall avse jämväl den aktuella brottsligheten, döma särskilt till påföljd för denna brottslighet eller, om den tidigare domen vunnit laga kraft, undanröja skyddstillsynen och för all brottsligheten döma till påföljd av annan art.

2.3 Ungdomsfängelse

Redan år 1902 infördes i svensk rätt en särskild behandlingsform för unga lagöverträdare, tvångsuppfostran. Denna påföljd innebar ett frihetsberövande på tid som inom vissa gränser lämnades obestämd i domen för att bestämmas under behandlingens gång. Tvångsuppfostran, som avsåg att ge fostran och utbildning, kunde tillämpas i fråga om den som vid brottets begående fyllt 15 men ej 18 år. Genom 1935 års lag om ungdomsfängelse infördes för något äldre lagöverträdare en behandlingsform som motsvarade tvångsuppfostran. Denna påföljd, ungdomsfängelse, kunde tillämpas i fråga om den som vid domen uppnått 18 års ålder men begått brottet före fyllda 21 år och avsåg liksom tvångsuppfostran att ge fostran och utbildning. Anstaltsvistelsens längd skulle bestämmas under behandlingens gång. Utskrivning från anstalten fick inte ske förrän efter ett år, om det inte fanns särskilda skäl därtill. Den dömda kunde inte kvarhållas i anstalt längre än fyra år. Utskrivning skedde som regel på prov. Den som provutskrivits ställdes under tillsyn och för honom gällde vissa förhållningsregler. Bröt han mot dessa, kunde han återintas i anstalt.

Enligt gällande rätt är ungdomsfängelse den normala påföljden för den som fyllt 18 men ej 21 år, när längre tids anstaltsvård är påkallad. Även den som ännu inte fyllt 18 år kan dömas till ungdomsfängelse om denna påföljd anses uppenbart lämpligare än annan påföljd. Under samma förutsättning kan också den som fyllt 21 men ej 23 år ådömas ungdomsfängelse. Eftersom ungdomsfängelse är avsett att ge behandling som lämpar sig för ungdomar i viss ålder, har den aktuella åldersgruppen avgränsats med hänsyn till vederbörandes ålder vid tidpunkten för domen.

Uppfattningen om ungdomsfängelse som den normala påföljden för ungdomar i den angivna åldersgruppen grundas på att den som vid denna ålder har gjort sig skyldig till någon allvarligare kriminalitet i allmänhet är i behov av särskild uppfostrande behandling. Av uttalandena under förarbetena till BrB framgår, att ungdomsfängelse är avsett att komma till användning i vidsträckt omfattning. I viss mån begränsas tillämpningsområdet dock av kravet på att sådan fostran och utbildning som avses

med ungdomsfängelse skall prövas lämplig. Detta krav innebär att ungdomsfängelse inte skall användas när ett frihetsberövande är påkallat främst av allmänpreventiva skäl. I fråga om ungdomar som begått allvarliga brott torde dock behov av uppfostrande åtgärder som regel föreligga.

Den som dömts till ungdomsfängelse skall undergå behandling såväl i som utom anstalt. Behandlingen skall börja i anstalt. Inom vissa gränser är ungdomsfängelse en till tiden obestämd påföljd. För påföljden gäller dock en maximitid av fem år och den sammanlagda tiden i anstalt är maximerad till tre år. Maximitiderna kan förlängas av domstol till sex resp. fyra år i samband med att någon som redan dömts till ungdomsfängelse och som inte till fullo undergått påföljden skall dömas för annat brott.

Innan överförande till vård utom anstalt får ske skall behandlingen i anstalt ha pågått ett år. Denna minimitid får dock underskridas om särskilda skäl föreligger. Vidare kan vistelsen i anstalt förkortas genom att den dömd beviljas frigivningspermission eller tillstånd att vistas utanför anstalten före minimitidens utgång. I fråga om tidpunkten för övergång till vård utom anstalt gäller, fränsett bestämmelserna om maximi- och minimitid, att övergången skall ske när anstaltsvården pågått så lång tid som behövs med hänsyn till behandlingens syfte. Detta syfte är den dömdes anpassning i samhället.

Vården utom anstalt är en integrerad och viktig del av den behandling som avses med ungdomsfängelse. Den består i övervakning, allmänna regler om skötsamhet och, i förekommande fall, särskilda föreskrifter. Om den som överförs till vård utom anstalt inte iakttar sina åligganden, kan han meddelas varning. Han kan också återintas i anstalt. För beslut om återintagning krävs inte att han brustit i sina åligganden. Det är tillräckligt att det på grund av hans uppförande eller eljest finnes påkallat med anstaltsvård för att förebygga att han begår brott. Den dömd kan exempelvis ha kommit i ett sådant orostillstånd att återintagning framstår som en nödvändig åtgärd för att återställa hans sinnesjämvikt. Ibland kan det vara tillräckligt att i en sådan situation förordna om tillfälligt omhändertagande. Den som återintagits skall ånyo överföras till vård utom anstalt, när syftet med behandlingen har vunnits. Någon minimitid behöver inte ha förflutit innan överförandet sker. På detta sätt kan behandlingen äga rum växelvis i och utom anstalt.

Om den som dömts till ungdomsfängelse övertygas om annat brott innan påföljden har upphört, finns ofta anledning för åklagare att överväga om åtal bör underlätas med stöd av 20 kap. 7 § RB. Underlåts åtal mot någon som vårdas utom anstalt, kan förordnas om återintagning i anstalt. Sker åtal behandlas fallet som ett konkurrensfall. Vid val av påföljd står därvid olika möjligheter till buds för domstolen. En möjlighet är att undanröja påföljden ungdomsfängelse och döma till annan påföljd för samtliga brott. I så fall måste dock dom meddelas innan påföljden ungdomsfängelse har upphört. En annan möjlighet, som endast kan tillämpas om den till ungdomsfängelse dömd vårdas utom anstalt, är att döma särskilt till påföljd för det aktuella brottet. Domstolen kan då

också förlänga maximitiden för ungdomsfängelse till sex år, vilket medför att maximitiden för anstaltsbehandling blir fyra år. En tredje möjlighet, som i praktiken har störst betydelse, är att förordna att ungdomsfängelsepåföljden skall avse jämväl det aktuella brottet. Väljer domstolen detta alternativ kan maximitiden för påföljden och för behandlingen i anstalt också förlängas till sex resp. fyra år. Vårdas den dömde i anstalt kan domstolen föreskriva att han inte får överföras till vård utom anstalt förrän efter sex månader från domstolens beslut, såvida inte maximitiden för anstaltsvård dessförinnan går till ända. Vårdas den dömde utom anstalt, kan domstolen förordna om återintagning i anstalt och därvid föreskriva att han inte får överföras till vård utom anstalt förrän efter sex månader från återintagningen, såvida inte maximitiden för anstaltsvård dessförinnan går till ända.

Som nämnts är maximitiden för ungdomsfängelsepåföljden fem år, med möjlighet för domstol att i vissa konkurrensfall förordna om förlängning till sex år. Sker avbrott i verkställigheten, t. ex. på grund av rymning, förlängs maximitiden i motsvarande mån. När maximitiden uppnåts, upphör påföljden automatiskt. Emellertid kan påföljden genom särskilt förordnande bringas att upphöra före maximitidens utgång. För sådant förordnande förutsätts att den dömde vårdas utom anstalt. Som regel krävs också att vården utom anstalt har pågått under en sammanhängande tid av minst två år.

I direktiven för en nyligen tillsatt utredning — ungdomsfängelseutredningen — har framhållits att tiden nu är mogen för att avskaffa påföljden ungdomsfängelse. Nämda utredning har därför fått i uppdrag att utreda frågor i anslutning till avskaffandet av denna påföljd. Som skäl härför anges i direktiven bl. a. följande. Det har under senare år blivit en alltmer utbredd uppfattning att påföljden försvårar förverkligandet av de kriminalpolitiska målsättningarna i dagens samhälle. Den kritik som riktats mot påföljdens tidsbestämda karaktär har dock lett till att en ganska långtgående schematisering genomförts vid den praktiska tillämpningen av bestämmelserna om ungdomsfängelse. Då utvecklingen för det i princip tidsbestämda frihetsstraffet fängelse snarast gått i motsatt riktning har därför skillnaden vad gäller tidsbestämtheten minskat mellan dessa påföljder. Genom tillkomsten av KvaL har vidare bestämmelserna om utformningen av kriminalvård i anstalt blivit enhetliga för ungdomsfängelse och andra frihetsberövande påföljder. Enligt direktiven har sålunda förutsättningarna för att behålla ungdomsfängelsepåföljden väsentligt ändrats.

2.4 Internering

År 1927 infördes möjlighet att döma den som ansågs som farlig till frihetsberövande på tid som lämnades obestämd i domen. Sådan påföljd kunde tillämpas för mindre tillräkneliga förbrytare, förvaring, och för återfallsförbrytare, internering. Som förutsättning för både förvaring och

internering gällde att den tilltalade skulle vara att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. För förvaring krävdes dessutom att den tilltalade saknade förståndets fulla bruk och för internering att han upprepade gånger dömts för brott och undergått straffarbete i minst tio år. Företsättningar för tillämpning av påföljderna var därmed så snäva att de användes i ganska få fall.

1927 års lagstiftning ersattes av lagen 1937 om förvaring och internering. Den nya lagen, som trädde i kraft år 1946, gällde fram till BrB:s ikraftträdande. Den innebar att företsättningar för tillämpning av de tidsobestämda påföljderna vidgades betydligt. För förvaring krävdes i fråga om sinnesbeskaffenheten endast att denna avvek från det normala. Såväl för förvaring som internering gällde företsättningar om straffoemottaglighet, vådlighet för annans säkerhet till person eller egendom samt ådagalagd brottslighet. För internering, men inte för förvaring, krävdes att den tilltalade förut dömts för brott. I detta avseende var fordringarna inte alls så stora som enligt 1927 års lag. Det företsattes dock att den tilltalade undergått straffarbete eller förvaring i sammanlagt minst fyra år. När domstol dömde till förvaring skulle den bestämma en minsta tid för anstaltsvistelsen av lägst ett och högst tolv år. För internering var motsvarande tider lägst fem och högst femton år. Någon uppdelning i två kategorier gjordes emellertid inte på verkställighetsstadiet. De förvarade och internerade togs in i samma anstalter och fick väsentligen samma behandling. Utskrivning från anstalten, som i princip inte fick äga rum så länge den intagne var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, skedde som regel på prov. Den utskrivne ställdes under tillsyn och var underkastad förhållningsregler. Om han visade tredska eller befanns alltför vara vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, kunde han återintas i anstalten.

Efter hand kom internering alltmer ur bruk. Om företsättningar var uppfyllda för såväl förvaring som internering, skulle enligt 1937 års lag förvaring föredras. De som uppfyllde företsättningar för internering i fråga om kriminalitet och bestraffning ansågs i allmänhet ha en sinnesbeskaffenhet som avvek från det normala. Den obligatoriskt långa minimitiden för internering, fem år, bidrog också till att domstolarna undvek att döma till denna påföljd. Under åren närmast före BrB:s ikraftträdande dömdes ingen till internering medan förvaring användes i inte obetydlig omfattning. Förvaringsklientelet utgjordes till alldeles övervägande del av förmögenhetsbrottslingar som återfallit flera gånger.

I gällande rätt har de båda påföljderna förvaring och internering ersatts med en enhetlig påföljd. Denna har betecknats internering. Företsättningar för den nya påföljden ansluter närmast till den tidigare påföljden förvaring. Som företsättning för internering gäller dock inte att den tilltalade skall ha en sinnesbeskaffenhet som avviker från det normala. Inte heller rekvisiten straffoemottaglighet och vådlighet har någon motsvarighet i BrB. I stället har företsättningar utformats så att de ger uttryck för ändamålet med internering, dvs. att ett långvarigt frihetsberövande utan på förhand bestämd tid är påkallat för att förebygga fortsatt allvarlig brottslighet från den tilltalades sida. Visserligen nämns

den tilltalades brottslighet, sinnesbeskaffenhet, vandel och levnadsomständigheter i samband med förutsättningarna för påföljdens tillämplighet men meningen är endast att sådana omständigheter skall beaktas vid bedömningen. I fråga om det aktuella brottet gäller som krav att därå skall kunna följa fängelse i två år eller däröver.

Den som dömts till internering skall undergå behandling såväl i som utom anstalt. Behandlingen skall börja i anstalt. När domstol dömer till internering, skall den bestämma en minsta tid av lägst ett och högst tolv år. Före utgången av denna tid får den dömda inte överföras till vård utom anstalt och inte heller beviljas frigivningspermission. Däremot kan han före minsta tidens utgång beviljas tillstånd att vistas utanför anstalten för att i rehabiliteringssyfte kunna utnyttja viss behandlingsmöjlighet. Syftet med bestämmelsen om minsta tid är att förebygga, att frigivning sker så tidigt att den skulle i alltför hög grad strida mot eljest tillämpade principer om straffmätning. För anstaltstidens varaktighet gäller också en maximitid. Den tidslängd utöver minsta tiden som inte får överskridas är tre år eller, om minsta tiden bestämts till tre år eller längre, fem år. Domstol kan medge förlängning av maximitiden med tre år, om det är påkallat för att förebygga fortsatt allvarlig brottslighet från den dömdes sida. Sådant medgivande kan upprepas.

Efter utgången av minsta tiden skall övergång till frivård ske om vården i anstalt inte längre anses påkallad för att avhålla den dömda från fortsatt brottslighet. Det är dock inte meningen att den dömda skall överföras till vård utom anstalt endast i sådana fall då det kan anses övervägande sannolikt att han inte skall återfalla till brottslighet. Vid bedömningen skall nämligen inte beaktas bara återfallsrisken utan också värdet från resocialiseringssynpunkt av att frivård kommer till stånd. Minsta tiden skall emellertid inte uppfattas som en normaltids för anstaltsbehandlingen utan som en minimitid. En internerad kan alltså inte göra anspråk på att bli överförd till vård utom anstalt, om det inte finns rimlig anledning att tro att han har vilja och förmåga att i fortsättningen avhålla sig från åtminstone mera allvarliga brott.

Vården utom anstalt är en integrerad och viktig del av påföljden. Den består i övervakning, allmänna regler om skötsamhet och, i förekommande fall, särskilda föreskrifter. Om den som överförs till vård utom anstalt inte iakttar sina åligganden, kan han meddelas varning. Han kan också återintag i anstalt. För beslut om återintagning krävs inte att han brutit i sina åligganden. Det är tillräckligt att det på grund av hans uppförande eller eljest finnes påkallat med anstaltsvård för att förebygga att han begår brott. Aktualiseras återintagning, kan den dömda tillfälligt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Den som återintagits skall ånyo överföras till vård utom anstalt, när syftet med behandlingen har vunnits. Någon minimitid behöver inte ha förflutit innan överförandet sker. På detta sätt kan behandlingen äga rum växelvis i och utom anstalt.

Behandlingen i anstalt kan, fränsett konkurrensfall och fall där nåd beviljas, i ett undantagsfall bringas att upphöra på annat sätt än genom beslut om överförande till vård utom anstalt. Detta undantag gäller internerad som är i varaktigt behov av sluten psykiatrisk vård eller vård i

specialsjukhus för psykiskt utvecklingsstörda. För sådan internerad kan förordnas om anstaltsvårdens upphörande. Förordnandet, som innebär att interneringen upphör, får inte meddelas förrän minsta tiden har gått till ända och endast under förutsättning att den dömde beretts sådan vård.

Om den som dömts till internering övertygas om annat brott, som begåtts före domen till internering eller senare men innan påföljden har upphört, kan det finnas anledning för åklagare att överväga om åtal bör underlåtas med stöd av 20 kap. 7 § RB. Underlåts åtal mot någon som vårdas utom anstalt, kan förordnas om återintagning i anstalt. Sker åtal behandlas fallet som ett konkurrensfall. Vid valet av påföljd står därvid olika möjligheter till buds för domstolen. Det vanligaste är att domstolen förordnar att den ådömda interneringspåföljden skall avse jämväl den aktuella brottsligheten. I så fall skall domstolen, om den dömde vårdas i anstalt och särskilda skäl inte är däremot, bestämma ny minsta tid av lägst sex månader för den fortsatta anstaltsvården. Vårdas den dömde utom anstalt, kan domstolen besluta om återintagning och skall i så fall också bestämma en minsta tid av lägst sex månader, om inte särskilda skäl är däremot. En annan möjlighet är att döma särskilt till påföljd för det aktuella brottet. En förutsättning härför är att den till internering dömde vårdas utom anstalt. En tredje möjlighet, som sällan kommer i fråga, är att interneringen undanröjs och annan påföljd ådöms för samtliga brott. Denna möjlighet får användas endast under förutsättning att dom meddelas innan interneringspåföljden har upphört.

För vården utom anstalt gäller en minimitid av tre år efter det att den dömde senast överfördes till vård utom anstalt. Om särskilda skäl föreligger — den dömde får exempelvis tillräcklig tillsyn inom annat vårdområde eller lämnar landet för längre tid — kan dock förordnas att påföljden skall upphöra tidigare. När vården utom anstalt pågått under en sammanhängande tid av tre år, skall frågan om påföljdens upphörande prövas. Har den dömde vistats utom anstalt under en sammanhängande tid av fem år, upphör påföljden automatiskt.

2.5 Åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

Om någon som fyllt tjugو år underlåter att efter förmåga försörja sig hederligt samt för ett sådant asocialt liv att uppenbar fara föreligger för allmän ordning eller säkerhet, kan domstol på talan av allmän åklagare förordna om intagning i arbetsanstalt. Rätten kan dock förordna om villkorligt anstånd med verkställandet, om av särskild anledning kan antas att den dömde utan att domen verkställs skall förmås till sådan livsföring att fara för allmän ordning och säkerhet inte föreligger. Den som får villkorligt anstånd skall ställas under övervakning under en provotid av två år. Rätten eller övervakningsnämnd skall härvid förordna övervakare och kan även meddela den dömde särskilda föreskrifter om vistelseort, bostad, utbildning och arbetsanställning.

Den som intagits i arbetsanstalt får kvarhållas under en tid av högst två år. Kriminalvårdsstyrelsen fastställer den dag då behandlingstiden för den intagne utgår. Så snart det finns anledning till antagande att den intagne kommer att föra ett sådant liv att fara inte föreligger för allmän ordning och säkerhet, skall han utskrivas villkorligt. Sådan utskrivning skall äga rum senast efter halva kvarhållningstiden, dvs. senast ett år efter intagningen, om inte särskilda skäl är däremot.

Villkorligt utskriven skall stå under övervakning under en provotid av två år. Övervakare förordnas av övervakningsnämnden och nämnden kan också i beslutet om villkorlig utskrivning meddela särskilda föreskrifter.

3 Allmänt om kriminalvårdens organisation

Kriminalvårdsstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om kriminalvård och chefsmyndighet för regioncheferna, kriminalvårdsanstalterna, de allmänna häktena och skyddskonsulentorganisationen. Styrelsen och underordnade myndigheter utgör kriminalvårdsverket.

Kriminalvårdsstyrelsen leds av en styrelse. Styrelsen består av en generaldirektör, som är styrelsens ordförande, och minst sex andra, av regeringen utsedda ledamöter. Under verksledningen är kriminalvårdsstyrelsen organiserad på två avdelningar, en för vård och tillsyn och en för arbete och utbildning, två byråer, personalbyrån och ekonomibyrån, en central planeringsgrupp samt fyra andra enheter, nämligen juridiska enheten, personalutbildningsenheten, revisionskontoret och utvecklingsenheten. Inom styrelsen finns också en central planeringsgrupp för genomförande av den kriminalvårdsreform som nyligen beslutats av statsmakterna (prop. 1973:1, JuU 1973:15, rskr 152 och prop. 1974:20, JuU 1973:2, rskr 99).

Kriminalvårdens regionala organisation och anstaltssystem är f. n. föremål för en genomgripande omorganisation. Den reform som statsmakterna beslutat om innebär att riket skall vara indelat i fjorton territoriella kriminalvårdsregioner och att anstaltssystemet skall bestå av riksanstalter och lokalanstalter. Den regionala reformen skall genomföras successivt under en period av högst fem år. Från och med den 1 januari 1975 gäller tills vidare en indelning i sju territoriella regioner, nämligen Umeå-, Härnösands-, Uppsala-, Stockholms-, Kumla-, Göteborgs- och Malmöregionen. Dessutom finns en specialregion för kvinnoklientelet.

Inom varje region finns en regionchef som under kriminalvårdsstyrelsen leder och ansvarar för verksamheten i allmänna häkten, lokalanstalter och skyddskonsulentdistrikt som hör till regionen. Målsättningen för den regionala reformen är att det skall finnas två eller tre skyddskonsulentdistrikt, en eller ett par lokalanstalter och eventuellt ett häkte inom varje region. Därmed blir länet eller två län den normala regionala enheten.

I fråga om anstaltssystemet innebär den beslutade reformen bl. a. att vissa allmänna riktlinjer har dragits upp för de intagnas fördelning mellan riksanstalter och lokalanstalter. Den som undergår fängelse i högst ett år eller behandling enligt 28 kap. 3 § brottsbalken skall företrädesvis vara placerad i lokalanstalt. Den som undergår fängelse i

mer än ett år, ungdomsfängelse eller internering placeras företrädesvis i riksanstalt men får föras över till lokalanstalt när så behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivning eller övergång till vård utom anstalt.

Riksanstalt är undantagen från regionchefs verksamhetsområde. Vid sådan anstalt utövar sålunda styresmannen under kriminalvårdsstyrelsen ledningen av vården i anstalten. Från och med den 1 juli 1974 finns 18 helt eller delvis slutna riksanstalter och 5 öppna riksanstalter.

Vid lokalanstalt beslutar styresmannen under regionchefen, om inte annat är särskilt föreskrivet. Lokalanstalt eller avdelning av sådan anstalt är antingen öppen eller sluten. I de nuvarande 7 territoriella regionerna finns 6–12 lokalanstalter.

Skyddskonsulentdistrikten är i administrativt hänseende inordnade i regionerna. Riket är f. n. indelat i 46 skyddskonsulentdistrikt. I de nuvarande 7 territoriella regionerna varierar antalet distrikt mellan 3–10. Under regionchefen har skyddskonsumenten ansvaret för och ledningen av verksamheten i distriktet. När det gäller behandlingsarbetet är han dessutom underställd en eller flera övervakningsnämnder och de centrala nämnderna.

I fråga om huvudmannaskapet för de tre centrala nämnderna och de lokala övervakningsnämnderna råder f. n. viss oklarhet. Nämnderna står i organisatoriskt hänseende vid sidan om kriminalvårdsverket trots att deras huvudsakliga arbetsuppgifter består i att handlägga en rad viktiga kriminalvårdsfrågor.

Kriminalvårdsnämnden prövar frågor om villkorlig frigivning för dem som undergår fängelse i mer än ett år och är dessutom besvärinstans i ett flertal olika ärenden. Ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden beslutar i frågor om övergång mellan vård i och utom anstalt för dem som dömts till ungdomsfängelse resp. internering. Dessa nämnder avger också yttranden till åklagare och domstolar i frågor rörande ungdomsfängelse — resp. interneringspåföljden och fungerar som besvärinstans i vissa ärenden.

De lokala övervakningsnämnderna leder kriminalvården i frihet för dem som har dömts till skyddstillsyn samt för dem som är villkorligt frigivna från fängelse eller som efter dom till ungdomsfängelse eller internering vårdas utom anstalt eller som står under övervakning efter dom på intagning i arbetsanstalt. Det innebär bl. a. att övervakningsnämnderna skall lämna skyddskonsulenterna och övervakarna anvisningar och direktiv för frivårdsverksamheten. Övervakningsnämnderna beslutar också i stor utsträckning om övergång från anstaltsbehandling till vård i frihet samt i ett stort antal ärenden av betydelse för dem som står under övervakning, t. ex. om åtgärder vid misskötsamhet.

Övervakningsnämndernas verksamhetsområden omfattar en eller flera allmänna underrätters domkrets. Enligt gällande indelning finns 48 övervakningsnämnder. Som regel sammanfaller nämndernas verksamhetsområden med skyddskonsulentdistrikten.

I *bilaga 3:1* redovisas schematiskt huvuddragen av kriminalvårdens organisation.

4 Kriminalvård i anstalt

Kriminalvård i anstalt förutsätter att domstol eller kriminalvårdens nämnder har beslutat om frihetsberövande. Intagning i anstalt kan ske efter dom på fängelse, ungdomsfängelse eller internering, efter beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet eller efter förordnande om anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn, om återintagning av ungdomsfängelseelever och internerade som vårdas utom anstalt och om intagning i arbetsanstalt enligt asocialitetslagen. Bestämmelser om doms befordran till verkställighet, beräkning av strafftid och verkställighet är intagna i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid och i KvaL.

I det följande lämnas en översiktlig redogörelse för bestämmelserna om doms befordran till verkställighet, om strafftidsberäkning och om anstaltsbehandlingens utformning.

4.1 Befordran av dom till verkställighet m. m.

Dom, varigenom någon dömts till frihetsberövande påföljd, kan som regel verkställas sedan domen såvitt avser påföljden har vunnit laga kraft mot den dömden. I vissa fall skall en dom dock verkställas omedelbart på grund av domstols förordnande eller direkt föreskrift i lag. Verktällighet av fängelse, ungdomsfängelse eller internering får också ske om den dömden före fullföljdstidens utgång avstår från talan mot domen såvitt angår den dömda påföljden och medger att den får verkställas (nöjdförklaring).

Den som är intagen i kriminalvårdsanstalt eller häktad får avge nöjdförklaring inför bland andra styresmannen vid den kriminalvårdsanstalt där han är intagen eller föreståndaren för det häkte där han förvaras. Nöjdförklaringen gäller endast om den som tar emot den har tillgång till dom eller domsbevis. Den dömden skall också ha haft betänketid till andra dagen efter den då domen avkunnades för honom vid rätten eller på annat sätt delgavs honom. Den som får ta emot nöjdförklaring skall upplysa den dömden om när och hur det kan ske och skall vidare, den dag då nöjdförklaring först kan avges, höra efter om den dömden vill avge sådan förklaring. Den som inte är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt får avge nöjdförklaring inför bland andra styresman vid kriminalvårdsanstalt, föreståndare för allmänt häkte och polismyndighet. Den enda regel som gäller härför är att den som vill avge

nöjdförklaring skall överlämna dom eller domsbevis till den som skall ta emot förklaringen.

Bestämmelserna om nöjdförklaring gäller även när domstol beslutat om återintagning i anstalt av den som dömts till ungdomsfängelse eller internering samt då domstol förordnat om anstaltsbehandling under pågående skyddstillsyn. Har domstolen däremot i samband med dom på skyddstillsyn förordnat om anstaltsbehandling gäller vad som är föreskrivet i 38 kap. 1 § BrB. Det innebär att den dömda får avge förklaring att han är nöjd med domen såvitt angår den ådömda påföljden inför den domstol som meddelat domen, allmän underrätt, övervakningsnämnd, styresman vid kriminalvårdsanstalt och föreståndare för häkte. Förklaring inför annan än den domstol som meddelat domen får inte avges utan att den som tar emot förklaringen har tillgång till dom eller domsbevis. Den dömda skall innan förklaringen avges upplysas om innebörden av förklaringen.

Avgiven nöjdförklaring får inte återtäas. Har den dömda fullföljt talan mot dom genom vilken han dömts till frihetsberövande påföljd skall denna talan anses återkallad om han avger nöjdförklaring.

Dom skall omedelbart befordras till verkställighet dels när den som enligt domen skall undergå frihetsberövande påföljd redan är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt, dels när den som är på fri fot avgett nöjdförklaring. Är den dömda på fri fot och har han inte avgett nöjdförklaring, ankommer det på kriminalvårdsstyrelsen att förelägga honom att senast viss dag inställa sig vid den kriminalvårdsanstalt där domen skall verkställas. Kriminalvårdsstyrelsen kan under vissa förutsättningar begära att polismyndigheten förpassar den dömda till anstalten. Däremot har den som är på fri fot inte någon rätt att få påföljden verkställd efter det att fullföljdstiden utgått. Under förarbetena till lagen om beräkning av strafftid m. m. utgick emellertid departementschefen från att den som begär att en lagakraftvunnen dom skall verkställas i allmänhet inte bör bli vägrad detta. Den som är på fri fot kan således i princip när som helst inställa sig vid kriminalvårdsanstalt, häkte eller hos polismyndighet och begära att få domen verkställd.

Kriminalvårdsstyrelsen kan med hänsyn till den dömdes hälsotillstånd, arbets- eller utbildningsförhållanden bevilja uppskov med verkställigheten för den som dömts till fängelse och inte är häktad. Sådant uppskov får som regel beviljas i högst sex månader. Har den som dömts till fängelse ansökt om nåd skall som regel verkställigheten anstå i avvaktan på beslut i nådeärendet.

4.2 Beräkning av strafftid

När någon har börjat undergå fängelse, skall kriminalvårdsstyrelsen så snart det kan ske fastställa dagen för strafftidens slut. Kan villkorlig frigivning komma ifråga, skall styrelsen ange de dagar som är av betydelse för tillämpningen av bestämmelserna om villkorlig frigivning. I fråga om internerade respektive till ungdomsfängelse dömda gör interneringsnämnden och ungdomsfängelsenämnden de tidsberäkningar som behövs.

4.3 Anstaltsbehandlingens utformning

4.3.1 Anstaltssystemet

Kriminalvårdsanstalterna är indelade i rixanstalter och lokalanstalter. Anstalterna kan vara öppna eller slutna. Intagens placering på lokalanstalt skall ske med utgångspunkt från att han skall ha möjlighet att uppehålla sociala och personliga kontakter och ha möjlighet att påbörja en frigångsanställning som han kan behålla efter frigivningen. Frivårds-tjänstemän, övervakare och anhöriga skall delta i verksamheten vid lokalanstalterna.

Vid rixanstalterna skall behandlingen främst ske inom anstalten och det skall därför på dessa anstalter finnas särskilda behandlingsresurser för bl. a. utbildning, arbetsträning och terapeutisk behandling.

Skillnaden mellan slutna och öppna anstalter ligger främst i byggnads-sätt, personaltilldelning och dagsrutiner. Anstaltsvårdens utformning kräver också att såväl rixanstalter som lokalanstalter har olika grad av slutenhet och öppenhet.

Principerna för fördelningen av de intagna mellan olika typer av anstalter följer enligt KvaL vissa allmänna riktlinjer som främst tar hänsyn till de speciella behoven och förutsättningarna hos olika klientel-grupper. Reglerna härom anknyter i första hand till skillnaden mellan lokalanstalt och rixanstalt samt i andra hand till huruvida anstalten är öppen eller sluten. Regleringen innebär att anstaltsklientelet delas upp i två olika grupper. Till den ena gruppen hänförs de som undergår fängelse i högst ett år eller behandling i anstalt enligt 28 kap. 3 § BrB. För detta s. k. normalklientel har en integrering mellan anstaltsvård och frivård ansetts vara särskilt betydelsefull. Normalklientelet skall därför före-trädesvis placeras i lokalanstalt.

Den andra gruppen omfattar personer som undergår fängelse i mer än ett år, ungdomsfängelse eller internering. Detta klientel skall i allmänhet placeras på rixanstalt. Intagen bör överföras till lokalanstalt när så behövs för en ändamålsenlig förberedelse av frigivning eller övergång till vård utom anstalt. Fråga härom skall prövas så snart omständigheterna föranleder därtill och alltid senast fyra månader före den dag då frigivning tidigast kan ske eller såvitt angår ungdomsfängelseklientelet senast fyra månader före den dag då den intagne beräknas kunna få frigivningspermission.

När det gäller fördelningen av de intagna mellan öppna och slutna anstalter är huvudregeln att anstaltsvården skall vara öppen. Intagen skall dock placeras i sluten anstalt om det föreligger fara för att han avviker eller om det krävs av andra säkerhetsskäl. Intagen kan vidare placeras i sluten anstalt för att få möjlighet till sådant arbete eller sådan undervisning, utbildning eller särskild behandling, som inte lämpligen kan anordnas i öppen anstalt. Ett begränsat antal intagna som dömts till fängelse i lägst två år eller internering med en minsta tid av lägst två år skall dock som regel placeras i sluten anstalt. Det är här fråga om lagöverträdare som ägnat sig åt organiserad eller systematisk kriminell verksamhet av särskilt

samhällsfarlig natur, inte sällan med internationell anknytning. Främst avses personer som ägnat sig åt grov narkotikabrottslighet.

Frågor om anstaltsplacering i det enskilda fallet avgörs som regel av regionchef eller styresman vid riksanstalt. Kriminalvårdsstyrelsen beslutar dock härom i frågor om intagning i eller förflyttning till öppen anstalt av den som dömts till fängelse i lägst två år eller internering med en minsta tid av lägst två år samt i frågor om intagning och förflyttning till riksanstalt av den som dömts till fängelse i högst fyra månader. Kriminalvårdsstyrelsen beslutar dessutom i frågor om förflyttning av intagna mellan riksanstalter. När det ankommer på kriminalvårdsstyrelsen att meddela beslut i dessa ärenden kan styrelsen delegera beslutanderätten till regionchef eller styresman vid riksanstalt.

4.3.2 *Behandlingsplanering*

Vid kriminalvårdsanstalt skall finnas ett behandlingskollegium. Kollegiet handlägger som rådgivande organ frågor rörande intagens behandling och skall särskilt medverka i frågor avseende arbetsplacering, undervisning, utbildning, permission, frigång, förflyttning och fritidsverksamhet samt övriga frågor som gäller förberedelse av frigivning eller överförande till vård utom anstalt. Behandlingskollegiet består av anstaltsledningen och representanter för frivård, arbetsmarknadsverket och tillsynspersonal.

Så snart den dömda intagits i kriminalvårdsanstalt skall en behandlingsplan upprättas. Denna plan skall sedan fortlöpande hållas aktuell under den intagnes anstaltsvistelse. Planläggningen, som skall ta sikte på såväl vården i anstalt som vården i frihet, skall föregås av en utredning av den intagnes personliga förhållanden. Den intagne kan under den tid undersökningen pågår hållas avskild från andra intagna. Planen bör arbetas fram i samråd med den intagne. Vid utformningen av den slutliga planen skall även behandlingskollegiet medverka.

Frivårdens personal och anstaltspersonalen har vidare ålagts att i samråd förbereda den intagnes övergång från anstaltsvård till frivård. De skall i den utsträckning som behövs samråda med arbetsförmedling och sociala myndigheter samt andra myndigheter eller organisationer och enskilda som kan främja den intagnes anpassning i samhället.

4.3.3 *Gemenskap och avskildhet*

Huvudprincipen i KvaL är att intagen så långt det är möjligt skall vistas i gemenskap med andra intagna under både arbetstid och fritid. I vissa särskilda situationer kan dock en intagen hållas i avskildhet från andra intagna. Om man bortser från sådan inneslutning i enrum som ifrågakommer som disciplinär bestraffning, är dessa undantagssituationer främst följande.

Intagen kan hållas i enrum om han själv begär det och om beaktansvärda skäl föreligger eller om det oundgängligen krävs för den utredning som sker i samband med utarbetandet av behandlingsplan för den intagne.

Intagen får också hållas i enrum om det är nödvändigt med hänsyn till rikets säkerhet, föreliggande fara för den intagnes egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa eller för allvarlig skadegörelse på anstaltens egendom eller för att hindra att intagen utövar menligt inflytande på andra intagna. Den som skall placeras i slutna anstalt på grund av att han begått brott av särskilt samhällsfarlig natur får dessutom hållas avskild från andra intagna om det kan misstänkas att han planlägger rymning eller att annan planlägger fritagningsförsök och avskildheten är nödvändig för att hindra att sådan plan sätts i verket.

Den intagne skall under den tid han hålls avskild från andra intagna medges sådan lättnad i avskildheten som kan ske utan olägenhet. Innan beslut meddelas skall utredning ske rörande de omständigheter som inverkar på frågans avgörande. Läkare skall yttra sig, om möjligt innan åtgärden vidtas och annars inom en vecka därefter. Beslutet skall sedan omprövas så ofta det föreligger anledning därtill och alltid en gång i månaden. Protokoll skall föras över vad som förekommit vid utredningen. Beslut i dessa frågor meddelas av regionchef beträffande intagen i lokalanstalt och av styresman vid riksanstalt för intagen i sådan anstalt. Vid lokalanstalt kan i brådskande fall även styresmannen meddela beslut i dessa frågor. Beslutet skall dock omedelbart underställas regionchefens prövning. Har vid omprövning beslutats att den intagne fortfarande skall hållas avskild, skall beslutet omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning.

Intagen kan i ytterligare ett fall hållas avskild från andra intagna, nämligen om det är nödvändigt för att betvinga våldsamt uppträdande av honom. Denna åtgärd får dock inte bestå under längre tid än säkerheten kräver det. Om andra medel visar sig otillräckliga, kan den intagne också beläggas med fängsel om säkerheten oundgängligen kräver det. Läkare skall skyndsamt yttra sig i dessa fall och protokoll skall föras över vad som förekommit. Beslut i dessa frågor meddelas av styresmannen vid anstalten.

4.3.4 *Brevväxling m. m.*

De intagnas möjligheter till kontakt med yttervärlden regleras främst genom bestämmelser om rätten att avsända och ta emot brev, att telefonera och att ta emot besök. Brevgranskning får endast ske om det är påkallat av säkerhetsskäl. Den intagne skall beredas möjligheter att ta emot besök och att telefonera. Han kan dock vägras detta av säkerhetsskäl eller om det finns risk för att hans anpassning i samhället motverkas eller om det i annat fall kan anses vara till skada för honom eller annan. Kriminalvårdsstyrelsen har beslutanderätten i dessa frågor men kan delegera den till tjänsteman inom kriminalvården.

4.3.5 *Frigång*

Den som är intagen i lokalanstalt kan medges att under arbetstid utföra arbete eller delta i undervisning, utbildning eller annan särskild anord-

nad verksamhet utom anstalten. Sådana åtgärder bör i stor utsträckning vidtas för att underlätta den intagnes anpassning i samhället. Den som är intagen i rixanstalt kan lämnas sådant medgivande endast om det föreligger särskilda skäl. Beslut i dessa frågor meddelas som regel av regionchef eller styresman för öppen rixanstalt. Regionchef kan dock delegera sin beslutanderätt till styresmannen vid lokalanstalt. Kriminalvårdsstyrelsen beslutar om frigång för den som är intagen i slutna rixanstalt eller som tillhör den kategori intagna som begått brott av särskilt samhällsfarlig natur.

4.3.6 *Permission m. m.*

För att underlätta den intagnes anpassning i samhället kan intagen beviljas tillstånd att lämna anstalten för viss kort tid (korttidspermission). Sådan permission bör i allmänhet inte vägras den intagne i annat fall än då faran för missbruk bedöms vara avsevärd. Korttidspermission kan också beviljas intagen av annan särskild anledning, t. ex. för besök hos närstående som är svårt sjuk. För den kategori intagna som begått brott av särskilt samhällsfarlig natur gäller att korttidspermission får beviljas endast om synnerliga skäl föreligger därtill. För korttidspermission får ställas de villkor som behövs beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat. Den intagne kan också ställas under bevakning.

Beslut om korttidspermission meddelas av regionchef beträffande i lokalanstalt intagna och av styresman beträffande i rixanstalt intagna. Regionchef kan delegera beslutanderätten till styresman vid lokalanstalt. Kriminalvårdsstyrelsen beslutar dock i fråga om intagen som begått brott av särskilt samhällsfarlig natur. Styrelsen kan i dessa fall delegera sin beslutanderätt till regionchef eller styresman för rixanstalt.

Intagen som undergår fängelse eller dömts till ungdomsfängelse eller internering kan vidare beviljas permission under viss längre tid för att förbereda frigivning eller överförande till vård utom anstalt (frigivningspermission). Den som undergår fängelse på sådan tid att villkorlig frigivning inte kan komma ifråga får beviljas frigivningspermission endast om synnerliga skäl föreligger. Annan som undergår fängelse och den som dömts till internering får inte beviljas sådan permission före den dag då villkorlig frigivning eller överförande till vård utom anstalt tidigast kan ske. Någon motsvarande begränsning föreligger inte beträffande den som dömts till ungdomsfängelse. För frigivningspermission får ställas de villkor som behövs beträffande vistelseort, anmälningsskyldighet eller annat.

Den som beslutar om villkorlig frigivning beslutar också om frigivningspermission. Kriminalvårdsnämnden beslutar således i dessa frågor rörande den som undergår fängelse i mer än ett år medan övervakningsnämnden beslutar för fängelseklientelet i övrigt. Ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden är alltid beslutande organ i frågor om frigivningspermission för den som ådömts ungdomsfängelse respektive internering. De centrala nämnderna kan delegera beslutanderätten till övervakningsnämnd som i sin tur kan bemyndiga styresmannen vid anstalt att besluta i

dessas frågor i brådsnande fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer.

Vid fall av misskötsamhet eller då förutsättningarna för frigivningspermission av andra skäl inte längre föreligger ankommer det i princip på den myndighet som meddelat permission att ta ställning till om den dömde skall återföras till anstalten. Befogenhet att besluta härom kan dock i samband med permissionsbeslutet ha delegerats till styresmannen vid anstalten.

Enligt 34 § KvaL kan intagen få tillstånd att vistas utanför anstalten redan före tidigaste dagen för villkorlig frigivning eller övergång till vård utom anstalt. En förutsättning härför är att den intagne genom vistelsen utanför anstalten kan bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället. Sådan vistelse kan beviljas honom under lämplig tid, om särskilda skäl föreligger. För vistelsen kan ställas de villkor som behövs. I fråga om rätten att besluta om vistelse utanför anstalt gäller motsvarande regler som vid frigivningspermission.

I bilaga 2:2 lämnas en utförlig redovisning för fullföljdsbestämmelserna i ärenden om frigivningspermission och om vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL.

Tid under vilken den intagne befinner sig utanför anstalt vid korttidspermission, frigivningspermission och vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL inräknas som regel i verkställighetstiden. I händelse av missbruk kan dock förordnas att sådan tid inte får inräknas i verkställighetstiden. Beslutanderätten i dessa frågor ligger som regel hos kriminalvårdsstyrelsen. Beslut härom meddelas dock, utom såvitt gäller den som har korttidspermission, av ungdomsfängelsenämnden beträffande intagen som undergår ungdomsfängelse och av interneringsnämnden beträffande intagen som undergår internering.

4.3.7 Disciplinär bestraffning

DisciplinStraff kan åläggas intagen om han bryter mot anbefalld ordning eller meddelade anvisningar. Sådant straff skall åläggas endast om det föreligger anledning anta att den intagne inte skall låta sig rätta av anvisningar eller tillsägelser eller om det är påkallat av hänsyn till ordningen eller säkerheten inom anstalten. Vid bestämmande av disciplinstraff bör beaktas om förseelsen kan bedömas få andra följder för den intagne. Härvid avses främst sådana åtgärder som senareläggning av frigivning eller permission eller förflyttning av den intagne till mera slutna anstalt. Enligt departementschefens uttalande i förarbetena till KvaL kan nämligen åtgärder av ifrågavarande slag i sig själva innebära en så kännbar reaktion för den intagne att de gör en disciplinär bestraffning onödig.

Har den intagne gjort sig skyldig till flera förseelser skall disciplinstraff bestämmas gemensamt för samtliga förseelser.

Disciplinär bestraffning kan ske i tre olika former, nämligen varning, isolering under högst sju dagar samt förordnande att viss bestämd tid, högst tio dagar, inte skall inräknas i verkställighetstiden för den påföljd

den intagne undergår. De båda sist angivna åtgärderna kan vidtas i förening. Den som varit isolerad oavbrutet under sju dagar får inte på grund av beslut i annat disciplinärende på nytt isoleras förrän efter ett uppehåll av minst sju dagar. Har upprepade förordnanden meddelats om att viss tid inte skall få inräknas i verkställighetstiden gäller att dessa förordnanden sammanlagt inte får överskrida 45 dagar. Beträffande den som undergår fängelse i högst fyra månader eller anstaltsbehandling enligt 28 kap. 3 § BrB gäller dock att förordnandena sammanlagt inte får överskrida tio dagar.

Intagen får för utredning av disciplinärende och i avbidan på beslut i frågan hållas isolerad under så lång tid som oundgängligen är nödvändigt, dock aldrig under längre tid än sju dagar. Sådan tid skall alltid avräknas från den tid den intagne genom disciplinstraff åläggs att vara isolerad. I samband med beslut om isolering skall läkare alltid yttra sig.

Beslut om disciplinär bestraffning meddelas av styresmannen vid anstalten. Förordnar styresmannen att viss tid inte skall inräknas i verkställighetstiden, skall disciplinärendet alltid underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning.

Det disciplinära systemet är konstruerat så att följderna av ett indisciplinärt beteende såvitt möjligt skall prövas och beslutas i ett sammanhang. I förarbetena till KvaL uttalade departementschefen att en konsekvens härav borde bli att vid prövning av fråga om villkorlig frigivning eller övergång till vård utom anstalt särskild hänsyn inte längre skulle tas i varje fall till sådan misskötsamhet som föranlett disciplinär bestraffning. Enligt departementschefens mening är fördelen med det nya systemet bl. a. att det samtidigt tillgodoser behovet av kännbara disciplinära reaktionsformer och det rättssäkerhetsintresse som kräver att följderna av ett indisciplinärt beteende såvitt möjligt prövas och beslutas i ett enda sammanhang.

4.4 Frigivning

4.4.1 Villkorlig frigivning

Fråga om villkorlig frigivning prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör. Med stöd av 16 § BrP har dock kriminalvårdsnämnden genom kungörelsen (1965:625) om inskränkning i övervakningsnämnds befogenhet att pröva fråga om villkorlig frigivning förbehållits rätt att pröva frigivningsfrågor för dem som undergår fängelse i mer än ett år.

Villkorlig frigivning kan också meddelas av nåd. I sådana beslut tar regeringen inte ställning till den exakta dagen för frigivningen utan överlämnar åt kriminalvårdsnämnden att besluta härom.

Vid prövning av fråga om villkorlig frigivning skulle före den 1 juli 1974 särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesinriktning vid den tid då frigivning ifrågasattes, hans beredvillighet att ersätta genom brott uppkommen skada samt de förhållanden i vilka

han skulle komma att försättas efter frigivningen. Som en följd av systemet för disciplinär bestraffning skall vid prövningen av fråga om villkorlig frigivning inte längre särskilt beaktas den dömdes uppförande under anstaltstiden och sinnesinriktning vid den tid då frigivningen ifrågasätts eller hans beredvillighet att ersätta genom brottet uppkommen skada. I lagtexten anges bara att särskild hänsyn bör tas till verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den dömda och förutsättningarna för hans anpassning i samhället. Enligt departementschefens uttalande i samband med ändringen av 26 kap. 7 § BrB betyder den omständigheten att den särskilda hänvisningen till uppförandet under anstaltstiden tagits bort ur lagtexten givetvis inte att det i och för sig finns något direkt hinder mot att man i ett enskilt fall likväl fäster visst avseende vid dessa förhållanden i samband med prövningen av fråga om villkorlig frigivning. Enligt hans mening torde detta inte bara gälla vid prövning av fråga om villkorlig frigivning efter halva strafftiden utan det måste även kunna förutsättas att exempelvis en mer än vanligt omfattande misskötsamhet under anstaltstiden ibland kan komma att återverka också på bedömningen av förutsättningarna för villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden.

I fråga om lagöverträdare som begått brott av särskilt samhällsfarlig natur har i samband med statsmakernas beslut om åtgärder mot narkotikamissbruket m. m. rekommenderats stor återhållsamhet med frigivning efter halva strafftiden. Rekommendationen, som inte getts uttryckligt lagstöd, motiveras av att det är särskilt stor risk för att denna kategori intagna skall fortsätta med brottslig verksamhet.

Under det decennium som gått sedan BrB trädde i kraft har kriminalvårdsnämnden dragit upp vissa allmänna riktlinjer för prövningen av frågor om villkorlig frigivning. Nämnden har lagt stor vikt vid att de intagna i förväg skall kunna bedöma vad som i frigivningshänseende kommer att inträffa i en viss situation. Av naturliga skäl har nämnden emellertid måst ta hänsyn till speciella omständigheter i varje särskilt fall. Vid prövningen har man därför inte sällan gjort avsteg från de allmänna principerna. Regelmässigt har det då varit fråga om avsteg till den intagnes förmån. Kriminalvårdsnämnden har i allmänhet medgett villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden men däremot visat stor återhållsamhet när det gällt villkorlig frigivning före denna tidpunkt.

Före den 1 juli 1974, då de nya bestämmelserna om villkorlig frigivning trädde i kraft, medgav kriminalvårdsnämnden i allmänhet villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden om frigivningssituationen var ordnad och den intagne skött sig tillfredsställande under anstaltstiden. Misskötsamhet var den vanligaste anledningen till senareläggning av frigivningen. Vissa standardiserade tillägg utformades för olika typer av misskötsamhet. Tilläggen varierade mellan en vecka och en månad. I enlighet med den nya lagstiftningen har emellertid frigivningssituationen numera helt skjutits i förgrunden vid prövningen av ärenden om villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden.

I ärenden om villkorlig frigivning innan två tredjedelar av strafftiden avtjänats har kriminalvårdsnämnden lagt stor vikt vid att få till stånd en så enhetlig tillämpning som möjligt. Någon viss omständighet har inte

ansetts böra få avgörande betydelse utan prövningen grundas på en samlad bedömning i varje enskilt fall. Också i dessa ärenden har de nya bestämmelserna om villkorlig frigivning inneburit att kriminalvårdsnämnden intagit en annan ståndpunkt i fråga om misskötsamhet under anstaltstiden. Rymning, permissionsmissbruk eller annan misskötsamhet leder inte längre utan vidare till avslag på ansökan om frigivning efter halva strafftiden. Fortfarande har emellertid ett visat välförhållande under anstaltstiden betydelse för den samlade bedömning som görs. Andra faktorer som har betydelse är strafftidens längd, den intagnes tidigareandel och en speciellt gynnsam frigivningssituation. I fråga om strafftidens längd är standardkravet för unga minst ett år och sex månader och för andra minst två år och sex månader. Den intagnesandel skall vara sådan att den inger förhoppningar om hans resocialisering. Som minimum har kriminalvårdsnämnden i detta hänseende uppställt att den intagne inte tidigare har undergått anstaltsbehandling inom kriminalvården. En särskilt gynnsam frigivningssituation har ansetts föreligga exempelvis om det funnits möjlighet till viss lämplig utbildning eller till viss speciell anställning.

En intagens ansökan om frigivning efter halva strafftiden avslås som regel om någon av nu nämnda förutsättningar inte föreligger. Emellertid kan den samlade bedömningen som nämnden gör leda till avsteg från denna huvudregel. Är något av kraven särskilt väl uppfyllt, har ett annat krav kunnat sättas lägre. Exempelvis har en mycket lång strafftid och ett exemplariskt uppträdande på anstalten ibland medfört att kravet på frigivningssituationen ställts lägre än eljest, dvs. att nämnden låtit sig nöja med att den intagne har bostad och sysselsättning ordnad. En exceptionellt gynnsam frigivningssituation har kunnat uppväga viss tidigare belastning eller ansetts motivera smärre avvikelser från standardmättet på strafftidens längd.

Avsteg från huvudregeln har också förekommit i en del andra fall. Allvarlig sjukdom, fara för sådan sjukdom eller andra klart dokumenterade medicinska skäl brukar godtas som anledning till en tidig frigivning. I sådana fall har nämnden inte bara beaktat den intagnes egna förhållanden utan har också tagit hänsyn till sjukdom m. m. hos honom närstående personer. Avsteg har också gjorts i sådana fall då den intagne under anstaltsvistelsen har undergått en så radikal förändring att det inte ansetts råda någon tvekan om hans resocialisering.

Vid prövningen av ärenden om villkorlig frigivning innan två tredjedelar av strafftiden avtjänats tas inte någon större hänsyn till brottslighetens art. När det gäller intagen som begått sedlighetsbrott eller våldsbrott av allvarlig natur finns farlighetsaspekten dock alltid med i bedömningen och frigivningsbeslutet grundas ofta på yttrande från medicinsk expertis. Kriminalvårdsnämnden måste alltid ta ställning till om den intagne bör hänföras till den kategori som enligt de förut nämnda uttalandena i förarbetena till lagstiftningen om åtgärder mot narkotikamissbruket skall särbehandlas i frigivningshänseende. Nämnden anser sig nämligen ha ett självständigt ansvar för denna klassificering och har därför inte utan vidare grundat sitt avgörande på den bedömning som kri-

minalvårdsstyrelsen gör i fråga om anstaltsplaceringen eller prövningen av fråga om korttidspermission. Om nämnden finner att den intagne bör hänföras till den nämnda kategorin, har dennes ansökan om frigivning innan två tredjedelar av strafftiden avtjänats regelmässigt avslagits.

De riktlinjer för prövningen av fråga om villkorlig frigivning som kriminalvårdsnämnden dragit upp torde regelmässigt ha följts av övervakningsnämnderna.

4.4.2 Överförande till vård utom anstalt vid ungdomsfängelse

Ungdomsfängelsenämnden beslutar om övergång till vård utom anstalt för den som dömts till ungdomsfängelse. I fråga om tidpunkten för övergång till vård utom anstalt gäller att anstaltsvården skall pågå så lång tid som behövs med hänsyn till behandlingens syfte. Detta syfte är den dömdes anpassning i samhället. I princip skall behandlingen i anstalt ha pågått ett år innan den dömden får överföras till vård utom anstalt. Denna minimitid får dock underskridas om särskilda skäl föreligger och kan rent faktiskt också underskridas genom att frigivningspermission eller vistelse utanför anstalt beviljas.

Till ledning för arbetet med såväl vården i anstalt som förberedelserna för övergång till vård utom anstalt brukar ungdomsfängelsenämnden meddela s. k. riktpunkt. Denna anger den tidigaste dag då den intagne – under förutsättning att han sköter sig i fortsättningen och särskilda omständigheter inte motiverar annat – kan påräkna frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt. Riktpunkten är sålunda ett för praktiska ändamål avsett besked om minimitid. De myndigheter som förbereder frivården kan räkna med att ungdomsfängelsenämnden kommer att bifalla förslag från övervakningsnämnden om frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt i anslutning till att riktpunkten infaller.

För den som dömts till ungdomsfängelse gäller som förut nämnts en minimitid av ett år för anstaltsbehandlingen. För de intagna som tillhör normalkategorin brukar ungdomsfängelsenämnden inte i förväg bestämma riktpunkt. Lagens huvudregel – med den möjlighet till undantag som den anvisar – anses nämligen vara tillräcklig som ledning för de myndigheter som skall förbereda frivården. Normalklientelet kan räkna med att ungdomsfängelsenämnden kommer att bevilja frigivningspermission efter tio månaders anstaltsvistelse. Som krav härför gäller enligt nämndens praxis att den dömden visar god skötsamhet under anstaltstiden och att det kan anses sannolikt att han vid övergången till vård utom anstalt får en lämplig utbildning eller förmånlig arbetsanställning. Möjligheten till frigivningspermission redan efter tio månader var tidigare utesluten, om eleven gjort sig skyldig till rymning, permissionssvek eller annan misskötsamhet. Mot bakgrund av vad departementschefen uttalade vid tillkomsten av KvaL om verkan av disciplinära beteenden under anstaltstiden torde dock dessa faktorer inte längre tillmätas samma betydelse som tidigare.

I fråga om de elever som inte tillhör normalkategorin försöker ungdomsfängelsenämnden få till stånd en viss differentiering. Vid be-

dömande av frågan om frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt beaktar nämnden arten av den brottslighet som eleven dömts för. För de elever som har den minsta kriminella belastningen, t. ex. sådana som på grund av misskötsamhet utan nämnvärd ny brottslighet får skyddstillsyn förverkad och i stället ådöms ungdomsfängelse, kan frigivningspermission komma i fråga även tidigare än tio månader från verkställighetens början. Också i fråga om kvinnliga ungdomsfängelseelever, vilkas brottslighet ofta är mindre framträdande än deras allmänna asocialitet, har försök med vård i frihet gjorts tidigare än efter tio månaders anstaltsbehandling. I nu nämnda fall bestämmer ungdomsfängelsenämnden inte särskild riktpunkt förrän övervakningsnämnden påkallat prövning av denna fråga. Om däremot den brottslighet som föranlett att ungdomsfängelse ådömts är särskilt allvarlig, anser ungdomsfängelsenämnden sig som regel inte kunna medge undantag från den normala minimitiden, dvs. ett års anstaltsvistelse. Eleven bör då inte bibringas uppfattningen att han har möjlighet att få tidigare frigivning. I dessa fall brukar därför denna tid anges som riktpunkt.

De nu angivna riktlinjerna för frigivningen är schematiska. Hänsyn måste givetvis alltid tas till omständigheterna i det särskilda fallet. Ungdomsfängelsenämnden strävar efter en ytterligare differentiering av fallen. Vid mycket massiv brottslighet kan även ettårstiden för den första anstaltsvistelsen förlängas. Å andra sidan kan exempelvis psykiatriska eller andra medicinska skäl leda till avvikelser från de angivna huvudreglerna om minimitid.

Om det innan den första anstaltsbehandlingen är avslutad framkommer att någon som dömts till ungdomsfängelse har gjort sig skyldig till andra brott än dem som avses i ungdomsfängelsedom, brukar ungdomsfängelsenämnden fastställa ny riktpunkt. Detta sker vanligen i samband med att nämnden avger yttrande till åklagare huruvida åtal skall äga rum för de nya brotten. Har dessa begåtts före ungdomsfängelsedom, brukar de nya brotten inte få någon inverkan på tidpunkten för frigivningen. Har brotten begåtts under anstaltstiden, brukar nämnden ange riktpunkt räknat i månader från anstaltstidens början. Nämnden strävar efter att all tidigare brottslighet skall vara beaktad, när en elev beviljas frigivningspermission eller överförs till vård utom anstalt. Man vill nämligen undvika att eleven skall behöva återföras till anstalt för sådan brottslighet.

Om domstol i fråga om ungdomsfängelseelev som är föremål för anstaltsvård föreskriver en minsta anstaltstid av sex månader från domen, skall denna tid gälla som riktpunkt om inte ungdomsfängelsenämnden bestämmer annat. Före sexmånaderstidens utgång beviljas eleven således varken frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt.

Ungdomsfängelsenämnden brukar inte självant fastställa ny riktpunkt, när den som fått frigivningspermission missköter sig utan att begå nya brott och till följd därav återförs till anstalten. Från vårdsynpunkt behöver nämligen ett sådant återförande inte avse så lång tid. Det bör därför ankomma på övervakningsnämnden att bedöma situationen och inkomma med förslag till ny frigivningspermission. Har eleven däremot

gjort sig skyldig till nya brott under permissionen, meddelar ungdomsfängelsenämnden ny riktpunkt. Denna anges då i månader efter återförandet, vanligen 3–5 månader. Riktpunkt räknas sålunda från verkställighetens början eller vid återförande efter frigivningspermission från återförandet.

4.4.3 Överförande till vård utom anstalt vid internering

Interneringsnämnden beslutar om övergång till vård utom anstalt för den som dömts till internering. Efter utgången av minsta tiden skall övergång till frivård ske om vården i anstalt inte längre anses påkallad för att avhålla den dömde från fortsatt brottslighet. Det är dock inte meningen att den dömde skall överföras till vård utom anstalt endast i sådana fall då det kan anses övervägande sannolikt att han inte skall återfalla till brottslighet. Vid bedömningen skall nämligen inte beaktas bara återfallsrisken utan också värdet från resocialiseringssynpunkt av att frivård kommer till stånd.

Det är som regel svårt att finna några säkra hållpunkter för bedömningen av om anstaltsvård är påkallad eller inte. Avgörandena blir därför ganska schablonartade. I allmänhet beviljas en internerad frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt i nära anslutning till minsta tidens utgång. En förskjutning av denna tidpunkt sker främst i de fall då nya brott begåtts utan att ny minsta tid blivit bestämd. Internerade som ådagalagt särskild farlighet – sedlighets- och våldsbrottslingar och psykiskt mycket avvikande personer – bedömer interneringsnämnden däremot mera individuellt. Särskild prövning på grund av speciell farlighet förekommer bara i några enstaka fall per år.

Före den 1 juli 1974 var det vanligaste skälet för kvarhållande utöver minsta tiden att den dömde misskött sig. Interneringsnämnden beaktade därvid omständigheter som rymningar, misskötta permissioner och påverkan av narkotika eller rusdrycker. Efter departementschefens tidigare refererade uttalanden torde emellertid dessa faktorer normalt sett inte längre påverka tidpunkten för övergång till vård utom anstalt.

4.4.4 Upphörande av anstaltsbehandling vid skyddstillsyn

Anstaltsbehandling vid skyddstillsyn är inte en självständig påföljd utan en del av påföljden skyddstillsyn. Domstolen skall inte i domen bestämma att behandlingen i det särskilda fallet skall pågå viss tid. Det är alltså inte fråga om någon straffmätning. Behandlingen skall – inom de i lagen angivna gränserna en till två månader – upphöra så snart fortsatt omhändertagande i anstalt inte anses behövligt. Beslut om upphörande av behandlingen skall grundas på en bedömning av om behandlingen har pågått tillräckligt länge och om förhållandena är sådana att det är lämpligt att låta den intagne överföras till frivård. Liksom i andra frigivningsärenden bör alltså ställas vissa krav på att frigivningssituationen är tillfredsställande ordnad. Beslut om upphörande av anstaltsbehandling meddelas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

Från bestämmelserna om anstaltsbehandlingsens varaktighet finns ett speciellt undantag. Om till verkställighet på en gång förekommer dom till fängelse och förordnande om anstaltsbehandling, skall behandlingen övergå till fängelse i två månader. Om två eller flera förordnanden om anstaltsbehandling sammanträffar på verkställighetsstadiet, skall sammanläggning däremot inte ske. I stället skall tiden för behandlingen beräknas efter det förordnande som först började verkställas.

4.4.5 *Utskrivning från arbetsanstalt*

Det ankommer på den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör att besluta om villkorlig eller slutlig utskrivning av den som intagits i arbetsanstalt.

Den som intagits i arbetsanstalt får kvarhållas under högst två år. Så snart det finns anledning till antagande att den intagne kommer att föra ett sådant liv att fara inte föreligger för allmän ordning och säkerhet, skall han utskrivas villkorligt. Förutsättningar för sådan utskrivning är, förutom skötsamhet och visad arbetsvilja under anstaltsvistelsen, att den intagne kan beredas lämpligt arbete och ordnad bostad. Om inte särskilda skäl är däremot skall villkorlig utskrivning äga rum senast efter halva kvarhållningstiden, dvs. senast ett år efter intagningen.

5 Kriminalvård i frihet

Kriminalvård i frihet förekommer till dess påföljden upphört i fråga om dem som dömts till skyddstillsyn, medgivits villkorligt anstånd med intagning i arbetsanstalt, villkorligt frigetts från fängelse, villkorligt utskrivits från arbetsanstalt eller efter dom till ungdomsfängelse eller internering överförts till vård utom anstalt.

För den som villkorligt frigives skall i frigivningsbeslutet fastställas en prøvotid om minst ett och högst tre år eller, om den tid som vid frigivningen återstår av straffet överstiger tre år, högst fem år. För den som dömts till skyddstillsyn gäller en prøvotid av tre år. Denna börjar löpa från den dag då domen i vad angår påföljd för brottet genom nöjdförklaring eller eljest vinner laga kraft mot den dömden. Har domstol förordnat om omedelbar verkställighet av anstaltsbehandling räknas dock prøvotiden från dagen för domen. Prøvotiden kan sägas beteckna den tid varunder påföljden pågår. För den som dömts till intagning i arbetsanstalt, ungdomsfängelse eller internering pågår påföljden till dess maximiderna för påföljden inträder. Vederbörande nämnd kan dock förordna att påföljden skall upphöra tidigare.

Det åligger den som är föremål för kriminalvård i frihet att underkasta sig övervakning samt allmänna regler om skötsamhet och i förekommande fall särskilda föreskrifter. Iakttar han inte sina åligganden, kan han bli föremål för olika ingripanden.

5.1 Övervakning

Övervakningen har till syfte att främja den övervakades anpassning i samhället. Den skall vara honom till hjälp och stöd och han skall tillhållas att iaktta vissa skyldigheter.

Huvudregeln är att frivårdsklientelet skall stå under övervakning när frivården börjar. För den som villkorligt frigives kan dock från början beslutas att övervakning inte skall äga rum om det med hänsyn till den frigivnes personliga egenskaper och förhållanden är obehövt eller olämpligt.

5.1.1 *Ansvar*et för övervakningen

När det gäller frivårdsarbetet har övervakningsnämnderna ålagts att handha övervakningen för samtliga klientelgrupper. De har således ytterst ansvaret för att övervakningen sker på ett ändamålsenligt sätt. På detta område är nämnderna i stor utsträckning beslutande organ.

I fråga om nämndernas uppgifter inom frivården finns i princip inte någon skillnad mellan behandlingen av villkorligt frigivna, av dem som dömts till skyddstillsyn och av ungdomsfängelselever och internerade som överförts till vård utom anstalt. Uppgifterna regleras därför i stort sett av bestämmelser som är gemensamma för samtliga klientelgrupper.

För den som döms till skyddstillsyn eller får villkorligt anstånd med intagning i arbetsanstalt skall domstolen i domen ange vilken övervakningsnämnd som skall handha övervakningen av den dömd. Om villkorligt frigiven skall stå under övervakning skall den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör besluta vilken nämnd som skall handha övervakningen. Utses därvid annan nämnd skall denna genast underrättas. Då intagen skall överföras till vård utom anstalt eller villkorligt utskrivas från arbetsanstalt gäller motsvarande regler. Som regel utses den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde den dömd mera varaktigt kan tänkas uppehålla sig.

5.1.2 *Den övervakades skyldigheter*

För den som är föremål för vård i frihet gäller vissa allmänna skyldigheter att iaktta skötsamhet under prövotiden. Han skall ha god kontakt med övervakaren och bl. a. hålla denne underrättad om sina bostads- och anställningsförhållanden. Han skall också efter förmåga söka försörja sig och, om han ålagts att ersätta genom brottet uppkommen skada, göra vad han kan för att fullgöra sin skadeståndsskyldighet. Utöver dessa allmänna skyldigheter kan övervakningsnämnd, om det finns skäl att anta att den som är föremål för vård i frihet för sin anpassning i samhället behöver stöd av särskild föreskrift om vad han har att iaktta under prövotiden, meddela sådan föreskrift för viss tid eller tills vidare. Särskild föreskrift kan också meddelas av central nämnd i frigivningsbeslut och av domstol i samband med dom till skyddstillsyn. Särskild föreskrift för viss tid, högst ett år åt gången, kan ges i fråga om vistelseort eller bostad. Föreskrift att gälla tills vidare kan meddelas i fråga om utbildning eller arbetsanställning och i fråga om läkarvård, nykterhetsvård eller behandling i eller utom sjukhus eller annan sådan inrättning. För den som villkorligt utskrivits från arbetsanstalt kan föreskrift av sistnämnda slag meddelas endast i fråga om utbildning eller arbetsanställning. Den som på grund av brottet ålagts skadeståndsskyldighet kan meddelas särskild föreskrift om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den mån sådan föreskrift inte med hänsyn till hans ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Övervakningsnämnden kan, om den dömdes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder det, upphäva eller ändra meddelad

föreskrift. Det förhållandet att föreskriften meddelats av central nämnd eller domstol utgör inte något hinder mot att vidta sådan åtgärd. Övervakningsnämnden kan också meddela nya föreskrifter. Som regel torde inte föreskrift upphävas eller ändras eller ny föreskrift meddelas utan att nya omständigheter tillkommit.

5.1.3 Förordnande och entledigande av övervakare

Uppgiften att handha övervakningen av den som är föremål för kriminalvård i frihet innebär som tidigare nämnts att övervakningsnämnden ytterst har ansvaret för att övervakningen sker på ett ändamålsenligt sätt. Den omedelbara befattningen med övervakningen utövas emellertid av en särskilt förordnad övervakare. Central nämnd kan förordna övervakare i samband med beslut om villkorlig frigivning eller övergång till vård utom anstalt. Domstol kan förordna övervakare i dom till skyddstillsyn. Däremot torde domstolen inte kunna förordna övervakare i de fall den förordnat att ny brottslighet skall omfattas av tidigare ådömd skyddstillsyn. Om central nämnd eller domstol inte utsett övervakare i beslutet eller domen, ankommer det på övervakningsnämnden att vidta åtgärden.

Övervakare för intagen i anstalt skall förordnas i så god tid att han hinner utföra de nödvändiga förberedelserna för frigivningen. Är den dömda intagen i lokalanstalt åligger det dock alltid övervakningsnämnden att förordna övervakare snarast möjligt efter det den dömda intagits i anstalten. Vid riksanstalt åligger det styresmannen att i samråd med skyddskonsulenten väcka frågan om förordnande av övervakare. Vid lokalanstalt ankommer motsvarande uppgift på vederbörande skyddskonsulent i samråd med styresmannen. Om övervakare inte är förordnad när prøvotiden börjar, kan skyddskonsulent interimistiskt utse övervakare. Till övervakare skall förordnas skyddskonsulent, skyddsassistent eller annan lämplig person. Den som förordnas till övervakare behöver således inte ha någon särskild fackutbildning. Av avgörande betydelse för valet är i stället övervakarens personliga egenskaper och förutsättningar för att vinna den dömdes förtroende. Är övervakningsfallet av svårare beskaffenhet, bör uppdraget lämpligen anförtros tjänsteman inom frivården. Om annan än skyddskonsulent hos övervakningsnämnd som skall handha övervakningen förordnas till övervakare, skall övervakningen stå under överinseende av sådan konsulent.

Övervakningsnämnden kan entlediga den som förordnats till övervakare och utse annan i hans ställe. Övervakarförordnande förfaller inte vid återintagning i anstalt av den som villkorligt frigetts eller överförs till vård utom anstalt. När frigivning aktualiseras på nytt, bör det beslutande organet dock ta ställning till om förordnandet skall bestå.

5.1.4 Överflyttning av övervakning

Om ändrade förhållanden inträffar i fråga om den som vårdas i frihet, kan den övervakningsnämnd som handhar övervakningen förordna om över-

flyttning till annan nämnd. Meddelas sådant förordnande skall övervakningsnämnden utan dröjsmål lämna underrättelse om åtgärden till den nämnd till vilken övervakningen flyttas samt till den som står under övervakning, övervakaren och skyddskonsulenten. Den mottagande övervakningsnämnden övertar omedelbart ansvaret för övervakningen och skall tillse att övervakaren och skyddskonsulenten skyndsamt får de handlingar som behövs.

5.1.5 *Upphörande av övervakning*

Som förut nämnts behöver den som är villkorligt frigiven eller dömd till skyddstillsyn inte stå under övervakning. För båda dessa klientelgrupper gäller emellertid den i frigivningsbeslutet eller domen fastställda prøvotiden. Har i fråga om villkorligt frigiven i frigivningsbeslutet bestämts att övervakning skall äga rum, kan övervakningsnämnden när som helst besluta att övervakningen skall upphöra. Nämnden är skyldig att pröva frågan om fortsatt övervakning, när villkorligt frigiven för vilken prøvotiden bestämts till mer än ett år stått under övervakning i ett år. Den som dömts till skyddstillsyn skall däremot alltid stå under övervakning från och med prøvotidens början. Om övervakningsnämnden finner att övervakning inte längre behövs, skall nämnden förordna om övervakningens upphörande. Övervakningsnämnden är skyldig att snarast möjligt pröva frågan om fortsatt övervakning när den som dömts till skyddstillsyn har stått under övervakning i ett år. Finner nämnden därvid att den dömda alltjämt bör stå under övervakning, fortsätter denna. När två år av prøvotiden har gått, skall övervakningen upphöra utan särskilt förordnande men kan förlängas till prøvotidens utgång.

Ungdomsfängelseelever och internerade som vårdas utom anstalt skall alltid stå under övervakning så länge påföljden varar. I fråga om dessa klientelgrupper kan dock vederbörande centrala nämnd, om den finner att övervakning inte längre behövs, förordna att ungdomsfängelse- eller interneringspåföljden skall upphöra. Den som är villkorligt utskriven från arbetsanstalt skall också stå under övervakning under den i utskrivningsbeslutet fastställda prøvotiden. Övervakningsnämnden kan dock besluta om slutlig utskrivning före prøvotidens utgång.

5.2 *Ingripanden*

Under vissa förutsättningar har nämnderna möjlighet att ingripa med olika åtgärder mot frivårdsklientelet. Dessa åtgärder är förordnande om övervakning, meddelande av särskild föreskrift, förlängning av prøvotiden, meddelande av varning, förverkande av villkorligt medgiven frihet, framställning om anstaltsbehandling eller undanröjande och bestämmande av ny påföljd vid skyddstillsyn, återintagning i anstalt av den som ådömts ungdomsfängelse eller internering samt omhändertagande.

5.2.1 *Förordnande om övervakning*

Om den som är villkorligt frigiven eller dömd till skyddstillsyn inte står under övervakning, kan övervakningsnämnden under prövotiden förordna att han skall ställas under övervakning. Som nyss framhållits kan övervakningsnämnden också förordna om förlängd övervakning av den som dömts till skyddstillsyn. För att dessa åtgärder skall få vidtas krävs i och för sig inte att vederbörande har brustit i fullgörande av sina skyldigheter. Har han gjort det, kan emellertid förordnande om övervakning vara en både lämplig och tillräcklig åtgärd. Ett skäl för övervakningsnämnd att meddela förlängt förordnande kan vara att domstol beträffande den som redan står under övervakning förordnat att en tidigare dom på skyddstillsyn skall omfatta jämväl ny brottslighet. Domstolen torde nämligen i sådana fall sakna möjlighet att själv förordna härom.

5.2.2 *Särskild föreskrift*

Meddelande av särskild föreskrift är en åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta så länge prövotiden varar utan att klienten har visat misskötsamhet. Föreskriften skall vara motiverad från individualpreventiv synpunkt.

5.2.3 *Förlängning av prövotiden*

Övervakningsnämnd kan förlänga prövotiden med ett år för den som villkorligt utskrivits från arbetsanstalt. En förutsättning för sådan förlängning är att misskötsamhet förekommit. Domstol kan förlänga prövotiden i samband med förordnande om att en tidigare dom på skyddstillsyn eller fängelse skall avse även ny brottslighet. För den som är villkorligt frigiven kan prövotiden förlängas med ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden och för den som är dömd till skyddstillsyn kan prövotiden förlängas till högst fem år.

5.2.4 *Varning*

Varning kan av övervakningsnämnd meddelas alla frivårdsklienter utom dem som villkorligt utskrivits från arbetsanstalt. Åtgärden är relativt allvarlig för den dömde, bl. a. kan varningen komma att läggas honom till last i ett senare sammanhang. Varning får därför bara meddelas den som under prövotiden brustit i sina åligganden.

5.2.5 *Förverkande av villkorligt medgiven frihet*

Har villkorligt frigiven allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att han inte låter sig rätta genom annan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta mot honom, får nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad. Denna sanktion är så kännbar för den dömde att den inte brukar tillgripas annat än i anledning av allvarlig

misskötsamhet och i så fall först när frivårdens resurser får anses vara uttömda. Förverkandeförklaringen behöver dock inte ha föregåtts av annan åtgärd från nämndens sida. Beslut om förverkande får meddelas även efter prövotidens utgång om övervakningsnämnden dessförinnan tagit upp frågan.

5.2.6 Anstaltsbehandling eller undanröjande av skyddstillsyn

Allvarlig misskötsamhet av den som dömts till skyddstillsyn kan medföra att övervakningsnämnden hos åklagare gör framställning om att talan skall föras vid domstol om undanröjande av skyddstillsynen eller om anstaltsbehandling. En förutsättning för att nämnden skall få aktualisera ett så kännbart ingripande mot den dömda är att det kan antas att han inte låter sig rätta genom annan åtgärd som nämnden kan vidta. Det krävs dock inte i och för sig att nämnden har vidtagit någon lindrigare åtgärd innan framställning görs. I framställningen bör övervakningsnämnden ange huruvida domstolen enligt dess mening bör förordna om anstaltsbehandling eller undanröja skyddstillsynen. Domstolen är dock inte bunden av vare sig övervakningsnämndens eller åklagarens yrkande i detta hänseende utan har fria händer att vidta den åtgärd den anser lämplig. Åklagarens talan måste delges den dömda före prövotidens utgång.

5.2.7 Återintagning

Om ungdomsfängelseelev eller internerad som är föremål för vård utom anstalt visar tredska att iaktta sina åligganden, kan förordnas om återintagning i anstalt. Återintagning kan även ske om det på grund av vederbörandes uppförande eller eljest anses påkallat med anstaltsvård för att förebygga att han begår brott. Befogenheten att besluta om återintagning tillkommer inte övervakningsnämnd utan vederbörande centrala nämnd. Vid ny brottslighet som föranleder åtal kan också domstol förordna om återintagning. Liksom i frigivningsärenden har övervakningsnämnden i återintagningsärenden till uppgift att aktualisera ärendet hos den centrala nämnden.

I fråga om den som villkorligt utskrivits från arbetsanstalt ankommer det på övervakningsnämnden att vid misskötsamhet förordna om återintagning i anstalten.

5.2.8 Omhändertagande

När fråga uppkommit om att vidta åtgärd med anledning av misskötsamhet eller att förordna om återintagning utan att misskötsamhet förekommit, kan övervakningsnämnden beträffande samtliga klientelgrupper förordna om omhändertagande på lämpligt sätt i avbidan på vidare förordnande. Sådant omhändertagande är tidsbegränsat till en vecka men kan om synnerliga skäl föreligger genom nytt beslut förlängas en vecka. Några särskilda föreskrifter i fråga om sättet för omhändertagandet finns

inte. Som regel verkställs åtgärden genom polisens försorg. Den omhändertagne placeras då vanligen i polisarrest eller häkte. Åtgärden är inte avsedd att vara en självständig påföljd för misskötsamhet utan ett medel som gör det möjligt att sätta in lämpliga åtgärder mot den dömd. Det är emellertid inte nödvändigt att övervakningsnämnden vidtar någon åtgärd efter omhändertagandet. Redan denna åtgärd kan nämligen vara tillräcklig för att klara upp den dömdes situation.

Ungdomsfängelssenämnden och interneringsnämnden kan likaledes besluta om tillfälligt omhändertagande när återintagning i anstalt aktualiserats.

5.3 Upphörande av påföljd

För de till skyddstillsyn och fängelse dömda gäller att påföljden upphör vid prøvotidens utgång.

Påföljden ungdomsfängelse skall upphöra vid utgången av den tid som behandlingen längst får pågå, dvs. efter fem år eller i vissa fall efter sex år. I dessa fall behövs inte något särskilt beslut av ungdomsfängelssenämnden. För att undvika tveksamhet i fråga om den exakta dagen då påföljden upphör brukar nämnden emellertid alltid meddela sådana beslut. När tidpunkten för maximitidens utgång nalkas, meddelas övervakningsnämnden att ungdomsfängelssenämnden har för avsikt att ta upp frågan om påföljdens upphörande. Övervakningsnämnden behöver inte avge något yttrande i ärendet. Har övervakningsnämnden kännedom om något förhållande som kan medföra att beslut om påföljdens upphörande inte bör meddelas, den dömd har t. ex. häktats för nya brott, bör ungdomsfängelssenämnden underrättas härom.

Ungdomsfängelssenämnden har också befogenhet att besluta om påföljdens upphörande före maximitidens utgång. Sådan fråga aktualiseras regelmässigt genom framställning från den övervakningsnämnd som handhar övervakningen. Ungdomsfängelssenämnden gör dock rutinmässiga förfrågningar hos övervakningsnämnderna om påföljden anses böra upphöra.

I fråga om dem som dömts till ungdomsfängelse finns inte några verkställighetsresolutioner, av vilka man direkt kan se när verkställigheten har börjat eller när påföljden skall upphöra. Ungdomsfängelssenämnden har dock uppgift om dagen för verkställighetens början. Anstaltsledning och övervakningsnämnden kan på begäran få upplysning härom. Ungdomsfängelssenämnden håller också en allmän kontroll över att maximitiden för påföljden och anstaltsbehandlingen iakttas.

Om ungdomsfängelseelev som är överförd till vård utom anstalt döms särskilt till frihetsberövande påföljd för annat brott, brukar ungdomsfängelssenämnden besluta att påföljden ungdomsfängelse skall upphöra. I sådana fall tar nämnden dock hänsyn till längden av den tid under vilken den särskilda påföljden kommer att pågå. Om det visar sig att denna tid är kort jämfört med den tid som återstår av ungdomsfängelsepåföljden, meddelas inte något beslut om upphörande av sistnämnda påföljd.

För de till internering dömda har interneringsnämnden befogenhet att besluta om påföljdens upphörande före utgången av den för vården utom anstalt gällande maximitiden, fem år. Det ankommer på den övervakningsnämnd som handhar övervakningen att göra framställning till interneringsnämnden när den finner att påföljden bör upphöra.

För en del internerade löper tiden under vård utom anstalt utan känd brottslighet och utan anmärkningsvärd misskötsamhet. När den internerade stått under övervakning i en sammanhängande tid av tre år, prövar interneringsnämnden om påföljden kan upphöra. I dessa fall begär nämnden att den övervakningsnämnd som handhar övervakningen skall avge yttrande med utredning om den internerades förhållanden under frivårdstiden. Anser interneringsnämnden vid prövningen att det inte finns skäl att besluta att påföljden skall upphöra, prövas denna fråga på nytt efter ett år. Beslutas inte heller då om upphörande, får påföljden pågå till dess den längsta sammanhängande tiden för vård utom anstalt, fem år, har förflutit.

Påföljdens upphörande aktualiseras också i enstaka fall genom att övervakningsnämnden gör framställning därom före treårstidens utgång. Vidare kan frågan tas upp i samband med att den som vårdas utom anstalt döms till annan påföljd utan att interneringen undanröjs. En dom på skyddstillsyn eller fängelse under lång tid kan, om större delen av tiden för vård utom anstalt förflutit, leda till beslut om interneringspåföljdens upphörande. Beslut om upphörande meddelas också regelmässigt om internerad i ny dom överlämnas till sluten psykiatrisk vård. Det förekommer vidare att interneringen upphör genom att domstol undanröjer påföljden. Detta sker i huvudsak i fråga om internerade som vårdas i anstalt och som i den nya domen överlämnas till sluten psykiatrisk vård.

I fråga om internerade får vården i anstalt inte utan att domstol medger det pågå under längre tid utöver minsta tiden än sammanlagt tre år eller, om minsta tiden är tre år eller däröver, sammanlagt fem år. Bestämmelsen är avsedd att vara en garanti mot ett obegränsat kvarhållande i anstalt. Med interneringsnämndens praxis i ärenden om övergång till frivård blir en tillämpning av bestämmelsen aktuell endast i rena undantagsfall. Det kan dock förekomma att överförande till vård utom anstalt och återintagning sker åtskilliga gånger utan att den internerade har gjort sig skyldig till ny brottslighet som föranleder att ny minsta tid bestäms. På detta sätt kan maximitiden för vård i anstalt så småningom uppnås.

I några fall har interneringsnämnden prövat om förlängning av tiden för anstaltsvistelsen skall begäras. Det har då i samtliga fall gällt internerade som inte på lång tid begått allvarliga brott men som saknat förmåga att klara sig utom anstalt någon längre tid. Alkoholmissbruk och oförmåga att stanna kvar i ordnad sysselsättning har utgjort framträdande drag hos detta klientel. Eftersom fortsatt allvarlig brottslighet inte är att befara i dessa fall, föreligger egentligen inte förutsättningar för förlängning av anstaltstiden. Frågan är då om interneringen bör fortsätta trots att det saknas möjlighet att vid misskötsamhet ta in den internerade i anstalt. Interneringsnämnden har ansett att så inte bör ske. I stället bör undersökas om den internerade kan omhändertas inom annat vård-

område. Om det kan ske, beslutar interneringsnämnden att interneringen skall upphöra.

Den som är villkorligt utskriven från arbetsanstalt skall slutligt utskrivas sist när provotiden utgår och den som är intagen i arbetsanstalt senast vid kvarhållningstidens slut. Det åligger övervakningsnämnd att meddela beslut härom. Förordnande om intagning i arbetsanstalt förfaller också i vissa konkurrenssituationer.

5.4 Yttrande i åtals- och påföljdsfrågor

Ungdomsfängelsenämnden avger yttranden till åklagare och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor. Åklagare skall som regel inhämta nämndens yttrande innan beslut fattas i åtalsfråga mot ungdomsfängelseelev som misstänks för nya brott. Domstol skall också om det behövs inhämta nämndens yttrande om till verkställighet på en gång förekommer dom till ungdomsfängelse och dom till fängelse på viss tid över ett år och påföljdsfrågan har hänskjutits till domstolen. Däremot är domstol inte skyldig att höra nämnden i mål där fråga uppkommit att döma tilltalad till ungdomsfängelse för första gången. Självfallet kan nämndens yttrande inhämtas också i sådana fall.

Ungdomsfängelsenämnden avstyrker i stor utsträckning åtal när fråga är om brott av den som undergår ungdomsfängelse. I så fall kräver nämnden i princip att den misstänkte erkänt brottet. Att det av polisutredningen framgår att han är bunden till brottet anses inte tillräckligt. Endast i sådana fall då det är uppenbart att det nya brottet inte i någon mån skulle inverka på behandlingen av eleven inom ramen för ungdomsfängelsepåföljden, t. ex. om brottet är obetydligt och begåtts före ungdomsfängelsedomen, avstyrks åtal om den misstänkte nekar.

Förutom i de fall då erkännande inte föreligger tillstyrker ungdomsfängelsenämnden åtal i bl. a. följande fall. Finner nämnden vid sin prövning att maximitiden för ungdomsfängelse bör förlängas eller att föreskrift bör ges om minimitid för anstaltsvistelse tillstyrks åtal. Så sker också när nämnden anser att ungdomsfängelsepåföljden bör undanröjas eller att särskild påföljd, t. ex. böter, disciplinstraff eller ev. kortvarigt fängelsestraff, bör ådömas för den som är föremål för vård utom anstalt och för vilken återintagning inte anses påkallad. Vidare kan brottets beskaffenhet föranleda att bedömningen lämpligen bör ske vid domstol. Så är ofta fallet när den misstänkte är häktad och omständigheterna inte är så klarlagda att nämnden är beredd att avstyrka åtal och förordna om återintagning.

Interneringsnämnden är liksom ungdomsfängelsenämnden skyldig att i vissa fall avge yttranden till åklagare och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor. Misstänks att någon som dömts till internering har begått annat brott är åklagare, om han inte finner det obehövt, skyldig att inhämta interneringsnämndens yttrande innan han beslutar om åtal skall väckas. Väcks åtal skall domstolen om det behövs höra interneringsnämnden innan den beslutar om påföljd. Interneringsnämndens viktigaste

uppgift i detta sammanhang är emellertid att avge yttrande till domstol när någon skall dömas till internering för första gången. Domstolen kan då underlåta att höra nämnden endast om det av särskild anledning anses obehövt.

Internering tillämpas praktiskt taget endast för återfallsbrottslingar. I övervägande antalet fall är det fråga om lagöverträdare som upprepade gånger dömts till frihetsberövande påföljd och har djupgående psykiska störningar. Vid interneringsnämndens bedömning ställs den allvarliga karaktären av interneringspåföljden i relation till den aktuella brottsligheten. Även om förutsättningen att på något av brotten kan följa fängelse i två år eller däröver är uppfylld, brukar nämnden inte tillstyrka internering om brottsligheten är av mindre allvarlig karaktär. Nämnden tar dock hänsyn även till andra omständigheter. Den tilltalades tidigare kriminalitet kan t. ex. vara sådan att fortsatt allvarlig brottslighet är att befara. Det kan också framstå som uppenbart att den brottsliga aktiviteten i det aktuella fallet begränsats endast på grund av tillfälligheter. Vidare är det av betydelse hur snabbt den tilltalade återfallit i brott. Har han visat skötsamhet under längre perioder brukar nämnden inte tillstyrka internering. Den dominerande delen av de fall i vilka interneringsnämnden tillstyrker att internering bör tillämpas rör sålunda personer med upprepade brottslighet av grovt slag utan mera markerade avbrott i form av anpassning till socialt liv.

I fråga om unga lagöverträdare tillstyrker interneringsnämnden sällan internering. Någon undre åldersgräns för internering finns inte i BrB. Interneringsnämnden är dock mycket restriktiv när det gäller att tillstyrka internering för lagöverträdare som är under 25 år.

Interneringsnämndens yttrande till åklagare beträffande internerad som misstänks för nya brott innebär regelmässigt att åtal tillstyrks när den misstänkte inte erkänt brottet. Endast vid bagatellartade brott som inte i någon mån kan påverka anstaltstidens längd avstyrks åtal i en del fall trots att den tilltalade nekar.

Är den misstänkte intagen i anstalt och har han erkänt brottet avstyrks åtal i många fall. Interneringsnämnden tillstyrker dock åtal om det finns anledning att bestämma ny minsta tid. Om den nya brottsligheten är av sådan beskaffenhet att ingen eller ringa förlängning av minsta tiden kan ifrågakomma avstyrks åtal. Åtal avstyrks också om minsta tiden redan utgått och det inte kan förväntas att domstolen skall bestämma ny minsta tid. I dessa fall beslutar interneringsnämnden själv om den internerade skall kvarhållas utöver minsta tiden.

Även i fråga om den som är föremål för vård utom anstalt och som erkänt brottet avstyrker interneringsnämnden ofta åtal. Så sker i allmänhet när brottet har begåtts före intagningen i anstalt men också när fråga är om brott som begåtts under anstaltstiden, t. ex. under permission. Däremot tillstyrks åtal som regel när brottet begåtts efter övergången till vård utom anstalt. Åtal kan dock avstyrkas även i sådana fall, t. ex. om interneringsnämnden förordnat om återintagning på grund av misskötsamhet och anledning inte föreligger att bestämma ny minsta tid eller om fråga är om brott av mindre allvarlig beskaffenhet.

När interneringsnämndens yttrande inhämtas beträffande internerad som åtalats för nya brott, tillstyrker nämnden i allmänhet att interneringen skall omfatta även den nya brottsligheten. Är den dömd intagen i anstalt, sker det praktiskt taget alltid. I fråga om den som är föremål för vård utom anstalt förordar nämnden ibland att vistelsen i frihet får fortsätta och att böter ådöms. Ett bötesstraff förfaller dock om den dömd återintar i anstalt. Denna påföljd är alltså utan mening om det finns anledning förordna om återintagning. Det förekommer också att nämnden förordar ett kortvarigt fängelsestraff för den som är föremål för vård utom anstalt. Detta sker särskilt i de fall då vården utom anstalt pågått en längre tid och brottet framstår som en tillfällighet i en utveckling som synes leda till att interneringen kan upphöra.

Någon gång är situationen den att endast en mindre del återstår av tiden för vård utom anstalt. Om längre övervakningstid då är påkallad och interneringsnämnden anser det vara motiverat att tillämpa skyddstillsyn, tillstyrker nämnden som regel att interneringen undanröjs.

När interneringsnämnden tillstyrker fortsatt internering för den som vårdas utom anstalt, uttalar sig nämnden också om huruvida återintagning bör ske och ny minsta tid bestämmas. Anledning till att interneringsnämnden förordar att ny minsta tid inte bestäms kan vara att den aktuella brottsligheten är av mindre allvarlig beskaffenhet, att den tilltalade hållits häktad under lång tid eller att han återintagits i anstalt genom beslut av interneringsnämnden och lång tid förflutit innan målet blivit föremål för prövning. Det händer ibland att interneringsnämnden avstår från att uttala sig i frågan om bestämmande av ny minsta tid, särskilt då möjligheten att bedöma den nya brottslighetens beskaffenhet inte är tillfredsställande eller då nämnden inte vet hur lång tid det tar innan målet skall avgöras.

5.5 Vissa övriga frivårdsfrågor

Den som dömts till villkorlig dom eller skyddstillsyn och den som dömts till intagning i arbetsanstalt kan genom s. k. nöjdförklaring ge uttryck för att han är nöjd med den ådömda påföljden. Förklaringen skall avges före fullföljdstidens utgång. Det ankommer som tidigare nämnts på bl. a. övervakningsnämnd att motta nöjdförklaring. En förutsättning för nämndens behörighet är att den har tillgång till domen eller domsbevis.

Den som står under övervakning efter att ha dömts till fängelse, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller intagning i arbetsanstalt kan inte få pass utan att övervakningsnämnden medgett detta. Om vederbörande redan har pass när han ställs under övervakning, skall passet återkallas om han inte för passmyndigheten företer övervakningsnämndens medgivande till passinnehavet. Det ankommer på den övervakningsnämnd som handhar övervakningen att lämna medgivande av detta slag.

Om den som är föremål för kriminalvård i frihet är i behov av sluten psykiatrisk vård enligt lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, är ordföranden i övervakningsnämnd behörig att

föranstalta om intagning på sjukhus för sådan vård. Motsvarande behörighet tillkommer tjänsteman inom kriminalvården när det gäller den som är intagen i kriminalvårdsanstalt.

6 Nämndernas organisation och förfarandet vid nämnderna

6.1 Övervakningsnämnderna

Övervakningsnämnds verksamhetsområde skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets. Särskild övervakningsnämnd kan tillsättas för handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering. Sådan övervakningsnämnd ingår inte i den territoriella indelningen utan har uteslutande till uppgift att handlägga ärenden i fråga om dem som intagits i viss eller vissa anstalter.

Det ankommer på regeringen att bestämma övervakningsnämndernas verksamhetsområden. Antalet övervakningsnämnder är f. n. 48. Verksamhetsområdena omfattar 1–4 domsagor och sammanfaller som regel med skyddskonsulentdistrikten. Särskild övervakningsnämnd har inte tillsatts i något fall.

I *bilaga 5:1* redovisas omfattningen av övervakningsnämndernas verksamhetsområden samt av skyddskonsulentdistrikten och några andra verksamhetsområden på rättsväsendets område.

Övervakningsnämnd kan indelas i avdelningar. Om sådan avdelning gäller i tillämpliga delar vad som är stadgat om nämnd. I fem fall har förordnats att övervakningsnämnd skall arbeta på avdelningar. Förordnandena gäller övervakningsnämnderna i Stockholm (6), Göteborg (3), Malmö (2), Södertälje (2) och Örebro (2).

Övervakningsnämnd skall bestå av fem ledamöter. Regeringen kan förordna att viss nämnd skall ha flera än fem ledamöter. Något sådant förordnande har dock inte meddelats. Nämndens ordförande, som skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv, och dennes ersättare, som skall vara lagfaren, utses av regeringen. Vid förfall för både ordföranden och dennes ersättare kan tillfällig ersättare förordnas. Sådan ersättare förordnas av den hovrätt, inom vars domkrets övervakningsnämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. Andra ledamöter än ordföranden och ersättare för dem utses av länsstyrelsen i det län, inom vilket övervakningsnämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. Något ovillkorligt kvalifikationskrav har inte uppställts ifråga om ledamöterna men de bör ha erfarenhet av ungdomsvård eller arbetsförmedling eller eljest i allmänna värv. Det är dock inte meningen att valet ensidigt skall inriktas på att få speciell sakkunskap representerad i nämnderna. Suppleantskapet

för andra ledamöter än ordföranden är inte personligt.

Mandattiden för ledamot och annan än tillfällig ersättare i övervakningsnämnd är fem år. Tillfällig ersättare förordnas för högst sex månader. Avgår ledamot eller annan än tillfällig ersättare, skall ny ledamot eller ersättare utses för återstående tid.

Övervakningsnämnd skall biträdas av en sekreterare. Beräknas antalet sammanträden med nämnden överstiga 36 för år, får dock två sekreterare förordnas. Sekreterare förordnas av nämnden. Några särskilda kvalifikationskrav har inte uppställts men det har förutsatts att sekreteraren i allmänhet skall vara jurist. Sekreteraren ansvarar för diarieföring av ärenden och inkommande handlingar. Han har i övrigt till uppgift att bereda och föredra ärenden i den mån föredragningen inte ankommer på kriminalvårdstjänsteman, föra protokoll vid nämndens sammanträden m. m.

Övervakningsnämnds kansli skall i princip förläggas till skyddskonsulentexpeditionen. Nämnderna har inte någon egen biträdespersonal. Kansliarbetet skall därför i huvudsak fullgöras av personalen vid konsulentexpeditionerna, som fått vissa förstärkningar för detta ändamål.

Övervakningsnämnd är beslutför med ordföranden och två andra ledamöter. I brådskande fall och i ärenden av mindre vikt får ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. Sådant beslut innebär ett definitivt avgörande av den aktuella frågan. Beslutet skall dock anmälas vid nästa sammanträde med nämnden. Vid förfall för ordföranden har den som är hans ersättare samma beslutanderätt. I fråga om övervakningsnämnds beslut gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om omröstning i brottmål i överrätt.

Ärende som handläggs av övervakningsnämnd avgörs efter föredragning. Föredragningsskyldigheten åligger sekreteraren eller tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt eller inom skyddskonsulentorganisationen. Det ankommer på nämnden själv att bestämma vilka personer som skall få närvara vid dess sammanträden. Kriminalvårdstjänsteman som nyss nämnts är alltid skyldig att efter kallelse närvara vid sammanträde för att tjänstgöra som föredragande eller tillhandagå med upplysningar.

Vid övervakningsnämnds sammanträde skall föras protokoll. I protokollet skall antecknas skiljaktig mening, när sådan förekommit inom nämnden. Tjänsteman inom skyddskonsulentorganisationen eller vid kriminalvårdsanstalt, som är närvarande vid sammanträde, har rätt att få sin mening antecknad till protokollet vare sig han är ense med nämnden eller har avvikande mening.

Övervakningsnämnd är att anse som förvaltningsmyndighet i förvaltningslagens (1971:290) mening. Denna lags förfaranderegler gäller sålunda för övervakningsnämnderna. Övervakningsnämnd är dock inte bunden av kommunikationsbestämmelsen i 15 § förvaltningslagen när nämnden med eget yttrande hänskjuter ärende till avgörande av central nämnd. Enligt sin instruktion är nämnden likväl skyldig att i sådant ärende sörja för den kommunikation som fordras innan ärendet avgörs av den centrala nämnden. I fråga om muntligt förhör gäller dessutom en särskild bestämmelse för övervakningsnämnderna. Enligt 37 kap. 6 § första

stycket BrB skall tillfälle alltid beredas den dömda att bli muntligt hörd om han begär det. Vidare gäller inte förvaltningslagens jävsregler för ledamot och ersättare i övervakningsnämnd. För dem gäller i stället samma jäv som för domare. Enligt en särskild undantagsregel är dock ledamot eller ersättare inte jävig att i nämnden besluta angående någon som han i domstolen dömt till påföljd.

Övervakningsnämnds beslut kan som regel överklagas av den dömda. Den som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering skall i så fall påkalla prövning av övervakningsnämndens beslut hos kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden. Någon särskild klagotid är därvid inte föreskriven. För den som dömts till skyddstillsyn är hovrätt besvärinstans och därvid gäller vad som i rättegångsbalken stadgas om fullföljd till hovrätt och om rättegången där. Den som enligt asocialitetslagen dömts till intagning i arbetsanstalt skall i vissa fall överklaga hos hovrätt och i en del fall hos kriminalvårdsnämnden.

I *bilaga 2* lämnas en utförlig redovisning för fullföljdsbestämmelserna.

Ärende om villkorlig frigivning, överförande till vård utom anstalt, upphörande av anstaltsbehandling eller utskrivning från arbetsanstalt aktualiseras genom att den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör antingen självmant eller efter ansökan av den intagne tar upp frågan härom. Nämnden är skyldig att behandla dessa frågor så ofta det finns anledning därtill. För den som dömts till fängelse eller internering finns dessutom särskilda föreskrifter om när prövningen skall ske. För den som undergår fängelse gäller härvid att prövning alltid skall ske före den dag då två tredjedelar av strafftiden och tillika fyra månader av denna tid har avtjänats. Styresmannen vid anstalten skall i god tid underrätta övervakningsnämnden om de tider som är av betydelse för tillämpningen. Uppgift härom återfinns i den strafftidsresolution som kriminalvårdsstyrelsen utfärdar. För den som dömts till internering gäller att övervakningsnämnden alltid före minsta tidens utgång och därefter minst var sjätte månad skall pröva om övergång till vård utom anstalt bör ske. Styresmannen vid anstalten brukar i god tid underrätta övervakningsnämnden om de tider som är av betydelse för tillämpningen. Uppgifter härom får styresmannen från interneringsnämnden. Styresman vid anstalt har vidare ålagts att beträffande den som dömts till skyddstillsyn med anstaltsbehandling snarast underrätta nämnden om den dag då den för anstaltsbehandlingen gällande minsta tiden utgår samt att lämna uppgift om när någon intagits i arbetsanstalt enligt asocialitetslagen.

I de fall övervakningsnämnd har att besluta om villkorlig frigivning är det vanligt att nämnden i god tid beslutar om att den intagne skall friges efter två tredjedelar av strafftiden under förutsättning att hans förhållanden då är tillfredsställande ordnade och att avbrott inte skett i verkställighetstiden. Ofta bestämmer sedan ordföranden ensam, genom s. k. ordförandebeslut, den dag då den intagne skall få lämna anstalten. Till grund för ordförandens beslut ligger uppgifter från styresmannen om hur den intagnes frigivningssituation har utvecklats.

När central nämnd har att besluta om villkorlig frigivning eller över-

förande till vård utom anstalt, åligger det övervakningsnämnden, om den finner att den dömda bör frigges eller om han själv gjort ansökan därom, att med eget yttrande hänskjuta frågan till den centrala nämndens prövning. Om interneringsnämnden eller ungdomsfängelssenämnden delegerat beslutanderätten att närmare bestämma dag för överförande till vård utom anstalt av internerade eller ungdomsfängelselever har övervakningsnämnden att ta ställning till när förutsättningarna härför är uppfyllda. Beslutar central nämnd i permissionsfrågor kan denna delegera beslutanderätten till övervakningsnämnd. Övervakningsnämnd kan i sin tur bemyndiga styresmannen vid anstalt att besluta i dessa frågor i brådskande fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer. I de fall styresmannen meddelat beslut med stöd av bemyndigande, skall han snarast underrätta övervakningsnämnden här-om. Vidare skall övervakningsnämnd snarast underrätta vederbörande centrala nämnd om beslut som övervakningsnämnden eller styresman meddelat med stöd av bemyndigande.

Övervakningsnämnd är vidare skyldig att, när den efter anmälan av åklagare, skyddskonsulent eller övervakare eller eljest finner att återintagning bör ske, göra framställning därom till ungdomsfängelssenämnden eller interneringsnämnden. Dessutom skall övervakningsnämnden göra framställning till ungdomsfängelssenämnden eller interneringsnämnden när den finner att påföljden för den dömda bör upphöra. Övervakningsnämnderna tillhandagår vidare de centrala nämnderna med utredningar om de dömdas situation då de centrala nämnderna skall avge yttranden i åtals- eller påföljdsfrågor.

Som tidigare framgått kräver nämndernas arbete med utskrivningsärendena att de har ett omfattande samarbete med anstaltsledningarna inom verksamhetsområdet. Detta har dock inte medfört att nämnderna ålagts något ansvar för anstaltsbehandlingens utformning. Ansvaret härför åvilar kriminalvårdsstyrelsen och dess underlydande organ. Övervakningsnämnderna har dock viss insyn i förhållandena på anstalterna inom sitt verksamhetsområde. Det åligger övervakningsnämnd att besöka anstalterna. Vid dessa besök skall den intagne beredas tillfälle att samtala med nämnden eller nämndledamot. Nämnderna brukar minst en gång varje år göra en allmän rundvandring i anstalterna och därvid särskilt uppmärksamma de hygieniska förhållandena. Upplýsningar om förhållandena i anstalten inhämtas också genom överläggningar med olika personalgrupper vid anstalten. Varje gång nämnden sammanträder i anstalten och även dess emellan brukar de intagna beredas tillfälle till samtal med nämnden eller nämndledamot. Önskar intagen samtala med nämnden eller ledamot av denna utan att tjänsteman vid anstalten är närvarande beviljas detta som regel. Någon ovillkorlig rätt till sådant samtal föreligger dock inte. Nämnden har inte befogenhet att befatta sig med frågor om en intagens behandling men kan föreslå kriminalvårdsstyrelsen att vidta åtgärder.

Övervakningsnämndernas ansvar för kriminalvården i frihet innebär när det gäller behandlingsarbetet att nämnderna har att lämna skyddskonsulenterna anvisningar och direktiv för deras verksamhet. De många och

skiftande uppgifterna inom frivårdsarbetet kräver en nära och fortlöpande kontakt mellan skyddskonsulenterna och nämnderna. Om skyddskonsulent efter anmälan från övervakare eller eljest finner att fråga som rör behandlingen av den dömda bör upptas av övervakningsnämnden, skall han anmäla detta till nämnden. Det åligger också övervakningsnämnd att hålla regelbundet återkommande överläggningar med skyddskonsulenten om de övervakningsfall som nämnden handhar. Detta sker i samband med en årlig genomgång av övervakningsnämndens samtliga klientärenden. Tillvägagångssättet härvid är olika. I vissa nämnder sker genomgång av ärendena mer eller mindre fortlöpande vid sammanträde med beslutför nämnd. I andra nämnder går ordföranden eller dennes ersättare igenom ärendena tillsammans med konsulenten och bestämmer därvid om något ärende bör anmälas för nämnden. Vissa ärenden måste dock alltid prövas fortlöpande. Detta gäller ärenden om upphörande av övervakningen efter ett år för den som dömts till skyddstillsyn eller villkorligt frigetts med en prøvotid av mer än ett år.

I sin verksamhet skall övervakningsnämnderna samarbeta med varandra. De skall också söka samarbete med polismyndigheter, arbetsförmedlingsorgan, barnavårdsnämnder, nykterhetsnämnder och andra myndigheter eller organisationer vilkas arbetsuppgifter berör deras verksamhet. Det har överlämnats åt övervakningsnämnderna att själva finna lämpliga former för detta samarbete. Regelmässiga överläggningar med andra myndigheter än skyddskonsulent och anstaltsledning förekommer dock endast i mycket begränsad omfattning.

I *bilagorna 1:4:1–1:4:3* redovisas vissa statistiska uppgifter rörande övervakningsnämndernas arbetsuppgifter.

6.2 De centrala nämnderna

6.2.1 Kriminalvårdsnämnden

Kriminalvårdsnämnden består av fem ledamöter. Nämndens ordförande skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. Även för ordförandens ersättare gäller detta kompetenskrav. Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses av regeringen för fem år. Ersättare utses till det antal regeringen bestämmer.

Vid kriminalvårdsnämndens kansli tjänstgör en byrådirektör, som är nämndens sekreterare, en förste byråsekreterare, en kansliskrivare och två kontorister.

I ärenden som angår kriminalvårdsnämndens administration är nämnden beslutför när ordföranden och två andra ledamöter är närvarande. I andra ärenden krävs för beslutförhet att nämnden är fulltalig. Ordföranden har inte befogenhet att ensam besluta på nämndens vägnar i brådsakande fall eller i ärenden av mindre vikt, vilket hänger samman med att nämnden från början var avsedd att vara en ren besvärinstans. I fråga om nämndens beslut i andra än administrativa ärenden gäller i tillämpliga

delar vad som är föreskrivet om omröstning i brottmål i överrätt.

Ärende som handläggs av kriminalvårdsnämnden avgörs efter föredragning, om ordföranden inte bestämmer annat. Vid nämndens sammanträde är tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt eller inom skyddskonsulentorganisationen skyldig att närvara för att tillhandagå med upplysningar.

Kriminalvårdsnämnden skall sammanträda i Stockholm. För behandling av visst eller vissa ärenden får nämnden dock sammanträda på annan ort.

Kriminalvårdsnämnden är att anse som förvaltningsmyndighet i förvaltningslagens mening. Denna lags förfaranderegler gäller sålunda för nämnden. I fråga om jäv gäller dock för ledamot och ersättare i kriminalvårdsnämnden samma jäv som för domare. Vidare finns vid sidan av förvaltningslagens kommunikationsbestämmelser en särskild regel om att nämnden skall bereda den dömde tillfälle att bli muntligen hörd, om det kan antas vara till gagn och lämpligen kan ske.

Under de första åren av kriminalvårdsnämndens verksamhet ansågs att personlig inställelse i frigivningsärenden som regel inte borde förekomma. Nämnden var dock tillmötesgående om någon begärde personlig inställelse. Under senare år har klienterna i ökad utsträckning varit närvarande när deras frigivningsfråga handläggs av nämnden. År 1974 förekom personlig inställelse i 54 av de cirka 1 200 frigivningsärenden som nämnden behandlade.

Kriminalvårdsnämnden kan som regel inte meddela beslut om frigivning viss bestämd dag redan första gången ärendet tas upp till behandling. Den intagnes frigivningsförhållanden är nämligen då oftast inte tillfredsställande ordnade. I dessa fall meddelar nämnden därför ett s. k. principbeslut, dvs. ett beslut i god tid om när frigivning kan påräknas. Ärendet bordläggs sedan i avvaktan på hur situationen utvecklas. Förberedelserna för frigivningen kan på så sätt påbörjas tidigare än som annars varit möjligt. Framkommer efter principbeslutet någon omständighet som kan föranleda omprövning av frigivningsfrågan, underrättas kriminalvårdsnämnden härom av styresmannen vid anstalten eller av övervakningsnämnden. I annat fall får kriminalvårdsnämnden besked om att den intagnes frigivningssituation har ordnats. Vid ny prövning, som sker i nära anslutning till den i principbeslutet angivna dagen för frigivning, fastställer kriminalvårdsnämnden — under förutsättning att avbrott inte sker i verkställigheten eller annan omständighet som påkallar ny prövning inträffar — den exakta tidpunkten för frigivningen. Om den intagnes frigivningssituation är tillfredsställande ordnad redan när frigivningsfrågan hänskjuts till kriminalvårdsnämnden, meddelar nämnden beslut om villkorlig frigivning utan föregående principbeslut. Sedan den 1 juli 1974, då KvaL trädde i kraft, beslutar kriminalvårdsnämnden också om frigivningspermission och vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL. Då kriminalvårdsnämnden meddelar sådant beslut brukar nämnden överlåta åt övervakningsnämnden att närmare bestämma dagen för permission eller vistelse utanför anstalten.

Frigivningssituationen kan ibland vara oviss när förfarande på grund av ny eller nypupptäckt brottslighet inletts mot intagen. För den fortsatta

behandlingen är det ofta ett ogynnsamt läge att frige den som har ett hot om nytt straff hängande över sig. Om han friges och det inleda förfarandet resulterar i ett nytt kortvarigt fängelsestraff, kan han också komma i ett sämre läge än om de båda straffen verkställs i ett sammanhang. Å andra sidan är det svårt att motivera att en intagen hålls kvar i avvaktan på det slutliga resultatet av det förfarande som inletts mot honom. Kriminalvårdsnämndens handläggning av frigivningsfrågor av detta slag har varit beroende av hur långt förfarandet mot den intagne har fortskridit. Om nytt straff ådömts genom dom som ännu inte vunnit laga kraft, har nämnden tagit reda på om den intagne tänker förklara sig nöjd med domen eller fullfölja talan mot den. I samband härmed informeras den som har ådömts ett kortvarigt frihetsstraff, t. ex. fängelse fyra månader, om att villkorlig frigivning inte kan ske från sådant straff om det verkställs separat. Förklarar den intagne att han har för avsikt att fullfölja talan mot domen, har nämnden som regel beslutat om frigivning utan att avvakta utgången av rättegången. Har förfarandet inte fortskridit så långt som till dom, har nämnden i allmänhet tagit kontakt med åklagarmyndigheten eller med den domstol där målet är anhängigt. Får nämnden därvid uppgift om att dom kan beräknas föreligga vid den tidpunkt då frigivningen blir aktuell eller strax därefter, har nämnden brukat avvakta domen för att kunna bereda den intagne tillfälle att ta ställning till fullföljdsfrågan innan beslut i frigivningsärendet meddelas. Blir det däremot klarlagt att målet inte kommer att vara avgjort vid eller strax efter det den intagne avtjänat två tredjedelar av strafftiden eller är det ovisst när dom kan påräknas, har nämnden som regel beslutat om villkorlig frigivning utan hinder av det pågående förfarandet.

En situation som är likartad den då förfarande inletts på grund av ny eller nyupptäckt brottslighet är när det vid tidpunkten för villkorlig frigivning är ovisst om ådömd förvisning kommer att verkställas eller inte. I sådana fall har kriminalvårdsnämnden begärt besked hos vederbörande myndighet. Visar det sig därvid att beslut i ärendet kommer att föreligga vid eller kort tid efter det den intagne avtjänat två tredjedelar av strafftiden, har nämnden avvaktat myndighetens beslut. I annat fall har nämnden beslutat om villkorlig frigivning och underrättat myndigheten om detta beslut före frigivningen.

I *bilaga 1:1* redovisas vissa statistiska uppgifter rörande kriminalvårdsnämndens arbetsuppgifter.

6.2.2 Ungdomsfängelsenämnden

Ungdomsfängelsenämnden består av fem ledamöter. Nämndens ordförande skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. En av de andra ledamöterna skall vara psykiater. För dessa båda ledamöter skall finnas särskilda ersättare, som uppfyller de kompetenskrav som gäller för ledamoten. Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses av regeringen för fem år. Ersättare utses till det antal regeringen bestämmer.

Vid ungdomsfängelsenämndens kansli tjänstgör en byrådirektör, som

är nämndens sekreterare, en förste byråsekreterare, en kansliskrivare och två kontorister.

I ärenden som angår ungdomsfängelnsnämndens administration är nämnden beslutför när ordföranden och två andra ledamöter är närvarande. I andra ärenden skall hela nämnden deltaga i beslutet, dock att ordföranden får besluta ensam på nämndens vägnar i brådskande fall och i ärenden av mindre vikt. Ordförandebeslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden. I fråga om nämndens beslut i andra än administrativa ärenden gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om omröstning i brottmål i överrätt.

Ärenden som handläggs av ungdomsfängelnsnämnden avgörs efter föredragning, om ordföranden inte bestämmer annat. Vid nämndens sammanträden är tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt eller inom skyddskonsulentorganisationen skyldig att närvara för att tillhandagå med upplysningar.

Vad som sagts i det föregående om sammanträdesort, förvaltningslagens tillämplighet och om muntligt förhör i fråga om kriminalvårdsnämnden gäller också för ungdomsfängelnsnämnden.

Sedan övervakningsnämnd med eget yttrande hänskjutit frågan om anstaltsvistelsens upphörande till ungdomsfängelnsnämnden fastställer denna dagen för övergång till vård utom anstalt eller uppdrar åt övervakningsnämnden att närmare bestämma dag för övergången. Utnyttjas möjligheten till delegation, förordnar ungdomsfängelnsnämnden att överförande till vård utom anstalt får ske efter viss angiven tidpunkt under förutsättning att frigivningssituationen då är ordnad och inga nya omständigheter som kan inverka på bedömningen inträffat. Det ankommer sedan på övervakningsnämnden att avgöra om villkoren är uppfyllda och att fatta det definitiva beslutet om övergången. Ungdomsfängelnsnämnden använder dock bara i ringa utsträckning möjligheten att till övervakningsnämnd delegera befogenheten att närmare bestämma dag för övergången till vård utom anstalt.

Ungdomsfängelnsnämnden brukar regelmässigt bevilja den intagne frigivningspermission innan överförande till vård utom anstalt sker. Frigivningspermission brukar beviljas t. v. från viss angiven dag. Det innebär att eleven skall lämna anstalten den angivna dagen, om beslutet inte av någon anledning skall anses förfallet. Som villkor för ett sådant beslut uppställer nämnden att i vart fall elevens bostadsfråga är löst. Är så inte fallet, brukar nämnden besluta om permission t. v. på lämplig dag som styresmannen bestämmer. Som regel brukar då också anges den tidigaste dag som permission kan komma i fråga. Beslut av sistnämnda slag innebär att styresmannen kan dröja med att bevilja permission till dess det enligt hans mening är lämpligt att eleven lämnar anstalten. Om det efter nämndens beslut inträffar något som innebär att förutsättningarna för permissionen inte längre är för handen, anmäler styresmannen förhållandet till nämnden för besked huruvida permissionsbeslutet skall stå fast eller inte.

I ungdomsfängelnsnämndens beslut om frigivningspermission brukar anges att övervakningsnämnden — sedan den tid förflutit som behövs för

att bedöma om elevens arbets- och bostadsförhållanden har ordnats på ett tillfredsställande sätt — bör till ungdomsfängelsenämnden inkomma med yttrande i frågan om övergång till vård utom anstalt.

I bilaga 1:2 redovisas vissa statistiska uppgifter rörande ungdomsfängelsenämndens arbetsuppgifter.

6.2.3 Interneringsnämnden

Interneringsnämnden består av fem ledamöter. Nämndens ordförande skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. En av de andra ledamöterna skall vara psykiater. För dessa båda ledamöter skall finnas särskilda ersättare, som uppfyller de kompetenskrav som gäller för ledamoten. Ordförande, övriga ledamöter och ersättare utses av regeringen för fem år. Ersättare utses till det antal regeringen bestämmer.

Vid interneringsnämndens kansli tjänstgör en byrådirektör, som är nämndens sekreterare, en förste byråsekreterare, en kansliskrivare och två kontorister.

I ärenden som angår interneringsnämndens administration är nämnden beslutförför när ordföranden och två andra ledamöter är närvarande. I andra ärenden skall hela nämnden deltaga i beslutet, dock att ordföranden får besluta ensam på nämndens vägnar i brådskande fall och i ärenden av mindre vikt. Ordförandebeslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden. I fråga om nämndens beslut i andra än administrativa ärenden gäller i tillämpliga delar vad som är föreskrivet om omröstning i brottmål i överrätt.

Ärende som handläggs av interneringsnämnden avgörs efter föredragning om ordföranden inte bestämmer annat. Vid nämndens sammanträde är tjänsteman vid kriminalvårdsanstalt eller inom skyddskonsulentorganisationen skyldig att närvara för att tillhandagå med upplysningar.

Vad som sagts i det föregående om sammanträdesort, förvaltningslagens tillämplighet och om muntligt förhör i fråga om kriminalvårdsnämnden gäller också för interneringsnämnden. De internerade begär dock sällan att få närvara vid interneringsnämndens sammanträden.

Sedan övervakningsnämnd med eget yttrande hänskjutit frågan om anstaltsvårdens upphörande fastställer interneringsnämnden dagen för övergång till vård utom anstalt. Nämnden kan också uppdra åt övervakningsnämnd att närmare bestämma dag för övergången. Utnyttjas denna delegationsmöjlighet, förordnar interneringsnämnden att den intagne får överföras till vård utom anstalt efter viss angiven tidpunkt under förutsättning att frigivningssituationen då är ordnad och inga nya omständigheter som kan inverka på bedömningen inträffar. Det ankommer sedan på övervakningsnämnden att avgöra om villkoren är uppfyllda och att fatta det definitiva beslutet om frigivning.

Interneringsnämnden utnyttjar regelmässigt möjligheten att till övervakningsnämnd delegera uppgiften att närmare bestämma dag för övergången till vård utom anstalt och brukar i samband därmed också meddela bemyndigande för övervakningsnämnden att bevilja frigivningspermission. I interneringsnämndens beslut anges i allmänhet att övervak-

ningsnämnden skall bestämma dagen för överförandet inom en tidrymd om två månader och att frigivningspermission får beviljas tidigast viss angiven dag. Har övervakningsnämnden inte beslutat om överförande till vård utom anstalt inom tvåmånaderstiden, skall ärendet på nytt anmälas till interneringsnämnden.

Interneringsnämnden får ofta pröva fråga om övergång till vård utom anstalt vid en tidpunkt då den internerade är åtalad för nya brott eller då utredning härom pågår. I dessa fall saknas i allmänhet anledning att besluta om övergång till frivård. Misstanken om ny brottslighet får nämligen anses utgöra en väsentlig omständighet att beakta vid bedömningen av om anstaltsvård inte längre är påkallad för att förebygga fortsatt brottslighet. Det är emellertid angeläget att skuldfrågan avgörs snabbt i sådana fall. Den internerade kan inte kvarhållas i anstalt under avsevärd tid enbart i avvaktan på att målet skall avgöras. Då målet avgjorts och domstol därvid bestämt ny minsta tid tas denna givetvis som utgångspunkt för kvarhållandet. Om ny minsta tid inte bestämts — domstol har inte funnit skäl därtill eller åtal har inte väckts för brotten — brukar interneringsnämnden i allmänhet hålla den internerade kvar i anstalt viss tid efter minsta tidens utgång. Denna tid, som är beroende av bl. a. brottslighetens art och den tid som har förflutit från det brottet begicks, överstiger då inte den kortaste minsta tid som domstol kan besluta, dvs. sex månader. Den som enligt interneringsnämndens beslut återintagits i anstalt utan att ha begått nya brott kvarhålls som regel i omkring fyra månader.

Interneringsnämndens bemyndigande för övervakningsnämnd att bevilja frigivningspermission gäller regelmässigt under förutsättning att den internerade inte missköter sig i fortsättningen och att inte heller annan omständighet som bör föranleda förlängning av anstaltsvården inträffar, t. ex. ny dom.

Den permitterade skall följa givna föreskrifter om bostad, arbete, sökande av arbete, nykterhet, kontakt med övervakare och skyddskonsulent m. m. Brister han i något av dessa hänseenden, återkallas permissionen. Har denna beviljats av övervakningsnämnd, ankommer det i princip på övervakningsnämnden att häva permissionen. Det finns dock inte något som hindrar att beslutet om frigivningspermission ges sådan avfattning att styresmannen på anstalten kan återkalla permissionen. Det kan inträffa att den permitterade återförs till anstalten men att det vid närmare utredning visar sig att någon misskötsamhet inte förekommit. Interneringsnämndens beslut om bemyndigande att bevilja frigivningspermission är då inte förfallet och övervakningsnämnden kan inom ramen för detta bemyndigande besluta om ny frigivningspermission. Det kan också förekomma att frigivningspermission hävs utan att misstanke om misskötsamhet uppkommit, t. ex. då den permitterade på grund av sjukdom inte kunnat sörja för sig. Återförs han i ett sådant fall till anstalten, kvarstår också interneringsnämndens beslut. För den som återförs till anstalten efter misskött frigivningspermission medger interneringsnämnden ny permission efter omkring en månad. Har den dömde misskött två eller flera frigivningspermissioner brukar nämnden inte

medge ny sådan permission förrän efter ungefär tre månader.

I *bilaga 1:3* redovisas statistiska uppgifter rörande interneringsnämndens arbetsuppgifter.

7 Nordiska verkställighetslagen

Har någon genom dom som meddelats i ett nordiskt land dömts till ordinärt frihetsstraff, dvs. fängelse eller motsvarigheten därtill, eller ställts under övervakning kan på vissa villkor verkställigheten respektive övervakningen överflyttas till annat nordiskt land. Regler om detta finns i nordiska verkställighetslagen.

7.1 Verkställighet av frihetsstraff

Enligt nordiska verkställighetslagen skall framställning om verkställighet här i landet göras av myndighet i det land där domen har meddelats. Bifalls sådan framställning, skall straffet omvandlas till fängelse på lika lång tid. Prövningen ankommer på kriminalvårdsstyrelsen. Framställning om verkställighet i annat nordiskt land prövas också av kriminalvårdsstyrelsen. Styrelsens beslut kan överklagas hos kammarrätt.

7.2 Övervakning av villkorligt dömd m. m.

Påföljden skyddstillsyn har inte någon direkt motsvarighet i de övriga nordiska länderna, men har i nordiska verkställighetslagen jämförts med de olika former av villkorlig dom med övervakning som ingår i dessa länders påföljdssystem. Den som avses med dylik dom betecknas i nordiska verkställighetslagen som villkorligt dömd.

Har någon i annat nordiskt land blivit villkorligt dömd med föreskrift om övervakning, kan på begäran övervakning anordnas här i landet. Framställning härom prövas av kriminalvårdsstyrelsen. I sitt beslut om anordnande av övervakning skall kriminalvårdsstyrelsen utse övervakningsnämnden i den ort, där den dömda uppehåller sig eller kan antas komma att uppehålla sig, att handha övervakningen. Det åligger sedan övervakningsnämnden att förordna övervakare för den dömda.

Vad som är bestämt om provotid och övervakningstid i den stat där domen meddelats gäller som om domen getts här. Vidare skall de föreskrifter angående den dömdes åligganden som meddelats i anslutning till domen äga tillämpning här i riket. Övervakningsnämnden kan emeller-

tid upphäva eller ändra i domen meddelade föreskrifter. I övrigt gäller i stort sett de svenska reglerna om skyddstillsyn. Förordnande om behandling i anstalt enligt 28 kap. 3 § BrB får dock inte meddelas.

Överflyttning av övervakningen av den som villkorligt dömts innebär att det i princip är myndigheterna i det land där övervakningen utövas som har ansvaret för att behövliga åtgärder vidtas. Övervakningsnämnd eller domstol har dock möjlighet att hänskjuta frågan om eventuell åtgärd mot den dömda till myndighet i domslandet.

Har någon här dömts till skyddstillsyn, kan den övervakningsnämnd som handhar övervakningen göra framställning till behörig myndighet i annat nordiskt land om anordnande av övervakning. Övervakningsnämndens beslut härom kan överklagas hos hovrätt.

Sedan övervakningen av den som dömts till skyddstillsyn överflyttats till annat nordiskt land, ankommer det på detta lands myndigheter att vidta behövliga åtgärder mot den dömda och vad därvid beslutats med avseende på skyddstillsynen gäller här. Överflyttas övervakningen av den som dömts till skyddstillsyn till annat nordiskt land innebär det i princip att svensk myndighet inte längre skall vidta någon åtgärd i fråga om den till skyddstillsyn dömda. Om denne vid svensk domstol övertygas om annat brott, kan dock sådan åtgärd beslutas här. Detsamma gäller, om myndighet i annat nordiskt land hänskjuter fråga om åtgärd hit. Ärendet upptas därvid av den övervakningsnämnd som vid tiden för överflyttningen handhade övervakningen.

7.3 Övervakning av villkorligt frigiven m. m.

I samtliga nordiska länder kan villkorlig frigivning ske från ordinärt frihetsstraff. Bestämmelserna om övervakning av villkorligt frigiven är i lagen utformade efter mönster av bestämmelserna om övervakning av villkorligt dömd. Således kan på begäran övervakning anordnas här i landet också i fråga om personer, som har frigetts villkorligt efter att i annat nordiskt land har avtjänat ordinärt frihetsstraff. Vad som är bestämt för den frigivne om prøvotid och övervakningstid i den stat där frigivningen skett skall gälla som om frigivningen ägt rum här i riket. I övrigt skall i stort sett tillämpas vad som i svensk lag är föreskrivet om villkorlig frigivning. Prövotiden får dock inte förlängas. Förklaras här i landet villkorligt medgiven frihet förverkad, skall verkställighet här ske av det vid frigivningen återstående straffet, omvandlat till fängelse på lika lång tid. Övervakningsnämnds beslut om förverkande kan överklagas till hovrätt. Detsamma gäller då övervakningsnämnd beslutat om tillfälligt omhändertagande av villkorligt frigiven.

Även i fråga om personer, som här i landet villkorligt frigetts efter avtjänande av fängelse, kan övervakningsnämnd göra framställning om anordnande av övervakning i annat nordiskt land. Övervakningsnämndens beslut kan överklagas hos kriminalvårdsnämnden.

I *bilaga 2:5* lämnas en utförlig redogörelse för fullföljdsreglerna.

8 Kostnader för nämndverksamheten

Kostnaderna för den centrala och lokala nämndverksamheten uppgår till nära 6 milj. kr. om året. Omkring 4,5 milj. kr. belöper på övervakningsnämnderna och 1,5 milj. kr. på de centrala nämnderna.

Uppdrag som ledamot eller ersättare i nämnderna fullgörs inte i något fall av heltidsanställd personal. Detsamma gäller uppdraget som sekreterare i övervakningsnämnd. Bestämmelser om arvoden m. m. för dessa uppdrag har meddelats av Kungl. Maj:t senast i ämbetsskrivelse den 26 april 1972.

I central nämnd åtnjuter ordföranden dagarvode enligt kommittékungörelsen med 55 kr. och annan ledamot eller ersättare med 35 kr. Dessutom erhåller varje ledamot fast årsarvode med 2 880 kr. Om ersättare för ledamot tjänstgjort i nämnden, fördelas årsarvode mellan denne och ledamoten efter omfattningen av tjänstgöringen. Härutöver utgår fasta årsarvoden till ordföranden med 6 840 kr., till förste ställföreträdaren för ordföranden med 2 880 kr. och till andre ställföreträdaren för ordföranden med 1 440 kr.

För övervakningsnämndernas del utgör arvoden till ordföranden, ledamöter, ersättare och sekreterare den klart dominerande utgiftsposten. Ordföranden har ett fast årsarvode om 4 320 kr. och dagarvode enligt kommittékungörelsen, dvs. ersättning för dag då arbete utförts, med 55 kr. Ordförandens ersättare har ett fast årsarvode om 2 160 kr. och dagarvode enligt kommittékungörelsen, som utgår med 55 kr. för dag då ordföranden inte tjänstgjort och i annat fall med 35 kr. Sekreteraren har också ett fast årsarvode om 2 160 kr. och dessutom dagarvode enligt kommittékungörelsen med 35 kr. Övriga ledamöter och ersättare får ersättning med 100 kr. för varje sammanträdesdag.

Arvoden till ledamöter och ersättare i de centrala nämnderna uppgick budgetåret 1973/74 till sammanlagt 340 000 kr., varav cirka 75 000 kr. utgör fasta arvoden och 265 000 kr. utgör dagarvoden. För de centrala nämndernas del är emellertid den största utgiftsposten löner till kansli-personalen. Denna utgiftspost uppgick nämnda budgetår till drygt 900 000 kr. och var i stort sett lika fördelad mellan de tre nämnderna. I lokalhyra för nämndkanslierna utbetalades 115 000 kr. Övriga omkostnader uppgick till omkring 50 000 kr.

Budgetåret 1973/74 uppgick utgiftsposten arvoden för övervakningsnämnderna till drygt 3 milj. kr. Härav utgjorde cirka 700 000 kr.

fasta årsarvoden, 1,3 milj. kr. dagarvoden enligt kommittékungörelsen och 1 milj. kr. arvoden till lekmanaledamöterna och deras ersättare. I fråga om denna utgiftspost förekom stora variationer mellan nämnderna. Lägsta redovisningen var 15 000 kr. och den högsta 130 000 kr. Vidare utbetalades nämnda budgetår ersättningar till biträdespersonalen med cirka 1,1 milj. kr. och reseersättningar med cirka 150 000 kr.

Kungl. Maj:t har förordnat att övervakningsnämnds kansli i princip skall vara förlagt till skyddskonsulentexpedition och har uppdragit åt kriminalvårdsstyrelsen att i samråd med nämnderna besluta om lämplig tidpunkt för beslutets genomförande, dock senast den 1 juli 1972. För närvarande har alla nämnder utom två (övervakningsnämnden i Malmö, första avdelningen, och övervakningsnämnden i Vänersborg) gemensamt kansli med skyddskonsulenten. I beslutet föreskrevs också att frågor om anställande av personal, särskilt avdelad för arbetsuppgifter åt övervakningsnämnd, och om tjänstgöringsförhållanden m. m. för denna personal skall behandlas i samråd mellan kriminalvårdsstyrelsen och vederbörande nämnd. Kansliarbetet hos övervakningsnämnd fullgörs alltså av personal som är uppförd på skyddskonsulentens personalstat.

De centrala nämnderna har egna kanslier. Kriminalvårdsstyrelsen svarar för kostnaderna för lokalhyra m. m. Kanslipersonalen är uppförd på styrelsens personalstat.

I *bilagorna 4:1:1 och 4:1:2* finns en detaljerad redovisning av kostnaderna för nämndverksamheten budgetåret 1973/74.

9 Överväganden och förslag

9.1 Allmänna överväganden

Övervakningsnämndernas huvuduppgift är att besluta om villkorlig frigivning från fängelse i vissa fall samt att leda kriminalvården i frihet och besluta om åtgärder beträffande dem som står under övervakning vid skyddstillsyn, vid villkorlig frigivning efter dom på fängelse eller vid vård utom anstalt efter dom på ungdomsfängelse eller internering. Kriminalvårdsnämnden beslutar om villkorlig frigivning vid längre strafftider medan ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden beslutar om vård utom anstalt, återintagning m. m. beträffande dem som dömts till ungdomsfängelse resp. internering.

Övervakningsnämnderna i sin nuvarande form inrättades i samband med BrB:s tillkomst. Dessförinnan gällde enligt 1939 års lag om villkorlig dom att övervakning skulle stå under tillsyn av övervakningsdomstol. De befogenheter som tillkom övervakningsdomstol kunde dock — med vissa undantag — delegeras till särskild övervakningsnämnd. Villkorlig frigivning förekom tidigare i två former, nämligen obligatorisk villkorlig frigivning när fem sjättedelar av strafftiden avtjänats och fakultativ villkorlig frigivning tidigast när två tredjedelar av strafftiden avtjänats. Beslut om obligatorisk villkorlig frigivning meddelades av styresmannen vid fängenvårdsanstalten, medan fråga om fakultativ villkorlig frigivning prövades av fängenvårdsstyrelsen i förstärkt sammansättning. Vid fängenvårdsanstalt fanns en anstaltsnämnd, som hade till uppgift bl. a. att avge yttrande över ansökning om fakultativ villkorlig frigivning. Utskrivning av dem som dömts till ungdomsfängelse samt förvaring och internering beslutades av ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden.

9.1.1 *Frigivningsfrågor*

Enligt BrB ankommer det på övervakningsnämnd att besluta om villkorlig frigivning. Denna ordning har emellertid starkt modifierats i en övergångsbestämmelse, som föreskriver att när det gäller någon som undergår fängelse på mer än ett år prövas frigivningsfrågan av kriminalvårdsnämnden. Detta förbehåll för kriminalvårdsnämnden gjordes med hänsyn till att avkortningen i dessa fall kan bli betydande. I förarbetena till BrB uttalades också att, åtminstone till dess en praxis hunnit utbilda sig,

prövningen borde förbehållas en central myndighet.

En av utredningens huvuduppgifter är att undersöka huruvida de centrala nämndernas befattning med frigivningsärenden kan begränsas. Vid ett ställningstagande i denna fråga är det av intresse att närmare undersöka innehållet i bestämmelser och praxis på detta område. Enligt 26 kap. 7 § BrB i dess lydelse före den 1 juli 1974 skulle vid bedömningen av förutsättningarna för villkorlig frigivning bl. a. särskilt beaktas den intagnes uppförande under anstaltstiden. I ärenden om villkorlig frigivning utvecklade kriminalvårdsnämnden en praxis som innebar att man gjorde vissa standardiserade tillägg för olika typer av misskötsamhet. Tilläggen varierade i allmänhet från en vecka till en månad. Genom KvaL har ett nytt system för disciplinär bestraffning av intagna införts. Systemet innebär att man redan i samband med att disciplinstraff åläggs kan förordna att viss tid inte skall inräknas i tiden för verkställighet av den påföljd som den intagne undergår. Ett sådant förordnande medför alltså att tiden för villkorlig frigivning kommer att senareläggas motsvarande antal dagar. I förarbetena till KvaL uttalade departementschefen (prop. 1974:20 s. 102–103) att det inte rimligen borde komma i fråga att i samband med prövningen av förutsättningarna för villkorlig frigivning på samma grund meddela beslut om ytterligare senareläggning av frigivningen. Enligt hans mening talade starka skäl också för att inte heller disciplinförseelser som lämnats obeivrade skulle kunna medföra att man i efterhand och många gånger först efter en förhållandevis lång tid fattade beslut om fördröjning av den intagnes villkorliga frigivning. Mot denna bakgrund ändrades bestämmelsen i 26 kap. 7 § BrB så att det inte längre anges att den intagnes uppförande under anstaltstiden skall särskilt beaktas.

Vid prövning av frågor om villkorlig frigivning skall bedömningen sålunda numera främst inriktas på verkningarna av fortsatt frihetsförlust för den intagne och förutsättningarna för hans anpassning i samhället med hänsyn till de förhållanden i vilka han skulle komma att försättas efter frigivningen. Tyngdpunkten ligger alltså på en bedömning av frigivningssituationen, dvs. frågor om bostad, arbete och liknande praktiska angelägenheter.

Villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden skall regelmässigt ingå som ett led i behandlingen av den dömde. I sådana ärenden gäller prövningen alltså inte så mycket om villkorlig frigivning skall ske som när den skall äga rum. Med hänsyn till de ställningstaganden som nu gjorts i fråga om skötsamhetskravet torde det inte annat än i rena undantagsfall bli fråga om att det beslutande organet tillmäter andra faktorer än frigivningssituationen betydelse vid sin bedömning.

Villkorlig frigivning efter halva strafftiden får beviljas endast om särskilda skäl föreligger. Kriminalvårdsnämnden har i sin hittillsvarande praxis visat stor återhållsamhet i fråga om att medge sådan frigivning. Nämnden har i princip krävt att den dömde skött sig väl under anstaltstiden och att hans tidigareandel varit sådan att den ingett förhoppningar om hans resocialisering. Vidare har uppställts vissa standardkrav på strafftidens längd och krav på en speciellt gynnsam

frigivningssituation. Så snart något av dessa krav inte varit uppfyllt har ansökan om frigivning efter halva strafftiden avslagits, såvida inte någon annan omständighet mycket starkt talat för bifall. Som tidigare nämnts kan man ännu inte med säkerhet bedöma om praxis i dessa ärenden kommer att påverkas av de ställningstaganden som gjorts i samband med KvaL. Eftersom den intagnes frigivningssituation nu skjutits i förgrunden, är det dock inte uteslutet att man i fortsättningen får räkna med en vidgad tillämpning av villkorlig frigivning efter halva strafftiden.

Vid bedömningen av frågan huruvida villkorlig frigivning skall prövas av ett lokalt eller centralt organ finns det anledning beakta andra områden där det gäller att pröva frågor av liknande art med betydande verkningar för den enskilde. Exempel på sådana områden är utskrivning enligt lagen om sluten psykiatrisk vård, som beslutas av lokala utskrivningsnämnder, ingripanden enligt barnavårdslagen, som beslutas av barnavårdsnämnd, ingripanden enligt nykterhetsvårdslagen, som beslutas av nykterhetsnämnd eller länsrätt, och utvisning enligt utlänningslagstiftningen, som i allmänhet beslutas av länsrätt. Det frihetsberövande som leder till att frågan om villkorlig frigivning aktualiseras prövas i första instans av tingsrätt. Att en prövning på lokal nivå tillämpas i dessa fall har sin förklaring däri att utredningsmaterialet är mera lättillgängligt för ett lokalt organ. Inte minst viktigt i detta avseende är att den som avses med ingripandet och andra som har upplysningar att lämna kan höras direkt av den beslutande myndigheten, något som i allmänhet inte är praktiskt möjligt vid central prövning. Beslutsunderlaget blir sålunda som regel omedelbarare och därmed tillförlitligare vid prövning inför ett lokalt organ.

De skäl som föranlett en lokal prövning av ärenden av ifrågavarande slag gäller enligt utredningens mening även ärenden om villkorlig frigivning. Utredningsarbetet i dessa ärenden bedrivs som regel på anstalterna av personal från skyddskonsulentorganisationen eller från anstalten. Denna personal kan utnyttjas som föredragande i den lokala nämnden. Det är vidare naturligt för nämnden att höra den intagne personligen. För denne har frigivningsfrågan självfallet den största betydelse. Beslutet innebär ju i fråga om anstaltstidens längd alltid ett ställningstagande, som den intagne många gånger upplever som lika betydelsefullt som domstolens straffmätning. Från den intagnes synpunkt är det uppenbarligen otillfredsställande om en för honom så viktig fråga avgörs utan att han fått möjlighet att direkt hos det beslutande organet muntligen redovisa de skäl han vill åberopa och de synpunkter i övrigt som enligt hans mening kan tänkas påverka ärendet.

Inom såväl rättsskipning som förvaltning bör myndigheterna i största möjliga utsträckning sträva efter enhetlighet i sin tillämpning. Denna grundläggande princip upprätthålls bäst om det slutliga avgörandet kan träffas av en central instans. På domstolsväsendets område tillgodoses detta intresse genom ett tvåpartssystem med befogenhet för parterna att fullfölja talan till högre instans därvid åklagaren har till uppgift att bevaka det allmännas intresse. Inom förvaltningen kan överprövning i

åtskilliga fall påkallas inte bara av enskild utan också av representant för det allmänna. På vissa kriminalvården närliggande områden, t. ex. i förfarandet inför utskrivningsnämnd, kan överprövning dock bara påkallas av enskild.

Den lösning som har valts i BrB för att tillgodose önskemålet om enhetlig tillämpning i ärenden om villkorlig frigivning innebär som förut nämnts att prövningen i första instans i viss utsträckning har förlagts centralt, dvs. till kriminalvårdsnämnden. Lösningen bör ses mot bakgrunden av att det i dessa ärenden är svårt att åstadkomma ett besvärsförfarande liknande det som tillämpas på domstolsväsendets område.

Enligt utredningens mening är emellertid ordningen med direkt prövning av central instans inte invändningsfri. Som nyss nämnts blir beslutsunderlaget omedelbarare och därmed också tillförlitligare om ett lokalt organ prövar ärendet i första instans. I samband med beredningen av ärenden som direkt skall avgöras av den centrala instansen måste den lokala instansen som regel göra betydande insatser; när det gäller villkorlig frigivning måste den lokala instansen avge ett yttrande. Den nuvarande ordningen innebär alltså att ett omfattande dubbelarbete måste utföras och den blir därmed både tungrodd och dyrbar. Utredningen har funnit att olägenheterna med central prövning i första instans är så stora att det nu allvarligt bör övervägas om tiden inte är mogen att frångå denna ordning.

Utredningen har undersökt förutsättningarna för att införa ett tvåpartsförfarande med en representant för det allmänna som motpart till den dömde. Med en sådan lösning skulle önskemålet om enhetlig tillämpning tillgodoses betydligt bättre än enligt nuvarande ordning. Det är emellertid förenat med stora svårigheter att ge befogenhet åt viss myndighet eller annan att fullfölja talan mot lokal nämnds beslut. Bortsett från att förfarandet skulle i hög grad tyngas med en sådan ordning, finns det inte någon som lämpligen kan anförtros uppgiften att utföra en besvärstalan av detta slag. Åklagarna står idag helt vid sidan av förfarandet inför övervakningsnämnderna. Det torde för åklagarnas del te sig ganska meningslöst att nödgas närvara vid nämndsammanträdena bara för att fullgöra ett slags kontrollfunktion. Inte heller ett underställningsförfarande i de fall då skiljaktighet förekommit inom övervakningsnämnden är enligt utredningens mening lämpligt. Fullföljdsfrågan skulle med en sådan ordning avgöras helt på handlingarna och dessutom av ett organ som inte deltagit i det tidigare förfarandet. Kriminalvårdstjänstemännens ställning i förhållande till de intagna och den roll de har i arbetet med att förbereda frigivningen talar starkt mot att de ges befogenhet att anföra besvär mot den lokala nämndens beslut. Att anförtro en sådan uppgift åt ledamot i nämnden som anmält skiljaktig mening kan enligt utredningen inte heller anses lämpligt. Utredningen har på grund av det anförda stannat för att inte föreslå fullföljdsrätt för representant för det allmänna.

Av vad som nu anförts framgår att önskemålet om prövning av frigivningsfrågan av ett lokalt organ kommer i konflikt med önskemålet om enhetlig tillämpning i dessa ärenden. Det bör framhållas att redan

nuvarande system innebär vissa eftergifter när det gäller önskemålet om enhetlig tillämpning. Central prövning av frigivningsfråga rörande den som undergår fängelse i högst ett år kan nämligen bara påkallas av den dömde. Utredningen vill också understryka att förhållandena nu är helt andra än när BrB trädde i kraft. Under de tio år som gått sedan dess har den centrala nämnden utbildat en praxis i ärenden om villkorlig frigivning som bör vara vägledande för de lokala nämnderna. Genom den utveckling som ägt rum inom kriminalvården under senare år och som särskilt markerats i KvaL har intresset av den dömdes anpassning i samhället allt mer skjutits i förgrunden. Bedömningen av den intagnes frigivningssituation blir därmed i allmänhet den viktigaste delen av prövningen. Utredningen anser att detta starkt talar för att prövningen i första instans bör göras av ett lokalt organ, eftersom ett sådant organ har de bästa förutsättningarna för att ta hänsyn till varje intagens speciella situation.

De undersökningar utredningen företagit ger inte belägg för att någon mera påtaglig oenhetlighet i nämndernas praxis föreligger generellt sett. Däremot har utredningen iakttagit att varierande praxis föreligger beträffande vissa ärenden, t. ex. passärenden och omhändertaganden. Dessa typer av ärenden behandlas särskilt i det följande. Vid bedömningen av nämndernas praxis får beaktas att nämnderna i sin verksamhet varit relativt isolerade. Sålunda har någon redovisning av de centrala nämndernas praxis inte förekommit under senare år och inte heller i övrigt har nämnderna i någon större utsträckning fått del av information och utbildning i kriminalvårdsfrågor. Det är utredningens uppfattning att risken för oenhetlig tillämpning bör mötas med vidgad och allsidig information till nämnderna. En utförlig redovisning av den praxis i frigivningsfrågor som utvecklas centralt är en angelägen åtgärd. Det är också av stor vikt att de lokala nämnderna sinsemellan bereds tillfälle att i ökad utsträckning utbyta synpunkter på verksamheten. Utredningen anser det angeläget att åstadkomma förbättringar i detta hänseende. Åtgärder i detta syfte kan skapa goda förutsättningar för en stabil praxis i frigivningsfrågor.

Utredningen anser sålunda att starka skäl talar för att prövningen av frågor om villkorlig frigivning i första instans överförs till de lokala nämnderna. En sådan ordning kan genomföras utan nämnvärda eftergifter när det gäller önskemålet om enhetlig tillämpning. Liksom hittills bör det givetvis finnas möjlighet för den dömde att påkalla prövning hos högre instans om beslutet hos den lokala nämnden har gått honom emot. De lokala nämndernas prövning av frågor om villkorlig frigivning bör sålunda enligt utredningens mening inte begränsas av hänsyn till eventuella risker för oenhetlig tillämpning.

När det gäller frigivning efter två tredjedelar av strafftiden är det uteslutande frigivningssituationen som skall beaktas. I praxis ställs inte alltför stora krav i detta hänseende. Sålunda förekommer det knappast att någon kvarhålls på anstalt efter det två tredjedelar av strafftiden avtjänats. Om frigivningsbeslut då inte har meddelats, har vederbörande likväl lämnat anstalten på frigivningspermission. Villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden sker sålunda i praktiken nära nog obligato-

riskt. Prövningen i dessa ärenden bör helt övertas av de lokala nämnderna.

I ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden är läget i viss mån ett annat. Reglerna härom är mycket allmänt hållna och i praxis beaktas även andra omständigheter än frigivningssituationen. Enligt utredningens mening är det heller inte möjligt att ge reglerna om villkorlig frigivning en mera preciserad utformning med tanke på den mängd skiftande situationer som de avses täcka. Den nuvarande ettårsgränsen, som var avsedd som ett provisorium, har dragits upp mot denna bakgrund och med beaktande av att frigivning efter halva strafftiden medför en betydande avkortning för intagna med mycket långa strafftider. Med den inställning som utredningen har redovisat i det föregående bör den omständigheten att strafftiden är lång i princip inte vara avgörande för gränsdragningen mellan central och lokal prövning. Utredningen har från denna synpunkt inte några betänkligheter mot att låta de lokala nämnderna svara för prövningen även i ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden. Emellertid kan det från andra synpunkter finnas skäl överväga en central prövning i vissa fall. I utredningens direktiv har särskilt pekats på sådana fall där med hänsyn till brottets karaktär allmänpreventiva synpunkter eller kravet på samhällsskydd är särskilt framträdande. Beträffande en viss kategori intagna måste allmänpreventiva synpunkter och samhällsskyddet tillmätas särskild vikt vid prövning av sådana ärenden. Enligt 7 och 32 §§ KvaL gäller att intagna som dömts till fängelse i lägst två år och som saknar fast anknytning till riket eller eljest kan vara särskilt benägna att avvika och fortsätta brottslig verksamhet, som på grund av omfattning och inriktning är av särskilt allvarlig karaktär, i allmänhet skall placeras på slutan stalt och får beviljas korttidspermission endast om synnerliga skäl föreligger därtill. Särskilda bestämmelser har visserligen inte uttryckligen getts när det gäller prövningen av frågor om villkorlig frigivning för denna kategori. Under förarbetena till lagstiftningen om åtgärder mot narkotikamissbruket (prop. 1972:67) uttalade föredragande statsrådet dock att frigivning efter halva strafftiden borde tillämpas med stor återhållsamhet i fråga om dessa lagöverträdare.

Avvägningen i dessa fall mellan samhällsskyddets intresse, å ena sidan, och intresset av den dömdes anpassning i samhället, å andra sidan, är känslig och kräver enligt utredningens mening god överblick på central nivå. Starka skäl talar därför för att frågan om villkorlig frigivning efter halva strafftiden i sådana ärenden prövas av ett centralt organ. Ifrågasvarande kategori bör avgränsas genom en enkel och lättillämpad regel med utgångspunkt från strafftiden. En strafftid om två år eller däröver utgör enligt utredningens mening en lämplig gräns.

Den nuvarande centrala prövningen i ärenden om villkorlig frigivning har avgränsats genom en regel som innebär att sådan prövning skall äga rum i fråga om intagna som undergår fängelse i mer än ett år, dvs. inte bara då tiden i domen bestämts till fängelse i mer än ett år utan också då tiden enligt två eller flera domar eller på grund av beslut om förverkande av villkorligt medgiven frihet är längre än ett år.

Skulle den nu föreslagna tvåårsregeln ha samma innebörd, läggs enligt utredningens mening alltför stor del av prövningen på den centrala instansen. Det väsentliga är nämligen inte att ha central prövning när den sammanlagda verkställighetstiden är mycket lång utan att förbehålla den centrala instansen prövningen i de fall då den aktuella brottsligheten är av sådan art att kravet på samhällsskydd och allmän laglydnad är särskilt framträdande. I 7 § tredje stycket KvaL har i detta avseende valts en annan formulering än i BrB. Denna får anses innebära att i domen måste ha utmätts ett straff om två år eller däröver för att den nyssnämnda särregleringen i fråga om anstaltsplacering och korttidspermission skall bli tillämplig. Utredningen förordar att den föreslagna tvåårsregeln bör utformas efter förebild av regeln i KvaL.

Utredningen föreslår sålunda att frågor om villkorlig frigivning skall prövas i första instans av lokal nämnd utom i de fall där fråga är om villkorlig frigivning före det två tredjedelar av strafftiden avtjänats och det ådömda straffet uppgår till två år eller mera.

Som förut nämnts ankommer det på interneringsnämnden att avgöra frågor om frigivningspermission och övergång till vård utom anstalt såvitt gäller internerade. Under de tio år som nu gått sedan BrB:s ikraftträdande har nämnden utvecklat en praxis som innebär att anstaltsvistelsen i allmänhet upphör vid minsta tidens utgång eller relativt kort tid därefter. Som regel lämnar den intagne anstalten på grund av beslut om frigivningspermission och överförs sedan efter permissionens slut till vård utom anstalt under förutsättning att frigivningssituationen är tillfredsställande ordnad.

Vid bedömningen av förutsättningarna för övergång till vård utom anstalt tar interneringsnämnden stor hänsyn till värdet från resocialiseringssynpunkt av att den internerade blir föremål för vård utom anstalt. Därvid tillmäts frigivningssituationen givetvis särskild betydelse. En annan faktor som ligger till grund för bedömningen är risken för att den intagne efter övergången gör sig skyldig till ny allvarlig brottslighet. Nämnden beaktar också ny eller nyupptäckt brottslighet som föranlett åtalsunderlåtelse eller förordnande om att interneringspåföljden skall omfatta jämväl denna brottslighet. Vidare har interneringsnämnden tillämpat schabloniserade tillägg vid fall av misskötsamhet under anstalts-tiden. Som tidigare nämnts framhöll departementschefen i förarbetena till KvaL (prop. 1974:20 s. 104) emellertid angelägenheten av att in-disciplinära beteenden under anstaltstiden normalt sett inte borde vara en faktor som självständigt fick påverka tiden för övergång till vård utom anstalt.

De skäl som i det föregående redovisats för prövning av lokalt organ när det gäller villkorlig frigivning talar starkt för en motsvarande ordning beträffande interneringsklientelet. Visserligen är den brottslighet som det här är fråga om regelmässigt mycket omfattande och ofta av allvarig beskaffenhet. Det kan ibland vara känsligt att avgöra om det finns risk för ny allvarlig brottslighet. Bedömningen av förutsättningarna för övergång till vård utom anstalt torde emellertid inte vara mera komplicerad än den som sker i ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden.

Riskerna för att kravet på enhetlighet i tillämpningen blir eftersatt om de lokala nämnderna får överta en del av den nuvarande centrala prövningen torde inte vara särskilt stora med hänsyn till den fasta praxis som interneringsnämnden har utvecklat på detta område. De klagande uttalanden som gjorts i fråga om vilken hänsyn som skall tas till disciplinärt beteende under anstaltstiden pekar i samma riktning.

Emellertid bör en begränsning av den centrala prövningen i ärenden rörande internerade liksom i ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden ske med utgångspunkt från att ett centralt organ bör avgöra frigivningsfrågor rörande intagna som gjort sig skyldiga till brottslighet av sådan natur att kravet på samhällsskydd och allmän laglydnad är särskilt framträdande. Utredningen anser att den tvåårsgräns som föreslagits i ärenden om villkorlig frigivning efter halva strafftiden är lämplig också när det gäller frigivningsärenden rörande internerade. Tvåårsgränsen bör i detta sammanhang ha den innebörden att minsta tiden i domen skall ha bestämts till två år eller däröver för att prövningen av frågan om övergång till vård utom anstalt skall ankomma på den centrala instansen. För den som återintagits i anstalt skall alltså frigivningsfrågan prövas centralt endast under förutsättning att domstolen i samband med återintagningen bestämt minsta tiden för den fortsatta anstaltsvården till lägst två år. En sådan gränsdragning innebär att den lokala prövningen kommer att omfatta större delen av det interneringsklientel som första gången överförs till vård utom anstalt och i övrigt främst det klientel som upprepade gånger dömts till internering för förmögenhetsbrott. Den centrala prövningen behålls alltså i fråga om det mest belastade klientelet, vilket bl. a. innebär att det nästan helt blir en central uppgift att avgöra frågor om anstaltsvistelsens upphörande för internerade som visat särskild farlighet.

Utredningen föreslår sålunda att det i fortsättningen skall ankomma på central nämnd att i första instans avgöra frågor om övergång till vård utom anstalt för intagna som dömts till internering med en minsta tid av lägst två år och att frigivningsfrågor rörande övriga internerade skall avgöras av lokal nämnd.

Ungdomsfängelssenämndens befogenhet att besluta om frigivningspermission och övergång till vård utom anstalt för den som dömts till ungdomsfängelse överensstämmer enligt nuvarande ordning helt med interneringsnämndens befogenhet i fråga om de internerade. När det gäller förutsättningarna för övergång till frivård är ungdomsfängelssenämnden dock inte lika hårt bunden av en viss minsta tid för anstaltsvistelsen. Enligt 29 kap. 4 § BrB får nämligen ungdomsfängelseelev, om det finns särskilda skäl därtill, överföras till vård utom anstalt innan minimtiden för anstaltsvistelsen — ett år — gått till ända. Det är inte heller något som hindrar att ungdomsfängelssenämnden beviljar intagen frigivningspermission före ettårstidens utgång.

Den nuvarande regleringen i BrB ger ungdomsfängelssenämnden ganska fria händer att bestämma anstaltstidens längd. I sin praxis har nämnden också strävat efter att eliminera de olägenheter som det onekligen oftast innebär för den intagne att inte ha en någorlunda säker vetskap om hur lång anstaltsvistelsen kommer att bli. I syfte att underlätta förberedelser-

na för övergång till frivård tillämpar nämnden ett system med s. k. riktpunkt. Genom meddelande av riktpunkt ger nämnden tillkänna att den intagne tidigast viss dag kan påräkna frigivningspermission eller överförande till vård utom anstalt. I de fall ungdomsfängelssenämnden meddelar riktpunkt brukar denna som regel inte bestämmas så att minimitiden för vistelsen i anstalt överskrids. Riktpunkt brukar dock inte särskilt bestämmas för intagna som tillhör den s. k. normalkategorin. Denna kategori intagna beviljas emellertid regelmässigt frigivningspermission efter tio månader. När sedan ytterligare två månader gått, beslutas i allmänhet om övergång till frivård.

När det gäller ungdomsfängelseklientelet är sålunda beslutet om riktpunkt ett slags förhandsbesked om anstaltsvistelsens längd medan beslutet om frigivningspermission i praktiken är det primära ställningstagandet till när anstaltsvistelsen skall upphöra. Vid bedömningen av förutsättningarna för övergång till frivård tar ungdomsfängelssenämnden stor hänsyn till värdet från resocialiseringssynpunkt av att den intagne får lämna anstalten. I det sammanhanget beaktas särskilt de förhållanden under vilka vården utom anstalt skall fortgå. Nämnden beaktar också ny eller nyupptäckt brottslighet som föranlett åtalsunderlåtelse eller förordnande om att ungdomsfängelsepåföljden skall omfatta även denna brottslighet. Vidare har ungdomsfängelssenämnden i likhet med interneringsnämnden tillämpat vissa schabloniserade tillägg vid fall av misskötsamhet under anstaltsvistelsen. Emellertid är det tidigare nämnda uttalandet av departementschefen om verkan av disciplinära beteenden under anstaltstiden också vägledande när det gäller att bedöma förutsättningarna för övergång till frivård för den som undergår ungdomsfängelse. I allmänhet skall alltså sådana beteenden inte längre vara en faktor som självständigt påverkar anstaltstidens längd.

Vid prövningen av frigivningsfrågor rörande ungdomsfängelseklientelet kan man räkna med att de individualpreventiva aspekterna skjuts i förgrunden. Med hänsyn till det klientel som det här är fråga om gäller detta även då brottsligheten är av allvarlig beskaffenhet. Mot denna bakgrund har utredningen funnit att prövningen av frigivningsfrågor rörande ungdomsfängelseklientelet bör läggas på de lokala nämnderna.

Emellertid måste också beaktas de ställningstaganden som på senare tid har gjorts i fråga om påföljden ungdomsfängelse. I direktiven för en nyligen tillsatt utredning, ungdomsfängelseutredningen, har justitieministern uttalat att han anser tiden vara mogen att avskaffa denna påföljd. Det finns därför anledning överväga om man skall låta prövningen av frigivningsfrågor rörande ungdomsfängelseklientelet ligga kvar på central myndighet i avvaktan på ett definitivt ställningstagande till påföljdens avskaffande. Eftersom beslut i denna fråga kan väntas relativt snart, kan det givetvis anföras betänkligheter mot att nu ändra gällande ordning. De tidigare redovisade skälen för en överflyttning av beslutsbefogenheterna till de lokala nämnderna har enligt utredningens mening avsevärd styrka. Det kan därför inte anses försvarligt att ens under en kortare tid ha kvar central prövning i ärenden som i så hög grad är lämpade att handläggas lokalt. Man bör också hålla i minnet att övervaknings-

nämnderna redan nu har stor erfarenhet av dessa ärenden och att det alltså inte är fråga om att tillföra nämnderna helt nya uppgifter.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att frigivningsfrågor rörande ungdomsfängelseklientelet i fortsättningen skall avgöras av lokal nämnd i första instans.

Sammanfattningsvis innebär sålunda den föreslagna ordningen i fråga om prövningen av frigivningsfrågorna att lokal nämnd prövar villkorlig frigivning efter två tredjedelar av strafftiden i samtliga fall, villkorlig frigivning efter halva strafftiden för dem som ådömts fängelse kortare tid än två år samt beslutar om vård utom anstalt för alla som dömts till ungdomsfängelse och dem som ådömts internering med en minsta tid understigande två år. Central prövning bibehålls endast i fråga om villkorlig frigivning för dem som ådömts fängelse i två år eller däröver och ännu inte avtjänat två tredjedelar av strafftiden samt i fråga om vård utom anstalt för internerade med en minsta tid av två år eller däröver.

Frigivningspermission hänger nära samman med frigivningen, eftersom permissionen utgör ett led i förberedelserna för frigivningen. Intagen som beviljas frigivningspermission får möjlighet att själv medverka aktivt i förberedelsearbetet, främst genom att skaffa sig arbete eller ordna andra praktiska angelägenheter. Permissionen övergår normalt direkt i frivård och bör därför inte beviljas innan man kan bedöma att övriga förutsättningar för att den intagne skall få lämna anstalten är uppfyllda. Någon längsta tid för frigivningspermission är inte stadgad.

Före den 1 juli 1974, då KvaL trädde i kraft, ankom det på övervakningsnämnd att bevilja långtidspermission, dvs. motsvarigheten till frigivningspermission, för den som dömts till fängelse inte bara i de fall då frågan om villkorlig frigivning skulle avgöras av nämnden utan också när denna fråga skulle avgöras av kriminalvårdsnämnden. I fråga om ungdomsfängelseelever och internerade låg befogenheten då liksom nu på ungdomsfängelsenämnden respektive interneringsnämnden med möjlighet att delegera uppgiften till övervakningsnämnd. Enligt KvaL har kriminalvårdsnämnden fått motsvarande befogenheter som de andra centrala nämnderna när det gäller att besluta om frigivningspermission. Det ankommer alltså numera på kriminalvårdsnämnden att avgöra sådana permissionsfrågor för intagna som undergår fängelse i mer än ett år. Som motivering för denna ändring anförde departementschefen (prop. 1974:20 s. 163) att övervägande skäl talade för att man borde införa en ordning som innebar att behövlig samordning kunde åstadkommas mellan frigivningspermission och villkorlig frigivning.

Utredningen har inte funnit anledning att frångå den principiella ståndpunkt som intagits i KvaL när det gäller befogenheten att besluta om frigivningspermission. Med hänsyn till vad utredningen har föreslagit i det föregående skall befogenheten sålunda ligga centralt vid beslut om frigivningspermission för den som dömts till fängelse i lägst två år och ännu inte avtjänat två tredjedelar av strafftiden samt för den som dömts till internering med en minsta tid av två år. I övriga fall skall uppgiften ankomma på lokal nämnd.

För den som undergår fängelse eller internering har i KvaL öppnats

möjlighet till vistelse utanför anstalt redan före den tidigaste dagen för villkorlig frigivning eller övergång till vård utom anstalt. I fråga om ungdomsfängelsklientelet kunde sådan vistelse anordnas redan innan KvaL trädde i kraft. Avsikten med åtgärder av detta slag är att i rehabiliteringssyfte utnyttja en viss behandlingsmöjlighet utanför anstalten. För bifall krävs alltså att det föreligger en mycket speciell behandlingssituation. Därmed blir kravet på enhetlig tillämpning inte särskilt framträdande. Enligt KvaL ankommer det på samma myndighet som beslutar om frigivningspermission att besluta om vistelse utanför anstalt. Utredningen föreslår inte någon ändring i detta hänseende.

9.1.2 Frivårdsfrågor

Som tidigare nämnts inrättades övervakningsnämnderna i sin nuvarande form vid BrB:s tillkomst. Huvuduppgiften för övervakningsnämnderna — liksom för deras föregångare övervakningsdomstolarna — har i fråga om frivården varit att utöva tillsyn av övervakningen av frivårdsklientelet samt att vid behov besluta om åtgärder vid misskötsamhet. Den närmare befattningen med övervakning, tillsyn och annan verksamhet beträffande frivårdsklientelet har skötts av skyddskonsulentorganisationen, som tillkom i samband med antagandet av 1939 års lag om villkorlig dom och 1943 års lag om villkorlig frigivning. Skyddskonsulentorganisationen har sedan tillkomsten successivt byggts ut och förstärkts, senast i samband med BrB:s tillkomst och 1973 års kriminalvårdsreform (prop. 1973:1 bil. 4 s. 76—164).

Övervakningsnämndernas befogenhet att besluta om vissa åtgärder när det gäller frivårdsklientelet avser i första hand de villkorligt frigivna och de som ådömts skyddstillsyn. Nämnderna kan beträffande dessa kategorier förordna om övervakning och meddela föreskrifter, besluta att övervakning skall upphöra samt ändra eller upphäva meddelad föreskrift. Vid misskötsamhet kan nämnden meddela varning. Beträffande de villkorligt frigivna kan nämnden i sista hand ingripa med förverkande av den villkorliga frigivningen. Ingripande mot den som ådömts skyddstillsyn i form av anstaltsbehandling eller undanröjande av skyddstillsynen beslutas av domstol efter framställning från övervakningsnämnden. De som ådömts ungdomsfängelse eller internering kan också bli föremål för ingripande under tiden för vård utom anstalt. Övervakningsnämnd kan besluta om varning. Återintagning i anstalt beslutas dock av ungdomsfängelsenämnden resp. interneringsnämnden. Även förordnande att påföljden skall upphöra meddelas av dessa nämnder. Om ett ingripande är aktuellt, har övervakningsnämnderna beträffande samtliga nu angivna kategorier befogenhet att i avvidan på vidare förordnande besluta om tillfälligt omhändertagande.

De åtgärder mot frivårdsklientelet varom här är fråga kan vara av ingripande betydelse för den enskilde. Det är därför ur rättssäkerhetssynpunkt av stor vikt att prövningen av dessa frågor sker under betryggande former. Ur behandlingssynpunkt är det vidare en fördel att

dessas frågor prövas av ett organ som inte aktivt deltar i behandlingsarbetet. Enligt utredningens mening bör därför åtgärder mot frivårdsklientelet även i fortsättningen beslutas av en särskild nämnd.

Som framgår av den tidigare redogörelsen är nämndernas befogenheter att besluta om mera ingripande åtgärder för närvarande relativt begränsade. Endast när det gäller de villkorligt frigivna har nämnderna befogenhet att avbryta kriminalvården i frihet och besluta om förverkande. Motsvarande åtgärd beslutas när det gäller skyddstillsynsklientelet av domstol och när det gäller dem som ådömts ungdomsfängelse eller internering av resp. centrala nämnd.

Undanröjande av skyddstillsyn är förenat med ådömande av annan påföljd och bör därför enligt utredningens mening liksom hittills beslutas av domstol.

Beträffande befogenheterna att besluta om återintagning i anstalt av dem som ådömts ungdomsfängelse eller internering finns det — liksom när det gäller beslut om villkorlig frigivning och beslut om vård utom anstalt — anledning överväga att begränsa de centrala uppgifterna.

Ungdomsfängelsenämndens och interneringsnämndens beslutsfunktioner i ärenden om återintagning i anstalt har ett direkt samband med nämndernas ansvar för frigivningsfrågorna. Det är naturligt att det organ som beslutat om övergång till frivård skall ha befogenhet att förordna om återintagning i anstalt i de fall då den dömde av en eller annan anledning inte längre lever i ordnade förhållanden. Återintagning kan komma i fråga antingen på grund av ny eller nyupptäckt brottslighet eller med anledning av att den dömde har visat tredska att iakttä sina åligganden eller då anstaltsvård är påkallad för att förebygga nya brott.

För ungdomsfängelseelev eller internerad som har överförs till vård utom anstalt aktualiseras frågan om återintagning i de allra flesta fall på grund av ny eller nyupptäckt brottslighet. Därvid kan den centrala nämnden själv ta initiativ till åtgärden i samband med att yttrande begärs av åklagarmyndighet i åtalsfrågan eller av domstol i påföljdsfrågan. Innan beslut meddelas hörs i så fall regelmässigt den övervakningsnämnd som handhar övervakningen eller skyddskonsulenten. Frågan om återintagning kan också tas upp genom att övervakningsnämnden gör framställning hos den centrala nämnden om sådant ingripande. Har den centrala nämnden inte förordnat om återintagning när åtal sker, t. ex. av den anledningen att erkännande inte föreligger, ankommer det på domstolen att i samband med domen ta ställning till om åtgärd av detta slag skall vidtas.

Återintagning av annan anledning än brott förekommer i mycket ringa utsträckning. Av naturliga skäl måste initiativet i dessa fall komma från den övervakningsnämnd som handhar övervakningen. Finner nämnden att den dömde inte har iakttagit sina åligganden eller att anstaltsvistelse av andra skäl är påkallad, kan den aktualisera frågan om återintagning genom framställning till vederbörande centrala nämnd. Under senare år har till envar av ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden bara gjorts ett tiotal sådana framställningar om året. Som jämförelse kan nämnas att envar av nämnderna beslutar om återintagning på grund av brott i omkring 100 fall om året.

De skäl som i det föregående anförts för att begränsa den centrala prövningen av frågor om frigivning gäller också beträffande befogenheten att besluta om återintagning av dem som är föremål för vård utom anstalt efter dom på ungdomsfängelse eller internering. Även om ärenden om återintagning ibland innefattar svåra bedömningar av lämpligheten att avbryta vården i frihet, måste avgörandena regelmässigt grundas på omständigheterna i varje särskilt fall. Det är alltså inte fråga om typiska uppgifter för central handläggning. De lokala nämnderna tar enligt nuvarande ordning regelmässigt viss befattning med dessa ärenden och får anses vara väl skickade att i fortsättningen fatta besluten. När det gäller interneringsklientelet innebär utredningens förslag att den centrala prövningen av frigivningsfrågor kommer att behållas i viss omfattning. Det kan därför övervägas att också i återintagningsärenden göra en uppgiftsfördelning mellan central och lokal instans. De särskilda skäl som bör föranleda en central prövning av vissa frigivningsfrågor föreligger dock inte när det gäller återintagningsfrågorna. De lokala nämnderna bör därför helt överta de nuvarande centrala beslutsfunktionerna i återintagningsärenden.

Utredningen föreslår sålunda att fråga om återintagning i anstalt för dem som ådömts ungdomsfängelse eller internering skall prövas av lokal nämnd i första instans.

Enligt nuvarande ordning ankommer det också på ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden att förordna om ungdomsfängelse- respektive interneringspåföljdens upphörande. Sådan fråga skall aktualiseras hos den centrala instansen genom framställning av övervakningsnämnd. De centrala nämnderna håller dock en allmän kontroll över att gällande tidsfrister iakttas. Sedan år 1970 är ett maskinellt dataregister för kriminalvården under uppbyggnad. Detta arbete sker inom ramen för rättsväsendets informationssystem. När registret kan tas i bruk, bör den nämnda kontrollfunktionen utan olägenhet kunna läggas på ett lokalt organ. Enligt utredningens mening är inte heller ärenden om upphörande av ungdomsfängelse- eller interneringspåföljderna av sådan beskaffenhet att prövningen i första instans behöver ligga centralt. Utredningen föreslår därför att övervakningsnämnderna skall överta uppgifterna. Om kontroll inte kan utövas med hjälp av dataregistret vid tidpunkten för ett eventuellt genomförande av förslaget, bör den enhet inom kriminalvårdsstyrelsen som handlägger ärenden om straffidsberäkning tills vidare kunna svara för att nämnderna får det beslutsunderlag som behövs.

Övervakningsnämnderna har vid sidan av sin befogenhet att ingripa med olika åtgärder mot frivårdsklientelet en allmän uppgift att leda frivården. Nämndernas befattning med frivården grundas främst på bestämmelsen i 26 kap. 12 § BrB att övervakningen skall handhas av övervakningsnämnd. I denna ledningsfunktion ligger dels ett ansvar för att övervakningen sker på ett ändamålsenligt sätt, dels befogenheten att ge skyddskonsulenterna anvisningar och direktiv för frivårdsarbetet.

Under senare år har kriminalvården i frihet utvecklats starkt. Antalet klienter har stigit samtidigt som andelen svårbehandlade klienter ökat. Som tidigare framhållits har skyddskonsulentorganisationen successivt

förstärkts för att kunna möta de ökade kraven. Organisationens viktiga uppgifter i samband med frigivningsförberedelserna har också ytterligare markerats. Vidare har frivårds- och anstaltsarbetet integrerats. Den nu antydda utvecklingen har kommit att ställa ökade krav på skyddskonsulentorganisationen ur inte bara kvantitativ utan också kvalitativ synpunkt. Det är utredningens uppfattning att konsulentorganisationen efter de resursförstärkningar som tillförts den under senare år väl fyller dessa krav.

För övervakningsnämnderna har möjligheten att leda frivården allt mer begränsats. Den nära kontakt med de enskilda klienterna som fordras för att meningsfulla ledningsfunktioner skall kunna utövas har med hänsyn till det stora antalet klienter gjort att tillsynen över frivården från nämndernas sida inte har blivit effektiv. Nämnderna saknar praktiska möjligheter att bilda sig någon uppfattning om behandlingen av de enskilda klienterna. Kännedomen om de enskilda övervakningsfallen torde som regel grunda sig på den genomgång som sker i samband med den s. k. ettårsprövningen samt på den kontakt nämnderna i övrigt får i samband med prövningen av frågor om olika åtgärder som aktualiserats mot frivårds-klienterna. Genomgången i samband med ettårsprövningen och den prövning nämnderna gör i andra ärenden torde väl i viss utsträckning leda till att nämnderna ger skyddskonsulenter anvisningar eller direktiv för behandlingen, men nämndernas insatser i detta hänseende bör inte övervärderas. Visserligen inträffar det att en ledamot av nämnden under pågående sammanträde genom sina kontakter exempelvis med socialvård, arbetsvård eller sjukvård kan bidra till lösningen av en akut behandlingsfråga. Sådana slumpmässiga insatser saknar emellertid betydelse för ledningen av frivårdsarbetet. Normalt har givetvis skyddskonsulenter etablerat de kontakter med sociala och andra myndigheter som behövs innan fråga om åtgärd från övervakningsnämndens sida aktualiseras.

Vad som nu anförts får inte uppfattas så att utredningen underskattar behovet av en effektiv ledning av frivårdsverksamheten. Utredningen anser tvärtom att förskjutningen mot ökad frivård under senare år medför ett starkt sådant behov. Övervakningsnämnderna saknar emellertid resurser för att på ett effektivt sätt utöva en sådan ledningsfunktion. Enligt utredningens mening bör ledningen av frivårdsarbetet ankomma på kriminalvårdsverket. Ökade förutsättningar härför har också skapats genom 1973 års kriminalvårdsreform, som bl. a. innebär att de tidigare kriminalvårdsråjongerna inom de närmaste åren delas upp i mindre regioner och att specialråjongerna upplöses. Härigenom kommer regionchefernas verksamhetsområde att omfatta endast två—tre skyddskonsulentdistrikt, vilket givetvis medför väsentligt förbättrade möjligheter att följa och leda frivården. På grund av det anförda föreslår utredningen att övervakningsnämnderna befrias från uppgiften att handha övervakningen av frivårds-klientelet och leda frivården. Det direkta ansvaret för övervakningen föreslås vila på skyddskonsulenter medan ledningen av frivården med befogenhet att ge anvisningar och direktiv i frivårdsärenden skall utövas närmast av regioncheferna och i sista hand av kriminalvårdsstyrelsen. De lokala nämndernas befogenheter i detta avseende begränsas således till att

besluta om de åtgärder som enligt BrB kan vidtas mot frivårdsklientelet.

I samband med nämndernas och skyddskonsulenternas ändrade uppgifter bör övervägas om beslutsbefogenheter i en del rutinmässiga ärenden bör överföras till skyddskonsulenterna. Under utredningsarbetet har övervakningsnämnderna särskilt tillfrågats om lämpligheten av att låta skyddskonsulenterna besluta i ärenden om förordnande av övervakare, byte av övervakare och överflyttning av övervakning samt att avge yttranden i pass- och körkortsärenden. I stort sett har det rått enighet om att de nämnda beslutsbefogenheterna med fördel kan övertas av skyddskonsulenterna.

Enligt utredningens mening bör nämndernas beslutsbefogenheter i ärenden om förordnande av övervakare, byte av övervakare och överflyttning av övervakning utan vidare kunna övertas av skyddskonsulenterna. En sådan lösning ligger helt i linje med den förordade avgränsningen av nämndernas ansvarsområde. Utredningen föreslår sålunda att det skall ankomma på skyddskonsulent att besluta i ärenden av detta slag.

Enligt gällande ordning är det inte bara övervakningsnämnderna som har befogenhet att förordna övervakare utan också de centrala nämnderna i samband med beslut om frigivning och domstol i dom till skyddstillsyn. Utredningen har funnit att domstol under alla förhållanden måste ha kvar denna befogenhet. Det är nämligen angeläget att snarast få till stånd en effektiv övervakning för den som dömts till skyddstillsyn och detta önskemål tillgodoses bäst genom att övervakare förordnas redan i domen. Man kan däremot ifrågasätta om den centrala instansen verkligen behöver ha denna befogenhet i fortsättningen. Övervakare skall förordnas i så god tid att de förberedelser som fordras för uppdragets fullgörande hinner utföras och i fråga om den som är intagen i lokalanstalt skall förordnandet meddelas snarast möjligt efter intagningen i anstalten. Man kan därför räkna med att skyddskonsumenten regelmässigt har förordnat övervakare när frigivningsfrågan tas upp. Med hänsyn härtill saknas enligt utredningens mening anledning att behålla den centrala beslutanderätten. Det blir alltså alltid skyddskonsumenten som skall svara för att övervakare förordnas för den som efter frigivning skall stå under övervakning.

Som nyss nämnts bör domstol som regel förordna övervakare för den som döms till skyddstillsyn. Under utredningsarbetet har emellertid konstaterats att domstolarna i en hel del fall underlåter detta. Det brukar leda till att övervakningen inte kommer i gång förrän viss tid efter det domen vunnit laga kraft. I syfte att i viss mån eliminera denna olägenhet har nyligen öppnats möjlighet för skyddskonsulent att interimistiskt förordna övervakare. Eftersom uppgiften att förordna övervakare enligt utredningens förslag skall ankomma på skyddskonsumenten, saknas givetvis anledning att behålla möjligheten att interimistiskt förordna härom. I detta sammanhang vill utredningen särskilt framhålla att domstolarna i största möjliga utsträckning bör utnyttja befogenheten att redan i skyddstillsynsdomen förordna övervakare. Det är också angeläget att den domde bereds tillfälle att avge nöjdförklaring i samband med att domen avkunnas. Avges sådan förklaring börjar prövotiden omedelbart

att löpa. Är den dömde inte närvarande när domen avkunnas eller meddelas domen genom att hållas tillgänglig på rättens kansli, kan nöjdförklaring senare avges inför domstolen eller också med företeende av domen eller domsbevis inför vissa andra myndigheter, dock inte inför skyddskonsulent. Den som dömts till skyddstillsyn har så gott som alltid haft vissa kontakter med frivårdspersonalen redan före domstolsförhandlingen. Enligt utredningens mening är det därför naturligt att den dömde ges möjlighet att avge nöjdförklaring även inför skyddskonsulenten.

Vad utredningen nu har föreslagit i fråga om uppgiftsfördelningen mellan nämnderna och skyddskonsulenterna kräver ett ställningstagande till vad som bör gälla när övervakning av den som dömts i annat nordiskt land skall anordnas här i riket och när övervakning av den som dömts här i riket skall överflyttas till annat nordiskt land. Enligt nordiska verkställighetslagen ankommer det på övervakningsnämnd att handha övervakningen, förordna övervakare och göra framställning om överflyttning av övervakning till annat nordiskt land. Utredningen har funnit att det ligger helt i linje med den föreslagna uppgiftsfördelningen att låta skyddskonsulenterna överta dessa uppgifter. Utredningen föreslår därför att övervakningsnämndernas nuvarande befogenheter enligt nordiska verkställighetslagen skall överföras till skyddskonsulenterna.

Länsstyrelsen eller i vissa fall polismyndighet är enligt passkungörelsen (1940:471) passmyndighet, dvs. den myndighet som inom riket har att utfärda pass åt svensk medborgare för utrikes resa. För den som står under övervakning efter att ha dömts till fängelse, skyddstillsyn, ungdomsfängelse, internering eller intagning i arbetsanstalt gäller att pass inte får utfärdas utan övervakningsnämndens medgivande. Om passmyndigheten får kännedom om att den som står under övervakning innehar gällande pass, skall passet återkallas såvida inte övervakningsnämnden medger innehavet. Medgivande som nu sagts lämnas av den övervakningsnämnd som handhar övervakningen.

Nu gällande ordning, som alltså innebär att övervakningsnämnderna har ett slags vetorätt i passärenden rörande den som står under övervakning, har i olika sammanhang kritiserats. Kritiken har bl. a. gått ut på att det måste anses inkonsekvent att en passansökan kan komma att behandlas olika beroende på om den som gör ansökan är intagen på anstalt eller nyligen frigiven och att det är opraktiskt att pass först utfärdas för en intagen och sedan återkallas efter frigivningen. Det har ansetts föreligga starka skäl för att behandla passansökningar på samma sätt oberoende av om den som dömts till påföljd vistas i eller utom anstalt.

Som tidigare nämnts har under utredningsarbetet konstaterats att övervakningsnämndernas praxis i passärenden är skiftande. En del nämnder är mycket restriktiva i sin tillämpning och lämnar nästan aldrig medgivande till passinnehav förrän den dömde har stått under övervakning ganska lång tid. Det förekommer också att medgivande vägras under åberopande av att den dömde inte fullgjort vissa åligganden, t. ex. inte betalat skadestånd eller böter. Flertalet övervakningsnämnder synes dock ha den uppfattningen att en alltför restriktiv tillämpning kan ha så

negativa konsekvenser i behandlingsarbetet att skälen för att vägra medgivande till passinnehav bör vara mycket starka.

Utredningen anser att den kritik som framförts mot gällande bestämmelser om passinnehav har starkt fog för sig. Det är också otillfredsställande att övervakningsnämndernas praxis i passärenden är så skiftande. Om nämndernas vetorätt slopas och passmyndigheten i varje särskilt fall får bedöma vilken betydelse som bör tillmätas de uppgifter som inhämtas om den dömdes situation, kommer man till rätta med de problem som föranlett kritiken. Skyldigheten att avge yttrande till passmyndigheten skulle i så fall kunna läggas på den skyddskonsulent som handhar övervakningen eller, såvitt angår intagna, på styresmannen för anstalten i samråd med vederbörande skyddskonsulent. Emellertid torde frågan om övervakningsnämndernas medverkan i passärenden komma att övervägas i samband med det arbete som nu pågår med utfärdande av ny passlagstiftning. Utredningen anser sig därför inte böra lägga fram något förslag i denna fråga men vill understryka att det är angeläget att frågan snarast löses.

Körkortstillstånd beviljas av länsstyrelsen. Vid prövningen skall särskilt beaktas om sökanden är känd för ett nyktert levnadssätt och om det kan antas att han kommer att respektera trafikreglerna, ta hänsyn till andra och visa omdöme och ansvar. I körkortsärende rörande den som står under övervakning krävs inte som enligt passlagstiftningen medgivande av övervakningsnämnd och länsstyrelsen behöver inte heller inhämta nämndens yttrande. Det förekommer dock att vissa länsstyrelser i en del fall begär yttrande från övervakningsnämnden eller skyddskonsulenten. Med hänsyn till att övervakningen enligt utredningens förslag skall handhas av skyddskonsulent bör länsstyrelsen i fortsättningen alltid vända sig till denne och inte till övervakningsnämnden om i körkortsärende behövs uppgifter om den som står under övervakning.

Nämndernas ändrade uppgifter bör också medföra att den nuvarande befogenheten för övervakningsnämnds ordförande att beträffande frivårdsklientelet göra ansökan om intagning enligt lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall bör överföras till skyddskonsulent.

9.2 Särskilda frågor rörande verksamheten

9.2.1 *Delegation*

Enligt nu gällande ordning kan ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden bemyndiga övervakningsnämnd att närmare fastställa dagen för övergång till vård utom anstalt. Dessa centrala nämnder kan alltså ge sina frigivningsbeslut den innebörden att den intagne får överföras till vård utom anstalt efter en angiven tidpunkt under förutsättning att visst eller vissa villkor har uppfyllts, t. ex. att arbets- och bostadsförhållandena är ordnade på ett tillfredsställande sätt. I samband med beslutet kan övervakningsnämnden bemyndigas att avgöra om villkoren är uppfyllda och att meddela det definitiva beslutet om

övergång till frivård. Kriminalvårdsnämnden har inte getts motsvarande möjlighet att delegera sina beslutsfunktioner.

Enligt utredningens mening är det en lämplig ordning att i samband med den centrala prövningen kunna delegera befogenheten att meddela det definitiva frigivningsbeslutet till lokal nämnd. Det finns inte någon anledning att ålägga den centrala instansen att i varje särskilt fall bevaka att olika slags villkor för frigivningen har uppfyllts. Utredningen föreslår därför att de möjligheter till delegation som ungdomsfängelse-nämnden och interneringsnämnden nu har skall finnas generellt vid den centrala prövning som i fortsättningen skall äga rum i frigivningsfrågor.

Om utredningens förslag om uppgiftsfördelningen mellan central och lokal nämnd genomförs, kommer flertalet lokala nämnder att få handlägga ett mycket stort antal frigivningsärenden. Det finns därför anledning undersöka förutsättningarna för att i viss utsträckning begränsa också de lokala nämndernas prövning av frigivningsfrågor.

I ärenden om villkorlig frigivning brukar ofta principbeslut meddelas i god tid före frigivningsdagen. I vissa fall bestämmer ordföranden sedan ensam, genom s. k. ordförandebeslut som skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden, den dag då den intagne skall få lämna anstalten. Till grund för ordförandebeslutet ligger uppgifter om hur frigivningssituationen har utvecklats. Bedömningen är sålunda regelmässigt mycket enkel.

Ett sätt att minska de lokala nämndernas befattning med dessa ärenden är att ge dem möjlighet att delegera beslutsfunktionerna till personal inom frivården eller på anstalterna. En sådan ordning kan med hänsyn till ärendenas beskaffenhet inte anses betänkelig från rättssäkerhetssynpunkt. Att generellt överföra beslutanderätten till frivårds- eller anstaltspersonal kan emellertid ge upphov till konfliktsituationer som försvårar det fortsatta behandlingsarbetet. Med hänsyn härtill bör delegationsbestämmelserna utformas som en möjlighet för nämnden att i visst fall överlämna åt frivårds- eller anstaltspersonal att närmare bestämma dagen för frigivningen. I samband med sitt principbeslut om villkorlig frigivning får nämnden, om den finner lämpligt, delegera denna uppgift. Bemyndigandet kommer alltså att avse ett beslut som motsvarar det nuvarande ordförandebeslutet.

När det gäller ärenden om överförande till vård utom anstalt av ungdomsfängelseelver och internerade torde det däremot inte finnas något behov av en motsvarande delegationsmöjlighet. Dessa ärenden är nämligen sällan av brådskande natur, eftersom den dömde nästan undantagslöst är på frigivningspermission då frigivningsfrågan slutligt skall avgöras.

Frågan om vilket organ som skall kunna bemyndigas att meddela det definitiva frigivningsbeslutet bör ses mot bakgrunden av de uttalanden som har gjorts i förarbetena till 1973 års kriminalvårdsreform och till KvaL om önskvärdheten av en ökad integrering mellan anstaltsvård och frivård. De riktlinjer som har dragits upp i detta hänseende ger klart uttryck för att frivårdens personal i så stor utsträckning som möjligt skall medverka i rehabiliteringsarbetet redan under den intagnes anstaltsvistelse. I fråga om den som är intagen i lokalanstalt har ansvaret för frigiv-

ningsförberedelserna lagts på skyddskonsulentorganisationen. Det åligger nämligen skyddskonsulent eller assistent inom frivården att i samverkan med anstaltspersonalen förbereda villkorlig frigivning eller överförande till vård utom anstalt. Vid frigivning från rixanstalt har ansvaret för förberedelsearbetet däremot lagts på styresmannen och hans personal, varvid samråd bl. a. skall ske med skyddskonsulent eller assistent inom frivården. Det är naturligt att lokal nämnds beslutsfunktioner i ärenden om villkorlig frigivning skall kunna delegeras till den som har ansvaret för frigivningsförberedelserna, dvs. till skyddskonsulent såvitt avser de som är intagna i lokalanstalt och till styresman vid rixanstalt i fråga om de som är intagna i sådan anstalt. Skyddskonsulenten eller styresmannen bör inte medges att till underlydande personal överflytta befogenhet som sålunda delegerats. Frigivningsbeslut som skyddskonsulenten eller styresmannen meddelat med stöd av delegation bör vidare anmälas vid nästa sammanträde med den lokala nämnden.

Som förut nämnts kan enligt gällande rätt beslutsfunktionen i frågor om frigivningspermission och vistelse utanför anstalt delegeras i viss utsträckning. De centrala nämnderna kan överflytta sina beslutsfunktioner till övervakningsnämnd och övervakningsnämnd kan i sin tur bemyndiga styresman vid anstalt att, i brådskande fall eller eljest när särskild anledning därtill förekommer, avgöra sådana frågor. Enligt utredningens mening bör lokal nämnd även i fortsättningen kunna bemyndigas att besluta i dessa frågor för intagen vars frigivningsfråga skall avgöras centralt. Nämnden bör också efter prövning i varje särskilt fall kunna bemyndiga skyddskonsulent eller styresman vid rixanstalt att bevilja frigivningspermission och vistelse utanför anstalt i brådskande fall eller när det eljest finns särskild anledning därtill.

9.2.2 Yttrande till domstolar och åklagare

Utredningens förslag att förlägga besluten om återintagning i anstalt av dem som dömts till ungdomsfängelse eller internering till lokal nivå kräver att sambandet mellan dessa ärenden och skyldigheten att avge yttrandet till åklagarmyndigheter och domstolar beaktas.

Det är givetvis av vikt att yttranden avges av ett organ som genom speciell erfarenhet kan ge särskild tyngd åt sina rekommendationer. Utredningens förslag om uppgiftsfördelningen i frigivningsärenden innebär en så långtgående begränsning av den centrala prövningen att det i fortsättningen blir de lokala nämnderna som kommer att ha närmare kännedom om klienterna och deras problem. Redan för närvarande hänvisas i yttrandena regelmässigt till den utredning om den dömdes situation som övervakningsnämnd eller skyddskonsulent tillhandahållit. Därutöver innefattar yttrandena också ett ställningstagande till vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas med anledning av den nya eller nyupptäckta brottsligheten. I denna del gäller det i åtskilliga fall att bedöma brottslighetens art och omfattning och att på grundval av denna bedömning rekommendera antingen att de åtgärder som kan vidtas inom ramen för den tidigare ådömda påföljden, t. ex. återintagning och en kortare tids anstaltsvistelse,

utgör en tillräcklig reaktion eller att det krävs mera ingripande åtgärder som gör det nödvändigt att lagföring sker. Det är alltså egentligen fråga om att göra ett slags straffmätning i syfte att fastställa om brottsligheten förskyller ett frihetsberövande om sex månader eller däröver och att i sammanhanget beakta de speciella omständigheter som från individualpreventiva synpunkter talar för att en viss åtgärd vidtas. Frågan huruvida återintagning skall ske måste sålunda i åtskilliga fall tillmätas avgörande betydelse för ställningstagandet till vad som skall rekommenderas i åtals- eller påföljdsfrågan.

Utredningen föreslår på grund av det anförda att yttranden till åklagare och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor skall ankomma på de lokala nämnderna. Ett undantag bör dock göras. Interneringsnämndens nuvarande uppgift att avge yttrande till domstol innan någon första gången döms till internering har enligt utredningens mening så stor betydelse när det gäller att främja en enhetlig tillämpning av påföljden att uppgiften även i fortsättningen bör handläggas centralt.

9.2.3 Anstaltsbehandling m. m.

Påföljden skyddstillsyn är avsedd för lagöverträdare som är i behov av stöd och kontroll för sin anpassning i samhället. Utmärkande för påföljden är att den dömdes ställs under övervakning och att särskilda föreskrifter kan meddelas om vad han har att iaktta under prövotiden. Som ett led i påföljden kan också ingå viss tids behandling i anstalt. Detta frihetsberövande är till skillnad från fängelsestraffet inte en isolerad påföljd utan är i första hand avsett att vara början till en behandling som skall ha sin tyngdpunkt förlagd till tiden efter anstaltsvistelsen. Anstaltsbehandling kan dock aktualiseras även när vistelsen i frihet pågått viss tid, nämligen om den dömdes begått nya brott eller brustit i sina åligganden enligt skyddstillsynsdomen.

Befogenheten att förordna om anstaltsbehandling vid skyddstillsyn ankommer på domstol oavsett om frågan tas upp i samband med domen eller senare. Om den dömdes under prövotiden inte fullgör sina åligganden och andra åtgärder ansetts otillräckliga, är det övervakningsnämnden som på grund av sitt ansvar för övervakningen skall ta initiativ till att frågan om anstaltsbehandling blir prövad av domstol. Förfarandet inleds med att viss utredning görs om den dömdes förhållanden, i allmänhet genom frivårdspersonalens försorg, varefter övervakningsnämnden gör framställning hos åklagare om att denne skall föra talan om anstaltsbehandling. Åklagaren får sedan ta ställning till om han anser sig böra hos domstolen föra den talan som nämnden begärt.

I olika sammanhang har den nuvarande ordningen för prövning av ärenden om anstaltsbehandling under pågående skyddstillsyn utsatts för kritik. I motioner till 1968 års riksdag (I:76 och II:109) yrkades att övervakningsnämnd skulle få befogenhet att direkt hos domstol begära förordnande om anstaltsbehandling för den som dömts till skyddstillsyn. Att ha kvar åklagaren som en mellaninstans mellan övervakningsnämnden och domstolen innebar enligt motionärernas mening en onödig omgång,

som var ägnad att minska effektiviteten i frivårdsarbetet. Ett snabbt förfarande ansågs också i hög grad önskvärt av den anledningen att den dömde i allmänhet omhändertagits och att hans situation oftast var sådan att det skulle vara mycket vanskligt att försätta honom på fri fot i avbidan på domstolens prövning. Förslagen föranledde inte någon åtgärd.

Som skäl för detta ställningstagande anfördes att den begärda ändringen skulle leda till att övervakningsnämnden fick ställning av motpart till den dömde och att samarbetet mellan denne och nämnden därmed kunde komma att försvåras (1 LU 1968:45). I en motion till 1973 års riksdag (1973:142) framhölls att övervakningsnämnderna sällan tar initiativ till anstaltsbehandling och att den omständliga procedur, som nu fordras och som ofta gör ett snabbt ingripande omöjligt, kan vara orsaken till att nämnderna ibland avstår från att ingripa. Ett snabbt ingripande skulle sannolikt i många fall kunna bryta en ogynnsam utveckling och förhindra återfall i brott. Motionären, som ansåg att man inte behöver hysa några betänkligheter mot övervakningsnämndernas förmåga att avgöra frågor om anstaltsbehandling inom frivårdens ram, föreslog att nämnderna själva borde ges befogenhet att besluta om anstaltsbehandling. Inte heller detta förslag ansågs påkalla någon riksdagens åtgärd. Vid behandlingen av ärendet uttalades dock att man torde kunna förutsätta att den aktualiserade problematiken skulle komma att omfattas av utredningens uppdrag.

Under utredningsarbetet har bekräftats att det nuvarande omständliga förfarandet är en bidragande orsak till att övervakningsnämnderna i ringa omfattning tar initiativ till att föreslå anstaltsbehandling. Övervakningsnämnderna har under åren 1972–1973 gjort sammanlagt nio respektive sex framställningar härom. Utredningen delar uppfattningen att en åtgärd av detta slag ibland skulle kunna bryta en ogynnsam utveckling och förhindra återfall i brott. Man bör inte heller bortse från att skyddstillsynspåföljden som sådan mister ett moment av skärpa om de lokala nämnderna bara i enstaka fall utnyttjar möjligheten att aktualisera ett kortvarigt frihetsberövande i form av anstaltsbehandling. En utveckling i denna riktning kan göra domstolarna mera benägna att välja frihetsberövande påföljder. Å andra sidan bör understrykas att anstaltsbehandling, liksom förverkande av villkorlig frigivning och återintagning, är en åtgärd som bör förekomma endast när frivårdens resurser får anses vara uttömda. Kriminalvårdsberedningen framhöll att den som är föremål för frivård och inte gjort sig skyldig till ny brottslighet borde kunna tas om hand under institutionella former endast vid fall av allvarlig misskötsamhet och överhängande risk för ny kriminalitet. För att markera att sådana åtgärder bör användas restriktivt när misskötsamheten inte består i ny brottslighet har bestämmelserna om förverkande av villkorlig frigivning och förordnande om anstaltsbehandling nyligen ändrats.

I och för sig var det naturligt att i samband med BrB:s tillkomst inte ge de nyinrättade övervakningsnämnderna alltför långtgående beslutsbefogenheter i fråga om klart domstolsliknande uppgifter. Nämnderna fick dock redan från början befogenhet att förverka villkorligt medgiven frihet. Beslut härom kan innebära ett mycket långvarigt frihetsberövande.

Utredningen har nu föreslagit att nämnderna i fortsättningen skall besluta om återintagning i anstalt beträffande ungdomsfängelseelever och internerade. Återintagning kan innebära ett frihetsberövande under betydligt längre tid än anstaltsbehandling under pågående skyddstillsyn, som får pågå högst två månader. Att förordna om anstaltsbehandling kan därför inte sägas vara en så ingripande åtgärd att det av den anledningen finns några betänkligheter mot att ge de lokala nämnderna ökade befogenheter i detta hänseende.

Utredningens ställningstagande i det föregående till de lokala nämndernas framtida roll i frivårdsarbetet innebär att den aktuella frågan kommit i ett helt annat läge. Ett överförande till nämnderna av befogenheten att förordna om anstaltsbehandling ligger helt i linje med att nämnderna i framtiden skall ha bl. a. som uppgift att besluta om ingripanden vid fall av misskötsamhet under vården i frihet. Det kan inte heller med fog göras gällande att en sådan befogenhet kommer att få negativa verkningar för frivårdsarbetet. De lokala nämnderna skall inte längre handha övervakningen och får därmed inte närkontakten med klientelet. En eventuell konfliktsituation mellan nämnden och den dömde blir därför inte av annat slag än den som kan uppstå mellan honom och domstolen.

Utredningen anser att det är angeläget att få till stånd en ordning som möjliggör snabba ingripanden när det finns allvarlig risk för att den som dömts till skyddstillsyn skall återfalla i brott. På grund av det anförda föreslår utredningen att befogenheten att besluta om anstaltsbehandling för den som dömts till skyddstillsyn skall överföras från domstol till lokal nämnd i de fall då frågan till följd av misskötsamhet aktualiseras under prövotiden. I samband härmed bör den dömde ges möjlighet till rättshjälp i form av offentligt biträde.

När en frihetsberövande åtgärd aktualiseras mot den som är föremål för kriminalvård i frihet, brukar denne i allmänhet omhändertas i avbidan på vidare förordnande. Sådant beslut meddelas av övervakningsnämnd men kan också meddelas av ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden i samband med återintagning och av domstol när talan förs om undanröjande av skyddstillsyn eller anstaltsbehandling. Omhändertagande är tidsbegränsat till en vecka men kan, om synnerliga skäl föreligger, förlängas med ytterligare högst en vecka. En frihetsberövande åtgärd behöver dock inte vara aktuell för att tillfälligt omhändertagande skall få tillgripas. Det räcker med att fråga uppkommit om att förordna om övervakning eller att meddela särskild föreskrift eller varning.

Under förarbetena till BrB framhölls att förutsättningen för förordnande om tillfälligt omhändertagande kunde synas vid. Åtgärder som ställande under övervakning och meddelande av föreskrift kunde knappast anses vara av sådan beskaffenhet att de motiverade ett frihetsberövande. Vid den tidpunkt då frågan om omhändertagande uppkommer är det ofta inte klart vilken åtgärd som skall vidtas eller ens om någon åtgärd kommer att behövas. Med hänsyn härtill framhölls att innebörden av den i lagen angivna förutsättningen bara är att den dömde skall ha brustit i sina åligganden så allvarligt att åtgärd synes påkallad och

att omhändertagande inte är avsett att vara en åtgärd som vidtas som påföljd för misskötsamhet utan ett medel i syfte att möjliggöra eller underlätta lämpliga åtgärder. Det betonades också att det inte är nödvändigt att vidta någon åtgärd efter omhändertagandet.

Kriminalvårdsberedningen har i fråga om omhändertagandeinstitutet uttalat att detta visserligen har en repressiv karaktär men samtidigt möjliggör en sådan utredning om den övervakades aktuella förhållanden som annars inte kan verkställas på grund av att han inte kan anträffas eller är påverkad av narkotika eller alkohol. Beredningen ansåg att omhändertagandeinstitutet borde behållas men framhöll samtidigt att det måste användas med stor restriktivitet och att omhändertagandena bör vara korta.

Som förutsättning för att övervakningsnämnd skall få förverka villkorlig frigivning eller göra framställning om undanröjande av skyddstillsyn eller om anstaltsbehandling gäller att den dömda skall ha allvarligt åsidosatt sina åligganden och att det kan antas att han inte skall låta sig rätta genom annan åtgärd som nämnden får vidta. Ungdomsfängelse-nämnden och interneringsnämnden kan förordna om behandling i anstalt om den dömda visat tredska att iaktta vad som åligger honom eller om det på grund av hans uppförande eller eljest anses att anstaltsbehandling är påkallad för att förebygga att han begår brott. I samtliga dessa fall är den dömdes situation så allvarlig att institutet tillfälligt omhändertagande enligt utredningens mening bör behållas för att garantera ett effektivt ingripande. Det kan däremot starkt ifrågasättas om inte förutsättningarna för tillfälligt omhändertagande i övrigt är alltför vida. Enligt nuvarande ordning kan sådant omhändertagande tillgripas när fråga uppkommit om att förordna om övervakning, meddela särskild föreskrift eller besluta om varning. Utredningen har konstaterat att övervakningsnämndernas praxis är mycket oenhetlig på detta område. Flertalet nämnder är mycket restriktiva i sin tillämpning medan några nämnder tillgriper denna form av frihetsberövande trots att det redan från början står klart att situationen inte är särskilt allvarlig. I detta sammanhang bör också påpekas att ett tillfälligt omhändertagande för skyddstillsynsklientelet del ofta är det första frihetsberövandet och att verkställigheten i allmänhet medför vistelse i polisarrest eller allmänt håkte. Även om utredningen anser att omhändertagandeinstitutet bör tillämpas med stor restriktivitet, vill utredningen dock inte begränsa dess användning till de fall då en längre tids frihetsberövande bedöms vara en nödvändig åtgärd. Ett tillfälligt omhändertagande kan nämligen i många fall vara den lämpligaste åtgärden när den dömda till följd av alkohol- eller narkotika-missbruk råkat i en situation som han inte själv har förmåga att klara upp. Syftet med omhändertagandet bör då vara att bereda den dömda läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård som han behöver. Omhändertagande bör också kunna ske om den dömda under längre tid undandragit sig övervakning och befinner sig på okänd ort. Syftet med omhändertagandet skall då vara att möjliggöra en utredning om den dömdes aktuella förhållanden. Däremot bör enligt utredningens mening tillfälligt omhändertagande inte få tillgripas när det redan från början står klart att

den dömdes situation ger anledning anta att endast åtgärder som övervakning, särskild föreskrift och varning kan bli aktuella.

9.2.4 Samråd m. m.

Enligt sina direktiv bör utredningen utröna om det finns förutsättningar för att ge nämnderna ökade möjligheter att medverka vid planeringen av den verksamhet som utövas av olika kriminalvårdsorgan inom nämndernas verksamhetsområden och att verka för samordning av kriminalvårdens och de sociala myndigheternas insatser. Enligt direktiven bör utredningen härvid särskilt uppmärksamma önskvärdheten av en rationalisering av vårdarbetet.

Utredningens i det föregående redovisade förslag innebär bl. a. att nämndernas verksamhet inte på samma sätt som tidigare kommer att inriktas på behandling av individuella ärenden. Detta behöver emellertid inte innebära att nämnderna förlorar inflytandet över frigivnings- och frivårdsarbetet. I samband med prövning av fråga om frigivning eller om åtgärd under pågående övervakning får nämnderna ta ställning till anstalts- och frivårdsarbetet. Om adekvata frigivningsförberedelser eller andra åtgärder enligt nämndens mening inte vidtagits, kan detta givetvis påverka nämndens beslut. Nämndens praxis får på detta sätt betydelse för frigivnings- och frivårdsarbetets bedrivande.

Även i övrigt bör enligt utredningens mening de erfarenheter som nämnderna gör i samband med prövning av frigivningsfrågor och åtgärder beträffande frivårdsklientelet så långt det är möjligt tillgodogöras i det praktiska kriminalvårdsarbetet. Detta bör ske genom en nära kontakt mellan nämnderna och kriminalvårdens övriga organ, särskilt regioncheferna, för vilka det utgör ett naturligt led i uppgifterna att följa arbetet inom sina verksamhetsområden. Regionchef eller dennes ställföreträdare bör ha rätt att närvara vid nämndernas sammanträden och delta i överläggningarna men inte i besluten. Han bör även i övrigt följa nämndernas arbete och samråda med dem. Nämnderna får därvid tillfälle att lämna synpunkter på frigivnings- och frivårdsarbetet och vidarebefordra sina intryck från behandlingen av ärendena samtidigt som regionchefen får möjlighet att lägga fram sina synpunkter på verksamheten. Nämnderna bör vidare informeras exempelvis om viktigare anslagsfrågor och om olika reformer inom kriminalvårdens område.

Genom ett sådant samrådsförfarande kommer nämnderna att kunna tillföra övriga kriminalvårdsorgan värdefullt beslutsunderlag samtidigt som nämnderna själva får en god inblick i kriminalvårdsarbetet. Om nämnderna ges en lämplig sammansättning bör de också kunna bidra till att ute i samhället skapa förståelse för kriminalvårdens problem och påverka de allmänna principerna för kriminalvården.

I fråga om anstaltsverksamheten har övervakningsnämnderna för närvarande till uppgift att utöva viss insyn vid anstalterna. Den insyn nämnderna utövar torde huvudsakligen bestå i att de intagna bereds tillfälle till samtal då nämnderna sammanträder på anstalterna.

I motioner till 1974 års riksdag (1974:1605 och 1974:1607) framställ-

des önskemål om ökad insyn i anstaltsverksamheten. Med hänsyn bl. a. till att insyn genom en särskild ombudsman eller nämnd genom sin blotta existens skulle bidra till att undanröja misstanke om godtycke eller hårdhet i behandlingen yrkades i den förstnämnda motionen att åtgärder skulle vidtas för att skapa en ökad insyn i anstaltsverksamheten och för att åstadkomma en lokal förankring av denna verksamhet. Med likartad motivering begärdes i motionen 1974:1607 en utredning rörande medverkan av lekmän vid användning av isoleringsåtgärder.

Vid ärendets behandling i riksdagen (Ju 1974:2, rsk 99) erinrade justitieutskottet om övervakningsnämndernas uppgifter på detta område samt påpekade att JO ägnar mycket stor uppmärksamhet åt förhållandena inom kriminalvårdens anstalter. Utan att vilja förringa värdet av nu nämnd verksamhet ansåg dock utskottet att ökad insyn i enlighet med motionärernas önskemål skulle vara av stort värde inte enbart för de intagna utan även för anstaltspersonalen. Enligt utskottets mening skulle ett genomförande av motionsförslagen också på sikt kunna bidra till en större förståelse för kriminalvårdens problem och ett ökat förtroende för dess verksamhet. En närmare undersökning av dessa frågor syntes därför utskottet väl motiverad och vissa skäl talade enligt dess mening för att den uppgiften borde anförtros utredningen. Även om denna fråga inte särskilt berörs i direktiven, har utredningen mot bakgrund av nyssnämnda uttalande ansett sig böra ta upp den.

Som tidigare framhållits innebär utredningens förslag att de lokala nämnderna helt befrias från det direkta behandlingsarbetet i frivårdsfrågor. Frigivningsfrågor skall i stor utsträckning prövas av nämnderna i första instans. Nämnderna får sålunda i huvudsak domstolsliknande uppgifter i förhållande till både frivårdsklientelet och de intagna. Det är enligt utredningens mening inte förenligt med en sådan ställning att ålägga de lokala nämnderna ett allmänt ansvar för verksamheten på anstalterna. Om det finns behov av ökad insyn i anstalterna, bör detta tillgodoses på annat sätt än genom medverkan av nämnderna. Utredningen föreslår därför att de lokala nämnderna inte ens bör behålla de begränsade uppgifter som de för närvarande har i detta avseende.

9.3 Organisation

9.3.1 Huvudmannaskapet

Kriminalvårdens nämnder är enligt nuvarande organisation inte inordnade i kriminalvårdsverket utan direkt underställda regeringen. Nämnderna sorterar under justitiedepartementet. Administrativa bestämmelser om nämndverksamheten finns i särskilda instruktioner för de centrala och lokala nämnderna. Bestämmelserna är allmänt hållna och det har i stort sett ankommit på nämnderna själva att finna lämpliga former för sin verksamhet. Nämnderna har dock i administrativt hänseende en viss anknytning till kriminalvårdsverket genom det ekonomiska ansvar som verket ålagts för nämndverksamheten. Kriminalvårdsstyrelsen tillhandahåller de centrala nämnderna sammanträdesrum, kanslilokaler och

biträdespersonal. Vid de lokala nämnderna fullgörs kansliarbetet i princip av personal vid frivårdsexpeditionerna.

Utredningen har funnit att avsaknaden av en central förvaltningsmyndighet i åtskilliga hänseenden varit till nackdel för nämndernas verksamhet. Den kritik som i olika sammanhang har riktats mot de lokala nämndernas arbete har främst tagit sikte på att deras praxis är oenhetlig. Som tidigare nämnts anser utredningen att denna kritik är i viss mån överdriven, t. ex. när det gäller frigivningsärenden. En central förvaltningsmyndighet skulle dock kunna tillhandahålla de lokala nämnderna information angående praxis, ordna informationsdagar för ledamöterna och vidta andra åtgärder av administrativ karaktär i syfte att eliminera de olikheter i tillämpningen som kan finnas nämnderna emellan. Utredningen vill i detta sammanhang särskilt framhålla att förslaget om ökade beslutsbefogenheter för de lokala nämnderna i frigivningsärenden förutsätter att nämnderna ges betydligt bättre information än f. n. i olika kriminalvårdsfrågor. Också för den centrala nämndverksamheten kan insatser av detta slag ha stor betydelse.

I fråga om arbetsrutinerna har de lokala nämnderna alltsedan sin tillkomst tillämpat ett flertal olika system för diarieföring, registrering m. m. Först under de senaste åren har en av kriminalvårdsstyrelsen särskilt tillsatt arbetsgrupp med representanter för styrelsen och domstolsväsendets organisationsnämnd dragit upp vissa riktlinjer i syfte att åstadkomma enhetliga rutiner i fråga om nämndernas diarieföring och registrering. Under en central myndighets ledning bör det finnas goda förutsättningar för att eliminera det dubbelarbete som förekommit på det administrativa området och låta nämnderna få del av det omfattande rationaliseringsarbete som under senare år bedrivits inom statsförvaltningen.

Enligt utredningens mening är det angeläget att frågan om huvudmannaskapet för kriminalvårdens nämnder snarast löses. I utredningens direktiv har särskilt framhållits att den oklarhet som råder i detta hänseende är en allvarlig brist i det nuvarande systemet. Utredningen, som delar denna uppfattning, föreslår att nämndverksamheten skall inordnas under en central förvaltningsmyndighets ledning. Förslaget ligger helt i linje med den reform som inrättandet av ett domstolsverk innebär och utgör en anpassning till det system som är utmärkande för svensk statsförvaltning. Den centrala ledningen och samordningen skall vara begränsad till handläggningen av administrativa ärenden. Nämnderna är givetvis — liksom domstolarna i fråga om den dömande verksamheten — självständiga i sin handläggning av enskilda ärenden rörande verksamheten.

Som förut nämnts har nämnderna redan i dag en viss anknytning till kriminalvårdsverket i administrativt hänseende. Deras verksamhet är och kommer även enligt utredningens förslag att vara helt inriktad på olika frågor inom kriminalvårdens område. Utredningen har därför inte funnit anledning överväga att lägga huvudmannaskapet för nämnderna på någon annan myndighet än kriminalvårdsstyrelsen. Utredningen föreslår sålunda att kriminalvårdsstyrelsen skall vara chefsmyndighet för nämnderna och i denna egenskap ha det högsta inseeendet över nämndverksamheten.

9.3.2 Lokala nämndorganisationen

De förslag som utredningen har lagt fram i fråga om de lokala nämndernas arbetsuppgifter innebär en ganska betydande ändring av verksamhetens inriktning. Nämnderna skall inte längre ha några ledande funktioner i fråga om frivården men får ett ökat ansvar för frigivningsfrågorna.

Enligt förslaget får nämndernas verksamhet en annan inriktning än tidigare. I stort sett får de en mera domstolsliknande karaktär samtidigt som de ges viktiga samrådsfunktioner i fråga om planering och samordning.

De lokala nämndernas vidgade beslutsbefogenheter i frigivningsärenden kommer enligt utredningens mening inte att nämnvärt påverka deras arbetsbörda. Enligt nuvarande ordning svarar nämnderna i princip för utredningen i de frigivningsärenden som skall avgöras centralt i första instans och avger i sådana ärenden också yttrande som innefattar förslag till avgörande. De nya uppgifter som tillförs de lokala nämnderna – yttranden till åklagarmyndigheter och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor, beslut om återintagning av ungdomsfängelseelever och internerade – torde endast i undantagsfall medföra att arbetsbördan ökas. Däremot torde utredningens förslag i fråga om frivårdsuppgifternas fördelning mellan nämnderna och skyddskonsulentorganisationen innebära att nämnderna avlastas en hel del uppgifter. Totalt sett räknar utredningen sålunda med att den föreslagna reformen leder till en minskning av nämndernas arbetsbörda. I synnerhet för de nämnder som inte har någon anstalt inom sitt verksamhetsområde blir denna minskning avsevärd.

Det är mot denna bakgrund som behovet av organisatoriska ändringar bör bedömas. En viktig ändring har redan behandlats, nämligen huvudmannaskapet för nämndorganisationen. Med hänsyn till de genomgripande ändringar som föreslagits i fråga om den lokala nämndverksamhetens inriktning bör även vissa andra organisatoriska ändringar övervägas.

De nuvarande lokala nämndernas sammansättning regleras i 37 kap. BrB. Nämnden består av fem ledamöter. För ordföranden gäller kompetenskravet att han skall vara lagfaren och erfaren i domarvärv. Ordförandens ersättare skall vara lagfaren. Övriga ledamöter utses av länsstyrelsen i det län inom vilket nämnden har sitt huvudsakliga verksamhetsområde. För dessa ledamöter har inte uppställts några ovillkorliga kompetenskrav. De bör dock ha erfarenhet beträffande ungdomsvård eller arbetsförmedling eller eljest i allmänna värv.

I nuvarande organisation har det – med hänsyn till de lokala nämndernas behandlingsuppgifter – varit naturligt att knyta personer med speciell yrkeserfarenhet beträffande främst arbetsförmedling och ungdomsvård till nämnderna. Under utredningsarbetet har från en del håll framhållits att fördelarna med att ha sådan erfarenhet representerad inom nämnderna varit så stora att inte ens en väsentligt ändrad inriktning av verksamheten bör leda till att nuvarande regler om

sammansättningen ändras. Enligt utredningens mening måste emellertid de lokala nämndernas sammansättning anpassas till de uppgifter som nämnderna skall fullgöra i den nya organisationen. Bortfallet av de nuvarande behandlingsuppgifterna innebär att nämnderna i sin verksamhet helt kommer att fullgöra uppgifter som i hög grad påminner om de allmänna domstolarnas uppgifter. Med hänsyn härtill har utredningen funnit naturligt att reglerna om nämndernas sammansättning utformas efter förebild av vad som gäller för tingsrätterna. Den nuvarande avvägningen mellan jurist- och lekmannainslag bör i princip behållas. Lekmannedamöterna bör dock utses genom val.

Det nuvarande kompetenskravet för ordförande i övervakningsnämnd innebär att det inte finns något hinder mot att förordna den som har avgått från ordinarie domartjänst och inte heller att utse en yngre domstolsjurist som ännu inte fått sådan tjänst. Vid tillämpningen har dock den som fyllt eller under den nya tjänstgöringsperioden fyller 70 år inte utsetts till ordförande. Med hänsyn till vad utredningen har föreslagit om de lokala nämndernas arbetsuppgifter är det angeläget att ordföranden i lokal nämnd är domare. Att denna princip upprätthålls är enligt utredningens mening av sådan vikt att det kompetenskrav som nu gäller bör skärpas. Utredningen föreslår att ordförande i lokal nämnd skall vara lagfaren och innehavare av ordinarie domartjänst. Det innebär att bara den som har ordinarie domartjänst kan utses till ordförande och att den som under löpande tjänstgöringsperiod avgår från sådan tjänst inte får vara kvar som ordförande i nämnden.

Utredningen har funnit att det nuvarande systemet med särskild ersättare för ordföranden inte bör behållas. En lämpligare ordning är att vice ordförande utses och att denne ingår som ledamot i nämnden. Det har bl. a. den fördelen att vice ordföranden kan delta i nämndens arbete inte bara då ordföranden har förhinder. Därmed skapas bättre förutsättningar för kontinuitet i verksamheten. Vid förfall för både ordföranden och vice ordföranden bör tillfällig ersättare utses för viss kortare tid. För vice ordförande och sådan tillfällig ersättare bör gälla samma kompetenskrav som för ordföranden.

Ordföranden och vice ordföranden bör utses av regeringen. Tillfällig ersättare bör förordnas av kriminalvårdsstyrelsen. Mandattiden för ordföranden och vice ordföranden bör liksom för de ledamöter som skall utses genom val vara tre år. Tillfällig ersättare bör förordnas för högst sex månader.

Som nyss nämnts har utredningen funnit att andra ledamöter i lokal nämnd än ordföranden och vice ordföranden bör utses genom val. Det nuvarande antalet ledamöter i sådan nämnd bör inte ändras. Det innebär att bara tre ledamöter i varje nämnd skall väljas. I de flesta fall är det därför inte möjligt för de kommuner som ingår i verksamhetsområdet att bli representerade i nämnden. Det är också svårt att få en representation som står i relation till kommunernas inbördes storlek. Enligt utredningen bör det därför ankomma på landstinget att förrätta valet.

Utredningen föreslår sålunda att andra ledamöter i lokal nämnd än ordföranden och vice ordföranden samt ersättare för sådana ledamöter skall väljas av landstinget. I fråga om nämnder, vari ingår landstingsfria kommuner, skall dock ledamöter väljas av landstinget och kommunfullmäktige.

Enligt gällande indelning i verksamhetsområden för de lokala nämnderna omfattar sådant område i några fall delar av olika län. Det bör i sådana fall ankomma på regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att fastställa det antal ledamöter som skall utses för varje del.

För att tillgodose de skilda önskemål som kan föreligga i fråga om representation i nämnderna bör landstinget tillse att sammansättningen så långt det är möjligt motsvarar de politiska förhållandena inom verksamhetsområdet. I fråga om nämndemän i tingsrätt gäller att dessa väljs med enkel majoritet. Denna ordning har i olika sammanhang kritiserats med motivering att nämnden inte blir tillräckligt allsidigt sammansatt om en majoritetsgrupp ensidigt för fram sina egna kandidater vid varje val. I en nyligen framlagd departementspromemoria (Ds Ju 1975:1) föreslås att en uttrycklig lagbestämmelse bör införas som ger en viss minoritet inom kommunfullmäktige rätt att påkalla proportionellt val av nämndemän. En sådan bestämmelse kan enligt utredningens mening utgöra ett lämpligt korrektiv mot att ett parti utnyttjar sin majoritetsställning i syfte att få egna kandidater utsedda. Utredningen anser emellertid att reglerna om val av ledamöter i lokal nämnd i största möjliga utsträckning bör överensstämma med gällande ordning för val av nämndemän i tingsrätt. Utredningen vill därför inte nu föreslå att en minoritet inom landstinget ges befogenhet att påkalla proportionellt val. Om förslaget rörande nämndemansval genomförs, bör motsvarande dock gälla i fråga om de lokala nämnderna inom kriminalvården.

Också i fråga om valbarhetsvillkoren föreslår utredningen en reglering som i stort sett överensstämmer med den som nu gäller för nämndemansval. Den som skall väljas till ledamot måste vara myndig, svensk medborgare samt kyrkobokförd inom nämndens verksamhetsområde. Vederbörande får inte ha fyllt 70 år och får inte heller uppnå denna ålder under mandatperioden. Lagfaren domare, åklagare, polisman eller advokat eller annan som har till yrke att föra andras talan inför rätta får inte väljas till ledamot eller ersättare i den lokala nämnden.

I detta sammanhang bör också tas ställning till om kriminalvårdstjänsteman bör kunna ingå som ledamot eller ersättare i lokal nämnd. Denna fråga aktualiserades av organisationsutredningen om kriminalvård i frihet (Ju stencil 1970:12). Organisationsutredningen fann en sådan ordning klart olämplig och förordade ett formligt förbud härför. I utredningens direktiv har — med hänvisning till organisationsutredningens uttalande — ifrågasatts om kriminalvårdstjänsteman bör kunna vara ledamot i lokal nämnd. Utredningen delar uppfattningen att det inte är lämpligt att kriminalvårdstjänsteman ingår som ledamot eller ersättare i lokal nämnd. Med den ställning som personalen på såväl anstalts- som frivårdssidan får i den av utredningen föreslagna organisationen blir skälen för ett sådant förbud ännu starkare. Utredningen föreslår därför

att som villkor för valbarhet till ledamot eller ersättare i lokal nämnd skall gälla att vederbörande inte är kriminalvårdstjänsteman.

Enligt nuvarande ordning gäller att lokal nämnd är beslutför med ordföranden och två ledamöter. I brådiskande fall och i ärende av mindre vikt får ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. RB:s regler angående omröstning i brottmål i överrätt gäller i tillämpliga delar i fråga om nämndens beslut. Det innebär att ledamöterna har individuell rösträtt och att den mening vinner som omfattas av mer än hälften av rösterna. Vid lika röstetal skall den lindrigaste meningen gälla. Kan inte någon mening anses som lindrigare, har ordföranden utslagsröst.

Utredningen har funnit att nuvarande bestämmelser om beslutförhet i princip bör behållas. Nämnden skall sålunda vara beslutför när ordföranden och två andra ledamöter är närvarande. Det förhållandet att vice ordföranden, som skall vara domare, är ledamot i nämnden bör dock föranleda en viss modifiering av beslutförhetsregeln. Nämnden bör inte vara beslutför med ordföranden, vice ordföranden och en annan ledamot. Minst två valda ledamöter skall alltså vara närvarande för att kravet på beslutförhet skall anses uppfyllt. Vid omröstning skall liksom nu RB:s regler angående omröstning i brottmål i överrätt gälla i tillämpliga delar. Det innebär bl. a. att ordföranden och vice ordföranden kan överröstas av de valda ledamöterna. Av praktiska skäl är det lämpligt att behålla möjligheten att i brådiskande fall låta ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. Utredningen anser dock att sådant beslut inte kommer att behöva meddelas annat än i rena undantagsfall, främst i ärenden om tillfälligt omhändertagande. Att ha kvar denna möjlighet i ärenden av mindre vikt kan däremot inte anses behövligt.

För ledamot och ersättare i lokal nämnd gäller med ett undantag samma jävsregler som för domare. Undantaget avser det fall att ledamoten eller ersättaren i annan rätt som domare eller befattningshavare fattat beslut som rör saken. I en sådan situation föreligger alltså i princip inte något jäv för ledamot eller ersättare i lokal nämnd. Undantaget har införts för att inte ordföranden eller hans ersättare skall bli jävig att i nämnden besluta angående någon, som han i egenskap av ordförande i domstolen har dömt till påföljd.

I denna fråga har justitiedepartementet till utredningen överlämnat en skrivelse från kamratföreningen Club Futura vid kriminalvårdsanstalten Tillberga för att beaktas i utredningsarbetet. I skrivelsen framhålls att det är otillfredsställande att domare som har dömt någon till påföljd skall få delta i lokal nämnds beslut i fråga som rör t. ex. villkorlig frigivning av den dömde.

Utredningen har förståelse för den uppfattning som framförts. Den förordade jävsregeln kan dock innebära att det ibland blir svårt att snabbt få fram någon som kan överta handläggningen, särskilt om jävssituationen uppmärksammas först vid sammanträdet. Detta problem kommer man visserligen i åtskilliga fall till rätta med om den av utredningen föreslagna sammansättningen med ordförande och vice ordförande genomförs. I så fall kommer nämligen vice ordföranden i allmänhet att delta i sammanträdet även när ordföranden tjänstgör. Man måste emellertid räkna med

att ordföranden eller vice ordföranden kan vara förhindrade att närvara vid sammanträdet och det är inte heller uteslutet att båda kan vara jäviga. De skärpta kompetenskrav som utredningen har föreslagit i fråga om ordföranden och vice ordföranden innebär att det i en del fall kan visa sig vara mycket svårt att snabbt få fram en tillfällig ersättare. Mot denna bakgrund har utredningen stannat för att de nuvarande jävsreglerna inte bör ändras.

Enligt nuvarande ordning fullgörs kansligöromålen för så gott som alla lokala nämnder vid frivårdsexpeditionerna. Nämnderna biträds också av en eller i vissa fall av två sekreterare. För sekreterare, som förordnas av nämnden, gäller inte några särskilda kompetenskrav. I den nya organisationen kommer nämndernas verksamhet att bli mera fristående från frivårdsverksamheten än för närvarande. Systemet med gemensamt kansli fungerar dock bra och bör enligt utredningens mening behållas även i fortsättningen. Liksom hittills bör nämnderna också biträdas av en sekreterare. De arbetsuppgifter som skall ankomma på sekreteraren torde dock inte bli så betungande att det kommer att finnas behov av två sekreterare. Det är lämpligt att yngre domstolsjurister bereds tillfälle att få inblick i kriminalvården och dess problem genom tjänstgöring som sekreterare i lokal nämnd. Också för nämnden är en sådan ordning i allmänhet att föredra. Utredningen föreslår därför att som kompetenskrav för sekreterare skall gälla att denne är lagfaren. Av samma skäl som anförts i fråga om ledamot bör inte heller åklagare, polisman, kriminalvårdstjänsteman, advokat eller annan som har till yrke att föra andras talna inför rätta kunna utses till sekreterare. Liksom för närvarande bör det ankomma på nämnden att förordna sekreterare.

I fråga om de lokala nämndernas kansligöromål bestämdes i samband med 1965 års reform att det i princip skulle ankomma på personalen vid frivårdsexpeditionerna att fullgöra dessa uppgifter. Nämndernas kanslier förlades dock i åtskilliga fall till den domstol vid vilken ordföranden eller sekreteraren tjänstgjorde. År 1970 var 23 nämndkanslier fortfarande placerade i anslutning till sådana domstolar. Den i utredningens direktiv omnämnda arbetsgruppen med representanter för kriminalvårdsstyrelsen och domstolsväsendets organisationsnämnd har sedan år 1972 arbetat med att få fram enhetliga kanslirutiner för frivården. I en rapport till kriminalvårdsstyrelsen den 15 januari 1975 framhåller arbetsgruppen att nämndkansliernas integrering med frivårdsexpeditionerna numera torde vara genomförd. I rapporten uttalas också att klientregistrering vid frivårdsexpeditionerna har ordnats så att nämndernas klientregister kunnat slopas och att nämndernas allmänna handlingar i fortsättningen skall införas i skyddskonsulenternas diaries. Ett särskilt diarium för nämnden skall dock finnas även i fortsättningen. I detta skall vissa anstaltsärenden registreras. Vidare uttalas i rapporten att nämndens sammanträden skall förberedas genom samråd mellan dess sekreterare och frivårds- eller anstaltspersonalen samt att alla expeditions- och registreringsgöromål i nämndens ärenden skall fullgöras av frivårdspersonalen.

Utredningens uppdrag omfattar en översyn av de lokala nämndernas

arbetsrutiner. De förslag som lagts fram av den nyssnämnda arbetsgruppen har i allt väsentligt redan genomförts. Enligt utredningens mening skapar de vidtagna åtgärderna goda förutsättningar för att kansliarbetet skall kunna bedrivas effektivt och rationellt. Det torde dock kunna ifrågasättas om det står i överensstämmelse med de principer som allmänt anses gälla för diarieföring att registrera en stor del av de till nämnden inkomna handlingarna i skyddskonsulenternas diarium. Efter som ett särskilt diarium för nämnden behövs i fråga om vissa anstaltsärenden, bör övervägas om inte alla handlingar som inkommer till nämnden bör införas i detta diarium. Utredningen anser att en utvärdering relativt snart bör göras av den ordning som införts i fråga om kanslirutinerna. Det bör ankomma på kriminalvårdsstyrelsen i egenskap av huvudman för såväl nämnderna som skyddskonsulenterna att svara för att denna utvärdering kommer till stånd. Därvid bör frågan om nämndernas diarieföring ägnas särskild uppmärksamhet.

9.3.3 Centrala nämndorganisationen

Utredningens förslag i fråga om frigivnings- och frivårdsärenden innebär avsevärda begränsningar av den nuvarande centrala prövningen. Tyngdpunkten i de centrala nämndernas nuvarande verksamhet är deras befattning med frigivningsärenden i första instans och, såvitt gäller ungdomsfängelssenämnden och interneringsnämnden, yttranden till åklagare och domstolar i åtals- och påföljdsfrågor. I frigivningsärenden behålls central prövning i första instans endast i fråga om villkorlig frigivning efter halva strafftiden för dem som ådömts fängelse i två år eller däröver och i fråga om övergång till vård utom anstalt för internerade med en minsta tid av två år eller däröver. Frågor om frigivningspermission och vistelse utanför anstalt skall prövas av central nämnd endast i den mån ansökan gjorts av intagen vars frigivningsfråga skall prövas centralt. De nuvarande centrala uppgifterna i frivårdsärenden övertas nästan helt av de lokala nämnderna. Den centrala instansen kommer alltså i fortsättningen att ha till huvudsaklig uppgift att pröva besvär över de lokala nämndernas beslut.

Även om utredningens förslag kommer att leda till en betydande ökning av antalet besvärärenden, torde de centrala uppgifterna inte bli av sådan art och omfattning att det är lämpligt att behålla den nuvarande centrala nämndorganisationen. Utredningen räknar med att uppgifterna i fortsättningen utan svårighet kan klaras av en enda central nämnd. Det kan inte heller anses medföra någon olägenhet att till en central nämnd föra samman ärenden rörande olika klientelgrupper. Utredningen föreslår sålunda att kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelssenämnden och interneringsnämnden skall ersättas av en enda central nämnd.

Utredningen har föreslagit att nämndorganisationen skall stå under kriminalvårdsstyrelsens huvudmannaskap. Två organisatoriska lösningar är tänkbara när det gäller att inordna den centrala nämnden i kriminalvårdsverket. Den ena innebär att nämnden liksom övriga krimi-

nalvårdsorgan ges ställning av självständig administrativ myndighet. Den andra lösningen går ut på att ge nämnden en fastare anknytning till kriminalvårdsstyrelsen genom att låta den bilda en särskild enhet inom styrelsen.

Väljs lösningen att låta den centrala nämnden bilda en särskild enhet inom kriminalvårdsstyrelsen, kommer styrelsen — i en för uppgiften särskilt avpassad sammansättning — att utgöra fullföljdsinstans vid talan mot lokal nämnds beslut. En sådan lösning har valts i fråga om den centrala besvärspövningen enligt rättshjälpslagen (1972:429). Inom domstolsverket skall finnas en särskild besvärsnämnd för dessa uppgifter. Oavsett vilken lösning som väljs, skall kriminalvårdsstyrelsen i ordinarie sammansättning givetvis inte ha något inflytande över den centrala nämndens handläggning av enskilda frigivnings- och frivårdsärenden. Styrelsens befogenheter i förhållande till en enhet inom den egna myndigheten blir emellertid något större än till en fristående myndighet under dess huvudmannaskap. Enligt utredningens mening blir den centrala nämndens uppgifter så klart avgränsade från kriminalvårdsstyrelsens att det av organisatoriska skäl synes ligga närmast till hands att ge den ställning av fristående myndighet. I vissa fall kan det vidare av principiella skäl vara av vikt att frågor om frigivning, frigivningspermission m. m. avgörs centralt av en från kriminalvårdsstyrelsen fristående myndighet. I fråga om intagna som dömts till fängelse i lägst två år eller till internering med en minsta tid av två år avgör sålunda kriminalvårdsstyrelsen i första instans ärenden om anstaltsplacering och korttidspermission. Det är därför inte lämpligt att kriminalvårdsstyrelsen — låt vara i en annan sammansättning — också skall besluta om frigivning m. m. Den insyn över den centrala nämndverksamheten som kriminalvårdsstyrelsen får, om den föreslagna huvudmannaskapsreformen genomförs, blir enligt utredningens mening tillräcklig för att styrelsen i egenskap av administrativ chefsmyndighet skall kunna verka för en effektiv och rationell verksamhet.

På grund av det anförda föreslår utredningen att den centrala nämnden inom kriminalvårdsverket skall ha ställning som fristående administrativ myndighet.

De nuvarande centrala nämndernas sammansättning regleras i 37 kap. BrB. Varje nämnd består av fem ledamöter. Ordföranden skall vara eller ha varit innehavare av domarämbete. I ungdomsfängelسنämnden och interneringsnämnden skall en ledamot vara psykiater.

Den centrala nämnden bör enligt utredningens mening ha en sammansättning som i princip överensstämmer med den som central nämnd har enligt nuvarande ordning. Antalet ledamöter i nämnden bör bestämmas så att verksamheten kan bedrivas effektivt. Nämnden bör därför inte bestå av ett alltför stort antal ledamöter. Å andra sidan skall den centrala nämndens verksamhet inte längre omfatta bara en utan flera klientelgrupper. Det talar för en viss ökning av antalet ledamöter jämfört med nuvarande förhållanden. Utredningen har stannat för att antalet ledamöter i den centrala nämnden bör bestämmas till sju. Ledamöterna och ersättare för dem bör utses av regeringen. Mandattiden bör vara tre år.

Som nyss nämnts kan som ordförande i de nuvarande centrala nämnderna komma i fråga bara den som är eller varit innehavare av domarämbete. Bestämmelsen har tillämpats så att den som fyllt eller under den nya tjänstgöringsperioden fyller 70 år inte har utsetts till ordförande. Utredningen har funnit att samma kompetenskrav som föreslagits för ordförande i lokal nämnd bör gälla för den centrala nämndens ordförande, dvs. denne skall vara lagfaren och innehavare av ordinarie domartjänst.

Vid förfall för ordföranden i någon av de nuvarande centrala nämnderna skall därtill särskilt utsedd ledamot eller ersättare, som kunnat förordnas till ordförande, tjänstgöra i ordförandens ställe. Enligt utredningens mening är det en lämpligare ordning att en av ledamöterna i nämnden utses till vice ordförande. En sådan lösning har valts i fråga om den besvärsnämnd för rättshjälpsärenden som skall knytas till domstolsverket och har också föreslagits för de lokala nämnderna. Eftersom både ordföranden och vice ordföranden kan vara förhindrade att tjänstgöra, bör även finnas någon ledamot eller ersättare som är särskilt utsedd för tjänstgöring i deras ställe. För vice ordföranden och för sådan särskilt utsedd ledamot eller ersättare bör gälla samma kompetenskrav som för ordföranden.

I ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden skall en av ledamöterna vara psykiater. Något motsvarande kompetenskrav finns inte i fråga om ledamöterna i kriminalvårdsnämnden. Den centrala nämndens verksamhet får enligt utredningens förslag en sådan inriktning att det i åtskilliga ärenden kommer att finnas behov av läkarexpertis. Utredningen föreslår därför att en av ledamöterna skall vara läkare med socialmedicinsk eller psykiatrisk utbildning.

För tre av den centrala nämndens sju ledamöter skall sålunda särskilda kompetenskrav gälla. Övriga ledamöter kan utses mera fritt. Enligt utredningens mening är det lämpligt att chefen för kriminalvårdsstyrelsen ingår som ledamot i nämnden. I övrigt bör utses personer med erfarenhet av riksdagsarbete eller av arbete i kommuner eller organisationer.

Enligt nuvarande ordning krävs för beslutförhet att central nämnd är fulltalig. Ordföranden i ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden får dock ensam besluta på nämndens vägnar i brådska fall och i ärenden av mindre vikt. Ordföranden i kriminalvårdsnämnden har inte någon motsvarande befogenhet, vilket hänger samman med att denna nämnd – i motsats till de båda andra – avsågs bli en ren besvärinstans. Den centrala nämnd som utredningen föreslår skall bestå av sju ledamöter, dvs. två mera än vad någon av de nuvarande centrala nämnderna har. Ett krav på fulltalighet kan leda till praktiska svårigheter, främst när det gäller närvaron av ledamöter med särskilda kompetenskrav. Utredningen anser att bestämmelserna bör uppmjukas så att nämnden blir beslutför med sex av ledamöterna närvarande. Enligt utredningens mening finns det också – även om den centrala nämnden i huvudsak kommer att fungera som besvärinstans – ett praktiskt behov av att i vissa fall låta ordföranden ensam besluta på nämndens vägnar. Beslut i exempelvis frigivnings- och permissionsärenden måste ibland

meddelas så snabbt att nämndens nästa sammanträde inte kan avvaktas. I brådskande fall bör därför den centrala nämndens ordförande ha befogenhet att meddela s. k. ordförandebeslut. Sådant beslut skall anmälas vid nästa sammanträde med nämnden. Utredningen har däremot inte funnit anledning föreslå att ordföranden skall ha denna befogenhet också i ärenden av mindre vikt.

De nuvarande centrala nämnderna har egna kanslier i Stockholm. Kanslipersonalen är uppförd på kriminalvårdsstyrelsens personalstat och styrelsen svarar för kostnaderna för lokalhyra m. m. Kanslierna är ganska små enheter — 5 till 8 tjänstemän — och är därmed känsliga för påfrestningar på grund av tjänstledighet, semester etc. Genom att kriminalvårdsstyrelsen ålagts ansvaret för de centrala nämndernas behov av kanslipersonal har problem som hänger samman med kansliorganisationens i och för sig otillräckliga elasticitet och flexibilitet kunnat bemästras. Mot den bakgrunden och med beaktande av att kriminalvårdsstyrelsen enligt utredningens förslag skall vara huvudman för den centrala nämnden är det naturligt att styrelsen skall tillhandahålla nämnden kanslipersonal. Denna personal bör inte bara ha till uppgift att bereda, föredra och expediera ärenden som tas upp i nämnden utan bör också delta i arbetet med att ge de lokala nämnderna behövlig information om olika frågor på kriminalvårdens område, t. ex. om praxis. Vidare kan det visa sig lämpligt att låta kanslipersonalen handlägga också andra frågor av betydelse för de lokala nämnderna än informationsfrågor. Med hänsyn härtill bör den centrala nämndens kansli ha en fast anknytning till kriminalvårdsstyrelsen. Utredningen föreslår att kansliet skall ingå som en särskild enhet i styrelsen.

Statsmakterna har beslutat att kriminalvårdsstyrelsens verksamhet skall förläggas till Norrköping den 1 januari 1976. Förslaget att den centrala nämndens kansli skall utgöra en särskild enhet inom styrelsen får sålunda till följd att också nämndens verksamhet kommer att förläggas till Norrköping. Utredningen räknar med att nämnden måste hålla sammanträde ungefär en gång i veckan. Sammanträdena bör endast i rena undantagsfall förläggas till annan ort än Norrköping.

Behovet av tjänster för den centrala nämndens kansli är svårt att nu bedöma med säkerhet. Utredningen föreslår att fyra handläggande tjänstemän skall ingå i kansliet. Under tiden närmast efter reformen bör behovet av personal särskilt uppmärksammas. Personalen bör så snart som möjligt dimensioneras för det stadigvarande arbetskraftsbehovet.

Kansliet bör organiseras med en chef, som skall leda verksamheten och svara för beredning och föredragning av vissa särskilt kvalificerade ärenden. Två tjänstemän bör i övrigt svara för beredning och föredragning av de ärenden som skall tas upp i nämnden. En tjänsteman bör svara för information om den centrala nämndens och de lokala nämndernas praxis m. m. och bör också samarbeta med personalen vid kriminalvårdsstyrelsens utbildningsenhet i frågor som rör utbildning för nämndernas ledamöter och övrig personal. Härutöver behövs två biträden, som fullgör skrivgöromål, registrering och annat allmänt kontorsarbete.

9.3.4 Nämndernas benämning

Utredningens förslag innebär genomgripande ändringar av verksamhetens inriktning och nämndernas organisation. De nuvarande benämningarna blir därför ganska missvisande och kan enligt utredningens mening inte behållas.

Benämningen övervakningsnämnd fanns redan före 1965 års reform. I förarbetena till BrB ansågs att denna benämning utan olägenhet kunde behållas, eftersom frivårdsarbetet skulle utgöra tyngdpunkten i nämndernas verksamhet. Utredningens förslag innebär som förut nämnts att ansvaret för övervakningen av frivårdsklientelet skall övertas av skyddskonsulenterna. Tyngdpunkten i nämndernas verksamhet förskjuts alltså till handläggning av olika frigivningsfrågor. Benämningen övervakningsnämnd blir därmed missvisande. Inte heller en benämning som helt hänför sig till nämndernas uppgifter i fråga om anstaltsklientelet, t. ex. anstaltsnämnd, kan sägas återspegla den blivande verksamheten. En benämning, som enligt utredningens mening ger ett adekvat uttryck för den lokala nämndverksamhetens innehåll, är kriminalvårdsnämnd. Utredningen föreslår att lokal nämnd skall kallas kriminalvårdsnämnd. I fråga om den centrala nämnden föreslår utredningen att den skall kallas centralnämnden för kriminalvård.

9.3.5 Förfarandet inför nämnderna

Förfarandet inför nämnderna regleras i 37 kap. BrB och i nämndernas instruktioner. Dessutom gäller förvaltningslagens bestämmelser i den mån annan reglering saknas. I vissa avseenden kommer utredningens förslag att innebära ändrade förutsättningar i fråga om förfarandet.

De lokala nämndernas nuvarande ansvar för frivården innebär att de på eget initiativ kan ta upp olika frågor rörande klientelet. I samband med nämndens genomgång av övervakningsfallen tillsammans med skyddskonsulenten kan nämnden finna att viss åtgärd bör vidtas rörande en klient. Även i annat sammanhang kan nämnden eller någon av dess ledamöter ibland ta initiativ till att viss fråga tas upp. I allmänhet är det dock frivårdspersonalen som aktualiserar att nämndens prövning kommer till stånd. Det sker genom framställning till nämnden om att viss åtgärd rörande klienten bör vidtas, t. ex. förordnande av övervakare eller tillfälligt omhändertagande. Även klienten själv kan givetvis göra framställning om att nämnden behandlar en fråga som rör honom.

I det föregående har utredningen föreslagit att uppgiften att handha övervakningen i fråga om samtliga klientelgrupper i fortsättningen skall ankomma på skyddskonsulent. Detta innebär att skyddskonsulenterna får ett självständigt ansvar för de enskilda övervakningsfallen och att de övertar vissa av de beslutsfunktioner som lokal nämnd nu har medan nämndens befogenheter i detta avseende begränsas till att besluta om upphörande av övervakning eller påföljd, förlängning av övervakning utöver två år för den som dömts till skyddstillsyn och om olika

ingripanden mot den dömde. Med den ansvarsfördelning mellan skyddskonsulenten och nämnden som utredningen sålunda föreslår, bör gälla att nämnden inte själv skall kunna ta upp dessa frågor. I ärenden som skyddskonsulenten beslutar i, t. ex. ärende om förordnande av övervakare, kan den lokala nämnden självfallet inte kopplas in på annat sätt än genom att den dömde begär överprövning av skyddskonsulentens beslut. Ankommer beslutanderätten däremot på nämnden kan ärendet aktualiseras hos den på olika sätt. Huvudregeln bör vara att frivårdspersonalen eller den dömde själv gör framställning till nämnden om att ärendet tas upp till prövning. Görs sådan framställning, blir ärendet anhängigt hos nämnden och denna kan då besluta om den åtgärd som anses lämplig. Nämnden skall alltså inte vara bunden av att i framställningen begärts att viss åtgärd bör vidtas. Återkallar skyddskonsulenten eller den dömde sin framställning innan ärendet avgjorts bör nämnden däremot inte kunna pröva ärendet utan skall avskriva detta från vidare handläggning.

Vad utredningen sålunda föreslagit innebär också att övervakningsnämnderna inte längre skall ha kvar någon tillsyns- eller kontrollfunktion såvitt avser frivårdsarbetets bedrivande. Det saknas därför anledning att behålla den nuvarande skyldigheten för dem att tillsammans med skyddskonsulenten hålla genomgångar av enskilda övervakningsfall. Skyddskonsulenten har givetvis ett ansvar för det arbete som utförs av underlydande personal. I övrigt är det naturligt att tillsyn och kontroll av denna del av verksamheten utövas av regionchefen.

Skyddskonsulentens ansvar för att frågor om övervakningens upphörande tas upp i nämnden innebär också att någon ettårsprövning inte längre behöver ske. Det ligger nämligen i sakens natur att skyddskonsulenten tar upp frågan om upphörande så snart övervakning inte längre behövs.

Av vad nu sagts framgår att de lokala nämnderna i princip inte skall ha kvar sin nuvarande befogenhet att själva ta initiativ till att ett ärende tas upp. Utredningen har emellertid funnit att man av praktiska skäl inte helt kan undvara en sådan initiativrätt. I ärenden om återintagning av ungdomsfängelseelever eller internerade, som enligt utredningens förslag skall beslutas av lokal nämnd, aktualiseras frågan om återintagning ofta genom att åklagare eller domstol begär yttrande i åtals- eller påföljdsfrågan. Som regel måste nämnden snabbt fatta beslut huruvida återintagning bör ske. Åklagarens eller domstolens begäran om yttrande torde innehålla tillräcklig utredning för att nämnden skall kunna ta ställning till lämpligheten av en sådan åtgärd. Det är därmed en onödig omgång att i dessa fall kräva att skyddskonsulenten gör framställning om återintagning. Om det anses påkallat att förordna om tillfälligt omhändertagande i samband med återintagning, bör nämnden av samma skäl kunna pröva denna fråga utan att skyddskonsulenten har gjort framställning därom.

Utredningens förslag om att skyddskonsulenterna i fortsättningen skall handha övervakningen innebär sålunda att de får ett avgörande inflytande på vilka frågor som kommer att tas upp i nämnden. I vissa fall kommer också den dömde själv att kunna påkalla nämndens prövning, nämligen om skyddskonsulenten ansett att en viss fråga inte bör tas upp i nämnden

och detta ställningstagande får anses vara till den dömdes nackdel. En sådan initiativrätt torde bli aktuell endast i ärenden om upphörande av övervakning eller påföljd.

Också när det gäller frigivningsärenden har de lokala nämnderna enligt nuvarande ordning befogenhet att själva ta initiativ till att frågan tas upp. Ärenden om villkorlig frigivning skall prövas av nämnden så ofta det finns anledning därtill och alltid före den dag då två tredjedelar av strafftiden och tillika fyra månader av denna har avtjänats. Nämndens prövning är alltså inte beroende av att den dömden gjort framställning härom. Har han gjort det måste givetvis frågan prövas. Styresmannen vid anstalten är skyldig att underrätta nämnden om de tidpunkter som är av betydelse för prövningen av intagens villkorliga frigivning. Också i fråga om ungdomsfängelseelever och internerade har de lokala nämnderna ansvaret för att frågan om övergång till vård utom anstalt blir prövad av vederbörande centrala nämnd.

Utredningen har funnit att den nuvarande ordningen för prövning av frågor om villkorlig frigivning har vissa nackdelar. De lokala nämndernas ansvar för att prövningen kommer till stånd är diskutabelt med tanke på svårigheten för nämnderna att själva hålla sig underrättade om de tidpunkter som har betydelse för frigivningsfrågan. Det åligger visserligen styresmännen att ge nämnderna behövlig information i detta hänseende. Skulle detta åliggande någon gång inte fullgöras, är nämnden dock inte fri från sitt ansvar. Det har lett till att åtskilliga nämnder funnit nödvändigt att föra omfattande register över de intagna.

Enligt utredningens mening talar starka skäl för att i frigivningsärenden tillämpa en ordning motsvarande den som föreslagits i frivårdsärenden. Det är en klar fördel att ha samma regel för anhängiggörande av ett ärende hos nämnden oavsett om ärendet rör frivårds- eller anstaltsklientelet. Utredningen anser också att principiella skäl talar för att ansvaret för att frigivningsfrågan prövas bör ligga på det organ som har aktuell information om den intagne. Då kan också dubbelarbete med registrering undvikas.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att det i fortsättningen bör ankomma på styresman vid anstalten att avgöra om viss frigivningsfråga skall tas upp av den lokala nämnden. Givetvis skall också den intagne själv liksom hittills kunna påkalla nämndens prövning. När det gäller frigivningsfråga som skall prövas av centralnämnden i första instans bör det även i fortsättningen ankomma på lokal nämnd att bereda ärendet och med eget yttrande hänskjuta det till centralnämnden.

Vad nu sagts i fråga om frigivningsärenden skall på motsvarande sätt gälla även i fråga om ärenden rörande frigivningspermission och vistelse utanför anstalt enligt 34 § KvaL.

De nuvarande reglerna om fullföljd mot lokal nämnds beslut är svåröverskådliga. Skilda regler gäller för de olika klientelgrupperna. Den som efter dom på fängelse är intagen i anstalt eller villkorligt frigiven får påkalla prövning av lokal nämnds beslut hos kriminalvårdsnämnden. Ungdomsfängelseelever och internerade har ungdomsfängelsenämnden respektive interneringsnämnden som besvärinstans. Någon särskild klagom

tid är inte föreskriven när talan mot lokal nämnds beslut förs hos de centrala nämnderna. För den som dömts till skyddstillsyn skall talan mot lokal nämnds beslut föras genom besvär hos hovrätt. Besvärstiden, som är tre veckor, räknas från den dag då den dömde fick del av nämndens beslut. Den som dömts till intagning i arbetsanstalt skall i vissa fall besvara sig över lokal nämnds beslut hos hovrätt och i andra fall påkalla överprövning hos kriminalvårdsnämnden.

Utredningens förslag om en enda central nämnd medför att fängelse-, ungdomsfängelse- och interneringsklientelet kommer att ha samma besvärinstans, centralnämnden för kriminalvård. Liksom f. n. bör någon särskild klagotid inte gälla när centralnämndens prövning påkallas. Vidare bör det enligt utredningens mening övervägas att låta centralnämnden bli fullföljdsinstans också vid talan mot andra beslut av lokal nämnd. Med hänsyn till vad som föreslagits om centralnämndens sammansättning och då bestämmelserna härom finns i lag skulle en sådan fullföljdsordning inte strida mot grundlagens krav på domstolsprövning i samband med frihetsberövande åtgärder.

Anledningen till att hovrätt enligt nuvarande ordning valts som fullföljdsinstans för skyddstillsynsklientelet är något oklar. Troligen ansågs i samband med 1965 års reform att den fullföljdsordning som gällde för villkorligt dömda borde tillämpas i fråga om skyddstillsynsklientelet. Både för klienterna och för de tillämpande myndigheterna är det emellertid av vikt att talan mot lokal nämnds beslut alltid skall kunna föras hos samma myndighet och att samma regler därvid skall gälla om klagotid. Utredningen föreslår därför att den som dömts till skyddstillsyn skall få påkalla överprövning av lokal nämnds beslut hos centralnämnden och att någon särskild klagotid därvid inte skall gälla. Samma fullföljdsregler bör tillämpas också i fråga om dem som dömts till intagning i arbetsanstalt. Genomförs detta förslag kommer också fullföljdsreglerna enligt vissa andra lagar och författningar att kunna förenklas.

I *bilaga 2* redovisas i detalj vad som kommer att gälla vid fullföljd mot lokal nämnds beslut enligt BrB och vissa andra författningar. Som framgår av bilagan kommer hovrätt fortfarande att vara besvärinstans i två fall enligt nordiska verkställighetslagen. Övervakning kan nämligen anordnas här i riket på grundval av dom som meddelats i annat nordiskt land och om så skett får enligt bestämmelser i grundlagen frihetsberövande åtgärder beslutas av nämnd endast under förutsättning att talan utan oskäligt dröjsmål kan fullföljas vid domstol. Hovrätten måste därför enligt nordiska verkställighetslagen behållas som besvärinstans såvitt gäller prövning av kriminalvårdsnämnds beslut om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad. Det är också lämpligast att behålla hovrätten som besvärinstans vid fullföljd mot beslut om tillfälligt omhändertagande av villkorligt frigiven enligt nämnda lag.

Enligt utredningens förslag kommer en del beslutsbefogenheter som lokal nämnd nu har att flyttas över till skyddskonsumenten. Det är befogenheter som hänger samman med att skyddskonsulenterna i fortsättningen skall ha ansvaret för övervakningen. Prövning av skyddskonsulents beslut i dessa fall bör — i den mån lokal nämnds beslut kan

överklagas enligt gällande ordning — kunna påkallas hos den lokala nämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulenten är verksam. Utredningen har övervägt att också tillåta överprövning hos den centrala nämnden. Ärendena är dock inte av sådan art att det kan anses nödvändigt med ytterligare en besvärshöjd. Av *bilaga 2* framgår vad som enligt utredningens mening bör gälla vid fullföljd mot skyddskonsulents beslut i olika typer av ärenden.

9.4 Indelningsfrågor

Huvudprincipen för rikets indelning i verksamhetsområden för de lokala nämnderna är att sådant område skall omfatta en eller flera allmänna underrätters domkrets. Denna princip fastställdes i samband med 1965 års reform och gäller fortfarande. Genom att domkretsindelningen har byggts upp på grundval av kommunindelningen skär gräns för nämndområde aldrig kommungräns. Vidare gäller att gränserna för nämndområde och skyddskonsulentdistrikt inte skall skära varandra. Länsindelningen har också tillmätts stor betydelse men avvikelser kan göras om det med hänsyn till kommunikationer eller av andra skäl anses lämpligt. Avvikelser från kriminalvårdens regionala indelning bör däremot inte förekomma.

I förarbetena till 1965 års reform framhölls att lokal nämnds verksamhetsområde i övervägande antalet fall borde omfatta minst två domkretsar och att det bara i undantagsfall borde förekomma att två eller flera nämndområden ingick i ett skyddskonsulentdistrikt. Vidare ansågs lämpligt med viss särreglering i Stockholms- och Göteborgsområdena.

Med tillämpning av dessa principer fastställdes i samband med 1965 års reform en indelning i 46 nämndområden. För handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering bildades i ett fall en särskild nämnd. Den nämnden hade alltså inte något geografiskt avgränsat verksamhetsområde utan hade sin verksamhet koncentrerad till frigivningsfrågor vid två anstalter, Hall och Håga. Den har numera upphört. Därmed är samtliga kriminalvårdsanstalter knutna till viss lokal nämnd. Med hänsyn till verksamhetens omfattning i storstadsområdena organiserades nämnderna i Stockholm, Göteborg och Malmö på flera självständigt arbetande avdelningar. Antalet skyddskonsulentdistrikt fastställdes år 1965 till 39. Distrikten i Stockholm och Göteborg anknöts i princip till nämndernas olika avdelningar.

Under de tio år som gått sedan indelningen fastställdes har vissa ändringar gjorts i fråga om verksamhetsområdenas omfattning. I en del fall har det bara varit fråga om gränsjusteringar till följd av ändringar i domkretsindelningen. Vid några tillfällen har ändringarna föranletts av att verksamheten ansetts kräva en annan indelning. Något avsteg från de principer som fastställdes i samband med 1965 års reform har dock inte gjorts. Till grund för de mera omfattande ändringarna har legat ett förslag av organisationsutredningen om kriminalvård i frihet (Ju 1970:12).

Särregleringen i storstadsområdena borde enligt organisationsutredningen ägnas särskild uppmärksamhet, varvid lämpligheten av sammanslagning av skyddskonsulentdistrikt i Stockholms- och Göteborgsområdena borde prövas. Också kriminalvårdsberedningen (SOU 1972:64) ansåg att skyddskonsulentorganisationen i storstadsområdena behövde ses över. År 1973 tillkallades en sakkunnig med uppgift att göra en översyn av indelningsfrågan och arbetsformerna inom kriminalvårdens frivårdsdistrikt i Stockholm, Göteborg och Malmö. Resultatet av detta arbete väntas inom kort.

Enligt gällande indelning i verksamhetsområden för de lokala nämnderna är riket indelat i 48 nämndområden. Av dessa omfattar 14 bara en enda domkrets medan 34 består av två eller flera domkretsar. I allmänhet bildar nämndområde också skyddskonsulentdistrikt. Det är bara fem sådana distrikt som omfattar två eller flera nämndområden och endast i två fall ingår två eller flera konsulentdistrikt i ett nämndområde. Avvikelse från länsindelningen förekommer i fyra fall. Gräns för kriminalvårdsregion skär inte i något fall gräns för nämndområde. Inom de flesta nämndområdena finns en eller flera kriminalvårdsanstalter. Avdelningsindelning förekommer vid nämnderna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Södertälje och Örebro.

I *bilaga 5:1* redovisas gällande indelning i detalj. Verksamhetsområdenas omfattning jämförs också med vissa andra indelningar.

Utredningens uppdrag omfattar en översyn av indelningen. I direktiven uttalas att det med oförändrat antal nämnder torde bli svårt för regioncheferna att kontinuerligt följa nämndernas arbete och att det också kan bli svårt att tillgodose nämndernas önskemål om gemensamma överläggningar och informationsträffar. Om utredningen finner att arbetsuppgifterna bör ändras för nämndernas del, bör i samband därmed övervägas om antalet nämnder kan begränsas.

Som svar på utredningens enkät har så gott som samtliga nämnder framhållit att det nuvarande verksamhetsområdet har en lämplig omfattning. Enligt åtskilliga nämnder bör antalet klienter uppgå till 300–400. Dessa uttalanden grundar sig emellertid på nämndernas nuvarande arbetsituation och kan därför inte läggas till grund för en bedömning av om indelningen behöver ändras med hänsyn till kriminalvårdsreformens verkningar och utredningens förslag. Som förut nämnts räknar utredningen med att de lokala nämndernas arbetsbörda totalt sett kommer att minska beroende på att skyddskonsulenter enligt förslaget kommer att överta nämndernas nuvarande ansvar för frivården. I synnerhet för nämnder som inte har någon anstalt inom verksamhetsområdet kommer denna minskning att innebära att uppgifterna i fortsättningen inte motiverar nuvarande organisation. Detsamma gäller för en del andra nämnder, bl. a. för sådana som till följd av kriminalvårdsreformen fått en betydande minskning av antalet frigivningsärenden. Utredningen har funnit att några allmänna riktlinjer för verksamhetsområdenas lämpliga storlek inte bör fastställas. Behovet av indelningsändringar bör i stället bedömas i varje särskilt fall. Det innebär att en fullständig översyn av gällande indelning måste göras.

Utredningen vill särskilt framhålla att det i en del fall har varit svårt att med säkerhet avgöra om kriminalvårdsreformen kommer att innebära en sådan minskning av antalet frigivningsärenden att sammanslagning är motiverad. I dessa fall har utredningen gått fram med stor försiktighet och ansett att den nuvarande indelningen tills vidare bör bestå. Det är därför inte osannolikt att man av arbetsorganisatoriska skäl ganska snart måste göra en ny översyn av indelningen. Enligt utredningen bör kriminalvårdsstyrelsen i egenskap av huvudman för nämndorganisationen noga följa utvecklingen.

Vid översynen har utredningen funnit att den nuvarande principen om anknytning till domkretsindelningen bör omprövas. Under senare år har i samband med indelningsändringar på andra områden inom rättsväsendet framhållits att man bör sträva efter att gränserna för olika verksamhetsområden så långt som möjligt stämmer överens. Avvikelser måste dock i undantagsfall accepteras med hänsyn till de krav som kan ställas på grund av verksamhetens speciella inriktning. Utredningen anser att sambandet mellan nämndernas och domstolarnas verksamhet inte kan anses vara av sådan art att det bör vara ett oeftergivligt krav att gränserna stämmer överens. Särskilt i storstadsområdena kan det finnas behov av att låta nämndområde omfatta delar av olika domkretsar. Denna uppfattning delas av den år 1973 tillsatta utredningen som arbetar med indelningen i frivårdsdistrikt i storstadsområdena.

Utredningen anser att indelningen i verksamhetsområden för de lokala nämnderna bör ske med tillämpning av följande allmänna principer. Sådant område skall omfatta en eller flera kommuner. Dess gränser får inte skära gräns för skyddskonsulentdistrikt. Det är inte något som hindrar att ett nämndområde omfattar två eller flera konsulentdistrikt och inte heller att ett sådant distrikt omfattar två eller flera nämndområden. Fullständig överensstämmelse bör dock givetvis eftersträvas. Den nuvarande anknytningen till domkretsindelningen bör så långt som möjligt behållas. I så fall nås också önskvärd överensstämmelse med polis- och åklagardistriktindelningen. Ett oeftergivligt krav bör vidare vara att gräns för nämndområde inte skär gräns för kriminalvårdsregion. Länsindelningen bör inte heller frångås annat än i rena undantagsfall.

När det gäller den lämpliga storleken av nämndernas verksamhetsområden har utredningen som nyss nämnts inte ansett sig böra dra upp några allmänna riktlinjer. Med hänsyn till de skiftande förhållanden som det är fråga om kan man över huvud taget inte generellt ange att exempelvis en viss ärendemängd eller ett visst klientantal skall bilda underlag för verksamheten. Den beräknade arbetsbördan måste givetvis tillmätas stor betydelse men andra faktorer inverkar också på bedömningen, främst avstånd och kommunikationer inom området och lämpligheten av sammanläggning med annat verksamhetsområde. Ställningstagandena till huruvida sammanläggning bör ske har därför gjorts med beaktande av samtliga omständigheter i varje särskilt fall. Utredningen redovisar i det följande sina förslag regionvis.

Malmöregionen (se bilaga (5:2:1))

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Jönköping	1 Nämnderna i Västervik och
Växjö	Kalmar läggs samman med
Kalmar	Kalmar som kansliort.
Västervik	2 Till nämnden i Kristianstad
Karlskrona	förs viss del av verksam-
Kristianstad	hetsområdet för nämnden
Helsingborg	i Helsingborg.
Lund	
Malmö I–II avd.	
Ystad	

Nämnden i Västervik har en lokalanstalt med omkring 40 platser inom sitt verksamhetsområde. Antalet frigivningsärenden är inte särskilt stort. Om utredningens förslag genomförs, blir antalet frivårdsärenden ringa. Nämnden i Kalmar, som har en sluten rixanstalt med 46 platser och en lokalanstalt med 60 platser, torde utan svårighet kunna klara den ökning av arbetsbördan som en sammanläggning medför. Med hänsyn till avstånd och kommunikationer inom områdena får en sammanläggning anses lämplig. Utredningen föreslår sålunda att nämnden i Västervik skall upphöra genom sammanläggning med nämnden i Kalmar.

Verksamhetsområdet för nämnden i Helsingborg omfattar viss del av Kristianstads län, nämligen Perstorps, Klippans, Örkellunga, Ängelholms, Åstorps och Båstads kommuner. En jämförelse mellan denna nämnd och nämnden i Kristianstad ger vid handen att man kan åstadkomma en viss utjämning av nämndernas arbetsbörda genom att föra över nämnda kommuner till verksamhetsområdet för Kristianstadsnämnden. En sådan åtgärd innebär också att gränserna för Helsingborgsnämndens område inte kommer att skära länsgränsen. Utredningen föreslår att denna åtgärd vidtas.

Enligt gällande ordning handlägger nämnden i Halmstad, som hör till Göteborgsregionen, frigivningsärenden rörande intagna vid kriminalvårdsanstalten Singeshult. Denna anstalt ligger geografiskt sett inom området för nämnden i Växjö. Nämnden i Jönköping handlägger frigivningsärenden rörande intagna vid kriminalvårdsanstalten Torhult. Torhult ligger geografiskt sett inom området för nämnden i Borås, som hör till Göteborgsregionen. Med hänsyn till avstånd och kommunikationer inom de aktuella områdena kan gällande ordning i och för sig anses motiverad. Utredningen vill dock påpeka att den strider mot principen om att gränserna för nämndområde alltid bör stämma överens med regiongräns.

Utredningens förslag innebär att antalet nämnder inom Malmöregionen minskar från tio till nio. Nämnden i Kalmar kommer att omfatta två skyddskonsulentdistrikt. Gräns för nämndområde i regionen kommer inte i något fall att skära domsagogräns. Förslaget innebär en bättre anpassning än f. n. till gränsen mellan Kristianstads och Malmöhus län. En avvikelse från denna länsgräns kommer dock fortfarande att bestå. Nämnden i Ystad omfattar nämligen delar av båda dessa län.

Göteborgsregionen (se bilaga 5:2:2)

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Halmstad	1 Nämnderna i Mariestad och
Göteborg I–III avd.	Skövde läggs samman med
Göteborgs förorter	Skövde som kansliort.
Uddevalla	2 Nämnden i Uddevalla upphör
Borås	genom sammanläggning med
Vänersborg	angränsande nämnd.
Mariestad	
Skövde	

Indelningsfrågorna rörande nämnderna i Göteborgsområdet bör — liksom i fråga om Stockholms- och Malmöområdena — slutligt lösas i samband med ställningstagandet till frivårdsdistriktens utformning. Ett av de förslag som utredningen nu lägger fram innefattar därför inte något uttalande om hur det nya verksamhetsområdet bör bildas.

Inom verksamhetsområdet för nämnden i Uddevalla finns inte någon kriminalvårdsanstalt. Antalet frivårdsärenden torde bli ringa, om utredningens förslag genomförs. Enligt utredningens mening blir arbetsunderlaget klart otillräckligt för denna nämnd. Utredningen föreslår därför att den skall upphöra genom sammanläggning med någon angränsande nämnd.

Nämnden i Mariestad har en lokalanstalt med 115 platser inom sitt verksamhetsområde. Antalet frigivningsärenden blir alltså förhållandevis stort. Om utredningens förslag genomförs, blir däremot antalet frivårdsärenden ringa. Nämnden i Skövde har en sluten riksanstalt med 190 platser inom sitt område. Trots anstaltens storlek blir antalet frigivningsärenden ganska litet. Frivårdsärendena kommer att minska, om utredningens förslag genomförs. Utredningen har funnit att arbetsunderlaget inom verksamhetsområdena inte kommer att bli tillräckligt för att behålla båda nämnderna. En sammanläggning bör därför ske. När det gäller frigivningsärenden kommer den nya nämndens arbete att till övervägande del få hänföras till verksamheten vid anstalten i Mariestad. Frivårdsärendena torde däremot fördela sig tämligen jämnt mellan de nuvarande verksamhetsområdena. För frivårdsklienteletts del är Skövde med hänsyn till avstånd och kommunikationer inom området den naturliga centralorten. Skyddskonsulentdistriktet, som omfattar de båda nuvarande nämndernas verksamhetsområden, har Skövde som kansliort. Det torde inte kunna komma ifråga att flytta kansliet till Mariestad. Utredningen har mot denna bakgrund stannat för att Skövde bör bli kansliort för den nya nämnden.

Utredningens förslag innebär att antalet nämnder inom Göteborgsregionen minskar från åtta till sex. Gränserna för nämnden i Skövde och för Skövde skyddskonsulentdistrikt kommer helt att stämma överens. Det är möjligt att vissa avvikelser måste göras från domkretsindelningen i samband med att indelningen i nämndområden slutligt fastställs.

Kumlaregionen (se bilaga 5:2:3)

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Linköping	1 Nämnderna i Köping och Kristinehamn upphör.
Norrköping	2 Till nämnden i Västerås förs viss del av verksamhetsområdet för nämnden i Köping.
Karlstad	3 Till nämnden i Örebro förs vissa delar av verksamhetsområdena för nämnderna i Kristinehamn och Köping.
Kristinehamn	4 Till nämnden i Karlstad förs viss del av verksamhetsområdet för nämnden i Kristinehamn.
Örebro I–II avd.	5 Nämnderna i Falun, Hedemora och Leksand läggs samman med Falun som kansliort.
Köping	
Västerås	
Falun	
Hedemora	
Leksand	

Verksamhetsområdet för nämnden i Köping omfattar delar av Västmanlands och Örebro län. Om den planerade uppdelningen av Kumla-regionen genomförs, kommer gränserna för Köpingsnämndens område att skära regiongräns. Nämnden har två kriminalvårdsanstalter inom sitt område, nämligen Hinseberg, som är en sluten riksanstalt med omkring 100 platser, och Båtshagen, som är en öppen riksanstalt med 15 platser. Båda anstalterna har uteslutande kvinnoklientel. Antalet frigivningsärenden är inte särskilt stort. Om utredningens förslag genomförs, torde antalet frivårdsärenden bli ringa. Utredningen anser att en sammanslagning är motiverad både med hänsyn till önskemålet att nå överensstämmelse med regionindelningen och till den minskning av arbetsunderlaget som blir en följd av utredningens förslag. Nämnden i Västerås kan utan svårighet tillföras den del som hör till Västmanlands län. Inom den del som hör till Örebro län ligger både Hinseberg och Båtshagen. Nämnden i Örebro har emellertid fått en väsentligt minskad arbetsbörda genom kriminalvårdsreformens verkningar. Kumlaanstalten, som tidigare utgjort tyngdpunkten i verksamheten vid nämndens första avdelning, är nämligen sluten riksanstalt. Avdelningen kan därför utan svårighet klara den ökning som det innebär att ta över frigivningsärendena rörande Hinseberg och Båtshagen. Det torde i realiteten förhålla sig så att ett sådant övertagande är en nödvändig förutsättning för att avdelningsindelningen skall kunna behållas.

Verksamhetsområdet för nämnden i Kristinehamn omfattar delar av Värmlands och Örebro län. Inom området finns en lokalanstalt, Skåltjärnshyttan, med omkring 35 platser. Antalet frigivningsärenden är ganska ringa. Enligt utredningens mening blir arbetsunderlaget otillräckligt för nämnden. En bättre anpassning till gränsen mellan Värmlands och Örebro län är önskvärd. Örebro-nämnden kan utan svårighet överta den del av verksamhetsområdet som hör till Örebro län. Nämnden i Karlstad har en lokalanstalt med 40 platser, Orretorp, inom sitt verksamhets-

område. Den bör utan vidare kunna klara den ökning av arbetsbördan som det innebär att ta över östra delen av Värmlands län. Tillkomsten av frigivningsärendena från Skåltjärnshyttan torde inte bli särskilt betungande.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att nämnderna i Köping och Kristinehamn skall upphöra genom sammanslagning. Nämnden i Karlstad, som tillförs den del av Värmlands län som nu hör till Kristinehamnsnämnden, kommer därmed att omfatta hela länet. Verksamhetsområdet för nämnden i Örebro utökas med de delar av Örebro län som nu hör till Kristinehamns- och Köpingsnämnderna. Också Örebrobronämnden kommer därmed att omfatta ett helt län. Detsamma gäller nämnden i Västerås, som tillförs den del av Västmanlands län som nu hör till Köpingsnämnden. Utredningen förutsätter att indelningen i skyddskonsulentdistrikt i dessa områden anpassas till förslaget.

I Kopparbergs län finns tre nämnder, Falun, Hedemora och Leksand. Skyddskonsulentdistriktet i Falun omfattar de tre nämndernas verksamhetsområden. Nämnden i Hedemora har inte någon kriminalvårdsanstalt inom sitt område. Antalet frivårdsärenden torde bli ringa om utredningens förslag genomförs. Nämnden i Leksand handlägger frigivningsfrågor rörande intagna vid lokalanstalten Majorshagen. Anstalten har 60 platser. Antalet frigivningsärenden är dock inte särskilt stort. Antalet frivårdsärenden torde bli mycket litet. Utredningen anser att arbetsunderlaget blir otillräckligt för båda dessa nämnder. Nämnden i Falun, som har en lokalanstalt med omkring 40 platser inom sitt område, torde utan svårighet kunna klara den ökning av arbetsbördan som en sammanslagning medför. Verksamheten inom området torde kunna bedrivas effektivt trots att det blir fråga om vissa försämringar när det gäller avstånd och kommunikationer. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att verksamhetsområdena för de tre nämnderna läggs samman med Falun som kansliort.

Utredningens förslag innebär att antalet nämnder inom Kumlaregionen minskar från tio till sex. I Kopparbergs län nås full överensstämmelse mellan gränserna för nämndens område och skyddskonsulentdistriktet. I fråga om Värmlands, Örebro och Västmanlands län anpassas nämndområdena till den planerade regionindelningen och till länsindelningen. Som nyss nämnts förutsätter utredningen att det i dessa län vidtas åtgärder för tillfredsställande anpassning av skyddskonsulentdistriktsindelningen till den föreslagna indelningen i nämndområden.

Uppsalaregionen (se bilaga 5:2:4)

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Gävle Hudiksvall Uppsala	Nämnderna i Gävle och Hudiksvall läggs samman med Gävle som kansliort.

Inom verksamhetsområdet för nämnden i Hudiksvall finns en kriminalvårdsanstalt med omkring 25 platser. Anstalten, som är belägen i

Hudiksvall, är lokalanstalt. Antalet frigivningsärenden som handläggs av nämnden är ringa. Inte heller antalet frivårdsärenden torde bli särskilt stort om utredningens förslag genomförs. Nämnden i Gävle har två lokalanstalter inom sitt verksamhetsområde. Från en av dessa — Gruvberget — sker dock inte några frigivningar. Även om nämnden f. n. är förhållandevis arbetstyngd, räknar utredningen med att den skall kunna klara den ökning av arbetsbördan som en sammanläggning medför. Kommunikationer och avstånd inom områdena talar för att åtgärden bör vidtas. Utredningen föreslår att verksamhetsområdena läggs samman och att Gävle blir kansliort för den nya nämnden.

Förslaget innebär att antalet nämnder inom Uppsala-regionen minskar från tre till två. Nämnden i Gävle kommer att omfatta två skyddskonsulentdistrikt. Uppsala skyddskonsulentdistrikt omfattar f. n. både nämnden i Uppsala och nämnden i Norrtälje. Utredningen vill påpeka olämpligheten av att distriktet skär regiongräns. Gräns för nämndområde i Uppsala-regionen kommer inte i något fall att skära domsagogräns.

Härnösandsregionen (se bilaga 5:2:5)

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Östersund Härnösand Sundsvall	Nämnderna i Härnösand och Sundsvall läggs samman med Sundsvall som kansliort.

Inom verksamhetsområdet för nämnden i Härnösand finns en kriminalvårdsanstalt. Anstalten är belägen i Härnösand och har 125 platser. Den är sluten riksanstalt men en avdelning fungerar som lokalanstalt. De ställningstaganden som gjordes i samband med kriminalvårdsreformen innebär att frigivning från riksanstalter skall ske i ringa utsträckning. Utredningen räknar därför med en avsevärd minskning av antalet frigivningsärenden för nämnden i Härnösand. Inte heller antalet frivårdsärenden torde bli särskilt stort. Nämnden i Sundsvall, som har en riksanstalt och en lokalanstalt inom sitt verksamhetsområde, torde utan svårighet kunna klara den ökning av arbetsbördan som en sammanläggning medför. Med hänsyn till avstånd och kommunikationer inom områdena anser utredningen att sammanläggningen är lämplig. Utredningen föreslår sålunda att verksamhetsområdena för nämnderna i Härnösand och Sundsvall skall läggas samman och att Sundsvall skall vara kansliort i det nya nämndområdet.

Förslaget innebär att antalet nämnder i Härnösandsregionen minskar från tre till två. Nämnden i Sundsvall kommer att omfatta två skyddskonsulentdistrikt. Gräns för nämndområde kommer inte i något fall att skära domsagogräns.

Umeåregionen (se bilaga 5:2:6)

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Gällivare	1 Nämnderna i Gällivare, Haparanda och Luleå läggs samman med Luleå som kansliort.
Haparanda	
Luleå	
Lycksele	2 Nämnderna i Lycksele, Skellefteå och Umeå läggs samman med Umeå som kansliort.
Skellefteå	
Umeå	

I Norrbottens län finns tre nämnder. Nämnden i Gällivare har inte någon kriminalvårdsanstalt inom sitt verksamhetsområde. Antalet frivårdsärenden torde bli ringa om utredningens förslag genomförs. Nämnden i Haparanda handlägger frigivningsfrågor rörande intagna vid lokalanstalten i Haparanda. Anstalten har emellertid bara omkring 30 platser och antalet frigivningsärenden är ringa. Antalet frivårdsärenden torde bli mycket litet. Utredningen har funnit att arbetsunderlaget blir klart otillräckligt för båda dessa nämnder. Inte ens de stora avstånd som det här blir fråga om kan anses motivera att nuvarande organisation behålls. Utredningen föreslår att nämndernas verksamhetsområden läggs samman med verksamhetsområdet för nämnden i Luleå.

I Västerbottens län finns också tre nämnder. Varken nämnden i Lycksele eller Skellefteå har kriminalvårdsanstalt inom sitt verksamhetsområde. Antalet frivårdsärenden torde bli klart otillräckligt som arbetsunderlag för dessa nämnder. Utredningen föreslår sammanläggning med verksamhetsområdet för nämnden i Umeå.

Förslaget innebär att antalet nämnder i Umeåregionen minskar från sex till två. Nämnden i Luleå kommer att omfatta två skyddskonsulent-distrikt. Gränserna för nämnden i Umeå och Umeå skyddskonsulent-distrikt kommer helt att stämma överens. Inte i något fall kommer de nya nämndområdenas gränser att skära domsagogräns.

Stockholmsregionen

Nuvarande indelning	Utredningens ändringsförslag
Norrtälje	1 Nämnderna i Norrtälje och Visby upphör.
Stockholms norra förorter	
Stockholm I–VI avd.	2 Avdelningsindelningen slopas beträffande Södertäljenämnden.
Stockholms södra förorter	
Södertälje I–II avd.	
Eskilstuna	
Nyköping	
Visby	

Indelningsfrågorna rörande nämnderna i Stockholmsområdet bör enligt utredningens mening slutligt lösas i samband med ställningstagandet till frivårdsdistriktens utformning. De förslag som utredningen nu lägger fram innefattar därför inte något uttalande om hur nya verksamhetsområden bör bildas utan bara om att viss nämnd eller avdelning inte bör bestå.

Inom verksamhetsområdet för nämnden i Norrtälje finns en kriminalvårdsanstalt med 230 platser. Anstalten, som är belägen i Norrtälje, är sluten riksanstalt. Trots dess storlek kan man alltså räkna med att antalet frigivningsärenden som nämnden får handlägga blir ringa. Antalet frivårdsärenden är redan enligt nuvarande ordning obetydligt. Arbetsunderlaget kommer inte att motivera att nämnden behålls. Utredningen föreslår att dess verksamhetsområde läggs samman med verksamhetsområdet för någon angränsande nämnd.

Nämnden i Visby har två kriminalvårdsanstalter inom sitt verksamhetsområde. Den ena anstalten, Lärbro, är öppen riksanstalt med omkring 60 platser och den andra, Visby, är lokalanstalt med 20 platser. Antalet frigivningsärenden är alltså ringa. Om utredningens förslag genomförs, blir också antalet frivårdsärenden obetydligt. Det är därför — trots avståndet till fastlandet — inte motiverat att behålla nuvarande organisation. Utredningen föreslår att nämnden skall upphöra genom sammanläggning. Den lämpligaste lösningen är troligen en anknytning till någon avdelning i Stockholmsnämnden.

Nämnden i Södertälje har två avdelningar. Första avdelningen handlägger frigivningsärenden avseende intagna vid riksanstalterna Hall och Håga. Antalet platser på Hall är omkring 350 och på Håga omkring 60. Andra avdelningen handlägger uteslutande frivårdsärenden. Om utredningens förslag genomförs, är det tveksamt om arbetsuppgifterna blir tillräckliga för en nämnd inom det nuvarande verksamhetsområdet. Under inga förhållanden kan avdelningsindelningen behållas.

Utredningens förslag innebär i vart fall att antalet nämnder i Stockholmsregionen minskar från åtta till sex. Det är möjligt att vissa avvikelser från domkretsindelningen måste göras när indelningen i nämndområden slutligt fastställs.

Sammanfattningsvis innebär utredningens förslag till ändrad indelning att antalet nämndområden minskar från 48 till 33 och att avdelningsindelningen vid en nämnd slopas.

9.5 Genomförandet

Utredningens förslag innebär omfattande ändringar av de nuvarande nämndernas verksamhet och organisation. Det berör också i hög grad verksamheten hos andra kriminalvårdsorgan. Enligt utredningens mening har förslagens olika delar ett sådant samband att starka skäl talar för att reformen i sin helhet genomförs vid ett och samma tillfälle. Självfallet måste den föreslagna uppgiftsfördelningen mellan å ena sidan den centrala nämnden och de lokala nämnderna samt, å andra sidan, de lokala nämnderna och skyddskonsulentorganisationen bedömas i ett sammanhang. Detsamma gäller i fråga om den nya nämndorganisationen. Däremot kan det vara i viss mån tveksamt om indelningsändringarna behöver genomföras vid samma tidpunkt som förslagen i övrigt. Ett successivt genomförande av indelningsändringar kan ha vissa fördelar, främst genom att en sådan ordning ofta är bäst ägnad att göra övergången

mjuk och smidig för den berörda personalen. Emellertid är det enligt utredningens mening inte ekonomiskt försvarligt att ens under en kortare övergångstid ha kvar de nämnder som enligt förslaget bör upphöra, när ändringarna av arbetsuppgifterna och organisationen träder i kraft. Situationen är också sådan att några problem knappast uppkommer för den personal som närmast berörs av att en nämnd upphör genom sammanläggning med annan nämnd. För ledamöter, ersättare och sekreterare i lokal nämnd utgör uppdraget en bisyssla. I de relativt få fall då en sammanläggning innebär att den upphörande nämndens kansligöromål måste föras över till en annan frivårdsexpedition torde den biträdespersonal som skött dessa göromål utan svårighet kunna beredas sysselsättning på den nuvarande arbetsplatsen. Mot denna bakgrund förordar utredningen att reformen i sin helhet genomförs på en gång.

I fråga om tidpunkten för genomförandet gör sig olika synpunkter gällande. Med hänsyn till att förslagen enligt utredningens mening leder till en betydande effektivisering av nämndverksamheten och innebär avsevärda besparingar är det givetvis önskvärt att reformen genomförs snabbt. Å andra sidan skall val förrättas av ledamöter och ersättare i de lokala nämnderna och en rad andra åtgärder måste vidtas för att förbereda reformen. Bl. a. anser utredningen att det är av stor vikt att den berörda personalen utbildas för de nya uppgifterna och informeras om reformens innebörd. Ändringen i fråga om nämndernas verksamhetsområden bör genomföras samtidigt som skyddskonsulentdistriktsindelningen ändras. Resultatet av arbetet med distriktsindelningen i stadsområdena måste därför avvaktas. Vidare kan ett snabbt genomförande innebära svårigheter för kriminalvårdsstyrelsen med tanke på styrelsens flyttning till Norrköping den 1 januari 1976.

Proposition med anledning av utredningens förslag kan tidigast föreläggas riksdagen under hösten 1975. I så fall är det i och för sig möjligt att bestämma tidpunkten för genomförandet till den 1 juli 1976. Utredningen har emellertid stannat för att förorda att reformen skall träda i kraft den 1 januari 1977. Val till landstinget för perioden 1977–1979 äger rum under hösten 1976. De nyvalda landstingen kan alltså förrätta val av ledamöter och ersättare i de lokala nämnderna, om tidpunkten för genomförandet bestäms i enlighet med vad utredningen förordat. Kriminalvårdsstyrelsen får god tid på sig att förbereda de åtgärder som behöver vidtas. Det bör också vara möjligt att vid denna tidpunkt låta ändringar av såväl nämndernas verksamhetsområden som skyddskonsulentdistrikten träda i kraft.

Det är inte möjligt för utredningen att gå in på alla de detaljfrågor som uppkommer i samband med genomförandet. Vissa övergångsfrågor skall dock behandlas helt kort.

I viss utsträckning måste äldre bestämmelser övergångsvis gälla även efter den 1 januari 1977 i ärenden som före denna tidpunkt upptagits till prövning av övervakningsnämnd eller någon av de nuvarande centrala nämnderna. Dessa nämnder bör emellertid upphöra i samband med att den nya lagen träder i kraft. I sådana fall måste därför vad som i de äldre bestämmelserna föreskrivs om övervakningsnämnd i stället avse kriminal-

vårdsnämnd och vad som föreskrivs om kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelssenämnden och interneringsnämnden i stället avse centralnämnden för kriminalvård.

För ledamöter och ersättare i övervakningsnämnd och i de nuvarande centrala nämnderna skall löpande tjänstgöringstider upphöra vid utgången av år 1976. Den första treåriga mandatperioden för ledamöter och ersättare i kriminalvårdsnämnd och i centralnämnden för kriminalvård börjar alltså löpa den 1 januari 1977.

Den kanslipersonal som nu tjänstgör hos de centrala nämnderna är tjänstemän i kriminalvårdsstyrelsen. All denna personal kan inte beredas tjänst hos centralnämnden för kriminalvård. Utredningen räknar emellertid med att de som inte får tjänst hos centralnämnden utan svårighet skall kunna beredas sysselsättning inom kriminalvårdsverket.

Som nyss framhållits anser utredningen att problemen i samband med indelningsändringarna torde bli obetydliga för den berörda personalens del. Om en frivårdsexpedition i samband med sammanläggning av två eller flera nämnders verksamhetsområden får överta uppgifter från annan sådan expedition, kan dock en viss omfördelning av biträdestjänster bli nödvändig. Omfördelningen kan innebära att någon tjänst måste dras in på den ort som upphör att vara kansliort för lokal nämnd och flyttas till kansliorten i det nya verksamhetsområdet. Har kansligöromålen utförts av arvodesanställd personal eller av personal vid domstol utan särskild ersättning härför kan också helt nya fasta tjänster behöva inrättas.

9.6 Kostnader

Utredningens förslag om arbetsuppgifternas fördelning i den nya organisationen innebär att åtskilligt dubbelarbete som nu utförs kan elimineras. De lokala nämnderna övertar en så stor del av de centrala uppgifterna att det i fortsättningen behövs bara en central nämnd. Kriminalvårdsnämnden, ungdomsfängelssenämnden och interneringsnämnden har sammanlagt 15 ledamöter. Centralnämnden för kriminalvård skall enligt förslaget bestå av sju ledamöter. Det innebär sålunda en minskning med åtta ledamöter. Den föreslagna kansliorganisationen för centralnämnden innebär en minskning med 13 tjänster. Vidare kommer ställningstagandet till de lokala nämndernas framtida roll i frivårdsarbetet att medföra en generell minskning av deras arbetsbörda. Skyddskonsulenter får visserligen ett större ansvar för frivården men uppgifterna torde inte komma att öka i någon högre grad för deras del. Som framgått av avsnitt 9.5 kan det dock i vissa fall vara befogat att i samband med sammanläggning av två eller flera nämndområden omfördela biträdespersonal mellan två skyddskonsulentdistrikt eller att inrätta nya biträdestjänster.

Om den föreslagna centrala nämndorganisationen och indelningsändringarna genomförs, blir de personella förändringarna av sådan storleksordning att man enligt utredningen har anledning räkna med besparingar. Det är givetvis svårt att närmare ange de kostnadsmässiga konsekvenserna av förslagen. Utredningen har emellertid gjort en ungefärlig beräkning av

de besparingar som reformen kan tänkas ge. Beräkningarna har gjorts med utgångspunkt från de faktiska kostnaderna för nämndverksamheten under budgetåret 1973/74 (se *bilaga 4:1*).

I fråga om den lokala nämndorganisationen är det i första hand indelningsändringarna som medför besparingar. Till ordförande, ledamöter och sekreterare i de nämnder som enligt förslaget skall upphöra utbetalades under budgetåret 1973/74 arvoden med cirka 640 000 kr. Denna siffra kan vara något hög beroende på att redovisningen i en del fall avser två eller flera nämnder, varvid det upptagna beloppet delats med antalsiffran. Reseersättningar och ersättningar till biträdespersonal som belöper på upphörande nämnder har inte tagits med vid beräkningen. Man torde nämligen kunna utgå från att nämnd som övertar arbetsuppgifterna från upphörande nämnd får ungefär motsvarande kostnadsökning. I fråga om de nämnder som blir kvar sedan indelningsändringarna genomförts — till antalet 33 — torde man kunna räkna med en ganska betydande minskning av s. k. ordförandebeslut. Sådana beslut skall i fortsättningen bara kunna meddelas i brådskande fall. Dessutom innebär uppgiftsfördelningen mellan nämnderna och skyddskonsulenterna att nämnderna inte kommer att ha kvar beslutsbefogenheterna i en hel del frivårdsärenden i vilka ordförandebeslut för närvarande är vanliga, t. ex. ärenden om förordnande av övervakare. Med ledning av nämndernas svar på utredningens enkät kan minskningen av antalet ordförandebeslut i vart fall beräknas till 2 000. Ersättning för sådant beslut utgår enligt kommittékungörelsen till ordföranden och sekreteraren med sammanlagt 90 kr. Utredningen räknar med en besparing på cirka 200 000 kr.

Arvoden till ledamöterna i de centrala nämnderna uppgick under budgetåret 1973/74 till cirka 340 000 kr. Lågt räknat torde besparingarna bli hälften härav eller 170 000 kr. Lönekostnaderna för den föreslagna kansliorganisationen torde komma att uppgå till ungefär en tredjedel av de nuvarande kostnaderna, vilket medför en besparing på omkring 600 000 kr. Kostnaderna för lokalhyra bör i vart fall minska med 75 000 kr. Reseersättningar och expenser torde komma att utgå med i stort sett oförändrade belopp.

Sammanfattningsvis räknar utredningen sålunda med att kostnadsminskningarna i vart fall blir 800 000 kr. för den lokala nämndorganisationen och 850 000 kr. för den centrala nämndorganisationen (se *bilaga 4:2*). Vid den föreslagna tidpunkten för genomförandet av reformen — den 1 januari 1977 — torde det vara realistiskt att räkna med att förslagen kan leda till årliga besparingar på i runt tal två milj. kr.

Som förut framhållits bör åtgärder för utbildning och information av nämndledamöterna vidtas i betydligt större utsträckning än för närvarande. Ansvar för denna verksamhet kommer i den nya organisationen att åvila kriminalvårdsstyrelsen i egenskap av huvudman för nämnderna. Utredningen utgår från att utbildningsfrågorna, som bör ges hög prioritet, kommer att skötas av personalutbildningsenheten i samråd med centralnämndens kansli. Den interna informationen bör i första hand riktas till

de lokala nämnderna och avse redovisning av praxis, reformförslag m. m. Också dessa frågor bör ha hög prioritet. De bör i huvudsak handläggas av personalen vid centralnämndens kansli. Medel för utbildning och information avseende nämndverksamheten bör enligt utredningens mening ställas till förfogande oberoende av om reformen genomförs. Det är svårt att nu ange dessa kostnader i ekonomiska termer. Vidare uppkommer i samband med genomförandet vissa kostnader av engångskaraktär avseende utbildning och information av den berörda personalen. Utredningen räknar med att omkring 200 000 kr. bör ställas till kriminalvårdsstyrelsens förfogande för dessa uppgifter.

Utredningens uppdrag omfattar också en översyn av gällande bestämmelser om ersättning till ledamöter och tjänstemän i nämnderna. Enligt nuvarande ordning utgår fast årsarvode och dagarvode enligt kommittékungörelsen till ordförande, ersättare för denne och sekreterare i lokal nämnd samt till ordförande, ersättare för denne och ledamöter i de centrala nämnderna. Övriga ledamöter i de lokala nämnderna får ersättning med 100 kr. per sammanträdesdag. Eftervårdsutredningen (SOU 1961:16) anförde som skäl för att ordföranden och dennes ersättare i lokal nämnd borde få arvode enligt kommittékungörelsen dels att varje sammanträde krävde noggranna förberedelser, dels att det i många fall skulle bli aktuellt med beslut på nämndens vägnar mellan sammanträdena. Organisationsutredningen om kriminalvård i frihet (Ju 1970:12) ansåg att en differentiering av de fasta ordförandearvodena borde övervägas. Ersättning enligt kommittékungörelsen skulle dock utgå även i fortsättningen.

Enligt utredningens mening är det motiverat att bestämma ersättningen för visst uppdrag med tillämpning av kommittékungörelsens bestämmelser bara om man — i brist på erfarenhet av hur arbetet kommer att bedrivas och vilken ungefärlig omfattning det får — inte anser sig kunna beräkna ett fast årsarvode som vid sidan av sammanträdesarvoden utgör skälig ersättning för fullgörandet av uppgifterna. Utredningens förslag kommer att innebära att variationer mellan nämnderna i fråga om arbetsbördan kan bedömas relativt säkert, åtminstone när man inom kort kan överblicka kriminalvårdsreformens verkningar. Som nyss redovisats kommer ordförandebeslut enligt utredningens uppfattning inte att behövas annat än i mycket begränsad omfattning. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att för ordförande, vice ordförande och sekreterare i lokal nämnd skall utgå ersättning med fast arvode per år och med visst belopp per nämndsammanträde. Årsarvode bör differentieras på grundval av beräkningar av de olika nämndernas arbetsbörda. För annan ledamot och ersättare i lokal nämnd liksom för tillfällig ersättare för ordföranden bör ersättning utgå med visst belopp per sammanträdesdag. Inte heller i fråga om centralnämnden bör ersättning till ledamöter och ersättare bestämmas med tillämpning av kommittékungörelsens bestämmelser. Arvode bör sålunda utgå med fast belopp per år och med visst belopp per sammanträdesdag.

10 Specialmotivering

Utredningens förslag medför ändringar i BrB, BrP, KvaL, asocialitetslagen, nordiska verkställighetslagen, rättshjälpslagen (1972:429) och lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall.

Förslaget föranleder även följdändringar i skilda författningar av kungörelsekaraktär. Utredningen bifogar förslag till ändringar i instruktionen (1974:555) för kriminalvårdsverket, KvalK och kungörelsen (1964:740) med föreskrifter för åklagare i vissa brottmål. Frivårdskungörelsen, tillämpningskungörelserna till asocialitetslagen och nordiska verkställighetslagen samt kungörelsen (1964:635) om underrättelse om dom i vissa brottmål m. m. måste också ändras. Dessa ändringar är ganska omfattande, bl. a. torde det vara nödvändigt att helt arbeta om frivårdskungörelsen. De avser dock huvudsakligen administrativa föreskrifter av sådan art att regleringen i vissa fall lämpligen bör ske i form av föreskrifter eller anvisningar som kan utfärdas av kriminalvårdsstyrelsen. Utredningen lägger därför inte fram några ändringsförslag i fråga om dessa författningar. Med hänsyn till att utredningen inte kunnat ta ställning till utformningen av de lokala nämndernas verksamhetsområden i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena läggs inte heller fram något förslag om ändring i kungörelsen (1972:145) om övervakningsnämndernas verksamhetsområden.

10.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

26 kap. 9 §

I paragrafen regleras beslutanderätten i fråga om villkorlig frigivning.

I första stycket anges när befogenheten att besluta härom tillkommer kriminalvårdsnämnd respektive centralnämnden för kriminalvård. Såsom utvecklats i den allmänna motiveringen under avsnitt 9.1.1 har gränsen dragits så att centralnämnden har beslutanderätten i fråga om villkorlig frigivning innan två tredjedelar av strafftiden avtjänats när den intagne i en dom ådömts ett fängelsestraff på lägst två år medan kriminalvårdsnämnd har beslutanderätten i samtliga övriga fall. Undergår den intagne fängelsestraff på grund av flera domar och understiger straffet i var och en av dem två års fängelse eller undergår han fängelsestraff på grund av att domstol eller kriminalvårdsnämnd beslutat om förverkande av vill-

korligt medgiven frihet ankommer det sålunda alltid på kriminalvårdsnämnd att besluta om frigivning oavsett strafftidens längd. I förslaget har i 37 kap. 5 a § införts en ny bestämmelse som föreskriver att det är den kriminalvårdsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör som beslutar i fråga om villkorlig frigivning. Nuvarande bestämmelse härom i 26 kap. 9 § kan därför utgå.

Andra och tredje styckena innehåller bestämmelser om delegation. Som framgår av tredje stycket får nämnden själv avgöra vilken skyddskonsulent som i det enskilda fallet skall få bestämma dag för frigivningen. Normalt bör denna befogenhet delegeras till den skyddskonsulent inom vilkens distrikt anstalten är belägen. Har skyddskonsulent på annan ort ombesörjt frigivningsförberedelserna bör delegation dock ske till denne. I övrigt hänvisas beträffande dessa stycken till den allmänna motiveringen under avsnitt 9.2.1.

I fjärde stycket behandlas hur ärende anhängiggörs hos den centrala nämnden. Enligt 16 § andra punkten BrP skall lokal nämnd om den finner att den dömden bör friges eller han själv gör ansökan därom med eget yttranden hänskjuta frågan till den centrala nämndens prövning. Som framgått under avsnitt 9.3.5 föreslår utredningen att styresmännen i fortsättningen skall ansvara för att prövningen av frigivningsfrågor kommer till stånd. Som en följd härav föreslås i förevarande stycke att lokal nämnd alltid med eget yttrande skall hänskjuta frigivningsärende till den centrala nämnden.

26 kap. 11 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när villkorligt frigiven skall stå under övervakning. Den har endast ändrats i redaktionellt hänseende. Ändringen sammanhänger med att nämndernas benämning ändrats. Andra stycket sista punkten motsvaras för närvarande av stadgandet i 16 § tredje stycket BrP.

26 kap. 12 §

Första stycket i denna paragraf slår fast skyddskonsulentens självständiga ansvar för de enskilda övervakningsfallen. Detta är en central bestämmelse i utredningens förslag. Bakgrunden har utförligt motiverats under avsnitt 9.1.2.

Som en följd av skyddskonsulenternas ansvar för övervakningsfallen föreskrivs i andra punkten att skyddskonsulenterna skall överta nämndernas befogenhet att besluta om förordnande av övervakare och byte av övervakare. Denna fråga har behandlats under avsnitt 9.1.2 i den allmänna motiveringen. En följd av utredningens förslag är att det inte längre kommer att finnas behov av att interimistiskt förordna övervakare. Bestämmelserna härom har därför utgått. Eftersom övervakningen alltid skall handhas av skyddskonsulent blir andra stycket i den nuvarande lydelsen överflödigt.

Utredningens förslag får också till följd att skyddskonsulent inte längre kan utses till övervakare för klienter inom sitt eget distrikt. Enligt utredningens mening bör skyddskonsulent inte heller förordnas till övervakare i andra fall. Med hänsyn till den ställning och det ansvar som skyddskonsulenten får för frivården är det nämligen i allmänhet inte lämpligt att han åtar sig uppdraget som övervakare annat än i rena undantagsfall.

26 kap. 16 och 18–20 §§

I dessa paragrafer som innehåller bestämmelser om ingripanden mot villkorligt frigiven har gjorts redaktionella ändringar som föranleds av nämndernas nya benämningar. Bestämmelsen i 16 § första stycket andra punkten motsvaras för närvarande av 16 § tredje punkten BrP.

26 kap. 22 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillfälligt omhändertagande. Som utvecklats under avsnitt 9.2.3 är omhändertagandet inte avsett att vara en åtgärd som vidtas som påföljd för misskötsamhet utan att vara ett medel att möjliggöra eller underlätta lämpliga åtgärder. Har den dömde undandragit sig övervakningen och vistas han på okänd ort, kan ibland ett beslut om omhändertagande vara enda utvägen att komma tillrätta med förhållandena. I sådana fall brukar nämnderna göra förbehåll av innebörd att, om den dömde när han anträffas lever under ordnade förhållanden och ett omhändertagande sannolikt skulle få olyckliga konsekvenser, kontakt bör tas med nämnden eller skyddskonsulenten innan beslutet verkställs. Enligt utredningens mening bör i görligaste mån undvikas att ett omhändertagandebeslut verkställs i andra fall än då det är nödvändigt med hänsyn till att den dömdes situation förefaller allvarig. Utredningen anser därför att det i alla beslut bör intas ett förbehåll om att i den mån det är möjligt kontakt skall tas med nämnden eller skyddskonsulent innan beslutet verkställs. Av praktiska skäl har i anledning härav införts en bestämmelse som möjliggör för nämnden att delegera beslutanderätten i fråga om verkställigheten till skyddskonsulent. Denne får då avgöra om den dömdes situation är sådan att beslutet behöver verkställas och, om så är fallet, även bestämma rörande sättet för omhändertagandet. Har nämnden eller skyddskonsulent beslutat att förordnandet inte skall verkställas bör detta också omedelbart upphävas. Detta bör också alltid ske så snart nämnden får kännedom om att den dömde lever under sådana förhållanden att ett omhändertagande inte längre är påkallat. På grund härav har införts en bestämmelse som föreskriver att nämnden är skyldig att ompröva ett omhändertagandebeslut så ofta anledning därtill föreligger. Sedan ett omhändertagande skett bör skyddskonsulenten närmare utreda den omhändertagnes förhållanden. Vägrar denne att frivilligt underkasta sig lämplig behandling ankommer det på nämnden att besluta om eventuell åtgärd.

28 kap. 3 och 5 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om anstaltsbehandling vid skyddstillsyn och föreskrifter om när den som dömts till skyddstillsyn skall stå under övervakning. Här har endast gjorts de redaktionella ändringar som föranleds av nämndernas nya benämning.

28 kap. 7–9 §§

I 7 §, som behandlar olika åtgärder som kan vidtas mot skyddstillsynsklientelet, har i andra stycket tagits in en bestämmelse som ger kriminalvårdsnämnd befogenhet att besluta om anstaltsbehandling. Bestämmelsen har utförligt motiverats under avsnitt 9.2.3. Med anledning härav har även 8 och 9 §§ ändrats.

28 kap. 11 §

Beträffande denna paragraf som innehåller bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av den som dömts till skyddstillsyn hänvisas till 26 kap. 22 §.

29 kap. 5 §

I denna paragraf slås fast att kriminalvårdsnämnd beslutar om överförande till vård utom anstalt av till ungdomsfängelse dömda. Bestämmelsen har utförligt motiverats under avsnitt 9.1.1.

29 kap. 7–9 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser i fråga om vård utom anstalt och om ingripanden. De föreslagna ändringarna har föranletts av ändringar i 5 § och i 26 kap. 12 §.

29 kap. 11 §

Beträffande denna paragraf som innehåller bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av den som vårdas utom anstalt hänvisas till 26 kap. 22 §.

29 kap. 12 §

Paragrafen som behandlar frågan om upphörande av påföljden ungdomsfängelse har motiverats under avsnitt 9.1.2.

30 kap. 6 §

I denna paragraf anges uppgiftsfördelningen mellan lokal och central nämnd i ärenden om överförande till vård utom anstalt av till internering

dömda. Bestämmelserna har utförligt motiverats under avsnitt 9.1.1.

Den i andra stycket intagna delegationsbestämmelsen motsvarar vad som gäller enligt första stycket i dess nuvarande lydelse.

Som utvecklats under avsnitt 9.3.5 skall ansvaret för att frigivningsfrågan prövas i fortsättningen ligga på styresmannen för den anstalt vari den dömda är intagen (jfr 37 kap. 5 a § och 14 § KvalK). Paragrafens andra stycke har därför kunnat utgå.

Beträffande tredje stycket hänvisas till vad som sagts beträffande 26 kap. 9 § fjärde stycket.

30 kap. 7 §

Som utvecklats under avsnitt 9.1.2 föreslår utredningen att ärenden om interneringspåföljdens upphörande alltid skall prövas av lokal nämnd. Paragrafen har ändrats i enlighet härmed.

30 kap. 8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om maximitider för anstaltsvårdens varaktighet. Ändringen i tredje stycket sammanhänger med att kriminalvårdsnämnd i fortsättningen kommer att avge yttranden i åtals- och påföljdsfrågor och besluta om återintagning i anstalt beträffande interneringsklientelet.

30 kap. 10 §

I denna paragraf som innehåller bestämmelser i fråga om vården utom anstalt har endast gjorts de ändringar som föranleds av ändringen i 6 § och i 26 kap. 12 §.

30 kap. 11 §

I paragrafen som innehåller bestämmelser om varning har endast gjorts en redaktionell ändring som föranleds av de lokala nämndernas ändrade benämning.

30 kap. 12 §

Som utvecklats under avsnitt 9.1.2 föreslår utredningen att fråga om återintagning i anstalt av den som ådömts internering alltid skall prövas av lokal nämnd i första instans. Paragrafen har ändrats i enlighet härmed.

30 kap. 14 §

Beträffande denna paragraf som innehåller bestämmelser om tillfälligt omhändertagande av den som vårdas utom anstalt hänvisas till 26 kap. 22 §.

30 kap. 15 §

Som utvecklats under avsnitt 9.1.2 föreslår utredningen att ärenden om interneringspåföljdens upphörande alltid skall prövas av lokal nämnd. Paragrafen har ändrats i enlighet härmed.

37 kap. 1 §

Paragrafens första stycke som innehåller bestämmelser om de lokala nämndernas verksamhetsområde har motiverats under avsnitt 9.4. Någon särskild nämnd för handläggning av ärenden rörande personer som dömts till fängelse, ungdomsfängelse eller internering finns för närvarande inte och enligt utredningens mening finns det inte heller något behov härav. Bestämmelsen härom har därför utgått.

I paragrafens andra stycke har införts de ändrade bestämmelserna om lokal nämnds sammansättning och om när nämnden är beslutför. Dessa bestämmelser har motiverats under avsnitt 9.3.2. Den omständigheten att vice ordföranden ingår som ledamot i nämnden bör leda till att han normalt deltar i alla nämndens sammanträden.

I paragrafens tredje stycke som innehåller en bestämmelse om att lokal nämnd kan arbeta på avdelningar har endast gjorts den redaktionella ändring som föranleds av de lokala nämndernas ändrade benämning.

37 kap. 2 §

I paragrafen, som innehåller föreskrifter om utseende av ledamöter i kriminalvårdsnämnd, har införts de under 9.3.2 föreslagna bestämmelserna.

Utredningen föreslår att kriminalvårdsnämnd skall stå under kriminalvårdsstyrelsens huvudmannaskap. Den för närvarande på hovrätt ankommande skyldigheten att förordna tillfällig ersättare för ordföranden bör därför överflyttas till styrelsen. Föreskrift härom meddelas i första stycket.

I paragrafens andra stycke, som innehåller bestämmelser om val av ledamöter, har inte föreslagits hur valet skall gå till då den lokala nämndens verksamhetsområde endast omfattar landstingsfri kommun, vilket för närvarande är fallet beträffande övervakningsnämnden i Visby. Som framgått av avsnitt 9.4 har utredningen nämligen funnit att denna nämnd bör sammanläggas med annan nämnd.

I tredje stycket, som innehåller bestämmelser om mandattiden, har vidtagits den ändringen att mandatperioden bestämts såsom vid politiska val, dvs. till tre år.

Den i fjärde stycket föreslagna bestämmelsen motsvarar vad som gäller för nämndemannaval enligt 4 kap. 5 § sista stycket RB.

37 kap. 3 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om valbarhet för de ledamöter som skall utses genom val. Som närmare utvecklats under avsnitt 9.3.2

ansluter sig de föreslagna bestämmelserna i stort sett till vad som gäller för nämndemannaval enligt 4 kap. 6 § RB.

Enligt 11 kap. 9 § regeringsformen kan endast svensk medborgare inneha eller utöva domartjänst. Utredningen föreslår mot bakgrund härav och med hänsyn till nämndernas domstolsliknande uppgifter att detta kvalifikationskrav även bör gälla för de valda ledamöterna i kriminalvårdsnämnd. Valbarhetskravet på kyrkobokföring inom nämndens verksamhetsområde sammanhänger med den år 1972 och 1974 vidtagna reformen av vallagstiftningen, enligt vilken den kommunala rösträtten och därmed även valbarheten knutits till kyrkoskrivningen (jfr prop. 1972:105 och prop. 1974:35 s. 87).

Den i första stycket andra punkten intagna bestämmelsen om att kriminalvårdstjänsteman inte är valbar till nämndledamot tar endast sikte på inom kriminalvårdsverket lönegradsplacerade tjänstemän och således inte på dem som är arvodesanställda. Således är t. ex. övervakare eller personundersökare valbar till nämndledamot under förutsättning av att han inte är kriminalvårdstjänsteman.

I detta sammanhang bör också erinras om att klagan över kommunfullmäktiges och landstingets val av ledamöter förs genom kommunalbesvär enligt 76 § kommunallagen (1953:753) respektive 78 § landstingslagen (1954:319). Mot kommunfullmäktiges beslut förs talan hos länsstyrelsen mot vars beslut ändring enligt 78 § kommunallagen kan sökas hos regeringsrätten. Mot landstingets beslut förs talan direkt hos regeringsrätten. Kommunfullmäktiges och landstingets beslut träder genast i tillämpning. Länsstyrelsen kan dock med stöd av 77 § kommunallagen förordna att det tills vidare inte skall gälla och samma befogenhet tillkommer regeringsrätten med stöd av 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Enligt andra stycket gäller att nämnden självmant har att pröva den valdes behörighet. Klagan mot nämndens bedömning i sådant hänseende, vilken får anses vara av rent administrativ karaktär, förs hos kriminalvårdsstyrelsen (jfr 34 § instruktionen (1974:555) för kriminalvårdsverket).

37 kap. 4 §

Beträffande denna paragraf som innehåller föreskrifter om utseende av ledamöter i centralnämnden för kriminalvård och bestämmelser om när centralnämnden är beslutför hänvisas till den allmänna motiveringen under avsnitt 9.3.3.

37 kap. 5 §

I denna paragraf anges bl. a. vilka jävsregler som gäller för nämndernas ledamöter och hur omröstning skall ske inom nämnderna. Paragrafens första stycke har endast ändrats redaktionellt.

Vid omröstning i kriminalvårdsnämnd eller centralnämnden har varje ledamot en röst. Det är inte lämpligt att omröstning såsom är brukligt i kollegiala domstolar sker i den ordningen att den yngste ledamoten röstar

först och därefter de övriga i åldersordning. I nämnderna bör i stället — liksom i tingsrätt — ordföranden säga sin mening först. En bestämmelse härom har införts i andra stycket.

37 kap. 5 a §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om dels vilken kriminalvårdsnämnd som är behörig att uppta frigivningsärenden, dels hur dessa ärenden skall anhängiggöras.

Som närmare utvecklats under avsnitt 9.3.5 kan kriminalvårdsnämnd då ett frigivningsärende anhängiggjorts även utan direkt framställan därom ta upp eventuella frågor om föreskrifter för den dömda. Sedan ett frigivningsärende som skall prövas av centralnämnden i första instans akutaliserats i kriminalvårdsnämnd måste ärendet enligt 26 kap. 9 § och 30 kap. 6 § hänskjutas till centralnämnden. I sitt yttrande till centralnämnden bör kriminalvårdsnämnden även uttala sig angående behovet av särskilda föreskrifter för den dömda.

37 kap. 5 b §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om vilken kriminalvårdsnämnd som är behörig att ta upp frivårdsärenden och de ändrade bestämmelserna om hur dessa ärenden skall anhängiggöras. Bestämmelserna som sammanhänger med skyddskonsulentens ansvar för övervakningsfallen har utförligt motiverats under avsnitten 9.1.2 och 9.3.5.

Av andra stycket framgår att kriminalvårdsnämnd självmant kan ta upp fråga om tillfälligt omhändertagande eller återintagning i anstalt av till ungdomsfängelse och internering dömda. Utredningen förutsätter dock att detta inte sker i andra fall än då nämnden har att avge yttrande till åklagare eller domstol i åtals- eller påföljdsfråga beträffande den dömda.

37 kap. 6 §

I denna paragraf, som innehåller bestämmelser om förfarandet inför nämnderna, har endast vidtagits redaktionella ändringar vilka sammanhänger med den ändrade nämndorganisationen.

37 kap. 7—11 §§

I dessa paragrafer har införts de i avsnitt 9.3.5 föreslagna fullföljdsbestämmelserna.

I 7 § har intagits en bestämmelse om fullföljd mot skyddskonsulents beslut angående förordnande av övervakare och i 8 och 9 §§ bestämmelser om fullföljd mot kriminalvårdsnämnds beslut i frigivningsärenden respektive frivårdsärenden. Genom bestämmelsen i 8 § har besvärsrätt i ärenden om upphörande av anstaltsbehandling återinförts. Före ikraftträdandet av KvaL och de i samband därmed gjorda ändringarna i 28 kap. 3 § BrB fanns denna besvärsrätt fastslagen i 78 § andra stycket behand-

lingslagen. Då övervakningsnämnds befogenhet att besluta i dessa ärenden fördes över till 28 kap. 3 § sista stycket BrB föll emellertid av förbi-seende besvärsrätten bort.

Som också framhållits i den allmänna motiveringen gäller inte någon besvärstid för talan enligt dessa paragrafer. Detta framgår av att i lagtexten använts uttrycket ”påkalla prövning”, vilket innebär att den allmänna regeln om besvärstid i 12 § förvaltningslagen (1971:290) inte blir tillämplig.

I 10 § föreskrivs när beslut som avses i 7–9 §§ skall lända till efterrättelse. Ändringarna är av redaktionell art och sammanhänger med att fullföljdsbestämmelserna ändras.

Ändringarna i 11 §, vari uttömmande anges i vilka fall beslut enligt BrB får överklagas, sammanhänger med att fullföljdsbestämmelserna ändrats. Av paragrafen framgår att talan inte kan föras mot beslut som meddelats av styresman eller skyddskonsulent efter bemyndigande enligt 26 kap. 9 §. Har styresman eller skyddskonsulent avslagit intagens begäran om villkorlig frigivning viss dag, har den intagne dock möjlighet att i stället göra en ny framställan om villkorlig frigivning.

38 kap. 3 §

Ändringen i andra stycket sammanhänger med utredningens förslag om att skyddskonsulent skall handha övervakningen över den dömde. Omfattar skyddskonsulents verksamhetsområde flera underrätters domkretsar, ligger det i sakens natur att talan väcks vid den av de domstolar inom vars domkrets den dömde är bosatt eller eljest mera varaktigt uppehåller sig.

38 kap. 7 §

De föreslagna ändringarna har närmare motiverats under avsnitt 9.2.2.

38 kap. 10 §

De föreslagna ändringarna är av redaktionell natur och sammanhänger med den föreslagna ändringen av nämndorganisationen.

38 kap. 12 §

Denna paragraf, som innehåller regler om polishandräckning, har endast ändrats redaktionellt. Ändringen sammanhänger med den föreslagna ändringen av nämndorganisationen.

I fråga om övergångsbestämmelserna hänvisas till avsnitt 9.5.

10.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken

I fråga om dessa bestämmelser varigenom 16 § BrP upphävs hänvisas till avsnitten 9.3.3 och 9.5. Lagändringen får till följd att även kungörelsen (1965:625) om inskränkning i övervakningsnämnds befogenhet att pröva fråga om villkorlig frigivning måste upphävas.

10.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

54 och 55 §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om beslutsfunktionerna i ärenden om frigivningspermission enligt 33 § och vistelse utanför anstalt enligt 34 §. Genom ändringen av 54 § kommer beslutanderätten i dessa ärenden att ligga på den nämnd som enligt BrB har befogenhet att meddela motsvarande frigivningsbeslut. Beträffande den kategori som ådömts fängelse i lägst två år innebär bestämmelserna att kriminalvårdsnämnd kan besluta om frigivningspermission eller vistelse utanför anstalt först när två tredjedelar av strafftiden avtjänats. Fråga om frigivningspermission dessförinnan skall för denna kategori alltid prövas av centralnämnden. Är det ådömda straffet lägre än två år beslutar däremot kriminalvårdsnämnd.

56, 60 och 61 §§

I 56 § finns för närvarande bestämmelser om att ungdomsfängelsenämnden och interneringsnämnden äger besluta att tid, som den till ungdomsfängelse eller internering dömd vistas utanför anstalt efter beslut om frigivningspermission enligt 33 § eller tillstånd till vistelse utanför anstalt enligt 34 §, inte skall inräknas i verkställighetstiden. När det gäller motsvarande beslut beträffande den som undergår fängelse ligger beslutanderätten hos kriminalvårdsstyrelsen enligt 58 §. I förarbetena till KvaL uttalade departementschefen (prop. 1974:20, s. 163) att det kunde ifrågasättas att överflytta beslutanderätten från kriminalvårdsstyrelsen till kriminalvårdsnämnden med hänsyn till att denna nämnd skall besluta om frigivningspermission för dem som undergår fängelse i mer än ett år. I avvaktan på resultatet av utredningens arbete borde det dock enligt departementschefens mening inte komma ifråga att med tanke enbart på denna kategori av dem som dömts till fängelse göra någon ändring i den då gällande ordningen som innebar att hithörande beslut meddelades av kriminalvårdsstyrelsen.

Enligt utredningens mening har dessa beslut ett mycket nära samband med de disciplinära åtgärder som kan vidtas mot intagen och förordnande om disciplinär åtgärd meddelas i praktiken ofta samtidigt med förordnande enligt 35 § om att viss tid inte skall inräknas i verkställighetstiden.

Starka skäl talar därför för att dessa ärenden bör bedömas samtidigt och av samma myndighet. Eftersom det inte kan ifrågakomma att ge nämnderna beslutanderätten i frågor om disciplinär bestraffning, föreslår utredningen att förordnande om att viss tid inte skall inräknas i verkställighetstiden i stället bör ankomma på kriminalvårdsstyrelsen. Enligt 39 § KvalK kan styresman meddela förordnande om disciplinstraff innebärande att viss bestämd tid inte skall inräknas i verkställighetstiden. Om han meddelar sådant förordnande, skall jämlikt 61 § KvaL disciplinärendet i dess helhet underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning. Mot kriminalvårdsstyrelsens beslut kan talan fullföljas hos kammarrätt. Enligt utredningens mening bör en motsvarande ordning genomföras även såvitt gäller förordnanden enligt 35 §. Utredningen föreslår således att styresman efter delegering skall kunna meddela förordnande enligt 35 § men att, om han meddelar sådant förordnande, beslutet alltid omedelbart skall underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning. Om styresmannen samtidigt med att han meddelar beslut enligt 35 § även meddelar varning eller isolering skall även dessa beslut omedelbart underställas kriminalvårdsstyrelsens prövning. Vad som nu sagts beträffande 35 § gäller även motsvarande beslut enligt 39 §.

I anledning av det anförda har den nuvarande bestämmelsen i 56 § utgått och ändringar vidtagits i 60 och 61 §§ samt i 39 och 42 §§ KvalK.

I 56 § har i stället införts en ny bestämmelse som anger vilken kriminalvårdsnämnd som är behörig att meddela beslut om frigivningspermission och vistelse utanför anstalt enligt 54 § och regler om hur dessa ärenden anhängiggörs hos kriminalvårdsnämnd respektive centralnämnden. Reglerna om beviljande av tillstånd till frigivningspermission och vistelse utanför anstalt är uppbyggda på samma sätt som gäller för motsvarande bestämmelser om frigivning enligt 37 kap. 5 § andra stycket BrB. När det gäller återkallande av tillstånd till vistelse utanför anstalt förutsattes i förarbetena till KvaL (prop. 1974:20, s. 224 och 231) att delegationsmöjligheten enligt 60 § inte skulle utnyttjas. Bestämmelserna i 34 och 35 §§ KvalK har ändrats i överensstämmelse härmed. Den nu föreslagna bestämmelsen i 56 § andra stycket innebär i fråga om återkallande av tillstånd till frigivningspermission eller vistelse utanför anstalt att nämnderna på motsvarande sätt som gäller för frivårdsklientelet inte självmant kan vidta någon åtgärd mot den dömd. I övrigt hänvisas såvitt gäller frågor om delegation till 26 kap. 9 § BrB.

57 §

De föreslagna ändringarna är av redaktionell natur och sammanhänger med den ändrade nämndorganisationen.

I fråga om övergångsbestämmelserna hänvisas till avsnitten 9.3.3 och 9.5.

10.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

5 och 21 §§

Ändringarna sammanhänger med att skyddskonsulenten i fortsättningen kommer att leda frivården på lokal nivå.

14, 23 a och b §§

Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om hur utskrivningsärenden och frivårdsärenden anhängiggörs i lokal nämnd och regler om vilken nämnd som har beslutanderätten i dessa frågor. Paragraferna byggs enligt förslaget upp på samma sätt som motsvarande bestämmelser i brottsbalken. Detta innebär bl. a. att, till skillnad mot vad som för närvarande gäller, fråga om slutlig utskrivning av den som är villkorligt utskriven kommer att prövas av den nämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent som handhar övervakningen över den dömda är verksam.

24 och 25 §§

Dessa paragrafer, som innehåller bestämmelser om fullföljd, har ändrats på samma sätt som 37 kap. 7–11 §§ BrB. Beträffande motiveringen härtill hänvisas till avsnitt 9.3.5.

26 §

Denna paragraf, som innehåller regler om polishandreckning, har endast ändrats redaktionellt. Ändringen sammanhänger med den föreslagna ändringen av nämndorganisationen.

I fråga om övergångsbestämmelserna hänvisas till avsnitten 9.3.3 och 9.5.

10.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.

11 §

Denna paragraf innehåller en bestämmelse om vilken myndighet som skall handha övervakningen över villkorligt dömda och utse övervakare för dem. På motsvarande sätt som i 26 kap. 12 § BrB föreskrivs i den föreslagna lydelsen att dessa uppgifter skall flyttas över från lokal nämnd till skyddskonsulent.

15 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överflyttande av övervakning över person, som dömts till skyddstillsyn här i landet, till annat nordiskt land.

I tredje stycket anges vilken nämnd som har beslutanderätten då ärende om skyddstillsyn hänskjuts hit från annat nordiskt land. Enligt utredningens förslag blir detta den nämnd inom vars verksamhetsområde skyddskonsulent som handhaft övervakningen av den dömda är verksam.

18 och 22 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser beträffande villkorligt frigiven vilka motsvaras av bestämmelserna i 11 och 15 §§ beträffande den som dömts till skyddstillsyn. De vidtagna ändringarna har utformats på motsvarande sätt som i 11 och 15 §§.

25 §

Denna paragraf innehåller för närvarande bland annat en bestämmelse om att det ankommer på övervakningsnämnd att göra framställning att övervakning anordnas i annat nordiskt land av den som dömts till skyddstillsyn eller villkorligt frigetts efter avtjänande av fängelse. Den i paragrafen vidtagna ändringen innebär att sådan framställning i stället skall göras av skyddskonsulenten. Ändringen sammanhänger med att skyddskonsulenten kommer att handha övervakningen över den dömda.

27 §

Beträffande denna paragraf som innehåller bestämmelser om fullföljd hänvisas till avsnitt 9.3.5.

I fråga om övergångsbestämmelserna hänvisas till avsnitten 9.3.3 och 9.5.

10.6 Förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

41 §

Den i 13 a punkten av denna paragraf införda bestämmelsen innebär att offentligt biträde kan förordnas när i kriminalvårdsnämnd anhängiggjorts ärende om anstaltsbehandling av den som dömts till skyddstillsyn.

10.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall

4 §

I denna paragraf finns bestämmelser om vem som får göra ansökan om att den som lider av psykisk sjukdom skall intas på sjukhus.

I tredje stycket har vidtagits den ändringen att skyddskonsulent skall göra sådan framställning beträffande frivårdsklientelet i stället för som för närvarande ordföranden i den övervakningsnämnd under vars tillsyn den dömda står.

Bilaga 1 Statistiska uppgifter

Bilaga 1:1 Kriminalvårdsnämnden

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
1 <i>Sammanträden</i>									
1.1 Ordinarie sammanträden	52	48	49	50	52	52	52	52	51
1.2 Extra sammanträden	1	3	1	1	1	—	—	2	—
1.3 Telefonsammanträden	13	31	51	100	68	103	104	117	114
2 <i>Ärenden om</i>									
2.1 Vf beträffande person som undergår fängelse i mer än 1 år (BrP 16 §), varvid vf beslutats	587	761	823	839	596	888	815	767	1 003
— vid eller efter 2/3 av strafftiden	—	654	731	744	508	751	640	634	756
— vid eller efter 1/2 av strafftiden men före 2/3 av strafftiden	—	106	92	95	88	137	175	133	247
2.2 Bestämmande av dag för frigivning p. g. a. nåd	43	19	19	20	16	23	20	11	9
3 <i>Överprövning av</i>									
3.1 ÖNs beslut om vf	81	103	78	77	101	74	78	79	84
Beslutet ändrat	19	16	9	5	8	6	8	4	12
3.2 Förverkande av vf	7	3	2	3	1	0	0	0	0
Beslutet ändrat	1	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Omhändertagande	1	0	0	0	0	0	0	0	0
3.4 Upphörande av anstalts- behandling i samband med skyddstillsyn	1	0	1	1	1	1	0	0	0
Beslutet ändrat	0	0	1	1	1	1	0	0	0
3.5 Återkallande av permission	1	0	2	0	0	0	0	0	0
Beslutet ändrat	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 <i>Övrigt</i>									
4.1 Principbeslut om vf	—	—	—	630	643	709	640	557	620
4.2 Antalet sammanlagt hand- lagda ärenden	1 747	2 299	2 299	2 591	2 500	1 854	1 700	1 630	1 746

Bilaga 1:2 Ungdomsfängelsenämnden

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
1 <i>Sammanträden</i>									
1.1 Ordinarie sammanträden	96	93	91	89	87	81	87	83	76
1.2 Ordförandebeslut	26	24	45	43	45	42	55	48	48
2 <i>Ärenden vari beslutats om</i>									
2.1 Övergång till vård utom anstalt ^a	388	471	428	428	401	387	383	374	300
2.2 Återintagning i anstalt, ^b därav	—	—	105	99	84	95	109	82	48
— utan samband med nya brott	—	—	—	17	15	7	8	11	—
2.3 Ungdomsfängelsepåföljds upphörande	—	—	102	139	160	146	127	121	137
2.4 Permissioner									
— permission t. v.	—	—	660	573	569	537	583	502	237
— bunden permission	—	—	25	49	60	77	73	84	167
3 <i>Yttranden</i>									
3.1 Till åklagare, varvid	1 003	957	907	906	918	792	793	800	701
— åtal tillstyrkts	578	393	418	410	359	293	235	264	237
— åtal avstyrkts	425	564	489	496	559	499	558	536	428
3.2 Till domstol, ^c varvid	287	385	341	349	335	312	326	349	352
3.2.1 ang. tilltalad som vårdas i anstalt									
— tillstyrkts att uf skulle avse jämväl de nya brotten	—	—	87	71	76	73	76	79	108
— tillstyrkts att uf undanröjs och att det döms till påföljd av annan art	—	—	(14) ^d	(10) ^d	(6) ^d	(7) ^d	(4) ^d	(5) ^d	(17) ^d
— tillstyrkts att uf undanröjs och att det döms till påföljd av annan art	—	—	48	38	32	28	13	16	25
3.2.2 ang. tilltalad som vårdas utom anstalt									
— tillstyrkts att uf skulle avse jämväl de nya brotten	—	—	57	65	51	82	110	146	127
— tillstyrkts att det döms särskilt till påföljd för de nya brotten	—	—	(50) ^e	(58) ^e	(49) ^e	(59) ^e	(65) ^e	(85) ^e	(75) ^e
— tillstyrkts att uf undanröjs och att det döms till påföljd av annan art	—	—	39	52	57	53	43	30	30
— tillstyrkts att uf undanröjs och att det döms till påföljd av annan art	—	—	102	120	115	74	76	74	59
3.3 Över nådeansökan	—	8	16	8	7	15	10	2	6
3.4 Över passansökan	—	1	5	1	—	3	—	—	2

^a Endast i något enstaka fall per år uppdrar ungdomsfängelsenämnden åt övervakningsnämnd att bestämma dag för övergången till vård utom anstalt.

^b Som jämförelse kan nämnas att domstol under åren 1967–1973 har förordnat om återintagning i anstalt i 53, 67, 49, 60, 64, 87 resp. 75 fall.

^c Här redovisas uteslutande yttranden som avser personer som dömts till uf och sedan åtalats för annat brott (endast i några få fall per år yttrar sig ungdomsfängelsenämnden i frågor huruvida någon som ej tidigare dömts till uf borde dömas till sådan påföljd).

^d Siffran inom parentes anger det antal fall då tillika tillstyrkts att eleven ej får överföras till vård utom anstalt förrän 6 månader förflutit från domstolens beslut.

^e Siffran inom parentes anger det antal fall då tillika tillstyrkts förordnande om återintagning i anstalt.

Bilaga 1:3 Interneringsnämnden

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
1 <i>Sammanträden</i>									
1.1 Ordinarie sammanträden	63	49	54	49	50	50	51	53	54
1.2 Telefonsammanträden	3	—	—	—	—	—	—	—	—
1.3 Ordförandebeslut	93	175	187	232	294	256	201	199	162
ang.									
— yttrande till åklagare	73	144	159	220	272	234	197	190	154
— yttrande till domstol	—	—	—	1	—	—	—	—	—
— återintagning	10	25	14	9	6	2	1	2	—
— övergång till vård utom anstalt	2	6	14	2	16	16	1	7	8
2 <i>Ärenden vari beslutats om</i>									
2.1 Övergång till vård utom anstalt;	878	1 043	1 006	994	1 023	965	849	706	655
i samband därmed har									
— ÖN bemyndigats att bestämma dag för övergång och besluta om långtidsperm.	878	727	940	875	915	819	754	634	591
— IN beslutat om långtidsperm.	14	8	2	3	4	—	—	—	—
2.2 Återintagning i anstalt	159	101	81	56	54	25	21	10	3
2.3 Internerings(förvarings-) påföljds upphörande	142	65	91	74	86	94	96	104	148
3 <i>Yttranden</i>									
3.1 Till åklagare, varvid	302	329	451	530	467	670	639	637	534
— åtal tillstyrkts	—	—	261	325	260	363	368	331	238
— åtal avstyrkts	—	—	190	203	206	307	271	306	296
3.2 Till domstol	415	341	412	365	368	335	320	353	353
3.2.1 ang. ådömande av internering, varvid internering	208	172	199	181	181	147	111	113	96
— tillstyrkts och ådömts	(0) ^a	(1) ^a	(2) ^a	(3) ^a	(5) ^a	(4) ^a	(3) ^a	—	(3) ^a
— tillstyrkts men icke ådömts	153	108	114	111	107	84	60	—	53
— avstyrkts men ådömts	19	9	17	9	13	14	10	—	8
— avstyrkts och icke ådömts	2	2	1	0	2	1	0	—	—
3.2.2 ang. tilltalad som förut dömts till internering, varvid IN i fråga om tilltalad som vårdas	34	53	67	55	59	48	41	—	34
a) i anstalt	207	169	213	184	187	188	209	240	257
— tillstyrkt att tidigare ådömd internering skulle avse aktuell brottslighet	—	(330) ^b	(370) ^b	(460) ^b	(491) ^b	(442) ^b	(434) ^b	—	(366) ^b
b) utom anstalt	38	37	74	39	28	23	53	41	44
— tillstyrkt återintagning (förordnande härom meddelat)	164	120	114	110	114	101	108	136	153
— tillstyrkt att tidigare ådömd internering skulle avse jämväl aktuella brott utan återintagning (förordnande härom meddelat)	(147)	(107)	(101)	(94)	(97)	(87)	(86)	—	(125)
— tillstyrkt annan påföljd än internering	2	5	23	22	24	33	30	39	43
3.3 Över nådeansökan	(2)	(4)	(20)	(17)	(22)	(32)	(28)	—	(37)
	3	7	2	13	21	31	18	24	17
	72	49	60	54	46	89	79	78	88

^a Siffran inom parentes anger antalet fall då domstol dömt till internering utan att höra IN.

^b Siffran inom parentes anger antalet fall då domstol utan att höra IN bestämt påföljd för den som tidigare dömts till internering.

13	Västervik	1	38	0	0	0	0	0	0	0	41
14	Kalmar	r	46	18	5	9	2	3	0	0	70
	Ödevata	1	60								
15	Visby	r	60	84	10	3	9	8	0	0	2
	Visby	1	20								
16	Karlskrona	1	57	46	0	2	17	2	0	0	0
17	Kristianstad	1	52	25	1	25	8	1	0	0	1
18	Malmö										
	I avd	r	201	103	21	141	53	33	28	1	1
		1	40								
	II avd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19	Lund	1	40	31	5	18	8	8	0	0	0
20	Ystad	1	43	1	0	1	2	1	61	0	0
	Ystad	1	32								
21	Helsingborg	1	15	8	5	0	6	4	20	0	0
22	Halmstad	1	30	80	13	161	22	15	0	0	0
	Måshult	1	35								
	Singshult	1	60								
23	Göteborg										
	I avd	1	20	12	1	0	4	9	34	0	0
	II avd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	III avd	r	175	180	153	195	55	23	0	2	2
	Skogome	r	105								
24	Göteborgs förorter	1	40	13	4	6	2	2	2	3	3
	Småltäryd	1	30								
25	Uddevalla	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	Borås	1	40	13	4	8	1	3	0	0	0
27	Vänersborg	1	53	34	6	7	5	6	0	0	76
	Västergården	1	60								
28	Skövde	r	190	122	10	105	69	24	0	0	0
29	Mariestad	1	115	110	14	63	15	16	1	1	1

Bilaga 1:4:2 Övervakningsnämnderna

Frivårdsärenden (1973); övervakning m. m.

	Övervakningsnämnd/avdelning	Klient- antal 31.12.1973	Upphö- rande av över- vakning	Förordn av över- vakare	Byte av över- vakare	Över- flytt av över- vakning	Yttrande över		Ärende enl		Övriga ärenden
							Pass- ansökan	Körkorts- ansökan	Nordverkstäl- lighetslagen	Asociali- tetslagen	
1	Stockholm										
I avd		830	62	159	67	13	81	1	8	0	6
II avd		782	45	178	158	49	48	0	19	0	99
III avd		1 168	47	0	262	40	76	3	0	0	518
IV avd		497	3	3	29	9	64	1	2	0	0
V avd		189	0	0	38	9	12	0	0	0	150
VI avd		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Stockholms norra förorter	1 088	99	224	137	111	58	3	11	0	178
3	Stockholms södra förorter	942	56	0	108	70	32	0	1	0	19
4	Norrälje	71	14	11	1	6	0	0	2	0	0
5	Uppsala	794	48	71	112	51	66	0	4	0	31
6	Södertälje										
I avd		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II avd		286	11	0	38	26	11	0	12	0	97
7	Eskilstuna	382	57	155	108	37	25	0	12	0	51
8	Nyköping	248	14	4	21	27	20	0	1	0	0
9	Norrköping	549	76	67	141	36	54	0	0	0	183
10	Linköping	492	11	24	138	33	39	0	0	0	0
11	Jönköping	713	28	141	85	57	43	0	5	0	2
12	Växjö	276	67	32	39	32	17	0	1	0	6
13	Västervik	287	71	50	39	31	13	0	0	0	2
14	Kalmar	266	17	2	28	22	21	0	0	0	0
15	Visby	134	27	63	11	8	15	0	0	0	0
16	Karlskrona	352	32	47	35	23	18	0	0	0	5
17	Kristianstad	282	26	42	47	26	22	2	1	0	48
18	Malmö										
I avd		177	12	45	18	3	14	0	1	0	15
II avd		1 114	69	0	276	55	93	1	8	0	191
19	Lund	419	31	179	55	52	24	0	0	0	369
20	Ystad	173	16	60	20	57	7	0	1	0	29
21	Helsingborg	757	47	148	95	50	79	3	10	0	9
22	Halmstad	502	34	127	39	34	74	0	3	0	22

Övervakningsnämnd/avdelning	Klient- antal 31.12.1973	Upphö- rande av över- vakning	Förordn av över- vakare	Byte av över- vakare	Över- flytt av över- vakning	Yttrande över		Ärende enl		Övriga ärenden
						Pass- ansökan	Körkort- ansökan	Nordverkstäl- lighetslagen	Asocial- tetslagen	
23 Göteborg										
I avd	745	45	105	69	40	94	0	15	0	46
II avd	1 480	93	0	165	44	126	0	16	0	0
III avd	335	11	169	18	14	35	1	1	0	0
24 Göteborgs förorter	305	22	49	39	24	28	0	4	0	6
25 Uddevalla	190	17	88	15	28	24	0	2	0	0
26 Borås	657	19	21	101	42	47	0	16	0	15
27 Vänersborg	356	17	78	21	29	15	5	6	0	4
28 Skövde	238	12	54	47	29	10	0	2	0	5
29 Mariestad	272	16	36	25	34	12	0	0	0	1
30 Karlstad	528	50	87	66	51	37	0	4	0	0
31 Kristinehamn	237	29	33	12	35	12	0	1	0	5
32 Örebro										
I avd	506	21	77	114	40	41	0	0	0	0
II avd	328	41	69	31	52	9	0	2	0	7
33 Köping	617	0	119	99	54	46	0	4	0	0
34 Västerås	240	28	33	38	31	14	1	2	1	9
35 Falun	273	20	25	35	28	15	0	0	0	5
36 Hedemora	100	11	7	8	16	5	0	0	0	3
37 Leksand	348	12	29	75	30	19	1	6	0	38
38 Gävle	317	26	18	58	32	16	0	1	0	9
39 Hudiksvall	346	39	117	51	30	17	0	1	0	0
40 Sundsvall	230	47	69	25	28	10	0	0	0	1
41 Härnösand	270	20	9	39	26	23	0	2	0	0
42 Östersund	169	32	60	16	22	9	0	0	0	12
43 Umeå	84	16	31	8	6	1	0	0	0	2
44 Skellefteå	47	8	11	1	8	3	0	0	0	4
45 Lycksele	416	51	23	40	28	23	0	0	0	0
46 Luleå	64	7	7	13	10	5	0	7	0	18
47 Haparanda	189	9	0	23	8	0	0	0	0	0
48 Gällivare										
	23 657	1 739	3 256	3 394	1 786	1 722	22	122	1	2 220

Bilaga 1:4:3 Övervakningsnämnderna

Frivårdsärenden (1973); ingripanden

Övervakningsnämnd/ avdelning	Klient- antal 31.12. 1973	Åtgärder vid misskötsamhet					Framställning om		
		Var- ning	Omhän- derta- gande	Före- skrift	För- verk av vf		Anstalts- behandling	Undan- röjande	Återin- tagning
1 Stockholm									
I avd	830	1	14	0	0	0		2	0
II avd	782	0	20	2	1	0		1	0
III avd	1 168	0	12	3	0	0		0	0
IV avd	497	3	7	0	1	0		0	0
V avd	189	2	22	2	0	0		0	0
VI avd	—	—	—	—	—	—		—	—
2 Stockholms norra förorter	1 088	2	34	8	0	0		2	0
3 Stockholms södra förorter	942	0	24	1	0	0		0	0
4 Norrtälje	71	0	0	0	0	0		0	0
5 Uppsala	794	0	8	2	1	0		0	1
6 Södertälje									
I avd	—	—	—	—	—	—		—	—
II avd	286	1	5	0	0	0		0	0
7 Eskilstuna	382	3	12	3	0	0		0	1
8 Nyköping	248	5	12	1	1	0		0	0
9 Norrköping	549	14	18	7	2	1		0	1
10 Linköping	492	3	37	3	1	0		2	0
11 Jönköping	713	11	22	13	2	0		1	0
12 Växjö	276	2	9	1	0	0		0	0
13 Västervik	287	3	12	11	0	0		0	0
14 Kalmar	266	3	5	14	0	0		0	0
15 Visby	134	2	7	4	1	0		0	0
16 Karlskrona	352	4	17	3	0	2		1	0
17 Kristianstad	282	3	27	10	2	0		2	0
18 Malmö									
I avd	177	5	22	1	2	0		0	0
II avd	1 114	26	80	18	0	1		4	3
19 Lund	419	8	16	16	0	0		0	0
20 Ystad	173	1	0	1	0	0		0	0
21 Helsingborg	757	18	18	8	0	0		0	1
22 Halmstad	502	0	31	4	0	0		0	0
23 Göteborg									
I avd	745	0	5	0	0	0		0	0
II avd	1 480	0	31	4	0	0		0	0
III avd	335	38	71	15	9	0		0	1
24 Göteborgs förorter	305	0	4	2	0	0		0	0
25 Uddevalla	190	2	3	1	0	0		0	0
26 Borås	657	4	26	8	2	0		0	1
27 Vänersborg	356	0	15	2	0	0		0	0
28 Skövde	238	3	4	70	1	0		0	0
29 Mariestad	272	3	7	0	0	0		0	0
30 Karlstad	528	1	9	1	1	0		0	0
31 Kristinehamn	237	0	6	6	0	0		0	0
32 Örebro									
I avd	—	—	—	—	—	—		—	—
II avd	506	3	64	3	1	0		0	1
33 Köping	328	7	13	7	2	0		0	0
34 Västerås	617	8	6	12	0	0		0	0

Övervakningsnämnd/ avdelning	Klient- antal 31.12. 1973	Åtgärder vid misskötsamhet				Framställning om		
		Var- ning	Omhän- derta- gande	Före- skrift	För- verk av vf	Anstalts- behandling	Undan- röjande	Återin- tagning
35 Falun	240	3	3	1	0	0	0	0
36 Hedemora	273	3	4	3	0	0	0	1
37 Leksand	100	0	1	2	0	0	0	0
38 Gävle	348	1	24	7	1	0	0	0
39 Hudiksvall	317	0	7	0	0	0	0	0
40 Sundsvall	346	0	2	0	0	0	0	0
41 Härnösand	230	1	9	3	0	1	0	0
42 Östersund	270	2	11	2	0	0	0	0
43 Umeå	169	0	7	2	2	0	0	0
44 Skellefteå	84	0	0	0	0	0	0	0
45 Lycksele	47	0	0	0	0	0	0	0
46 Luleå	416	0	21	8	3	0	0	0
47 Haparanda	64	0	3	6	0	0	0	0
48 Gällivare	189	1	5	0	0	1	0	0
	23 657	200	853	201	32	6	10	9

Bilaga 2 Fullföljd

Bilaga 2:1 Besvär enligt BrB

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt				Enligt utredningens förslag			
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av
		Den	Annan			Den	Annan	
		dömde				dömde		
1	<i>Villkorlig frigivning och villkorligt frigivna</i>							
1.1	vf > 1 år	KVN ^a	—	—	CK ^c ($\frac{1}{2}$ -tid > 2 år) KN ^d ($\frac{1}{2}$ -tid < 2 år och 2/3-tid) Riksanstaltsch el skk (after delegation) KN Riksanstaltsch el skk (after delegation)	— X — X —	— — — — —	— CK — CK —
1.2	vf < 1 år	ÖN ^b	X	—	KVN			
1.3	Övervakning							
1.3.1	I beslut om vf	KVN	—	—	—	—	—	—
	— övervakning behövs ej	ÖN	—	—	—	—	—	—
	— övervakning behövs	KVN	—	—	—	—	—	—
		ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
1.3.2	I senare beslut	ÖN	—	—	—	—	—	—
	— övervakningen skall upphöra	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
	— övervakningen skall inte upphöra	ÖN	—	—	—	—	—	—
	— den frigivne skall ställas under övervakning	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
1.4	Förordnande av övervakare	KVN	—	—	skk	X	—	CK KN
		ÖN	X	—	KVN	—	—	—
1.5	Särskild föreskrift	KVN	—	—	—	—	—	—
	— meddelande av föreskrift	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
	— ändring av föreskrift	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
1.6	Varning	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
1.7	Förverkande	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK
1.8	Omhändertagande	ÖN	X	—	KVN	X	—	CK

^a Kriminalvårdsnämnden.
^b Övervakningsnämnd.
^c Centralnämnden för kriminalvård.
^d Kriminalvårdsnämnd.

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt				Enligt utredningens förslag			
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av
		Den	Annan			Den	Annan	
		dömde	dömde			Den	Annan	
2	<i>Till skyddstillsyn dömda</i>							
2.1	Upphörande av anstaltsbehandling	ÖN	—	—	KN	X	—	CK
2.2	Övervakning	ÖN	—	—	KN	—	—	—
	— övervakning skall upphöra	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
	— övervakning skall ej upphöra	ÖN	—	—	KN	—	—	—
	— den dömda skall ställas under övervakning	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
	— förlängning av övervakning efter 2-årstiden	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
2.3	Förordnande av övervakare	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
2.4	Särskild föreskrift	ÖN	X	HovR	skk	X	—	KN
	— meddelande av föreskrift	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
	— ändring av föreskrift	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
2.5	Varning	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
2.6	Omhändertagande	ÖN	X	HovR	KN	X	—	CK
2.7	Anstaltsbehandling	tingsrätt	X	HovR-HD	KN	X	—	CK
					tingsrätt	X	åkl	HovR-HD
3	<i>Till ungdomsfängelse dömda</i>							
3.1	Överförande till vård utom anstalt	UFN	—	—	KN	X	—	CK
3.2	Förordnande av övervakare	UFN	—	—	skk	X	—	KN
		ÖN	X	UFN				
3.3	Särskild föreskrift	UFN	—	—	KN	X	—	CK
	— meddelande av föreskrift	ÖN	X	UFN	KN	X	—	CK
	— ändring av föreskrift	ÖN	X	UFN	KN	X	—	CK
3.4	Varning	ÖN	X	UFN	KN	X	—	CK
3.5	Omhändertagande	ÖN	X	UFN	KN	X	—	CK
		UFN	—	UFN	KN	X	—	CK
		ÖN	X	UFN	KN	X	—	CK
3.6	Aterintagning i anstalt	UFN	—	—	KN	X	—	CK
3.7	Upphörande av påföljden	UFN	—	—	KN	—	—	—
	— påföljden skall upphöra	UFN	—	—	KN	X	—	CK
	— påföljden skall inte upphöra	UFN	—	—	KN	—	—	—

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt				Enligt utredningens förslag			
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Prövas besvär av
		Den	Annan			Den	Annan	
		dömde	dömde			dömde	dömde	
4. Till <i>internering dömda</i>								
4.1 Överförande till vård utom anstalt								
– minsta tid > 2 år	IN	–	–	–	CK	–	–	–
– minsta tid < 2 år	IN	–	–	–	KN	X	–	CK
4.2 Förordnande av övervakare	IN	–	–	–	skk	X	–	CK
ÖN		X	–	IN				
4.3 Särskild föreskrift								
– meddelande av föreskrift	IN	–	–	–	CK	–	–	–
– ändring av föreskrift	ÖN	X	–	IN	KN	X	–	CK
4.4 Varning	ÖN	X	–	IN	KN	X	–	CK
4.5 Omhändertagande	ÖN	X	–	IN	KN	X	–	CK
4.6 Återintagning i anstalt	ÖN	X	–	IN	KN	X	–	CK
4.7 Upphörande av påföljden	IN	–	–	–	KN	X	–	CK
4.7.1 P. g. a. intagning för psykiatrisk vård m. m.	IN	–	–	–	KN	X	–	CK
– påföljden skall upphöra	IN	–	–	–	KN	–	–	–
– påföljden skall inte upphöra	IN	–	–	–	KN	X	–	CK
4.7.2 I annat fall								
– påföljden skall upphöra	IN	–	–	–	KN	–	–	–
– påföljden skall inte upphöra	IN	–	–	–	KN	X	–	CK

Bilaga 2:2 Besvär enligt Kval och Kvalk

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt			Enligt utredningens förslag		
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av	
		Den dömd	Annan dömd		Den dömd	Annan dömd
<i>Frigivningspermission (33 § KvalL) och vistelse utanför anstalt (34 § KvalL) för:</i>						
1 Till fängelse dömda						
1.1 Tid > 1 år	KVN ÖN efter delegation; se 55 § KvalL och 34 § KvalK	— X	— —	CK ($\frac{1}{2}$ -tid > 2 år) KN ($\frac{1}{2}$ -tid < 2 år och $\frac{3}{2}$ -tid samt — efter delegation — $\frac{1}{2}$ -tid > 2 år; se 55 § KvalL och 34 § KvalK)	— X	— CK (55 § 2 st. KvalL)
1.2 Tid < 1 år	Styresman efter delegation; se 60 § KvalL och 34 § 2 st. KvalK ÖN	X —	— —	Riksanstaltschef el skk efter delegation; ^a se 60 § KvalL och 35 § KvalK KN	X —	KN (40 § KvalK) — CK (55 § 2 st. KvalL)
	Styresman efter delegation; se 60 § KvalL och 35 § KvalK UFN	X —	— —	Riksanstaltschef el skk efter delegation; se 60 § KvalL och 35 § KvalK KN	X —	CK (55 § 2 st. KvalL) KN (40 § KvalK) — CK (55 § 2 st. KvalL)
2 Till ungdomsfängelse dömda	ÖN efter delegation; se 55 § KvalL och 36 § KvalK Styresman efter delegation; se 60 § KvalL och 36 § KvalK	X —	— —	Riksanstaltschef el skk efter delegation; ^a se 60 § KvalL och 35 § KvalK	X —	CK (55 § 2 st. KvalL) KN (40 § KvalK) — CK (55 § 2 st. KvalL)

[illegible]

a Befogenhet att återkalla frivgningspermission eller vistelse utanför anstalt kan inte delegeras.

Bilaga 2:3 Besvär enligt FrivårdsK

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt			Enligt utredningens förslag		
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av	
		Den	Annan		Den	Annan
1 Överflyttning av övervakning	ÖN	—	—	—	—	—
2 Byte av övervakare	ÖN	X	—	skk	X	KN
				skk		
				—		—
				HovR		KN
				KN		KN
				UFN		KN
				IN		KN

Bilaga 2:4 Besvär enligt asocialitetlagen

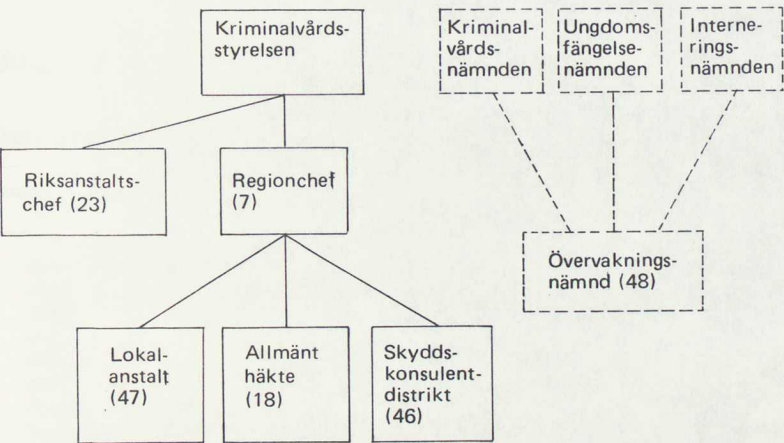
Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt			Enligt utredningens förslag		
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av		Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av	
		Den	Annan		Den	Annan
		dömde	dömde			dömde
1	<i>Den som erhållit villkorligt anstånd med verkställande av dom å intagning i arbetsanstalt</i>					
1.1	Förordnande av övervakare	ÖN	—	—	X	—
1.2	Särskild föreskrift	ÖN	—	skk	—	KN
	— meddelande av föreskrift	ÖN	HovR	KN	X	—
	— ändring av föreskrift	ÖN	HovR	KN	X	—
1.3	Förlängning av prövotiden	ÖN	HovR	KN	X	—
1.4	Omhändertagande	ÖN	—	KN	X	—
2	<i>Den som intagits i arbetsanstalt</i>					
2.1	Villkorlig utskrivning	ÖN	—	KN	X	—
2.2	Förordnande av övervakare	ÖN	—	skk	X	—
2.3	Särskild föreskrift	ÖN	—	KN	—	—
	— meddelande av föreskrift	ÖN	KVN	KN	X	—
	— ändring av föreskrift	ÖN	KVN	KN	X	—
2.4	Förlängning av prövotiden	ÖN	KVN	KN	X	—
2.5	Aterintagning i anstalt	ÖN	KVN	KN	X	—
2.6	Omhändertagande	ÖN	KVN	KN	X	—
2.7	Slutlig utskrivning	ÖN	KVN	KN	X	—
						CK

Bilaga 2:5 Besvär enligt nordiska verkställighetslagen

Beslut i ärende ang.	Enligt gällande rätt				Enligt utredningens förslag		
	Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av	Prövas besvär av		Fattas beslut i första instans av	Kan beslutet överklagas av	Prövas besvär av
			Den dömde	Annan dömde			
1 Övervakning av villkorligt dömd m. m.							
1.1 Förordnande av övervakare	ÖN	X	—	HovR	skk	X	— KN
1.2 Framställning om överflyttning av övervakning (st) till annan nordisk stat	ÖN	X	—	HovR	skk	X	— KN
1.3 Omhändertagande	ÖN	X	—	HovR	KN	X	— CK
2 Övervakning av villkorligt frigiven m. m.							
2.1 Förordnande av övervakare	ÖN	X	—	KVN	skk	X	— KN
2.2 Förverkande	ÖN	X	—	HovR	KN	X	— HovR
2.3 Omhändertagande	ÖN	X	—	HovR	KN	X	— HovR
2.4 Framställning om överflyttning av övervakning (vf) till annan nordisk stat	ÖN	X	—	KVN	skk	X	— KN

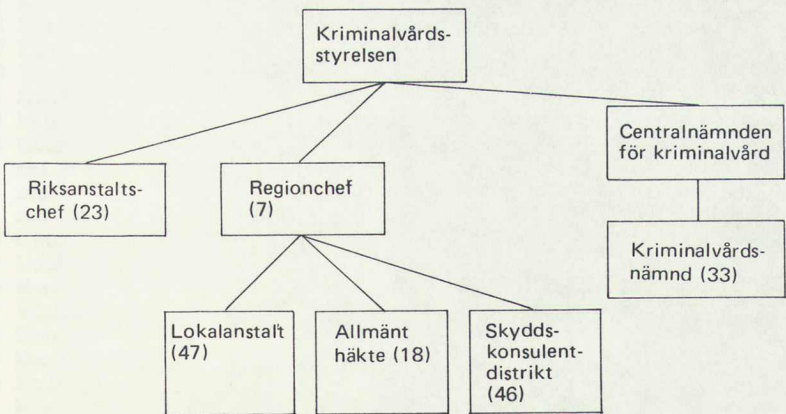
Bilaga 3 Organisation

Bilaga 3:1 Nuvarande organisation

De centrala och lokala nämnderna ingår inte i kriminalvårdsverket men har i fråga om kanslifunktionerna viss anknytning till kriminalvårdsstyrelsen resp. skyddskonsulentdistrikten. Övervakningsnämnden har dessutom vissa ledningsfunktioner i fråga om frivårdsverksamheten.

Bilaga 3:2 Föreslagen organisation

Bilaga 4 Kostnader

Bilaga 4:1:1 Nuvarande kostnader för nämndorganisationen

Övervakningsnämnderna

Övervakningsnämnd/avdelning	Arvode till ordf., sekr., ledam. m. m.	Reseersättning	Ersättning till biträdespersonal
1 Stockholm			
avd I	45 869	1 175	—
avd II	43 528	—	78 506
avd III	55 915	—	—
avd IV och VI	135 320	4 513	8 698
avd V	68 086	—	27 119
2 Stockholms norra förorter	78 830	8 606	30 303
3 Stockholms södra förorter	64 371	2 783	34 416
4 Norrtälje			
5 Uppsala	131 896	12 741	54 855
6 Södertälje avd I och II	111 521	4 067	13 672
7 Eskilstuna	84 296	5 308	21 938
8 Nyköping	63 007	6 914	14 745
9 Norrköping	76 726	5 498	41 090
10 Linköping	63 301	2 324	24 256
11 Jönköping	45 008	300	44 802
12 Växjö	35 248	3 571	14 576
13 Västervik	62 206	3 146	—
14 Kalmar	74 050	6 500	23 282
15 Visby	56 229	1 883	7 119
16 Karlskrona	59 316	8 086	20 617
17 Kristianstad	55 998	1 753	20 625
18 Malmö avd I och II	161 297	845	72 883
19 Lund			
20 Ystad	133 106	11 972	24 154
21 Helsingborg	51 124	1 054	42 982
22 Halmstad	61 564	3 126	32 803
23 Göteborg			
avd I	49 701	—	25 416
avd II	38 895	—	37 425
avd III	92 484	5 071	38 314
24 Göteborgs förorter			
25 Uddevalla	101 343	5 658	12 726
26 Borås	75 933	2 918	30 365
27 Vänersborg	67 596	7 520	21 803
28 Skövde			
29 Mariestad	87 239	3 700	36 157
30 Karlstad	57 268	4 134	16 663
31 Kristinehamn	28 433	1 029	17 395

Övervakningsnämnd/avdelning	Arvode till ordf., sekr., ledam. m. m.	Reseersättning	Ersättning till biträdespersonal
32 Örebro			
avd I	104 300	4 000	17 000
avd II	71 900	—	44 000
33 Köping	46 979	6 164	12 671
34 Västerås	86 550	4 985	—
35 Falun			
36 Hedemora	91 823	4 348	32 656
37 Leksand			
38 Gävle	90 843	503	29 843
39 Hudiksvall	34 468	4 689	2 768
40 Sundsvall	38 561	1 055	—
41 Härnösand	52 055	4 351	17 577
42 Östersund			
43 Umeå	39 506	2 534	43 348
44 Skellefteå			
45 Lycksele	60 469	1 188	12 104
46 Luleå	61 950	4 978	24 401
47 Haparanda			
48 Gällivare	15 372	947	17 870
	3 211 480	165 667	1 144 243
Summa	4 352 158		

Bilaga 4:1:2

De centrala nämnderna

Nämnd	Uppdragserätt- ningar till le- damöterna	Löner till kanslipersonal	Lokalhyra för nämnd- kanslierna	Reseersätt- ningar	Omkostnader i övrigt
Kriminalvårds- nämnden	341 024 ^a	283 902	23 000	7 693 ^a	12 900
Ungdomsfängelse- nämnden	—	333 211	37 000	—	14 600
Internerings- nämnden	—	309 108	55 000	—	12 200
	341 024	926 221	115 000	7 693	39 700
Summa	1 429 908				

^a Avser samtliga nämnder.

Bilaga 4:2 Beräknade besparingar

Lokala nämndorganisationen

Nämnd/avdelning som upphör genom sammanläggning	Arvoden till ledamöter m. m.
Norrtälje	65 948
Södertälje (en avdelning)	55 860
Västervik	62 206
Visby	56 229
Uddevalla	50 571
Mariestad	43 619
Kristinehamn	28 433
Köping	46 979
Hedemora	30 607
Leksand	30 607
Hudiksvall	34 468
Härnösand	52 055
Skellefteå	20 156
Lycksele	20 156
Haparanda	30 975
Gällivare	15 372
Summa	644 241

Beräknad minskning av antalet ordförandebeslut för kvarvarande 33 nämnder	Kostnad per ordförandebeslut	Summa
2 000 st	100	200 000

Centrala nämndorganisationen

	Nuvarande organisation	Föreslagen organisation	Besparing
Arvoden till ledamöterna	341 024	$\frac{341\,024}{2} = 170\,512$	170 512
Löner till kanslipersonal	926 221	$\frac{926\,221}{3} = 308\,740$	617 481
Lokalhyra	115 000	$\frac{115\,000}{3} = 38\,333$	76 667
Resesättningar	7 693	7 693	0
Omkostnader i övrigt	39 700	39 700	0
		Summa	864 660

Bilaga 5 Indelning

Bilaga 5:1:1 Gällande indelning m. m.

Malmöregionen (F, G, H, K, L och M län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Jönköping	Jönköping	Jönköping	Jönköping	Jönköping	Jönköping
		Eksjö	Eksjö	Eksjö	Eksjö
		Aneby Nässjö Tranås Vetlanda Sävsjö		Vetlanda	
Växjö	Växjö	Värnamo Gislaved Gnosjö Vaggeryd	Värnamo	Värnamo	Värnamo
		Växjö Alvesta Lessebo Uppvidinge Tingsryd	Växjö	Växjö	Växjö
		Älmhult Ljungby Markaryd	Ljungby	Älmhult Ljungby	
Kalmar	Kalmar	Kalmar	Kalmar	Kalmar	Kalmar
		Borgholm Emmaboda Mörbylånga Nybro Torsås	Möre och Öland		
Västervik	Västervik	Västervik Vimmerby	Västervik	Västervik Vimmerby	Västervik
		Hultsfred Oskarshamn Högsby Mönsterås	Oskarshamn	Oskarshamn	Oskarshamn
Karlskrona	Karlskrona	Karlskrona	Karlskrona	Karlskrona	Karlskrona
		Ronneby	Ronneby	Ronneby	
		Karlshamn Sölvesborg Olofström	Karlshamn Sölvesborg	Karlshamn	Karlshamn

Skyddskonsulent- distrikt	Övervaknings- nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Kristianstad	Kristianstad	Kristianstad Bromölla Östra Göinge Hässleholm Osby	Kristianstad Hässleholm	Kristianstad Hässleholm ¹	Kristianstad Hässleholm ¹
Helsingborg	Helsingborg	Perstorp Klippan Örkelljunga Båstad Åstorp Ängelholm Helsingborg Bjöv Höganäs Landskrona Svalöv	Klippan Ängelholm Helsingborg Landskrona	Ängelholm Ängelholm Helsingborg Landskrona	Ängelholm Ängelholm Helsingborg Landskrona
Malmö	Malmö I–II avd	Malmö Bara Burlöv Lomma	Malmö	Malmö	Malmö
Ystad	Ystad	Svedala Trelleborg Vellinge Ystad Skurup Sjöbo Simrishamn Tomelilla	Trelleborg Ystad Simrishamn	Trelleborg Ystad Simrishamn	Trelleborg Ystad Simrishamn
Lund	Lund	Lund Kävlinge Staffanstorp Eslöv Hörby Höör	Lund Eslöv	Lund Eslöv	Lund Eslöv

¹ Omfattar också Perstorps kommun.

Bilaga 5:1:2 Gällande indelning m. m.

Göteborgsregionen (P, R, O och N län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Borås	Borås	Borås	Borås	Borås	Borås
		Mark Svenljunga Ulricehamn Tranemo	Sjuhärads- bygden	Kinna Ulricehamn	
		Alingsås Herrljunga Lerum Vårgårda Ale	Alingsås	Alingsås	Alingsås
Vänersborg	Vänersborg	Trollhättan Lilla Edet	Trollhättan	Trollhättan	Trollhättan
		Vänersborg Färgelanda Mellerud	Vänersborg	Vänersborg	Vänersborg
		Åmål Bengtstors Dals-Ed	Åmål	Åmål	
Skövde	Skövde	Falköping Tidaholm Habo Mullsjö	Falköping	Falköping Tidaholm	Skövde
		Skövde Hjo Tibro	Skövde	Skövde	
	Mariestad	Mariestad Gullspång Karlsborg Töreboda	Mariestad	Mariestad	Mariestad
		Lidköping Grästorp Götene Skara Vara	Lidköping	Lidköping Skara	Lidköping
Göteborgs distrikt för äldre villkorligt frigivna	Göteborg I–III avd	Göteborg	Göteborg	Göteborg	Göteborg
Göteborgs distrikt för äldre under skyddstillsyn					
Göteborgs distrikt för unga					
Bohus	Göteborgs förorter	Öckerö			
		Partille Mölndal Härryda	Mölndal	Mölndal	Mölndal

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Bohus	Göteborgs förorter	Kungälv Orust Stenungsund Tjörn	Stenungsund	Kungälv	Kungälv
	Uddevalla	Uddevalla Lysekil Munkedal Såtenäs	Uddevalla	Uddevalla	Uddevalla
		Strömstad Tanum	Strömstad	Strömstad	
Halmstad	Halmstad	Halmstad Hylte Laholm	Halmstad	Halmstad	Halmstad
		Varberg Falkenberg Kungsbacka	Varberg	Varberg Falkenberg Kungsbacka	Varberg

Bilaga 5:1:3 Gällande indelning m. m.

Kumlareregionen (W, S, T, E och U län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Falun	Falun	Borlänge Falun	Falun	Borlänge (1) Falun	Borlänge (1) Falun
	Leksand	Rättvik Leksand Gagnef	Leksand	Rättvik	
		Mora Orsa	Mora	Borlänge (2) Mora	Borlänge (2) Mora
		Älvdalen Malung		Malung	
	Hedemora	Vansbro Ludvika Smedjebacken	Ludvika	Ludvika	Ludvika
		Avesta Hedemora Säter	Hedemora	Avesta	Avesta
Karlstad	Karlstad	Karlstad Forshaga Grums Hammarö Kil	Karlstad	Borlänge (3) Karlstad	Borlänge (3) Karlstad
		Arvika Eda Säffle Årjäng	Arvika	Arvika Säffle	Arvika
		Hagfors Munkfors Sunne Torsby	Sunne	Hagfors	Sunne

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Kristinehamn	Kristinehamn	Kristinehamn Filipstad Storfors	Kristinehamn	Kristinehamn	Kristinehamn
		Karlskoga Degerfors	Karlskoga	Karlskoga	Karlskoga
Örebro	Örebro I–II avd	Hallsberg Kumla Laxå Askersund	Hallsberg	Hallsberg	Hallsberg
		Örebro	Örebro	Örebro	Örebro
Köping	Köping	Lindesberg Hällefors Ljusnarsberg Mora	Lindesberg	Lindesberg	Lindesberg
		Köping Kungsör Arboga Hallstahammar Surahammar Skinnskatteberg	Köping	Köping	Köping
				Västerås (1)	Västerås (1)
				Fagersta	Fagersta
Västerås	Västerås	Fagersta Norberg Sala Heby	Sala	Sala	Sala
		Västerås	Västerås	Västerås (2)	Västerås (2)
Norrköping	Norrköping	Norrköping Finspång Söderköping Valdemarsvik	Norrköping	Norrköping	Norrköping
Linköping	Linköping	Linköping Kinda Ydre Åtvidaberg	Linköping	Linköping	Linköping
		Motala	Motala	Motala	Motala
		Mjölby Boxholm Ödeshög	Mjölby	Mjölby	

Bilaga 5:1:4 Gällande indelning m. m.

Uppsala-regionen (X och C län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Hudiksvall	Hudiksvall	Hudiksvall	Hudiksvall	Hudiksvall	Hudiksvall
		Nordanstig			
		Ljusdal	Ljusdal	Ljusdal	
Gävle	Gävle	Bollnäs	Bollnäs	Bollnäs	Bollnäs
		Söderhamn		Söderhamn	
		Ovanåker			
Uppsala (Anm. detta distrikt omfat- tar också Norr- tälje domsaga i Stockholmsregio- nen)	Uppsala	Gävle	Gävle	Gävle	Gävle
		Sandviken	Sandviken	Sandviken	Sandviken
		Hofors			
		Ockelbo			
		Uppsala	Uppsala	Uppsala	Uppsala
		Tierp	Uppsala läns norra	Tierp	Tierp
		Älvkarleby			
		Östhammar			
		Enköping	Uppsala läns södra	Enköping	Enköping
		Håbo			

Bilaga 5:1:5 Gällande indelning m. m.

Härnösandsregionen (Y och Z län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Östersund	Östersund	Östersund	Östersund	Östersund	Östersund
		Bräcke	Jämtbygden		
		Krokom			
Härnösand	Härnösand	Ragunda			
		Strömsund			
		Åre			
		Berg	Sveg	Sveg	
		Härjedalen			
		Härnösand	Härnösand	Härnösand	Härnösand
Sundsvall	Sundsvall	Kramfors		Kramfors	
		Sollefteå	Sollefteå	Sollefteå	Sollefteå
		Örnsköldsvik	Örnsköldsvik	Örnsköldsvik	Örnsköldsvik
		Sundsvall	Sundsvall	Sundsvall	Sundsvall
		Timrå			
		Ånge			

Bilaga 5:1:6 Gällande indelning m. m.

Umeåregionen (BD och AC län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Gällivare	Gällivare	Gällivare Kiruna	Gällivare	Gällivare Kiruna	Gällivare Kiruna
Luleå	Luleå	Luleå	Luleå	Luleå	Luleå
		Boden Jokkmokk	Boden	Boden	Boden
		Piteå Ålvsbyn Arvidsjaur Arjeplog	Piteå	Piteå Arvidsjaur	Piteå
		Haparanda Pajala Övertorneå Kalix Överkalix	Haparanda	Haparanda Kalix	Haparanda
Umeå	Umeå	Umeå Nordmaling Robertsfors Vindeln Vännäs	Umeå Umebygden	Umeå	Umeå
	Lycksele	Lycksele Sorsole Storuman Vilhelmina Åsele	Lycksele	Lycksele Storuman Vilhelmina	Lycksele
	Skellefteå	Skellefteå Norsjö	Skellefteå	Skellefteå	Skellefteå

Bilaga 5:1:7 Gällande indelning m. m.

Stockholmsregionen (A, D och I län)

Skyddskonsulent-distrikt	Övervaknings-nämnd	Kommuner	Domsaga	Polisdistrikt	Åklagardistrikt
Stockholms norra distrikt för äldre	Stockholm I–VI avd	Stockholm	Stockholm	Stockholm	Stockholm
Stockholms södra distrikt för äldre					
Stockholms distrikt för internerade					
Stockholms norra distrikt för unga					
Stockholms södra distrikt för unga	Stockholms södra förorter	Haninge	Handen	Handen	Handen
		Nynäshamn			
		Tyresö			
		Huddinge	Svartlösa	Huddinge	Huddinge
	Stockholms norra förorter	Botkyrka			
		Nacka	Södertörn	Nacka	Nacka
		Värmdö	Södra Roslag		
		Danderyd		Danderyd	Danderyd
		Lidingö		Lidingö	
		Täby		Täby	
		Vaxholm			
		Vallentuna	Stockholms läns västra	Märsta	Sollentuna
		Sigtuna			
		Upplands-Väsby			
		Sollentuna	Sollentuna och Färentuna	Sollentuna	
		Järfälla		Jakobsberg	
		Upplands-Bro			
		Ekerö		Solna	Solna
		Solna	Solna		
		Sundbyberg			
Uppsala (Anm: detta distrikt omfattar också Uppsala län; se Uppsalaregionen)	Norrtälje	Norrtälje	Norrtälje	Norrtälje	Norrtälje
Södertälje	Södertälje	Södertälje	Södertälje	Södertälje	Södertälje
Eskilstuna	Eskilstuna	Eskilstuna	Eskilstuna	Eskilstuna	Eskilstuna
		Strängnäs			
Nyköping	Nyköping	Nyköping	Nyköping	Nyköping	Nyköping
		Oxelösund			
		Katrineholm	Katrineholm	Katrineholm	Katrineholm
		Flen			
		Vingåker			
Visby	Visby	Gotland	Gotland	Visby	Visby

Malmöregionen

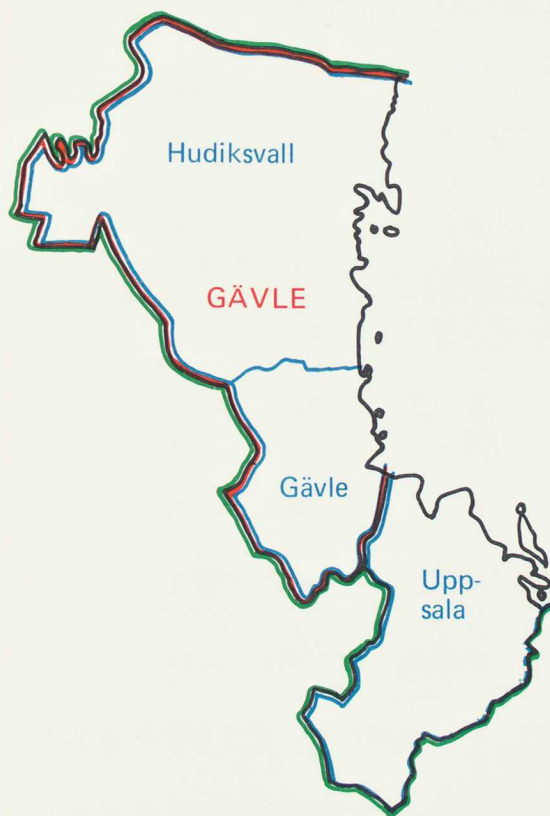

- Gräns för region
- Gräns för län
- Gräns för nuvarande nämnd som sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- - - Gräns för nuvarande nämnd som inte sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- Gräns för föreslagen nämnd
- Västervik Namn på nuvarande nämnd
- KALMAR Namn på föreslagen nämnd

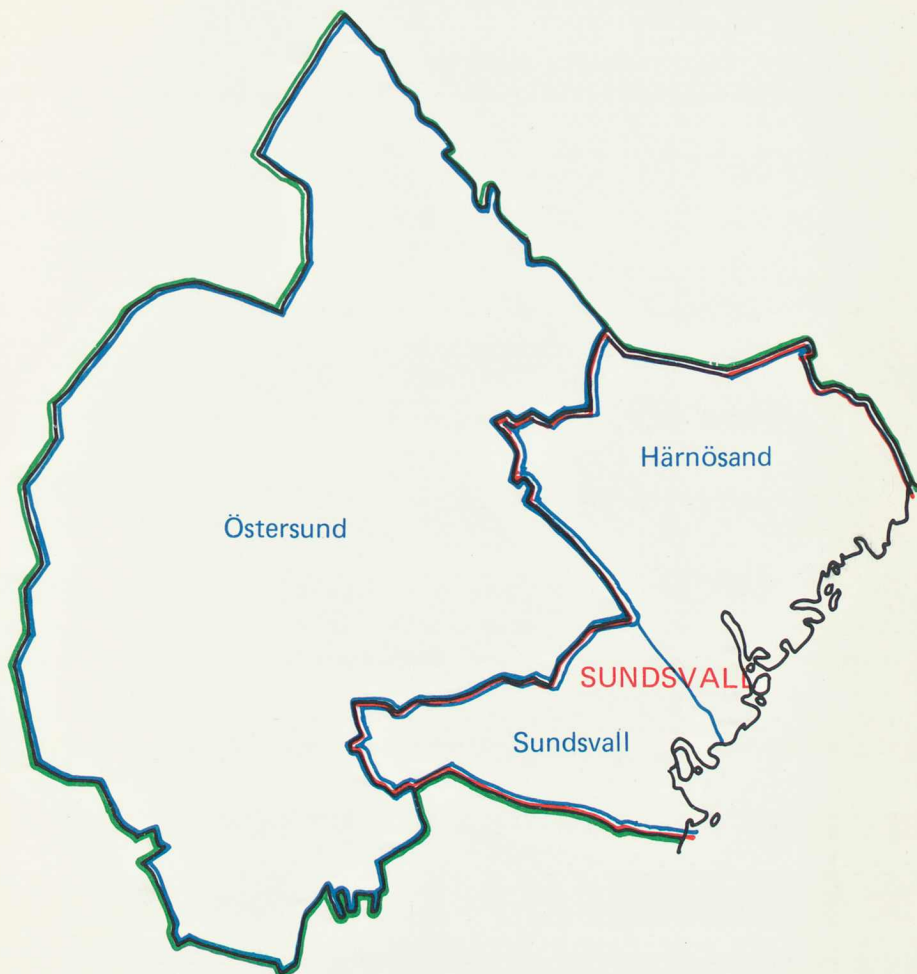
- Gräns för region
- Gräns för län
- Gräns för nuvarande nämnd som sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- - - - - Gräns för nuvarande nämnd som inte sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- Gräns för föreslagen nämnd
- Leksand Namn på nuvarande nämnd

Uppsala-regionen

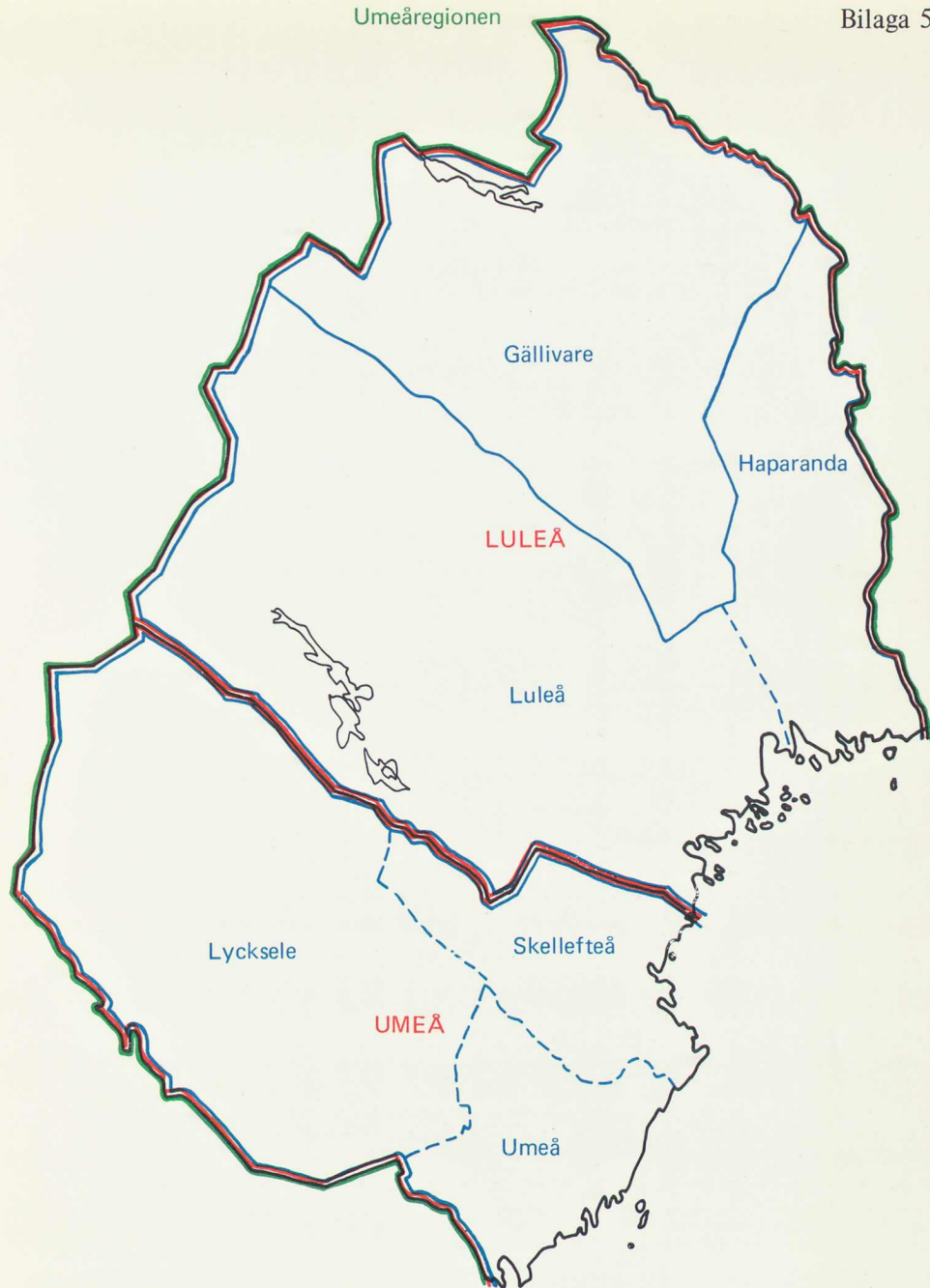

- Gräns för region
- Gräns för län
- Gräns för nuvarande nämnd som sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- - - - - Gräns för nuvarande nämnd som inte sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- Gräns för föreslagen nämnd
- Gävle Namn på nuvarande nämnd
- GÄVLE Namn på föreslagen nämnd

Härnösandsregionen

- Gräns för region
- Gräns för län
- Gräns för nuvarande nämnd som sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- - - Gräns för nuvarande nämnd som inte sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
- Gräns för föreslagen nämnd
- Sundsvall Namn på nuvarande nämnd
- SUNDSVALL Namn på föreslagen nämnd

- Gräns för region
 - Gräns för län
 - Gräns för nuvarande nämnd som sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
 - - - Gräns för nuvarande nämnd som inte sammanfaller med gräns för skyddskonsulentdistrikt
 - Gräns för föreslagen nämnd
- Umeå Namn på nuvarande nämnd
UMEÅ Namn på föreslagen nämnd

KUNGL. BIBL.
14 JUL 1975
STOCKHOLM

Statens offentliga utredningar 1975

Kronologisk förteckning

1. Demokrati på arbetsplatsen. A.
 2. Psalmer och visor. Del 1:1. U.
 3. Psalmer och visor. Del 1:2. U.
 4. Psalmer och visor. Del 1:3. U.
 5. Bättre bösättning för flera. S.
 6. Huvudmannaskapet för specialsolan och sarskolan. U.
 7. Framtida studerandeändamål. U.
 8. Utlandssvenskarnas rösträtt. Ju.
 9. Individen och skolan. U.
 10. Rörlig pensionsålder. S.
 11. Svensk press. Tidningar i samverkan. Fi.
 12. Totalfinansiering. B.
 13. Vågtrafikolyckor och sjukvårdskostnader. S.
 14. Konstnärerna i samhället. U
 15. Kommunal rösträtt för invandrare. Kn.
 16. Kriminalvårdens nämnder. Ju.
-

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Utlandssvenskarnas rösträtt. [8]
Kriminalvårdens nämnder. [16]

Socialdepartementet

Bättre bostättning för flera. [5]
Rörlig pensionsålder. [10]
Vägrafikolyckor och sjukvårdskostnader. [13]

Finansdepartementet

Svensk press. Tidningar i samverkan. [11]

Utbildningsdepartementet

1969 års psalmkommitté. 1. Psalmer och visor. Del 1:1. [2] 2.
Psalmer och visor. Del 1:2. [3] 3. Psalmer och visor Del 1:3. [4]
Huvudmannaskapet för specialskolan och särskolan. [6]
Framtida studerandehälsovård. [7]
Individen och skolan. [9]
Konstnärerna i samhället. [14]

Arbetsmarknadsdepartementet

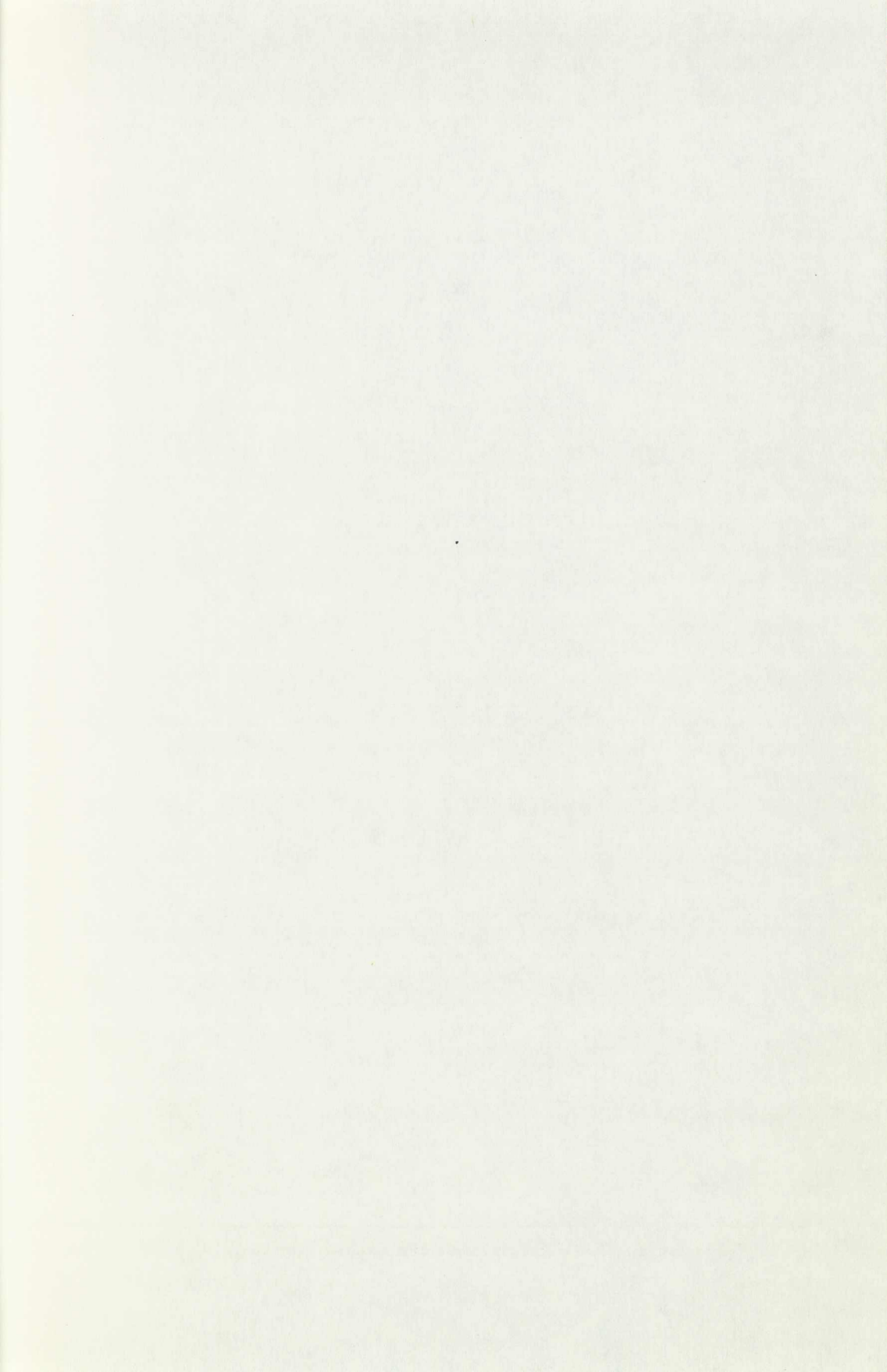
Demokrati på arbetsplatsen. [1]

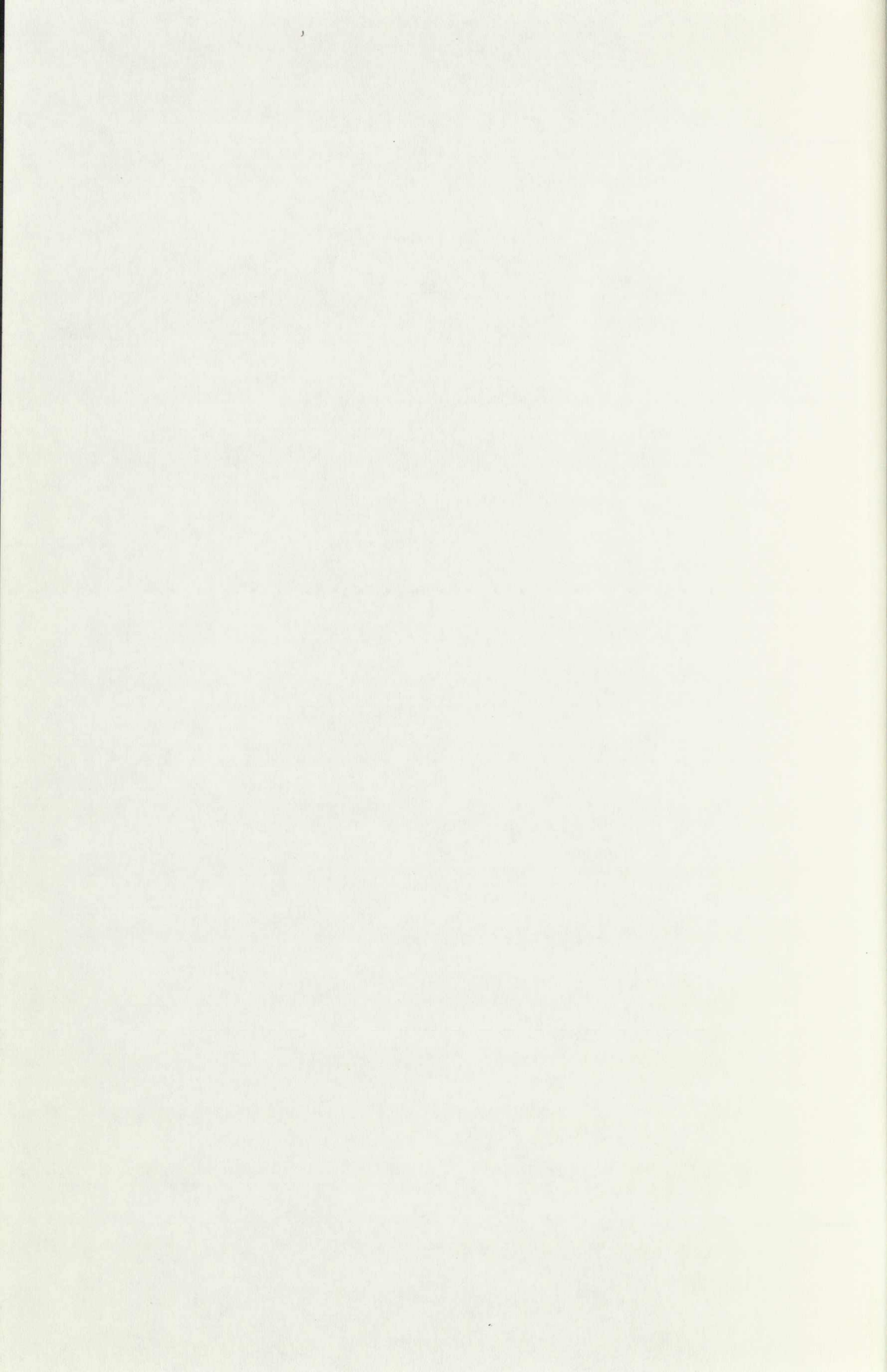
Bostadsdepartementet

Totalfinansiering. [12]

Kommundepartementet

Kommunal rösträtt för invandrare. [15]

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-0222